cehov

«Putem afirma cu convingere că Cehov, care nu se ocupa, asemenea lui Strindberg, cu experimente risipite în diferite direcţii, ci a elaborat o profundă metodă dramatică proprie, este cel mai original dramaturg al epocii sale... Esenţialul în dramele lui Cehov este marea duioşie pe care nu o posedă nici unul dintre dramaturgii contemporani, şi care, lucrul cel mai uimitor, nu se transformă niciodată în sentimentalism.»

JOHN B. PRIESTLEY

editura pentru literatură

Lei 5

391

cehov

cehov

pescărușul

BIBLIOTECA ALEPH
CLUBUL CĂRȚII DIGITALE

Ilustrația copertei: *Iclozan Sempronius*

a. p. cehov

pescărușul

TEATRU

PREFAȚĂ DE
DUMITRU SOLOMON

1967

EDITURA PENTRU LITERATURĂ

În românește de: M. Sorbul și N. Al. Toscani,
M. Sevastos și M. Calmîcu, Moni Ghelerter,
R. Teculescu și V. Jianu
Tabel cronologic de Maria Șianu

А. П. ЧЕХОБ
Собрание сочинений
Том X
Пьесы
Уздательстбо «Прабда»
Москба, 1950

PREFAȚĂ

Nici cînd și-a conceput tristele comedii, nici cînd le-a văzut reprezentate pe scenă sau tipărite în volum, Cehov nu și-a dat seama că aceste piese stranii, greoaie, produceau o adevărată revoluție în istoria teatrului universal. Hugo inaugurase evul romantic printr-un manifest explicit, plin de conștiința marilor răsturnări artistice pe care le aducea cu sine noua direcție literară. La Cehov, manifestul e spontan și implicit, topit în însăși substanța operei. Cehov nu aspiră să revoluționeze teatrul; dimpotrivă, se arată profund nemulțumit și îngrijorat de lipsa de vocație pentru dramaturgie. Biografia *Pescărușului*, bunăoară, e însoțită pas cu pas de autoaprecieri severe: *„îmi dau seama că păcătuiește îngrozitor împotriva canoanelor scenice"; „Mi-am isprăvit piesa. Sînt mai mult nemulțumit decît mulțumit de ea. Acum, cînd am recitit-o, mă conving din ce în ce mai mult că nu am stofă de dramaturg"; „Nu prea mi-a reușit. Trebuie să recunosc că nu mă pricep în dramaturgie"; „Mă simt ca împietrit, nu încerc decît dezgust pentru picsele mele și revizuiesc în silă corecturile"...*[1]

Cehov păcătuiește într-adevăr, ireparabil, împotriva canoanelor scenice, încalcă măreț și senin reguli statornicite

[1] Citatele sînt extrase din diverse scrisori ale lui A. P. Cehov. Vezi: A. P. Cehov, *Opere*, vol. X, E.S.P.L.A., 1960, pp. 527, 529.

de secole și de autori ilustri, folosește infinite observații asupra vieții și psihologiei oamenilor și aproape nici unul din normativele dramatice tradiționale, pătrunzînd în teatru ca un eretic inocent și naiv, obsedat de adevărurile proprii și cu totul neatent la prescripții și legi. Modest, străin de ambiții vanitoase, Cehov era afectat de abaterea sa, considerînd-o incapacitate sau inaptitudine, prevestitoare de eșecuri dezastruoase. Probabil că scriitorul suferea sincer la gîndul că nu poate crea o dramaturgie pe coordonatele tradiționale, continuîndu-și înaintașii. Pentru el, vechile drumuri ale teatrului sînt închise. Lumea lui Cehov, populația aceasta nostalgică, astenică, bîntuită de triști și aspirații nedefinite, inactivă, disimulată sau plîngăreață, pătrunsă de propria-i inutilitate și dorindu-se utilă, incapabilă să se adapteze și incapabilă să nu se adapteze, filozofînd alene pe marginea unor morminte proaspete și scrutînd cu nesaț viitorul, nu încape în tiparele cunoscute ale teatrului.

Scîndurile scenelor fuseseră zguduite de sîngeroase ciocniri cu fatalitatea, de zbuciumul marilor pasiuni, de magnifice tirade și fioroase cruzimi, de veseli pași de dans și aprige fandări aducătoare de moarte: o lume care-și trăia activ destinul, o lume vie, cu direcții precise de mișcare și cu sarcini dramatice temeinice. Piesele lui Cehov dau însă scenei o vibrație ascunsă, greu perceptibilă, introduc alt ritm dramatic, mai lent, mai dificil de urmărit, spațiul scenic se umple de o atmosferă densă, apăsătoare, sufocantă, iar în această atmosferă gesturile devin încete și ezitante, cuvintele — grele și difuze, purtînd parcă povara lucrurilor nerostite, imposibil de rostit. Eroii lui Cehov se mișcă dezarticulat, haotic, fără un sens vizibil, ca niște mecanisme defecte, spun cele mai banale și totodată cele mai neverosimile lucruri, sînt concomitent veseli și adînc nefericiți, par torturați de ceva tainic, indefinibil, și-și torturează la rîndul lor semenii, se plictisesc de moarte și, în același timp, se agită lăuntric, gîndesc și vorbesc în aparență incoerent, dar mereu cu tîlc, sînt refractari oricărei ordini logice sau psihologice. Cu astfel

de materie indocilă nu se făcuse niciodată teatru. Este pentru prima oară cînd o mare parte din încărcătura dramatică rămîne în afara *vizibilului* și *auzibilului* scenic, șocînd violent principiul teatral al acțiunii *deschise*.

Cu acea candoare irezistibilă, specifică genialității, Cehov spulbera cele mai așezate adevăruri ale teatrului.

*

Erezia lui Cehov stă în primul rînd în aceea că a transformat scena — prin excelență loc de acțiune, suport al dinamicii omenești — într-un regat al plictisului, cu o umanitate apatică, inertă, purtînd în ființa ei maladiile unui secol crepuscular. „*Pentru a demonstra plictiseala* — remarcă G. Călinescu într-un studiu memorabil consacrat lui Cehov — *trebuia să dramatizeze vanitatea diurnă a vieții burghezo-moșierești, să scrie un teatru unde nu se întîmplă nimic notabil, unde lumea cască, vorbește lenevos sau joacă cărți.*"[1] În teatrul lui Cehov, e adevărat, nu se petrece nimic notabil în ordinea ciocnirilor dramatice, nimic *relatabil:* oamenii se iubesc sau se urăsc, se iubesc și se urăsc simultan, se resemnează sau dispar, se sinucid sau decad jalnic, suferă discret ori se lamentează penibil, toți au dreptate sau, poate, nici unul, iar conflictul dintre ei are tăișuri multiple, ascunse, nepalpabile, fiind, în ultimă instanță, instructurabil. Mă întreb dacă există cineva care, necunoscînd *Trei surori* de pildă, nu s-ar revolta ascultînd cea mai fidelă relatare a piesei, n-ar declara, cu deplină justificare, că aceasta nu este teatru! Cehov comunică cu spectatorul dincolo de dialog și acțiune, sensurile filozofice și poetice sînt încorporate, circulînd subtil în nervațiunea fină a pieselor.

Plictisul, o dată suit pe podiumul scenei, a eliminat anecdotica, intriga chiar, acțiunea spectaculoasă. Teatrul lui Cehov e un teatru de latențe și virtualități nerealizate, un

[1] G. Călinescu: *Anton P. Cehov*, în Studii și conferințe, E.S.P.L.A., 1956.

teatru al neîmplinirilor amare, al aspiraţiilor frînte. Aici *acţiunea* trece pe un plan subaltern, mai presus aflîndu-se *dorinţa*, *năzuinţa:* prin urmare, atribute interioare, nevăzute. Dramaturgul însuşi va observa cu stinghereală că teatrul său nu se conformează schemelor legiferate: „*...multe discuţii despre literatură, puţină acţiune şi cinci puduri de dragoste*"[1].

Acţiunea e substituită prin atmosferă, element relativ nou în dramaturgie (dacă avem în vedere atmosfera psihologică, firește), tinzînd să absoarbă o mare cantitate de dramatism. Abia cu Ibsen, cu piesele lui cutreierate de aerul acela îngheţat, sumbru, al septentrionului, cu eroii lui gravi şi interiorizaţi, măcinaţi de frămîntări obscure, tînjind după lumină şi căldură, atmosfera capătă în teatru o funcţie dramatică. Se pare că dramaturgul rus nu a fost străin de creaţia contemporanului său norvegian, intuind forţa colosală a aceluia care avea să deschidă perspective inedite teatrului modern. Undeva, Cehov spune că într-o piesă care are ca decor o pădure sau o livadă trebuie să se simtă aerul autentic al pădurii sau al livezii. Mai mult, el a înţeles că într-o piesă în care trăiesc oameni, oameni vii, trebuie să se simtă atmosfera sufletească a acestora, căci, în ultimă instanţă, ea decide asupra adevărului sau falsităţii celor ce se petrec pe scenă.

În comediile sale (scriitorul ţinea foarte mult la această titulatură), dat fiind că nu evoluau caractere definite, de tip molieresc spre exemplu, ci oameni obişnuiţi, strămutaţi pe scenă din viaţa obişnuită, Cehov trebuia să deducă substanţa dramatică din structura şi evenimentele sufleteşti ale eroilor, făcîndu-i să existe artisticeşte în aceeaşi atmosferă în care au preexistat real. Atmosfera cehoviană, acest inefabil care a tulburat publicul de pe toate meridianele pămîntului, este însăşi proiecţia universului sufletesc al eroilor, plasma vitală a teatrului cehovian. Prezenţa acestei atmosfere, atît de particulară şi atît de derutantă, explică marile

[1] A. P. Cehov. *Opere*, vol. X, E.S.P.L.A., 1960, p. 527.

căderi și marile triumfuri ale pieselor lui Cehov; ori de cîte ori a lipsit rafinamentul percepției și inteligența penetrantă în montarea scenică, ori de cîte ori atmosfera nu era cea originară, ori de cîte ori nu se simțea pe scenă aerul „pădurii" autentice, altfel spus, aerul vieții autentice, drama profundă și delicată, învăluită de un mister aparte, indescriptibil, cădea în banalitate și gratuitate pedestră. Prima reprezentație cu *Pescărușul* a fost o cădere totală. Și nu era cea dintîi piesă a lui Cehov care suferea un eșec. Nici interpreții, nici spectatorii nu erau pregătiți să transmită și, respectiv, să recepționeze inefabilul cehovian. K. S. Stanislavski — care, inițial, dacă ar fi să dăm crezare mărturiilor indignate ale dramaturgului, fusese un prost interpret al pieselor lui Cehov — va înțelege mai tîrziu specificitatea complexă a teatrului cehovian și se va strădui să comunice, în montările sale, atmosfera inimitabilă a acestuia.

Natura atmosferei cehoviene este una poetică, de metaforă concentrată, fiecare piesă organizîndu-se pe un simbol. Motivul simbolic răspunde unui concept de viață, unui ideal, unei aspirații, e corespondența poetică a dominantei spirituale caracteristică unui personaj sau altuia. Pescărușul e destinul zborului omenesc; Nina Zarecinaia se identifică păsării simbolice: *„Eu sînt un pescăruș"*, spune ea, iar în piesă un pescăruș este împușcat de un om *„venit din întîmplare"*... Asocierea se produce în planul destinului, Nina fiind ea însăși victima omului care *„a venit din întîmplare și, neavînd ce face, l-a nimicit"*. Ea s-a oferit prea generos unei societăți incapabile să evalueze puritatea și dăruirea, iar zborul ei ingenuu s-a frînt dureros în contact cu lumea meschină, egoistă a burgheziei.

Pădurea este, în *Unchiul Vanea* și într-o variantă mai veche și mai stîngace a acesteia, *Duhul pădurii*, un simbol umanitar, este frumusețea omenească amenințată de distrugere. Doctorul Astrov apără pădurile, se împotrivește devalizării lor, fiindcă pentru el pădurile sînt expresia continuității vieții, a succesiunii generațiilor, a eforturilor constructive.

Este aici o viziune aproape eminesciană a dramei codrului; și la Cehov pădurea e vie, trăiește, respiră, comunică...

Simbolul întovărășește fiecare piesă a lui Cehov ca un semnal al ființei prădate de umanitatea și frumusețea ei. Moscova este pentru cele trei surori claustrate într-un anost oraș de provincie simbolul eliberării, al ieșirii din marasm, este Idealul intangibil. A rămîne înseamnă a renunța, a te resemna, a pierde totul, și replica Irinei, cea mai mică dintre surori, rostită în finalul actului al treilea, răsună ca un strigăt sfîșietor al dorinței de descătușare: „*Te rog din suflet, să plecăm! Nu e nimic pe lume mai frumos ca Moscova! Să plecăm, Olia, să plecăm!*" Moscova nu e frumoasă prin ea însăși, ci prin semnificația particulară, biografică și spirituală, pe care o are în conștiința eroinelor piesei: întoarcerea la Moscova înseamnă întoarcerea la copilărie, la viața dinainte, curată și liberă, dar o astfel de reversiune este imposibilă; și chiar dacă ar fi cu putință revenirea în orașul copilăriei fericite, vîrsta feerică a iluziilor întregi nu va putea fi regăsită. Automistificarea se destramă abia către sfîrșitul piesei, cînd cele trei surori vor înțelege, prin suferință și deziluzii, că drumurile vieții nu pot fi parcurse și îndărăt, ci numai înainte, cu orice preț, cu prețul fericirii înseși.

Un dublu simbol traversează cea din urmă piesă a lui Cehov: *Livada cu vișini*. Pentru moșiereasa Ranevskaia, livada cu vișini, definitiv pierdută, reprezintă tinerețea și fericirea lăsate în urmă, intrate în trecutul mort: „*O, draga, scumpa, frumoasa mea livadă!* exclamă Ranevskaia. *Rămîi cu bine, viața mea, tinerețea mea, fericirea mea!*" Bătrînă acum, dezrădăcinată, moșiereasa va pleca la Paris, unde o cheamă iubitul care o părăsise și care, bolnav, are nevoie de prezența ei liniștitoare. Va pleca alt fel decît în urmă cu ani, fără iluziile de atunci, fără pofta de viață a tinereții risipitoare: o umbră tristă a ceea ce a fost... Răzvrătitul Trofimov, eternul student, își reprezintă livada cu vișini ca un simbol al nedreptăților seculare, mărturie a asupririi moșierești: „*Gîndește-te numai, Ania, că bunicul dumitale,*

străbunicul și toți strămoșii dumitale au fost boieri, stăpîni peste robi, peste suflete vii. Nu simți cum sufletele astea te privesc din fiecare vișin din livadă, din fiecare frunză, din fiecare trunchi? Nu le-auzi glasurile?"

Singurul care vede în livadă semnificația ei extrinsecă, concretă, materială, terestră e Lopahin, țăranul îmbogățit, străncpotul robilor, noua forță economică ce se ridică pe ruinele proprietății moșierești, omul care cumpără totul pe bani și cunoaște cu exactitate valoarea de întrebuințare a lucrurilor. Cu Lopahin și cu instaurarea forței banului se spulberă și aura simbolică a livezii cu vișini, devenită simplă proprietate exploatabilă, productivă. În această piesă, Cehov reia tema balzaciană a transferului de putere.

Permanența simbolului în drama cehoviană este o permanență a poeziei; în ordine filogenetică, teatrul lui Cehov descinde din teatrul lui Shakespeare.

Pe linia revoluției cehoviene în dramaturgie se înscrie și înlocuirea motorului dramatic tradițional — fatalitatea, contradicția caracterelor sau pasiunilor, inadvertențele idealului social sau etic — printr-o ecuație mai complicată și un mecanism conflictual mai fin, implicînd dezacordul psihologic dintre imaginea subiectivă asupra realității și replica ei obiectivă. Eroii lui pătimesc, se autodistrug, decad, fiindcă au pierdut contactul cu realitatea, s-au izolat într-o lume artificială, și-au construit idealuri pe nisip și s-au închinat unor idoli falși. Viața, necruțătoare, îi pulverizează, lovindu-i sistematic în zonele nevralgice ale ființei lor sufletești. Conflictul dramatic ia astfel turnuri nebănuite, traiectorii surprinzătoare și cuprinde straturile de adîncime ale sensibilității umane. Dezarmați, neputincioși, paralizați de himere, hipersensibilizați, eroii lui Cehov devin prăzi ale ferocității raporturilor burgheze. O funestă nepotrivire de ritm și mijloace îi urmărește, implacabil, ca un destin crîncen. Inadaptații aceștia fragili nu pot opune asprei realități a calculului egoist decît o iluzorie superioritate de simțire și de gîndire.

Dar cine sînt eroii lui Cehov, oamenii aceştia atît de ciudaţi şi atît de comuni în acelaşi timp, care, multiplicaţi parcă în infinite ipostaze, vor popula o imensă parte a dramaturgiei contemporane europene şi, mai ales, americane? Care e poziţia lor în teatrul cehovian şi ce sensuri filozofice şi morale pun ei în circulaţie? Inseriabili, inclasificabili (conform etaloanelor clasiciste de *caractere*), eroii lui Cehov se refuză — prin structura lor complexă — categoriilor generice, păstrează mereu un *ce* al lor nedefinibil, o imponderabilă. Ei vin din poezie şi se exprimă în poezie, au o perpetuă trenă lirică şi un aer de mister impenetrabil, dar sînt în esenţă atît de *oameni*, atît de *universali* în micile şi marile lor ciudăţenii, în efuziunile şi refulările lor, în măreţia şi mizeria lor, încît generaţii consecutive de personaje dramatice vor trebui să se recunoască intim, fie şi parţial, în arhetipurile cehoviene.

*

S-a spus în cîteva rînduri despre teatrul lui Cehov că analizează „tragismul cotidianului cenuşiu", observaţie adevărată în ceea ce priveşte atmosfera generală a pieselor sale. Personajele, însă, nu pot fi puse sub semnul cenuşiului. Lumea eroilor cehovieni este, dimpotrivă, o lume vie, animată, policromă, care, sub aparenţa de placiditate şi monotonie, se agită intens, nervos, consumă enorme cantităţi de energie spirituală. Oamenii aceştia au *personalitate*, dar într-un mediu care tinde spre anihilarea personalităţii, care nivelează şi mediocrizează, a rămîne tu însuţi, a rezista valului de alienare, înseamnă a purta o cruce grea, cumplit de apăsătoare. Eroii lui Cehov suferă, între altele, pentru că ar vrea să fie ei înşişi, pentru că îşi protejează cu înverşunare personalitatea, permanent ameninţată să se scufunde în apa cenuşie, tulbure a mediocrităţii. O sursă de conflict dramatic, prin excelenţă modern, anticipînd şi alimentînd copios teatrul apusean de astăzi, o constituie aşadar lupta acerbă

împotriva despersonalizării, a înstrăinării de sine. Ivanov, Anna Petrovna și Sașa din piesa *Ivanov;* Treplev și Nina Zarecinaia din *Pescărușul;* Voinițki și Sonia din *Unchiul Vanea;* Olga, Irina și Maşa din *Trei surori;* Trofimov și Ania din *Livada cu vișini* se zbat să-și apere puritatea, castitatea morală de asaltul vieții burgheze care le întinează cele mai frumoase aspirații și sentimente. Eroziunea morală lentă la care-i condamnă acest climat îi îmbolnăvește, îi astenizează: „*Acasă mă apasă pereții!* declară Ivanov. *Îndată ce asfințește soarele, plictiseala îmi otrăvește sufletul, mă macină urîtul.*" Aceeași „*plictiseală ucigătoare*" strivește viața celor trei surori. *Îi* duce la exasperare pe eroii din *Unchiul Vanea.* „*În plictiseala asta ucigătoare de-aici* — constată Elena Andreevna, soția profesorului Serebreakov — *unde în loc de oameni rătăcesc în jurul tău doar niște pete cenușii, cînd nu auzi decît lucruri triviale, cînd toți nu știu decît să mănînce, să bea și să doarmă...*" Oameni de o sensibilitate maladivă, eroii lui Cehov nu suportă urîtul, trivialitatea, prostia și mai cu seamă atmosfera de trîndăvie spirituală pe care o respiră zilnic, dar nu știu cum să iasă din marasm, nu au putere, energie, voință, sau se trezesc prea tîrziu, iar hărțuiala necontenită le zdruncină nervii supraexcitați, îi dezaxează, le dă un aer de halucinați. Ar vrea să se cenzureze, să redevină stăpîni pe ei înșiși, dar nu izbutesc să se ridice deasupra propriei lor condiții morale. Ivanov se plînge: „*... gîndurile îmi sînt încîlcite, sufletul mi-e cuprins de o lene neînțeleasă. Nu pot pricepe ce se întîmplă cu mine. Nu-i înțeleg nici pe oameni și nici pe mine însumi nu mă înțeleg...*" Abulia hamletiană pare să-i fi contaminat pe toți; cu voința paralizată, nu le rămîne decît să se autoanalizeze suspicioși, porniți, vehemenți, să flagelleze și să se autoflagelleze, împinși de un demon al nemulțumirii de sine și de lume. Auzi mereu astfel de vorbe, rostite nu fără o voluptate secretă, ca într-o izbucnire supremă a dezgustului de propria ființă: Sînt un ticălos... o nulitate... un om meschin! Sînt un om rău, un om de nimic, vrednic de dispreț... Îmi urăsc glasul, pașii,

mîinile, hainele pe care le port, pînă şi gîndurile acestea... Toţi sîntem ticăloşi, meschini, egoişti!

O febră dostoievskiană, autodemascatoare bîntuie conştiinţa acestor eroi trişti şi neputincioşi.

Cehov a intuit ca nimeni altul virtuţile dramatice ale energiilor epuizate, deşi pînă la el teatru s-a făcut doar cu energii active. Nevolnicia este pentru prima oară înălţată la rangul de forţă dinamică, motrice, şi aceasta reprezintă o culme a temerităţii, căci a construi un conflict de teatru cu un material uman pasiv, secătuit de vlagă, e ca şi cum ai instala o moară hidraulică pe malul unui lac, aşteptînd ca apele lacului s-o pună în funcţiune... Şi totuşi miracolul s-a produs. Cehov a pus în mişcare o întreagă dramaturgie, bizuindu-se pe curenţii de profunzime ai sufletului omenesc, pe conflictele latente sau ascunse, nedetectabile la nivelul epidermei. Din blazare şi plictis, A. P. Cehov a ridicat cel mai modern edificiu dramatic, un templu la care se închină încă nebănuit de mulţi autori de teatru.

*

Materia primordială a dramei cehoviene este ratarea existenţei. În micul univers strangulat de dogme, omul cehovian se consumă în gol, se iroseşte tragic şi, ajuns la capătul unui drum steril, contemplă cutremurat o viaţă risipită fără rost, grevată de nenumărate ipoteci morale, o viaţă care nu-i mai aparţine. Iată-l pe Voiniţki, unchiul Vanea, un om care ar fi putut trăi prin el însuşi, un om plin de generozitate şi talent, condamnat să sacrifice totul muncă, dragoste, talent, în slujba unui idol mincinos, a unei nulităţi pretenţioase — profesorul Serebreakov. „*Zi şi noapte* — spune unchiul Vanea — *mă urmăreşte ca o stafie gîndul că viaţa mea e pierdută pentru totdeauna. Trecut nu am, mi l-am irosit prosteşte pe fleacuri, iar prezentul e groaznic şi stupid. Astea-s viaţa şi dragostea mea. Unde să le pun, ce să fac cu ele? Sentimentele mele se duc fără folos, ca o rază de soare care bate într-o groapă. Şi mă duc şi eu...*"

Revelația se produce tîrziu: idolul, profesorul, „celebritatea" cu care se mîndrea întreaga familie, nu e decît un impostor sinistru, o incapacitate cu lustru. Constatarea îi răneşte groaznic simțul de dreptate. Mai mult încă, bătrînul parazit, care a trăit din munca de robi a fiicei şi cumnatului său, vrea acum să le răpească şi ultimul avut, moşia părintească, să-i arunce pe drumuri. Blajinul şi delicatul unchi Vanea nu mai poate răbda şi această umilință şi, din adîncul ființei sale năpăstuite, erupe revolta şi ura: *„Pentru noi tu erai o ființă de ordin superior şi articolele tale le ştiam pe dinafară... Abia acum mi s-au deschis ochii! Abia acum îmi dau seama că, scriind despre artă, habar n-aveai ce-nseamnă arta! Toate lucrările tale la care ţineam atît nu fac nici o para chioară. Ne-ai tras pe sfoară!"* Şi, mai departe: *„Mi-ai distrus viața! Eu n-am trăit, n-am trăit! Din cauza ta mi-am distrus, mi-am irosit cei mai frumoşi ani ai vieții. Eşti cel mai mare dușman al meu!"*

Furia deznădăjduită a omului înşelat culminează cu scena, tratată de Cehov cu un umor macabru, în care Voiniţki aleargă prin casă după Serebreakov şi trage cu pistolul în el, fără să-l nimerească. Pînă la urmă, retras în matca lui, conştient de ineficiența răzvrătirii, Voiniţki rămîne să muncească în continuare alături de Sonia pentru hrănirea „gloriei" senile a familiei. Ratarea s-a consumat; Voiniţki ştie că nu va mai putea deveni niciodată un Dostoievski sau un Schopenhauer. La rîndul ei, urîţica Sonia, fata aceasta de o imensă bunătate şi disponibilitate, va parcurge drumul închiului ei, renunţînd la toate bucuriile, trudind pentru alţii. Monologul Soniei din finalul piesei este poate cel mai frumos şi mai răscolitor omagiu adus împăcării cu viața, măreț şi trist monument închinat celor care renunță: *„Vom trăi, unchiule Vanea. Vom trăi un şir lung, lung de zile, de seri nesfîrşite; vom îndura cu răbdare încercările pe care ni le va trimite soarta; ne vom trudi pentru alții, şi-acum şi la bătrînețe, fără să cunoaştem odihna, şi, cînd ne va sosi ceasul, vom muri supuşi, şi-acolo, dincolo de mormînt, vom spune că*

am suferit, că am plîns, că am fost amăriți și Dumnezeu o să se îndure de noi amîndoi, și noi, unchiule drag, vom vedea o viață luminoasă, frumoasă, minunată! Ne vom bucura și vom privi nenorocirile noastre de-acum zîmbind cu înduioșare — și o să ne odihnim. Cred în asta, unchiule, cred cu tărie, cred din tot sufletul... (Îngenunchează în fața sa și-și pune capul în mîinile lui. Cu glas obosit:) *Ne vom odihni! (...) Ne vom odihni! Vom auzi îngerii, vom vedea cerul semănat cu diamante, vom vedea toate răutățile pămîntești, toate suferințele noastre topite în îndurarea care va cuprinde întreaga lume, și viața noastră va fi tihnită, duioasă și dulce ca o dezmierdare. Cred, da, cred...* (Îi șterge lacrimile cu batista.) *Unchiule Vanea, bietul meu unchi, tu plîngi... (Printre lacrimi.) N-ai cunoscut nici o bucurie în viață, dar așteaptă, unchiule Vanea, mai așteaptă... Ne vom odihni!* (Îl îmbrățișează.) *Ne vom odihni! (...) Ne vom odihni!*"

Am citat o splendidă pagină antologică de poezie cehoviană, una din cele mai tulburătoare din cîte cunoaște literatura dramatică universală. (De altfel, alături de *Trei surori*, *Unchiul Vanea* constituie o culme a dramaturgiei lui Cehov, *Ivanov*, *Pescărușul* și *Livada cu vișini* fiind, în măsuri diferite, afectate de literaturizare, cu o încheietură dramatică nu întru totul desăvîrșită, cu unele scene greoi construite și exterioare.)

Lista ratărilor nu se termină cu cei doi persecutați ai destinului din *Unchiul Vanca*. Ivanov, Treplev și Sorin din *Pescărușul*, Andrei Prozorov și surorile sale (din *Trei surori*), actorul Svetlovidov (din *Cîntecul lebedei*) sînt și ei, fiecare în parte, cîte un „unchi Vanea" *sui generis*. Fiecare din ei ar fi vrut să facă altceva în viață, a năzuit către împlinire, a avut un țel de atins, dar fiecare s-a lovit de barierele sociale sau de propria lui inaptitudine de a reuși în viață; fiecare este, în felul său, un nerealizat, este — așa cum îl numește Sorin — „omul care a vrut". „*Cîndva, în tinerețe* — mărturisește Sorin — *am vrut să fiu scriitor și n-am izbu-*

tit. Am vrut să vorbesc frumos şi am vorbit detestabil. (...) Am vrut să mă căsătoresc şi nu m-am căsătorit. Am vrut să trăiesc întotdeauna la oraş şi iată că îmi sfîrşesc zilele la ţară..." Dezacordul violent dintre voinţă şi realitate e motivul obsesiv al eroului cehovian. Criza voliţională apropie destinele personajelor din piesele cele mai diferite ale dramaturgului, iar spaima de ratare le uneşte. La douăzeci şi patru de ani, Irina, mezina Prozorovilor, presimte cu spaimă declinul inevitabil: „*Parcă mi s-a uscat mintea... am slăbit, m-am sluţit, am îmbătrînit... şi nici o mulţumire sufletească. Vremea trece. Am impresia că mă scufund, că mă îndepărtez de viaţa adevărată, frumoasă. Mi se pare că mă prăvălesc în beznă, în prăpastie. Deznădejdea mă sugrumă. Cum de mai trăiesc? Cum de nu m-am sinucis pînă acum? Nici eu nu ştiu...*" O obsedează poate soarta surorii mijlocii, Maşa, care şi-a nimicit viaţa măritîndu-se cu un om găunos, sîcîitor şi mărginit, ori soarta fratelui, Andrei, care şi-a îngropat talentul, s-a blazat iremediabil.

Toţi aceşti nefericiţi vieţuiesc într-o carceră, sufocaţi de zidurile mohorîte, cenuşii; toţi visează însă o eliberare posibilă, o „Moscovă" îndepărtată şi salutară. Terorizatul Niuhin (din sceneta *Despre efectul dăunător al tutunului*) pe care despotismul crud, inimaginabil al nevestei l-a adus în pragul nebuniei şi care s-a idiotizat ţinînd conferinţe „folositoare", visează, în puţinele lui momente de curaj, să lase totul baltă, pensionul stupid şi nevasta rea, viaţa mizeră, nesuferită, oropsită, şi să fugă, fără să se uite înapoi, undeva, departe de tot, în mijlocul unei cîmpii, unde să rămînă înrădăcinat ca un copac, ca un arac, ca o sperietoare de ciori, sub întinsul cerului, privind toată noaptea lumina liniştită a lunii şi uitînd totul, absolut totul....

Ratarea se produce şi în planul erotic la fel de dezastruos. Convenţiile sociale gîtuie toate încercările de apropiere dintre bărbatul şi femeia care se iubesc sincer; sentimentele mari, nobile, curate sînt prigonite, sortite să rămînă fără ecou. Cuplurile se unesc şi se desfac conform unor legi ina-

tacabile ale convieţuirii sociale şi conform unor capricii ale hazardului; iubirile adevărate ricoşează, naufragiază; nenorocoşii au ghinion şi în dragoste. Treplev o iubeşte cu patimă pe Nina Zarecinaia, dar „pescăruşul" nu se mai poate sustrage dragostei fără perspectivă pentru uşuraticul Trigorin, care o părăsise. În acelaşi timp, Maşa e fără speranţă îndrăgostită de Treplev şi eşuează într-o căsnicie searbădă. Treplev se sinucide. Doctorul Dorn nu-şi poate reprima dragostea pentru strălucitoarea Arkadina care, însă, e mereu îndrăgostită de Trigorin, în timp ce Polina Andreevna, soţia administratorului moşiei, nutreşte o pasiune umilă pentru Dorn *(Pescăruşul)*. Voinitki o iubeşte deznădăjduit pe Elena Andreevna, frumoasa soţie a profesorului Serebreakov, Astrov o iubeşte şi el, dar Elena Andreevna, deşi nefericită în căsnicie, rămîne credincioasă bătrînului soţ. Sonia e îndrăgostită de asprul Astrov, dar acesta n-o va lua de soţie *(Unchiul Vanea)*. Pe Verşinin şi Maşa îi leagă o dragoste nefericită, căci amîndoi au familie, obligaţii sociale. Verşinin pleacă. Nici Irina nu are parte de fericire, Tuzenbah fiind ucis într-un duel stupid. Pe Andrei, nevasta îl înşală cu neruşinare *(Trei surori)*. Lopahin n-o cere în căsătorie pe Varia, fiica adoptivă a moşiereseі Ranevskaia; nici studentul Trofimov nu-i dă fetei nici o atenţie *(Livada cu vişini)*. Poate doar iubirea dintre Ania şi Trofimov se va realiza cîndva, dar experienţa erotică a celorlalte personaje cehoviene aruncă un dubiu şi asupra acestui cuplu. Tabloul e dezolant, de infern, şi dacă toţi aceşti oameni nu ar trăi drame reale, zguduitoare, chinurile lor ar putea să pară născocite de fantezia unui sadic, sau, în cel mai bun caz, de imaginaţia prăpăstioasă a unui vajnic autor de melodrame. Dar, la Cehov, disjuncţia erotică e consubstanţială operei, se integrează biografiei spirituale a personajelor, ca o latură a ratării. Cele de cinci ori „cinci puduri de dragoste", de dragoste nerealizată, sînt o povară uriaşă în existenţa eroilor lui Cehov, eşecurile erotice fiind confirmarea şi încoronarea,

dacă se poate spune astfel, a eșecului lor în toate compartimentele vieții.

La antipodul lumii acesteia de învinși, de indivizi mutilați sufletește, se află cei cărora le merge mereu „în plin", norocoșii, descurcăreții, profitorii. Lipsa de scrupule, venalitatea, impostura, turpitudinea devin condiții ale succesului. Prototipul e profesorul Serebreakov pe care „norocul" în viață nu l-a părăsit niciodată. Fiu de țîrcovnic, intră la seminar, obține grade universitare, o catedră, se însoară cu fiica unui senator bogat, moștenește moșia, se căsătorește, după moartea primei soții, cu o femeie frumoasă și tînără care-i este credincioasă, alții muncesc pentru el, alții se zbat, iar el culege senin gloria, bogăția, succesele. Portretul pe care i-l face Voinițki e cît se poate de concludent: „*De douăzeci și cinci de ani bătuți pe muchie omul acesta ține prelegeri și scrie despre artă fără să înțeleagă o iotă! De douăzeci și cinci de ani rumegă părerile altora despre realism sau naturalism și alte bazaconii. De douăzeci și cinci de ani ține prelegeri și scrie despre ceea ce oamenii inteligenți știu de mult, iar pe proști nu-i interesează. Adică de douăzeci și cinci de ani bate apa în piuă. Și, în același timp, ce îngîmfare! Ce ifose! A ieșit la pensie și nu-l cunoaște nimeni. E absolut necunoscut. Va să zică, douăzeci și cinci de ani a ocupat locul altuia. Și uită-te la el cum calcă de parcă e un semizeu.*"

Serebreakov ocupă fraudulos locul cuvenit altora mai buni, mai inteligenți, mai onești. Dar, într-o societate alcătuită strîmb, paradoxurile acestea flagrante sînt unica normalitate. E în firea lucrurilor ca oameni de tipul lui Serebreakov sau Lopahin să învingă în lupta pentru existență, așa cum firesc este ca nu frămîntatul Treplev, talent autentic, ci mediocrul și superficialul Trigorin să aibă succes literar, deși singur recunoaște că nu se pricepe decît în peisaje, încolo fiind fals pînă la măduvă. Așa se face că scara valorilor este în mod silnic răsturnată, norocul fiind de partea adaptaților, a spiritelor nule.

În condamnarea ierarhiilor calpe, a triumfului frivolității și deșertăciunii, Cehov se alătură clasicismului lucid, lui Molière și La Bruyère. A văzut cu pătrunderea unui Balzac haosul produs în relațiile dintre oameni de domnia absolută a banului (și eroii lui Cehov se agită ca hipnotizați în jurul aceleiași puteri acaparatoare), cultul ipocriziei și al pseudovalorilor, avîntul parvenitismului, ca fenomen social de amploare. Alături de Tolstoi a deplîns dispariția Rusiei patriarhale, dar fără exaltarea tolstoiană, regretînd doar acrul romantic-sentimental, căci Anton Pavlovici era totuși nepot de iobagi și, înainte de toate, un om modern, cu o gîndire pozitivă.

Cu o jumătate de secol înaintea unor scriitori contemporani, Cehov a deschis dezbaterea asupra incomunicabilității umane, arătînd — atît în nuvele, cît și în piesele de teatru — consecințele izolării, ale însingurării, ale barierelor pe care omul le-a pus între el și umanitate. Eroii dramelor cehoviene au accese de opacitate, nu se pot înțelege între ei, nu se pot întîlni, ca și cum ar vorbi limbi diferite, și aceasta îi face răi, pătimași, ori numai aprehensivi. „*Eu nu te înțeleg pe dumneata* — îi spune Ivanov doctorului Lvov — *dumneata nu mă înțelegi pe mine, și noi înșine nu ne putem înțelege asupră-ne.*“ În *Trei surori* există scene în care personajele vorbesc paralel, fără să se întîlnească decît accidental, comunicarea nerealizîndu-se în lucrurile esențiale, ci numai în cele mărunte, oarecare. De aici nevoia de singurătate, evazionismul. Cehov nu concepea, însă, solitudinea la limita ei existențială, atent la simțul gregar al eroilor săi, la forța centripetă care-i apropia, compensînd cealaltă forță, a izolării; pe cît se simt de singuri, pe atît crește nevoia lor de solidaritate. Există la croul lui Cehov o continuă fugă de semeni și, concomitent, continua căutare a unui „suflet“ care să-l înțeleagă și să-l compătimească. Cele două tendințe se însoțesc în permanență, alcătuind echilibrul dramatic al personajului. Cu oroare de tezism, Cehov ridica viața la scara artei fără preconcepții și crispări demonstrativiste, astfel că în struc-

tura lor contradictorie, plurală, eroii lui dau senzația deplină a autenticității, a adevărului psihologic[1].

*

Personajele lui Cehov discută filozofie sau estetică, fie la modul academic, fie vulgarizînd ideile, dar mereu cu ardoarea cu care personajele lui Caragiale discută politică. Se emit opinii cu privire la sensul vieții și al artei, se recită stihuri, se pomenesc nume ilustre, cineva nu vrea să fie un Hamlet, altcineva ar fi putut să fie un Dostoievski sau un Schopenhauer. În plictiseala și dezabuzarea lor, oamenii își dau aere de omniscienți. În *Trei surori*, un personaj sparge din greșeală un ceas de porțelan. Ceasul e făcut bucățele, iar gafeurul dă drumul unui șuvoi de propoziții agnostice: *„Cine știe? Poate că nici nu l-am spart. Vi se pare numai că e spart... poate ni se pare numai că trăim... dar de fapt nici nu existăm... nimeni nu știe nimic! Nici eu, nici ceilalți!“* Alt personaj schopenhauerizează modest: *„Cînd vei locui la Moscova, n-o să ți se mai pară minunată, ca acum. Fericirea nu există pentru noi și n-o atingem niciodată, o dorim numai.“* Cehov ironizează fin predispoziția filozofică a eroilor săi, și interpretul care ar lua-o în serios s-ar păcăli amarnic. Cehov nu agrează grimasele filozofice, așa cum Caragiale nu le agrează pe cele politice.

În alte locuri însă, dramaturgul înscenează anume dezbaterile teoretice pentru a comunica unele puncte de vedere proprii, referitoare, de pildă, la chestiunile creației artistice. Sînt acele „multe discuții despre literatură“ prin care socotea că păcătuiește împotriva canoanelor scenice. *Pescărușul*

---

[1] În acest sens, referindu-se la eroii piesei *Ivanov*, Cehov arată că ei *„au fost zămisliți de mine nu din spuma mării, nu din idei preconcepute, nu din raționamente reci și nici la întîmplare. Ei sînt rezultatul direct al observațiilor și studiului asupra vieții“*. Din Notele la A. P. Cehov, *Opere*, vol. X, p. 522.

abundă în astfel de discuții, prilej pentru autor de a vehicula cîteva păreri estetice. Considerațiile lui Treplev pe marginea teatrului contemporan sînt, de fapt, o critică a naturalismului scenic, căruia Cehov îi dădea o ripostă decisă prin întreaga sa dramaturgie: „*După părerea mea, teatrul contemporan e numai rutină și prejudecată. Cînd se ridică cortina și în lumina rampei, în încăperile cu trei pereți, aceste mari talente, preoții artei sfinte, ne arată cum mănîncă oamenii, cum beau, cum iubesc, cum umblă, cum sînt îmbrăcați: cînd din scene și fraze vulgare se căznesc să scoată o morală, o biată morală pe-nțelesul tuturor, folositoare în viața de toate zilele; cînd în mii de variațiuni îmi servesc mereu același lucru și numai același lucru, îmi vine să fug, și fug așa cum a fugit Maupassant din fața Turnului Eiffel, care-i strivea creierul cu absurditatea lui!*"

Interesant este faptul că A. P. Cehov anticipează suprarealismul; cu peste un sfert de veac înaintea apariției manifestului lui André Breton, Treplev face o profesiune de credință suprarealistă: „*Ce însemnează personaje vii? Nu trebuie să înfățișăm viața așa cum e, sau cum ar trebui să fie, ci cum ne-o închipuim în visurile noastre!*" Cehov însuși nu putea fi suspectat de convingeri estetice suprarealiste, dar fraza citată (întărită de bizarul fragment din piesa lui Treplev) dezvăluie un surprinzător dar profetic. Treplev, această ficțiune vie, este părintele spiritual al multor scriitori moderni, repetatele lui delimitări de „formele vechi", implicit de modalitatea artistică a lui Trigorin, fiind făcute în numele unei arte „noi", încă neconturată din punct de vedere estetic și funcțional: „*Pentru Trigorin e ușor. Și-a făcut un fel al lui de a scrie... La el, pe un ștăvilar străluce gîtul unei sticle sparte, cade umbra roții de la moară, și noaptea cu lună e gata! Pe cît vreme la mine e și lumină tremurătoare, și sclipirea lină a stelelor, sînt și sunetele îndepărtate ale unui pian, ce mor în aerul liniștit și aromat...*" Cu o intuiție fantastică, Cehov simțea apariția modernismului în artă, efervescența și deruta care-l vor întovărăși. Critica falsității conformiste (Trigorin) și elogiul dăruirii artistului

(Nina Zarecinaia) completează substanțial diagrama dezbaterilor teoretice cu implicații estetice oferită de teatrul cehovian.

*

În studiul amintit asupra lui Cehov, George Călinescu indică un reactiv critic existent în chiar contextura operei: *„Totuși sînt eroi care își dau seama că izvorul nevrozei burgheze este egoismul, izolarea de mase. Adevăratul ideal implică, printr-o notă esențială, o imagine realizabilă a umanității în genere."*[1] Într-adevăr, dramaturgul distribuie personajelor lucide ale pieselor sale, „clarvăzătorilor", de obicei medici (explicabilă încredințarea sarcinii unor „confrați"), rolul de a contracara nevroza, de a figura atitudinea critică necesară, de a denunța și combate răul social, etic, sufletesc. Doctorul Lvov din *Ivanov*, doctorul Astrov din *Unchiul Vanea*, studentul Trofimov din *Livada cu vișini* fac această misiune depurativă, cenzurînd — uneori cu excesivă severitate — comportamentul celorlalți, obligîndu-i să privească mai detașat și mai realist viața. Chiar cînd sînt lipsiți de suplețe, rigizi, tendențioși, brutali, ca Lvov, *„asemenea oameni* — afirmă scriitorul — *sînt necesari și de cele mai multe ori ne sînt chiar simpatici"*.[2] Conștient că nu introduce pe scenă „nici scelerați, nici îngeri", simțea cumva necesitatea de a face să funcționeze și o oglindă critică a personajelor sale, o retină mai puțin subiectivă, mai puțin încețoșată de halucinații și spaime lăuntrice. Viața însăși impunea un echilibru, prezența conștiințelor treze. Critica lumii bolnave se efectuează așadar și în chip explicit, pe rețeaua dialogului, cu intenții polemice nete. Astrov: *„Toți bunii noștri prieteni au gînduri mărunte, sentimente mărunte și nu văd mai departe de lungul nasului. Sînt proști, iar cei mai deștepți și mai răsăriți sînt niște isterici, roși de autoanalize și stăpîniți de reflexe...*

[1] *Op. cit.*, p. 253.

[2] A. P. Cehov, *Opere*, vol. X, p. 521.

Ăştia se vaietă, sînt mizantropi, bîrfesc în mod bolnăvicios (...) Nu mai există raporturi directe, curate, libere faţă de natură şi de om!" Şi în altă parte: „*Ne găsim în faţa unei degenerări, datorită unei crunte lupte pentru existenţă. E o degenerare pricinuită de trîndăvie, ignoranţă, inconştienţă, cînd omul îngheţat, flămînd, bolnav, pentru ca să-şi păstreze rămăşiţele vieţii şi să-şi scape copiii, se apucă instinctiv, necugetat, de orice, numai să-şi potolească foamea şi să se încălzească. Distruge totul, fără să se gîndească la ziua de mîine... Aproape totul s-a distrus. În schimb nu s-a creat încă nimic.*"

Oamenii aceştia pozează în cinici, îşi strigă scepticismul şi dezgustul de viaţă ori de cîte ori se iveşte prilejul, dar prin ei, prin asprimea lor intransigentă şi agresivă, se exprimă atitudinea critică a scriitorului, neîmpăcarea şi răzvrătirea sa. Trofimov îşi dă seama că omul e rău alcătuit, că există multă grosolănie, prostie şi nefericire între oameni şi o spune răspicat. El proclamă abolirea răului social prin muncă: „*Trebuie să încetăm odată să ne încîntăm de noi înşine. Trebuie să ne apucăm să muncim.*"

Munca devine, la Cehov, singurul mod de regenerare a umanităţii, rostul existenţei, sensul ei fundamental. Munca defineşte principala însuşire a omului, însuşirea constructivă. Către această înţelegere vor veni majoritatea personajelor cehoviene, pe o cale sau alta. Sonia şi unchiul ei vor munci pentru ca mai tîrziu să se bucure de răsplata odihnei; Irina îşi apropie sensul ideal al muncii (*„Omul e dator să muncească, să trudească în sudoarea frunţii, oricine ar fi el. În asta e tîlcul şi ţelul vieţii lui, în asta constă fericirea, încîntarea lui!... Ard de dorul să muncesc şi eu, cum arde cineva de sete în arşiţa verii...*"); ea pare să deţină cauza şi antidotul tristeţii (*„N-avem bucurii... viaţa ni se pare tristă şi fără rost tocmai pentru că nu ştim ce înseamnă munca! Ne-am născut printre cei care o dispreţuiesc.*"); Tuzenbah îşi dă demisia din armată ca să poată munci, să-şi poată cheltui cu rost energia (*„Vreau cel puţin o dată în viaţa mea să muncesc atît încît să vin seara istovit acasă, să mă întind pe pat şi*

să adorm numaidecît... Cred că numai muncitorii dorm bine noaptea!"); Trofimov nu întrevede altă soluție pentru intelectualitatea trîndavă, apatică din Rusia vremii sale decît munca, imaginată ca un purgatoriu al conștiinței *(„...trebuie să muncim, să-i ajutăm din toate puterile noastre pe cei ce caută adevărul.")*

Pe aceste coordonate se conturează filonul optimist al dramaturgiei lui Cehov.

Cehov e trist, amar, dar nu e pesimist. Se poate ieși din marasm, există posibilități de a evada din lumea lîncezelii, nu e totul pierdut. Oamenii trebuie să se ridice deasupra propriei lor suferințe, să ucidă în ei egoismul meschin, invidia și ura, să învețe din nou să muncească, să învețe din nou să rîdă, să recapete încrederea în sine și în omenire, să privească nu numai trecutul și prezentul deprimant, ci și viitorul care poate fi luminos dacă ei îl vor pregăti.

În acest sens, *Trei surori* este o piesă cu adevărat vizionară în care se încheie un contract moral cu viitorul, cu cei ce vor veni. Tuzenbah simte puhoiul ce se apropie, *„vijelia cea mare și binefăcătoare"*, descătușarea: *„Vine, e aproape — în curînd va da năvală peste noi, măturînd toată lenea, nepăsarea, toate prejudecățile față de muncă, toată plictiseala și putreziciunea. Voi munci! Dar peste douăzeci-treizeci de ani va munci fiecare om. Fiecare!"* Un alt personaj, Verșinin, prevestește și el lumea de mîine pe care o concepe ca pe o restaurare a frumosului: *„Peste două-trei sute de ani, viața pe acest pămînt va fi nespus de frumoasă, uimitoare. Omul are nevoie de o astfel de viață și chiar dacă nu s-a ajuns încă acolo, trebuie s-o presimtă, s-o aștepte, s-o viseze, să se pregătească pentru ea!"* În plăsmuirea viitorului, timpul se contractă, *„anii nu înseamnă mai nimic"*, important rămîne faptul că odată, cîndva, peste două-trei sute sau o mie de ani, *„o să înceapă o viață fericită, o viață nouă"*. Există la unii dintre eroii cehovieni conștiința jertfei pe care o datorează urmașilor: *„Noi trebuie să muncim, să muncim mereu* - declară

aceiași Verșinin. *Fericirea! Fericirea e hărăzită urmașilor noștri îndepărtați*".

Ideea continuității e stenică, dă putere de rezistență și poftă de viață. Dacă n-ar exista credința în reîntemeierea lumii, toți acești oameni ar fi doborîți sub greutatea tristeții și a inutilității lor. Sămînța încrederii, aruncată de oamenii aceștia buni și generoși, Verșinin, Tuzenbah, care au trecut fulgerător prin viața celor trei surori, va încolți. În finalul piesei, Olga repetă prezicerile lui Verșinin, devenite crez adînc și responsabil: „*Lumea ne va uita; ne va uita chipurile, glasul și toate cîte au fost! Dar suferințele noastre se vor preface în bucurii pentru cei care vor trăi după noi. Pacea și fericirea vor coborî pe pămînt, iar noi, cei de azi, vom fi pomeniți cu recunoștință și binecuvîntați! Surorile mele dragi, viața noastră nu s-a sfîrșit încă! S-o trăim, deci! Uite! Muzica asta e atît de veselă, e atîta bucurie în ea! Încă puțin și poate o să știm pentru ce trăim, pentru ce suferim! Dacă am ști! Dacă am ști!*"

În laboratorul lui sumbru, în care se adunaseră parcă toate anxietățile și deziluziile omenirii, Cehov pregătea calm, temeinic, cu meticulozitate de savant și exaltare de poet, lumina caldă, binefăcătoare a viitorului. Firește, prin aceasta, piesele lui nu erau mai puțin triste, drama eroilor lui nu devenea mai puțin gravă...

*

Cehov se supăra cînd piesele sale erau considerate și interpretate ca drame, avînd convingerea neclintită că toate sînt comedii ușoare, ba chiar vodeviluri. În adevăr, spiritul lui e luminos, rîsul său e sincer, binevoitor, limpede. Nu e vina sa că „vodevilurile" sînt străbătute de un curent tragic, tocmai fiindcă sînt fidele naturii umane. „*Cehov face parte din familia lui Cervantes și Molière, adică a acelor genii care au tristețea veselă...*"[1]

[1] G. Călinescu, *op. cit.*, p. 225.

Există o sfîntă, ineluctabilă tristeţe a comediei, a marii comedii, căci rîsul despovărător şi justiţiar creşte superb din pămîntul negru al păcatului şi al suferinţei omeneşti. Dincolo de optimismul definitoriu al marii comedii se află o tristeţe devorantă, amară. Oamenii vor să pară altceva decît sînt, nepotrivirea măştii îi face ridicoli; ridicolul trezeşte nu numai veselie, dar şi compasiune. Cehov nu se opreşte la comicul duios, ci avansează spre bufonerie şi absurd, aducînd în competiţie mijloacele cele mai diverse. Dacă în piesele mari umorul îşi face loc destul de greu prin infrastructura dramatică, fiind privilegiul unor personaje secundare, „de compoziţie", în piesele de un act jovialitatea cehoviană se mişcă în voie, nestăvilită. Inadecvările se înşiră într-un lanţ de explozii burleşti, aducînd aminte de scînteietoarele schiţe şi povestiri ale prozatorului Cehov. (De altminteri, majoritatea scenetelor şi farselor într-un act sînt adaptări după povestiri.)

Moşierul Lomov din *Cerere în căsătorie* se prezintă la vecinul său, Ciubukov, în ţinută de gală, pentru a cere mîna fiicei acestuia, Natalia Stepanova. Bătrînul Ciubukov consimte la căsătoria proiectată, dar urmează să-şi spună cuvîntul şi fiica sa. Cu întîlnirea celor doi candidaţi la căsătorie începe şi catastrofa: amîndoi ar vrea să se producă evenimentul mult aşteptat, dar în focul discuţiilor pierd din vedere scopul şi încep să se certe aprig, cu insulte de ambele părţi, pentru lucruri mai serioase ori mai puţin serioase, cum ar fi de pildă valoarea unor cîini de vînătoare. Tatăl intervine şi el în altercaţie, pretendentul pleacă jignit, e adus îndărăt, cearta reîncepe, ginerele, surescitat, leşină, căsătoria se perfectează, dar disputa nu încetează nici acum. Personajele nu sînt stăpîne pe reacţiile lor, discrepanţa dintre voinţă şi impuls se agravează gradual, isteria se dezlănţuie, intenţiile cele mai bune sînt bulversate de jocul patimilor mărunte. În *Ursul*, developarea acţiunii comice se face în sens invers, debutînd cu un scandal monstru şi terminînd cu o declaraţie reciprocă de dragoste.

Lumea aceasta e superficială, se lasă în voia primelor impulsuri, își reprimă spontaneitatea, naturalețea, pentru a părea mai presus decît este în realitate. Comicul nu e atît de caractere sau de situație (deși înregistrat de autor la o rubrică precisă: farsă), cît de *psihologie socială*. Aristocrații rurali țin la prerogativele lor, la prestanță și morgă, dar își dau în petec și devin ridicoli, neputîndu-se menține la nivelul pretențiilor afișate; categoriile medii, mic-burgheze, se jenează de condiția lor socială mijlocie și încearcă să-și drapeze modestia materială cu un surogat de lustru. În *Nunta* este căutat un general care să înnobileze cu prezența sa o cununie funcționărească; dar generalul se dovedește a fi doar locotenent-colonel în rezervă, pe deasupra e și ramolit, surd, plicticos, strică cheful nuntașilor și, cînd află că urma să primească două zeci și cinci de ruble pentru oficiul său ornamental, părăsește indignat adunarea. Prostia e agresivă, ignoranța e înfatuată, ca și în comediile lui Caragiale. Ginerele, Aplombov (onomastică tipică!) pronunță *egoisticism* și cultivă, ca Pristanda, automatismele verbale cu iz absurd, în gen „curat murdar": *„Am făcut-o pe fiica dumitale fericită, dar dacă nu-mi dai rentele chiar astăzi, am să-i fac zile fripte. Sînt un om corect."*

Cehov desfășoară un comic absurd, bazat pe psihozele eroilor trăind într-un mediu și într-un ritm de civilizație modernă, modalitate pe care dramaturgi contemporani, ca Eugen Ionescu de pildă, o vor distila și autonomiza. În *Tragedian fără voie*, personajul a ajuns într-o stare de neurastenie acută în urma obligațiilor și comisioanelor pe care le are de îndeplinit zilnic, într-un ritm diabolic. În final, paharul se revarsă și bietul „tragedian fără voie" urlă terifiant, urmărindu-și prietenul prin cameră: *„Vreau sînge! Sînge!"* Cam în aceeași situație se află Hirin, suprasolicitatul contabil din *Jubileul*, silit să-și scrie raportul jubiliar în acompaniamentul strident al unor femei dezlănțuite. Strălucitor și captivant, umorul lui Cehov păstrează, subteran, o notă gravă, de duioșie și milă pentru umanitate.

Cehov a lăsat urme adînci, de neșters în teatrul contemporan, ștampila lui fiind vizibilă pe cele mai diverse creații din cele mai diverse școli dramatice actuale. Gorki avea să continue direct problematica umană a teatrului cehovian în contextul Rusiei prerevoluționare. O'Neill, Arthur Miller, Tennessee Williams, Edward Albee, dintre americani, îi sînt debitori lui Cehov pentru căile inedite ce le-a indicat întru cunoașterea sufletului omenesc și introducerea universului psihologic modern pe scenă. Scriind despre singurătatea omului și despre condiționarea ei morală, Beckett, Anouilh, Dürrenmatt, Ionescu, dintre europeni, vor fi găsit, indiscutabil, în teatrul lui Cehov premisele dramei solitudinii și plictiselii. În literatura dramatică românească, personajele lui Sebastian din *Steaua fără nume* sau *Jocul de-a vacanța*, aflate în goană după un vis irealizabil, trăind o existență anostă într-un climat înăbușitor și năzuind să se elibereze de convenția burgheză, repetă, cu un timbru propriu, original, experiențele personajelor cehoviene. Iar obsesia domnișoarei Nastasia a lui George Mihail Zamfirescu, dorința ei arzătoare de a părăsi mahalaua pentru a merge în Popa Nan este parcă un ecou al strigătului celor trei surori: „*La Moscova! La Moscova!*" Inflexiunile cehoviene se pot descoperi în replicile și gesturile unor eroi dintre cei mai diferiți, exprimînd ideile multiple ale teatrului contemporan.

Modest, aproape nedrept de modest, Cehov deschidea, fără să bănuiască, o eră în teatrul universal.

DUMITRU SOLOMON

TABEL CRONOLOGIC

1860 Anton Pavlovici Cehov s-a născut în orașul Taganrog, un mic port la Marea de Azov, la 17 ianuarie.

Bunicul său, țăran iobag din gubernia Voronej, plătind moșierului Certkov 3 500 de ruble, devine liber, împreună cu cei trei fii ai săi. Inițial „funcționar comercial", tatăl lui Cehov, Pavel Egorovici, deschide o băcănie. Regimul aspru din casa părintească, impus de tatăl său, l-a făcut pe scriitor să spună mai târziu: „*În copilărie, eu n-am avut copilărie*".

1876 Familia lui Cehov se mută la Moscova. Cehov rămîne la Taganrog, unde dă meditații ca să-și câștige existența.

1879 A.P. Cehov părăsește Taganrogul și se stabilește la Moscova.

1880 Intră la Facultatea de medicină a Universității din Moscova. De acest an este legat debutul lui Cehov în literatură. Începe colaborarea la revistele umoristice *Strekoza*, *Budilnik*, *Zritel*, *Svercîok*, *Oskolki* sub pseudonimele: Antoșa

Cehonte, Fratele fratelui meu, Doctor fără pacienți, Omul fără splină, Un om impulsiv. Revista umoristică *Strekoza* publică prima povestire a lui Cehov: *Scrisoare către un vecin învățat.*

Apare romanul lui Saltîkov-Scedrin: *Domnii Golovliov.*

1883 Cehov publică o serie de schițe, printre care *Leit bunică-său*, *Deputatul sau o poveste despre felul în care Dezdemonov a pierdut 25 de ruble*, *Moartea funcționarului*, *Slabul și grasul* în revista *Oskolki*; *O dată pe an* în revista *Strekoza; Zestrea* în revista *Budilnik*. În acest an, Cehov scrie o sută douăzeci de povestiri.

Apare grupul marxist „Eliberarea muncii". În știință se remarcă savanți de prestigiu ca Mendeleev, Timiriazev, Secenov.

1884 Anton Cehov termină cursurile Facultății de medicină și lucrează ca medic în apropiere de Moscova, la Zvenigorod, apoi la spitalul din Cikinsk, lîngă Voskresensk (astăzi Istra). Aici se împrietenește cu pictorul Levitan.

Apare prima culegere a operelor lui Cehov *Povestirile Melpomenei.*

În reviste sînt publicate schițele *Vanika* (în *Russkii satiriceskii listok*), *Chibritul suedez* (în Almanahul revistei *Strekoza*; este ultima colaborare a lui Cehov la această revistă), *Liberalul* și *Cameleonul* (în *Oskolki*) etc.

1885 Printre povestirile apărute în acest an se numără: *Visul*, *Cinicul*, *Omul din carapace*. Pe multe dintre povestirile lui Cehov cenzura pusese rezoluția: *„Nu se permite tipărirea"*.

Una dintre acestea este şi *Omul din carapace*, în care cenzorul vedea o „*batjocură la adresa guvernului*".

Numărul povestirilor scrise de Cehov în acest an atinge cifra de o sută douăzeci şi nouă.

1886 Revista *Novoe vremea* publică o serie de povestiri ale lui Cehov, printre care şi *Coşmarul*, apreciată în mod deosebit de umoristul V. Bilibin, unul dintre prietenii şi primii critici ai lui Cehov.

Tot în acest an apare a doua culegere a lui Cehov: *Povestiri pestriţe*.

Scriitorul D.V. Grigorovici, autorul cărţii *Anton Goremîka*, salută cu entuziasm talentul lui Cehov.

1887 Cehov pleacă în regiunea Donului, gubernia Voronej. Risipite în revistele *Petersburgskaia gazeta*, *Oskolki*, *Severnîi vestnik* etc. apar o serie de povestiri printre care *Şarpele boa şi iepurele de casă*, *Primăvara* (scenă monolog), *Criticul*, *Provincialii*, *Înainte de eclipsă*, *Lumini*, *O întîlnire*, *Povestea doamnei N. N*, *Kaştanka* (publicată în *Novoe vremea* sub titlul *Într-o societate de savanţi)*, *O sărutare*, *Nenorocire*, *Leul şi soarele*, *Supliciu de Anul nou*, *Nepăsare* (care, împreună cu alte nuvele, a determinat Comisia ştiinţifică de pe lîngă Ministerul Instrucţiunii publice să interzică, în anul 1902, achiziţionarea ei de către bibliotecile publice şi sălile de lectură). În acelaşi an apar povestirile *Intrigi*, *O problemă*, *Răzbunătorul*, *Poşta* (nuvelă ce inaugurează culegerea *Oameni posomorîţi* închinată lui P.I. Ceaikovski) etc. Cu privire la unele dintre aceste povestiri

Cehov îi scrie lui N. A. Leikin (la 22 mai): „*...am scris pentru ziar, dar cu greu, în silă, ca să nu-mi las familia să trăiască pe spatele altora; am scris mizerabil, greoi, blestemînd hîrtia și condeiul*".

Apare a treia culegere de povestiri intitulată *În amurg*, pentru care lui Cehov i se acordă Premiul „Pușkin".

În almanahul literar ilustrat *Sezon* (nr.1) apare *Calhas* (adaptare după nuvela cu același titlu, scrisă în 1886), piesă cunoscută mai tîrziu sub titlul *Cîntecul lebedei*. În legătură cu această piesă, Cehov îi scrie la 14 ianuarie lui M.V. Kiseliovei: „*E cea mai mică piesă din cîte s-au pomenit pe lume... Am scris-o într-o oră și cinci minute.*"

Scrie piesa *Ivanov*. Primele reprezentări au loc la Moscova, în noiembrie. După premieră, cronicarul revistei *Novoe vremea* remarca: „*Nici un autor din ultima vreme n-a fost primit cu atîtea aplauze, chemări la rampă, cu atîtea fluierături și nici n-a stîrnit atîtea laude și critici*".

Publică șaizeci și șase de povestiri.

1888 În revista *Severnîi vestnik* apare *Stepa*. Într-o scrisoare adresată lui D.V. Grigorovici, la 12 ianuarie, Cehov scrie: „*....M-am apucat să scriu o bucată mare... Pentru debutul meu într-o revistă voluminoasă mi-am ales un subiect care n-a mai fost tratat de mult: S t e p a.*" Iar la 4 februarie îi scrie lui A. Lazarev-Gruzinski: „*S t e p a m-a costat foarte multă sevă, energie și fosfor... Nu știu dacă mi-a reușit sau nu, în orice caz e c h e f d' o e u v r e - ul meu, mai bine decît atît nu mă pricep.*"

Gorki considera *Stepa*: „*O nuvelă spumoasă și parfumată, pătrunsă de o tristețe îngîndurată, într-adevăr rusească. O nuvelă veritabilă.*"

În același an apar nuvelele: *Fără titlu* (în *Novoe vremea*), *Dacă ar putea dormi* (în *Petersburgskaia gazeta*), *Frumoasele* (în *Novoe vremea*), *Criza de nervi* (culegerea *În memoria lui V.M. Garșin*) etc.

În februarie, Cehov scrie piesa într-un act *Ursul*, care apare în *Novoe vremea* din 30 august.

La scurt interval după *Ursul*, scrie piesa *Cerere în căsătorie* (farsă într-un act), care obține un succes deosebit pe scena Teatrului Mic. Despre această piesă Tolstoi spunea: „*Comicul situațiilor din C e r e r e a î n c ă s ă t o r i e este bine susținut. Nu găsești în ea neprevăzutul absurd al francezilor*".

De la o sută douăzeci și nouă de povestiri publicate în 1885, numărul lor scade la douăsprezece. Scriitorul arată undeva că exigența lui a crescut, că ceea ce scria Antoșa Cehonte nu mai poate scrie Anton Cehov.

1889 Cehov pleacă la Ialta. Fratele lui A. Cehov, Mihail, notează în amintirile sale: „*1888—1889 — au fost ani neobișnuiți pentru ascensiunea spirituală a lui Anton Pavlovici*". Iar A. Cehov, într-o scrisoare adresată lui Suvorin, la 18 noiembrie 1888: „*Vreau ca în acest sezon să scriu povestiri pe un ton protestatar*".

Apar povestirile *Principesa*, *O poveste banală* și altele.

În octombrie, Cehov scrie scenela într-un act *Nunta*, adaptare după nuvela *Nunta cu un general* (1884) cu adăugirea unor motive din povestirile *Sezonul munților* (1881) și

Căsătorie din calcul (1884). Tot în acest an, cu cîteva luni înainte, fusese scrisă farsa într-un act *Tragedian fără voie (Viață de vilegiaturist)* după nuvela *Unul dintre cei mulți*.

În iulie moare fratele lui Cehov, pictorul Nikolai Cehov, în cătunul Luka din Ucraina.

1890 La 22 martie, Cehov îi scrie lui I. L. Scelgov: „*Eu plec la Sahalin nu pentru observații, nu pentru impresii, ci pur și simplu să trăiesc o jumătate de an așa cum n-am trăit pînă acum*". Cehov părăsește Moscova la 21 aprilie, ajunge la 10 iunie în Sahalin și se întoarce la 9 decembrie în Moscova, după ce vizitase India, Singapore, Ceylon, Port-Said, Constantinopol.

Începe lucrul la *Insula Sahalin*.

Novoe vremea publică în paginile sale *Însemnările din Siberia*.

Apar nuvelele: *Gusev*, *Hoții* ș.a.

Nuvela *Gusev* a fost concepută în insula Ceylon. Ea poartă data: „Colombo, 12 noiembrie".

Tot în acest an, după cum reiese dintr-o scrisoare a lui Cehov adresată lui S.P. Diaghilev (20 dec. 1901), a fost scrisă piesa *Unchiul Vanea*, versiune a comediei *Duhul pădurii* (1889). „*Unchiul Vanea e un gen cu desăvîrșire nou în dramaturgie, un ciocan care lovește în căpățînile goale ale publicului*" (M. Gorki).

1891 Cehov întreprinde o călătorie în Europa: Viena, Veneția, Bologna, Florența, Roma, Neapole, Genova, Nisa, Paris.

În timpul șederii sale în străinătate începe să lucreze la Caietele de însemnări.

Novoe vremea publică nuvela *Un duel*, care stîrneşte aprecieri contradictorii. Nemirovici-Dancenko socoteşte că nuvela este tot ce a scris Cehov mai bun pînă atunci.

În decembrie, Cehov scrie farsa într-un act *Jubileul*, adaptare după nuvela *O fiinţă fără apărare* (1887).

1892 Cehov îşi cumpără la Melihovo, în apropiere de Moscova, o mică moşie unde se mută cu familia.

Ia parte la organizarea ajutorării ţăranilor înfometaţi din guberniile Nijegorodsk şi Voronej şi ia conducerea unui sector holeric din Melihovo.

Nuvela *Nevastă-mea*, apărută în *Severnîi vestnik*, descrie „anul de foamete". E violent atacată de critica liberală şi de cea reacţionară. În acelaşi an sînt tipărite nuvelele *Zvăpăiata*, *Fragment*, *După spectacol*, *În surghiun*, *Vecini* etc. O importanţă deosebită prezintă nuvela *Salonul Nr. 6* — cu care Cehov îşi începe colaborarea la revista *Russkaia mîsl*. Relativ la nuvelă, V. Certkov îi scrie lui Cehov: *„Toată lumea ne atrage atenţia asupra acestei bucăţi. De curînd am primit cîteva rînduri din partea lui L.N.Tolstoi, pline de emoţionante aprecieri."* În amintirile sale, A.I. Ulianova-Elizarova, sora lui Lenin, reproduce cuvintele lui Lenin, spuse după lectura nuvelei: *„Aseară, cînd am terminat de citit această nuvelă, mi s-a făcut de-a dreptul groază, n-am mai putut rămîne în camera mea, m-am ridicat şi am ieşit. Mi se părea că eu însumi aş fi închis în salonul Nr. 6."*

1893 Cehov își reia colaborarea la revista *Severnîi vestnik* cu nuvela intitulată *Povestea unuia dintre pacienții mei.*

În *Russkie vedomosti* (decembrie) apare nuvela *Volodea cel mare și Volodea cel mic.* Cehov e nemulțumit de modificările efectuate de redacție: „*La Russkie vedomosti mi-au «tuns» povestirea cu atîta rîvnă, încît, o dată cu părul, i-au tăiat și capul*".

Apare cartea lui D. Merejkovski: *Despre cauzele decăderii și despre noile curente în literatura rusă,* îndreptată împotriva „materialismului vulgar" și a „realismului mort".

1894 Cehov publică, în *Russkaia mîsl*, însemnările sale de călătorie: *Insula Sahalin.* Impresiile și observațiile fuseseră notate în *Jurnalul din Sahalin*, care constituia materialul viitoarei cărți. Cartea a fost scrisă între 1890 și 1894. Critica a fost derutată. Unii o considerau „*un serios studiu științific*", alții — „*o operă pur literară*".

La 29 septembrie, Cehov anunță pe unul dintre prietenii săi: „*Scriu un roman despre viața moscovită*". Se referă la nuvela *Trei ani*, pe care o concepuse ca roman.

În același an publică: *Călugărul negru, Împărăție femeiască, Vioara lui Rotschild, Studentul, Profesorul de literatură, La conac, Povestea grădinarului.*

1895 În *Russkaia mîsl*, nr. 1 și nr. 2, apare nuvela *Trei ani.* Într-o scrisoare adresată lui A. Suvorin, Cehov scrie: „*Din povestirea mea, cenzura a tăiat rîndurile referitoare la religie. Russkaia mîsl își trimite articolele la cenzură.*

Asta îți taie tot cheful să mai scrii liber; scrii și simți tot timpul că te strînge cineva de gît" (19 ian. 1895). În acest an publică și povestirile: *Soția*, *Frunte albă*, *Ordinul Ana*, *Omorul*, *Ariadna*.

Spre sfîrșitul anului, Cehov termină piesa *Pescărușul*: „*Mi-am isprăvit piesa. Sînt mai mult nemulțumit decît mulțumit de ea. Acum cînd am recitit-o mă conving din ce în ce mai mult că nu am stofă de dramaturg.*" La premiera din 17 oct. 1896, spectacolul suferă un eșec, pentru ca mai tîrziu, în stagiunea 1898—1899, pe scena Teatrului de Artă din Moscova, *Pescărușul* să obțină un succes remarcabil. Pe medalionul dăruit de Cehov lui Nemirovici-Dancenko scria: „*I-ai dat viață Pescărușului meu. Îți mulțumesc.*"

Au loc o serie de greve muncitorești. Sub conducerea lui V. I. Lenin se crează, la Petersburg, „Uniunea de luptă pentru eliberarea clasei muncitoare din Rusia".

Tolstoi reia lucrul la *Învierea*, după o întrerupere de cinci ani.

1896 În prima jumătate a lunii martie, Cehov termină nuvela *Casa cu mezanin* pe care o publică în *Russkaia mîsl*.

În revista *Niva*, publică *Viața mea*. Cu privire la această nuvelă, Cehov îi scrie lui A. Suvorin: „*Ce a făcut cenzura din nuvela mea! E îngrozitor! Sfîrșitul s-a transformat într-un adevărat deșert.*"

1897 Cehov se îmbolnăvește grav de tuberculoză pulmonară. Pleacă la Moscova pentru tratament și se internează în clinica profesorului Ostroumov, unde stă două săptămîni. De aici

pleacă să-și continue tratamentul în sudul Franței, la Nisa, unde rămîne din toamna anului 1897 pînă în primăvara anului 1898. Cehov urmărește cu atenție desfășurarea procesului Dreyfus.

În *Russkaia mîsl* apare nuvela lui Cehov *Mujicii*. Înainte de apariție, cenzura a dat următoarea dispoziție: „*Se va scoate pagina 193 din lucrarea lui Cehov, iar în cazul cînd el nu va fi de acord să fie arestat*". În traducere franceză, nuvela apare în revista *Quinzaine*. Produce o impresie covîrșitoare. (În 1901 nuvela apare la Paris într-o ediție separată.) Pe marginea nuvelei *Mujicii* s-a purtat o polemică aprinsă între revistele *Novoe slovo* (condusă de marxiștii legali) și *Russkoe bogatstvo* (condusă de narodnici).

Apar, de asemenea, nuvele ca: *Peccnegul*, *Acasă*, *În căruță* (ultimele două scrise la Nisa).

1898 Apare nuvela *Bombonica*. Referitor la această nuvelă, Gorbunov-Posadov îi scrie lui Cehov: „*... Lev Nikolaevici repetă mereu că nuvela e o adevărată perlă și că Cehov este un mare, mare scriitor*".

În toamna anului 1898, Cehov asistă la repetițiile *Pescărușului*, la Teatrul de Artă. Aici, în luna septembrie, o cunoaște pe viitoarea sa soție, actrița O.L. Knipper.

1899 Întors în Rusia și avînd nevoie în continuare de tratament, Cehov vinde mica moșie de la Melihovo și își construiește o vilă la Ialta. Aici se întîlnește cu Gorki și Tolstoi, e vizitat de Kuprin, Bunin și alții.

În primăvara acestui an, Cehov se căsătorește cu Olga Knipper.

Apar schițele: *Casa cea nouă*, *În interes de serviciu*, *Doamna cu cățelul*. La 26 octombrie are loc premiera la Teatrul de Artă a piesei *Unchiul Vanea*.

L. Tolstoi termină romanul *Învierea*.

1900 A. Cehov este ales membru de onoare al Academiei de științe. (La acest titlu va renunța în mod demonstrativ, în 1902, împreună cu V.G. Korolenko, ca protest împotriva eliminării lui M. Gorki din rîndul membrilor de onoare ai Academiei.)

În acest an Cehov își reia colaborarea la *Petersburgskaia gazeta* (colaborare întreruptă în anul 1888). În *Petersburgskaia gazeta* apare nuvela *De sărbători;* în *Jizni* apare nuvela *În rîpă*. Primul care a consacrat un articol acestei nuvele a fost M. Gorki *(Cu privire la noua nuvelă a lui A.P. Cehov, În rîpă)*. După citirea articolului, Cehov îi scrie lui Gorki: *„Foiletonul dumitale a fost ca un balsam pentru mine. Cît ești de talentat! Eu nu mă pricep să scriu altceva decît literatură. D-ta însă mînuiești cu virtuozitate și pana gazetarului.“*

La 23 octombrie, venind de la Ialta la Moscova, Cehov aduce cu el piesa *Trei surori*. Asistă la primele repetiții ale Teatrului de Artă.

La 11 decembrie Cehov părăsește Moscova, îndreptîndu-se spre Nisa. De aici pleacă în Italia (Pisa, Florența, Roma).

1901 *Russkaia mîsl* publică piesa *Trei surori*. Gorki, văzînd la Petersburg, cu ocazia turneului

Teatrului de Artă, piesa *Trei surori*, îi scrie lui Cehov: „*Trei surori* e *minunat interpretată... Nu e joc de scenă, ci o armonie divină*".

1902 La 16 martie 1901 Cehov îi scrie soției sale: „*Lucrez acum la o nuvelă intitulată Arhiereul, al cărei subiect îl port în cap de vreo cincisprezece ani*". Nuvela va apărea în *Jurnal dlea vseh* (aprilie 1902).

În același an apare sceneta-monolog *Despre efectul dăunător al tutunului*.

1903 Publică în *Jurnal dlea vseh* nuvela *Logodnica* (începută în octombrie 1902). Scrie la Ialta ultima lui piesă, *Livada cu vișini*. Piesa a fost terminată în noiembrie. În decembrie, Cehov asistă la repetiții. (Premiera piesei va avea loc la 8 ianuarie 1904.) „*Nimeni pînă la Cehov n-a analizat atît de profund mentalitatea care generează această lipsă de simț practic, această neputință și inadaptabilitate*" (*Mir bojii* din 1904).

1904 În mai, boala lui Cehov se agravează. I se recomandă tratament la Badenweiler, în Germania. Acolo, în noaptea de 2 iunie, se stinge din viață, după o activitate creatoare de douăzeci și patru de ani. Corpul neînsuflețit este adus la Moscova și înmormîntat în cimirul mînăstirii Novodevici, nu departe de mormîntul tatălui său.

La 12 iulie 1908, la Badenweiler, a fost dezvelit monumentul lui A. Cehov. La începutul

primului război mondial, autoritățile germane au distrus monumentul.

*

1959 La 22 martie moare soția lui A. Cehov — Olga Knipper (născută la 9 noiembrie 1868).

MARIA ȘIANU

CÎNTECUL LEBEDEI

(Calhas)

Scenetă dramatică într-un act
(1887—1888)

În românește de
M. SORBUL și N. AL. TOSCANI

PERSONAJE:

VASILI VASILICI SVETLOVIDOV, actor comic, bătrîn; 68 de ani
NIKITA IVANÎCI, sufler; bătrîn și el

Acțiunea se petrece pe o scenă, într-un teatru de provincie, noaptea, după spectacol.

Scena goală a unui teatru de mîna a doua, din provincie. La dreapta, un șir de uși făcute de mîntuială, din scînduri nevopsite: ușile de la cabine. Partea stîngă și fundul scenei sînt pline cu tot felul de troace. În mijlocul scenei, un taburet răsturnat. E noapte. Întuneric.

1

SVETLOVIDOV *(în costumul lui Calhas*[1]*, cu o lumînare în mînă, iese din cabină rîzînd):* Bună treabă! Frumoasă pățanie! Am adormit în cabină! Spectacolul s-a terminat de mult, toți au plecat din teatru, numai eu am rămas să sforăi de unu singur. Ah! Hîrb bătrîn! Hîrb bătrîn ce ești! Ramolitule! Se vede că te-ai cherchelit bine, de-ai adormit pe scaun! Bravo ție! Frumos îți șade! *(Strigă.)* Egorka! Egorka! Diavole! Petruška! Ați adormit, blestematilor, luav-ar toți dracii să vă ia! Egorka! *(Ridică taburetul, se așază pe el și pune lumînarea jos.)* Nici țipenie de om! Doar ecoul îmi răspunde... Le-am dat azi cîte trei ruble și acum nici cu copoii nu dai de urma lor...

[1] *Calhas* — oracol, personaj din *Iliada* lui Homer (n.ed.).

Au plecat și te pomenești c-au închis teatrul, afurisiții... *(Clătinînd din cap.)* Îs beat! Uf! În cinstea sărbătoririi mele am turnat în mine atîta vin și bere... Dumnezeule! Tot corpul mă arde, iar gura mi-e ca o iască... Mi-e și silă! *(Pauză.)* Ce tîmpenie! Te-ai îmbătat, neghiob bătrîn ce ești, și nici nu știi barem de ce... Uf! Dumnezeule!... Șalele mă dor, capul îmi vîjîie, mă ia cu frig, iar sufletul mi-e rece și întunecat ca un mormînt. Dacă nu-ți pasă de sănătatea ta, ai barem milă de bătrînețea ta, caraghiosule! *(Pauză.)* Bătrînețe... Oricît m-aș grozăvi, orice-aș face, orice-aș drege, mi-am trăit traiul... Am șaizeci și opt de ani, bătuți pe muchie. Respectele mele!... Nu-i mai poți întoarce... Cupa s-a golit... și n-a mai rămas decît o picătură pe fund... N-a rămas decît drojdia... Da, da, Vasiușa... Vrei nu vrei, acu e timpu să joci rolu mortului. Moartea nu-i departe! *(Se uită drept înainte.)* Uite, de 45 de ani sînt actor și parcă văd teatrul noaptea pentru prima oară... Da, pentru prima oară... Și e destul de interesant, mîncal-ar lupii... *(Se apropie de rampă.)* Nu se vede nimic... Se zărește nițel cușca suflerului... pupitrul... Loja oficială... da-ncolo, beznă! O groapă neagră și fără fund... parcă ar fi un mormînt, în care se ascunde însăși moartea... Brrr!... Ce frig! Trage din sală, ca pe hornul unei sobe!... Aici e locu cel mai nimerit să chemi spiritele! Te-apucă groaza, fir-ar al dracului... Mă trece un fior pe șira spinării... *(Strigă.)* Egorka! Petruška! Unde sînteți, împeliților? Doamne, Doamne... Mai pomenesc și de diavol! Dumnezeule! *(Sieși.)* Termină cu vorbele astea! Termină cu băutura! Ești un hodorog cu un picior în groapă!... La 68 de ani, oamenii se duc la biserică, se pocăiesc înainte de moarte, pe cînd tu... Doamne, Dumnezeule!... Vorbele astea deșănțate, mutra asta de bețiv, straiele astea de paiață... Mi-e

și silă de mine! Mă duc repede să mă schimb... Mi-e groază. Zău așa: de-aș rămîne aici toată noaptea, aș muri de spaimă... *(Se îndreaptă spre cabina lui; în aceeași clipă, din ultima cabină, în fundul scenei, apare Nikita Ivanîci, într-un halat alb.)*

2

SVETLOVIDOV *(văzîndu-l pe Nikita Ivanîci, scoate un țipăt de spaimă și se retrage cîțiva pași):* Cine ești? Ce vrei? Ce cauți? *(Bate cu piciorul în dușumea.)* Cine ești?

NIKITA IVANÎCI: Eu sînt!

SVETLOVIDOV: Care eu?

NIKITA IVANÎCI *(apropiindu-se):* Eu sînt... suflerul Nikita Ivanîci... Eu sînt, Vasil Vasilici!...

SVETLOVIDOV *(cade sfîrșit pe scăunel, respiră greoi și tremură din tot corpul):* Dumnezeule! Cine e? Tu ești... tu, Nikituška? Ce... ce-i cu tine aici?

NIKITA IVANÎCI: Noaptea, dorm în cabină. Da', vă rog, să nu mă spuneți lui Alexei Fomici... N-am unde să mă culc... vă rog să mă credeți...

SVETLOVIDOV: Tu ești, Nikituška!... Doamne, Dumnezeule!... M-au chemat la rampă de șaisprezece ori... mi-au trimis trei coșuri cu flori și alte daruri... Toți erau în extaz, da' nu s-a găsit nici unul care să-l fi trezit pe bătrînu ăsta bețiv și să-l ducă acasă... Îs bătrîn, Nikituška... Am 68 de ani... Sînt bolnav! Sărmanul meu suflet se chinuie!... *(Plînge pe brațul suflerului.)* Nu pleca, Nikituška... Îs... bătrîn, neputincios, mi-a venit vremea să mor... Mi-e frică, mi-e frică!...

NIKITA IVANÎCI *(blînd și respectuos):* E vremea să vă duceți acasă, Vasil Vasilici.

SVETLOVIDOV: Nu mă duc! N-am casă! N-am!...

NIKITA IVANÎCI: Doamne! Nu cumva ați uitat unde stați?!

SVETLOVIDOV: Nu vreau să mă duc acasă... nu vreau... Acasă-s singur... n-am pe nimeni, Nikituşka! Nici părinți, nici nevastă, nici copii... sînt singur, ca vîntu-n stepă... Am să mor, și nimeni n-o să-și aducă aminte de mine... Mi-e teamă de singurătatea mea... Nu-i nimeni care să-l mîngîie, care să-l îngrijească, să-l ducă la culcare pe beţivanul ăsta bătrîn... Al cui sînt? Cine are nevoie de mine? Cine mă iubește? Nimeni nu mă iubește, Nikituşka!

NIKITA IVANÎCI *(printre lacrimi)*: Publicul vă iubește, Vasil Vasilici!

SVETLOVIDOV: Publicul a plecat de mult, doarme și a uitat de paiața lui! Nu! Nimeni n-are nevoie de mine... Nimeni nu mă iubește... Nevastă n-am... copii n-am...

NIKITA IVANÎCI: Necazuri mai mari să n-aveți...

SVETLOVIDOV: Da' eu-s om, sînt viu, în vinele mele curge sînge, nu apă... Îs nobil, Nikituşka... de neam ales... Pînă să cad în groapa asta, am fost ofițer de artilerie... Ce chipeș eram... frumos, plin de demnitate, curajos, înflăcărat! Dumnezeule! Unde sînt toate astea? Și ce artist am fost, Nikituşka! *(Ridicîndu-se, se sprijină pe brațul suflerului.)* Și-acum?!... Unde-i timpu ăla? Dumnezeule! Mă uitam mai adineauri la groapa asta și mi-am adus aminte de toate! Groapa asta mi-a mîncat 45 de ani din viață... Și ce viață! Nikituşka! Mă uit acum în groapa asta și văd totul, în cele mai mici amănunte, ca și chipul tău. Entuziasmul tinereții, încrederea, pasiunea, dragostea pentru femei! Ah! Femeile, Nikituşka!

NIKITA IVANÎCI: E vremea să vă duceți la culcare, Vasil Vasilici.

SVETLOVIDOV: Cînd eram actor tînăr, cînd abia începusem să-mi iau avînt, mi-aduc aminte că o femeie s-a îndrăgostit de mine, de arta mea. Era grațioasă, subțire ca o trestie, tînără, inocentă, înflăcărată ca zorile unei zile de vară! Sub privirea ochilor ei albaștri, în fața surîsului ei minunat, orice umbră se risipea. Valurile ondulate ale mării se sparg de stînci, dar de valurile părului ei ondulat s-ar fi spart orice stîncă, orice sloi de gheață, orice troiene de zăpadă! Într-o zi, mi-amintesc... stam în fața ei, cum stau acum în fața ta... Era mai frumoasă ca niciodată!... Se uita la mine cu niște ochi pe care nu-i voi uita nici după moarte... Duioși, catifelați, adînci, plini de strălucirea tinereții!... Beat de încîntare, i-am căzut în genunchi, cerșindu-i fericirea de a-mi fi soție! *(Continuă, cu glas stins.)* Și dînsa... dînsa mi-a spus: „Lasă-te de teatru! Lasă-te de teatru!" Pricepi? Putea să iubească un actor, dar să-i fie soție, niciodată! Mi-aduc aminte că, în ziua aceea, jucam... un rol ingrat, de măscărici... jucam — și simțeam că mi se deschid ochii... Atunci am înțeles că nimic nu-i sfînt în artă, că totul e fantezie și minciună, că eu nu eram decît un sclav, jucăria unor trîndavi, un măscărici, un clovn. Atunci abia am înțeles publicul! Și de-atunci, n-am mai crezut nici în aplauze, nici în buchete de flori, nici în entuziasm... Da, Nikitușka! Publicul mă aplaudă, cumpără cu ruble fotografia mea, dar eu rămîn un străin pentru ei... Pentru ei sînt o ființă imorală... aproape o cocotă... Numai din vanitate vor să aibă relații cu mine... Dar domnii ăștia nu se înjosesc într-atîta ca să-mi dea de nevastă pe sora lor, pe fiica lor... Nu cred în public! *(Cade pe scăunel.)* Nu cred!

NIKITA IVANÎCI: V-ați schimbat la față, Vasil Vasilici! Mi-e și frică... Fiți bun, hai să mergem acasă!

SVETLOVIDOV: Atunci mi s-au deschis ochii... Dar m-a costat scump, Nikituşka! După povestea asta, după ce am cunoscut-o pe tînăra fată, am început să rătăcesc fără rost, să trăiesc fără ţel, fără să mă mai uit înainte... Am făcut pe măscăriciul, pe paiaţa, pe clovnul... Perverteam minţile şi, totuşi, ce artist mare, ce talent mare eram!... Mi-am îngropat talentul, mi-am stîlcit limba, am devenit vulgar, mi-am pierdut înfăţişarea de om... Groapa asta neagră m-a înghiţit, m-a sfîşiat! La început, n-am simţit asta, dar astăzi... cînd m-am trezit, m-am uitat înapoi... şi-n urma mea am văzut 68 de ani... Numai acum am băgat de seamă că sînt bătrîn! Cîntecul s-a sfîrşit! *(Plînge în hohote.)* Cîntecul s-a sfîrşit!

NIKITA IVANÎCI: Vasil Vasilici! Dragul meu... Hai, linişteşte-te... Dumnezeule! *(Strigă.)* Petruşka! Egorka!

SVETLOVIDOV: Şi cînd te gîndeşti ce talent, ce forţă! Nici nu-ţi închipui ce dicţiune aveam, cîtă simţire şi graţie, cîtă sensibilitate... *(se bate cu pumnii în piept)* aveam în acest piept. Mă înăbuş! Bătrîne, ascultă... stai să respir... Uite, un fragment din *Boris Godunov:*

„Năluca lui Ivan cel Groaznic m-a-nfiat!
Da, umbra lui, din groapă m-a numit Dmitri!
În jurul meu a adunat noroade
Şi mi l-a dat pe Boris pradă răzbunării!
Sînt ţarevici — şi-ajunge! Mi-e ruşine
Să mă-njosesc în faţa unei poloneze...“

Ce zici? *(Vioi.)* Stai! Ia ascultă fragmentul ăsta din *Regele Lear*... Fii atent! Ceru-i mohorît, plouă, tună: rrr! fulgeră: jjjj!... cerul se dezlănţuie... uite:

„...Suflaţi pîn-o-or crăpa obrajii, cînturi,
Suflaţi, înfuriaţi-vă mai tare!
Voi uragane, cataracte, treceţi

Puhoi peste clopotnițele noastre,
Sfîrleaza să le-o înecați sub valuri.
Voi, focuri de pucioasă iuți ca gîndul,
Ștafete ale trăsnetului care
Despică vechi stejari, hai, pîrjoliți-mi
Aceste tîmple albe! Haide, tunet
Atotzguduitor, sfărîmă globul,
Tiparele Naturii să le spulberi
Și să se risipească-n vînt sămînța
Ce scoate-n oameni nerecunoștința!"

(Nerăbdător.) Dă-mi repede replica Nebunului! *(Izbește cu piciorul în dușumea.)* Hai! Dă-mi repede replica Nebunului! Nu pot să aștept!

NIKITA IVANÎCI *(jucînd rolul Nebunului):* „Tăicuțule, la căldurică, în casă, e mai bine decît afară, în ploaie. Intră înăuntru și cere fetelor binecuvîntarea... E-o noapte, căreia nu-i pasă nici de înțelept, nici de nebun..."

SVETLOVIDOV:

„Hai, urlă! Scuipă, arzi, țîșnește, varsă!
Voi, ploaie și furtună, vînt și trăsnet,
Nu-mi sînteți fiice. Nu vă-nvinuiesc,
Stihii, că sînteți rele. Nu v-am dat
Regatul, nici v-am spus «copiii mei»
Nu-mi datorați supunere..."

Ce putere! Ce talent! Ce artist am fost eu, Nikituška!... Să mai zicem ceva... da, încă ceva... Să ne amintim de vremurile de demult... *(Rîde fericit.)* Uite, un fragment din *Hamlet*, de exemplu... Ei, încep... De unde? Aha! *(Jucînd rolul lui Hamlet.)* „Ah, flaute. Dați-mi unul să-l văd! *(Lui Nikita Ivanîci.)* Și, ca să isprăvesc cu voi... De ce tot îmi dai tîrcoale, de parcă ai vrea să mă prinzi în laț?"

NIKITA IVANÎCI: „O, dacă datoria mă face prea îndrăzneț, dragostea mă face necuviincios".

SVETLOVIDOV: „Nu prea înțeleg. Vrei să cînți din flaut?“

NIKITA IVANÎCI: „Nu pot, stăpîne!“

SVETLOVIDOV: „Te rog eu!“

NIKITA IVANÎCI: „Crede-mă că nu pot!“

SVETLOVIDOV: „Te rog din suflet!“

NIKITA IVANÎCI: „Nu știu nici măcar să-l mînuiesc, măria-ta“.

SVETLOVIDOV: „E la fel de ușor cum ar fi să minți. Potrivește degetul cel mare și celelalte patru degete pe aceste găurele; pune-l la gură și suflă în el; și flautul va cînta cea mai încîntătoare muzică... Uite, acestea sînt clapele...“

NIKITA IVANÎCI: „Dar nu-i pot smulge nici un sunet armonios; nu mă pricep de fel...“

SVETLOVIDOV: „Vezi ce părere proastă ai despre mine! Vrei să mă faci să cînt, vrei să arăți că-mi cunoști strunele, vrei să smulgi pînă și inima tainei mele, vrei să mă faci să vibrez de la nota cea mai joasă pînă la cea mai înaltă. Acest micuț instrument e plin de melodii, de sunete minunate, și totuși nu-l poți face să vorbească! La naiba, cum îți închipui că sînt mai ușor de mînuit decît un fluier? Poți să mă iei drept orice fel de instrument, oricît m-ai suci, tot n-ai să mă faci să cînt!“ *(Rîde și aplaudă.)* Bravo! Bis! Bravo! Cine spune că sînt bătrîn? E o prostie, o minciună, nu sînt de loc bătrîn. Toți porii mei respiră forță! Asta-i tinerețe, vioiciune, viață! Nikituška, unde-i talent, nu există bătrînețe! Ai înnebunit, Nikituška? Ți-ai pierdut mințile? Stai puțin! Lasă-mă să-mi revin... O, Doamne, Dumnezeule! Ascultă-mă acum! Cîtă gingășie și grație, ce muzicalitate! Sssst!... Liniște!

„Ucraina-n noapte tace lin.
Pe cer cresc lucăriri de stele.
Văzduhu-i adormit deplin,

Doar frunzele din plopi, doar ele,
Se clatină-n argint bătînd...“

(Se aude zgomotul unei uşi care se deschide.) Ce-o fi?

NIKITA IVANÎCI: Se vede că s-au întors Petruşka şi Egorka... Ce talent aveţi, Vasil Vasilici! Ce talent!

SVETLOVIDOV *(întorcîndu-se spre locul de unde vine zgomotul, strigă):* Veniţi încoace, vulturii mei! *(Lui Nikita Ivanîci.)* Să mergem să ne schimbăm... Nu există bătrîneţe, totu-i prostie, aiureală... *(Rîde voios.)* De ce plîngi? Prost mai eşti, bătrîne, ce-s lacrimile astea? Nu-i bine! Uite, asta nu-i bine! De ce te uiţi aşa la mine? Hai, hai... *(Îl îmbrăţişează plîngînd.)* Nu trebuie să plîngi!... Unde-i artă, unde-i talent, nu-i nici bătrîneţe, nici singurătate, nici boală! Pînă şi moartea-i ceva relativ... *(Plînge.)* Nu, nu, Nikituşka, cîntecul nostru s-a sfîrşit. S-a dus talentul! Sînt o lămîie stoarsă, o umbră, un cui ruginit, şi tu, un şoarece bătrîn de teatru: sufler... Haidem! *(Pleacă amîndoi.)* S-a dus talentul! Nu mai sînt bun decît de soldat în alaiul lui Fortinbras... în piesele serioase... Şi poate că şi pentru asta sînt prea bătrîn... Da! Îţi aduci aminte, Nikituşka, de fragmentul ăsta din *Othello:*

„Adio, fericire!
Adio, oşti cu coifuri şi panaşe
Şi lupte vitejeşti, unde mîndria
E o virtute! Adio — nechezatul
De armăsari în goană, voi, trompete,
Şi tobe, şi voi, fluiere de lupte,
Adio, steag regesc şi orice slavă,
Plăcerea de-a lupta şi strălucirea
Nemăsuratei glorii de-a învinge!“

NIKITA IVANÎCI: Un adevărat talent! Adevărat talent!

SVETLOVIDOV: Dar asta:

„Acuma voi pleca din Moscova!
Aici nu mă voi mai reîntoarce niciodată!
Plec, fără să arunc în urmă o singură privire,
Voi căuta în lumea asta largă
Un colțișor mai fericit... să pot trăi.“

(Iese cu Nikita Ivanîci.)

Cortina cade încet

IVANOV

Piesă dramatică în patru acte
(1887—1889)

În românește de
M. SEVASTOS și M. CALMÎCU

PERSONAJE:

IVANOV NIKOLAI ALEXEEVICI, membru permanent al administrației zemstvei, însărcinat cu rezolvarea problemelor țărănești

ANNA PETROVNA, soția lui, născută Sarra Abramsohn

ȘABELSKI MATVEI SEMIONOVICI, conte, unchiul lui Ivanov, din partea mamei

LEBEDEV PAVEL KIRILLICI, președintele administrației zemstvei

ZINAIDA SAVIȘNA, soția acestuia

SAȘA, fiica lui Lebedev, 20 de ani

LVOV EVGHENI KONSTANTINOVICI, tînăr, medic al zemstvei

BABAKINA MARFA EGOROVNA, văduvă tînără, moșiereasă, fiică de negustor bogat

KOSÎH DMITRI NIKITICI, încasator la accize

BORKIN MIHAIL MIHAILOVICI, rudă îndepărtată a lui Ivanov și administratorul moșiei acestuia

AVDOTIA NAZAROVNA, bătrînă de profesiune indefinită

EGORUŞKA, pripăşit la casa lui Lebedev
PRIMUL musafir
AL DOILEA musafir
AL TREILEA musafir
AL PATRULEA musafir
PIOTR, lacheul lui Ivanov
GAVRILA, lacheul lui Lebedev
Musafiri de ambele sexe, lachei

Acţiunea se petrece într-unul din judeţele Rusiei centrale.

ACTUL ÎNTÎI

Grădina de pe moşia lui Ivanov. În stînga se văd faţada casei şi terasa. Una dintre ferestre este deschisă. În faţa terasei se află un teren bătătorit, în formă de semicerc. De aici, din dreapta, pornesc cîteva alei care duc în fundul grădinii. Tot în dreapta se află nişte bănci şi măsuţe de grădină. Pe măsuţa cea mai apropiată arde o lampă. Se întunecă. La ridicarea cortinei, din casă se aud acorduri de pian şi violoncel. Se exersează un cîntec.

1

Ivanov şi *Borkin.*

(Ivanov citeşte o carte la lumina lămpii. Din fundul grădinii apare Borkin. Poartă cizme cu carîmbi înalţi iar pe umăr o puşcă de vînătoare. E puţin ameţit de băutură. Zărindu-l pe Ivanov, se apropie tiptil în vîrful picioarelor şi întinde puşca spre el.)

IVANOV *(tresărind şi ridicîndu-se în picioare):* Mişa, dă-o-ncolo de treabă!... M-ai speriat!... Şi aşa sînt destul de necăjit, iar dumitale îţi mai arde de glume... *(Se aşază.)* Poftim, m-a băgat în sperieţi şi acum se bucură...

BORKIN *(rîzînd)*: Ei, ei... scuzele mele. *(Se așază lîngă el.)* N-am să mai fac, zău... *(Își scoate șapca.)* Ce năbușeală! Gîndește-te numai, în trei ceasuri să faci peste 17 verste... e ceva... Abia mă mai țin pe picioare. Pune mîna aici, să vezi cum îmi bate inima...

IVANOV *(citind)*: Lasă, lasă, mai pe urmă...

BORKIN: Ba nu, acum. *(Îi ia mîna și și-o pune în dreptul inimii.)* Auzi? Tic-tac-tic-tac... Asta înseamnă un deranjament al cordului. Pot să-mi dau duhul în orice clipă. Ia spune-mi drept, are să-ți pară rău dacă o să mor?

IVANOV: Nu vezi că citesc?... Lasă-mă acum...

BORKIN: Nu, zău, Nikolai Alexeevici, are să-ți pară rău dacă o să mor? Așa, pe neașteptate...

IVANOV: Da mai slăbește-mă, omule, odată!

BORKIN: Haide-haide, nu te supăra. Ce zici, are să-ți pară rău?

IVANOV: Îmi pare rău de un lucru — că miroși a vodcă cale de o poștă. Asta-i de-a dreptul respingător, Mișa.

BORKIN *(rîzînd)*: Nu mai spune, miros a vodcă? Foarte curios... Adică, s-ar putea să ai dreptate. La Plesniki m-am întîlnit cu judecătorul de instrucție și recunosc că am dat pe gît cîteva pahărele... La drept vorbind, băutura dăunează sănătății, nu? Nu-i așa că dăunează sănătății?

IVANOV: Ești insuportabil... Da înțelege-mă, omule, odată...

BORKIN: Ei, ei, iertare!... Am plecat, te las... *(Se ridică și pleacă.)* Ce oameni, zău, o vorbă nu poți schimba cu ei. *(Se întoarce din drum.)* Ah, da, bine că mi-am adus aminte... Dă-mi, te rog, 82 de ruble!

IVANOV: 82 de ruble? Pentru ce?

BORKIN: Mîine avem de plătit muncitorii.

IVANOV: N-am.

BORKIN: Omagiile mele! *(Îngînîndu-l.)* „N-am, n-am..." Da ia spune-mi, ce părere ai, muncitorii trebuie plătiți, ori ba? Ce zici?

IVANOV: Nu știu... Știu doar atît că astăzi n-am nici o lețcaie. Să mai aștepte pînă la întîi, cînd primesc leafa.

BORKIN: Poftim de te înțelege cu acest cetățean!... Dumneata nu pricepi că muncitorii vor veni să-și ia banii mîine dimineață și nu pe ziua de întîi?

IVANOV: Ce vrei să fac! Tăiați-mă, spînzurați-mă, n-am... Ce obicei, zău, de a sîcîi omul tocmai atunci cînd citește, scrie, ori...

BORKIN: Te mai întreb încă o dată: muncitorii trebuie plătiți ori nu? Dar văd că-mi bat gura de pomană!... *(Face cu mîna un gest de lehamite.)* Moșieri cică, auzi, naiba să mă ia!... Gospodărie model... O mie deseatine de pămînt și nici o para chioară în buzunar... Pivniță este, cu vin la sticle, dar vezi matale, n-avem tirbușon... Mîine vînd troica, scurt! Da, da! Am vîndut ovăzul de-abia încolțit, iar mîine am să vînd și secara! Să știi. *(Se plimbă de colo colo pe scenă.)* Crezi că o să-mi fac proces de conștiință? Nu, nu! Cu mine nu se prinde...

2

Aceiași, Șabelski (din spatele scenei) și *Anna Petrovna.*

Se aude din casă vocea lui Șabelski: „Decît să cînți cu dumneata, mai bine să-ți iei cîmpii... Așa ureche muzicală n-ar face cinste nici unei știuci puse la frigare! De tușeu nici nu mai vorbesc!"

ANNA PETROVNA *(apărînd în fereastră):* Am auzit pe cineva vorbind. Dumneata erai, Mișa? Da' ce-ai pățit, ai nervi?

BORKIN: Puțin zis... Cu Nicolas al dumitale, mare minune să nu intre omul în balamuc!

ANNA PETROVNA: Ascultă, Mișa. Dă ordin să se aducă fîn pe terenul de crochet.

BORKIN *(făcînd un gest desperat cu mîna):* Da' mai slăbiți-mă cu tot felul de fleacuri...

ANNA PETROVNA: Ia te uită cu ce ton vorbește dumnealui!... Să știi că nu te prinde. Dacă vrei să te iubească femeile să nu faci niciodată pe supăratul și pe grozavul în fața lor... *(Adresîndu-se soțului.)* Nikolai, hai să ne dăm de-a tumba prin fîn!...

IVANOV: Aniuta, știi că n-ai voie să stai lîngă fereastra deschisă. Pleacă, te rog... *(Strigă.)* Unchiule, închide fereastra! *(Fereastra se închide.)*

BORKIN: Și nu uita că peste două zile ai de plătit lui Lebedev dobînzile...

IVANOV: Știu. Am să trec astăzi pe la ei și am să-l rog să mai aștepte... *(Se uită la ceas.)*

BORKIN: Cînd vrei să pleci?

IVANOV: Îndată.

BORKIN *(înviorat):* Tii, am uitat!... Păi astăzi e ziua de naștere a Șurocikăi!... He-he-he!... Să uit o zi ca asta... Halal memorie! *(Sare într-un picior.)* Mă duc, mă duc și eu... *(Cîntă.)* Da, da, mă duc... Mai întîi am să fac o baie strașnică, am să rumeg niscaiva hîrtii, dau pe gît vreo trei picături de amoniac și... ia-o, băiete, de la capăt! Nikolai Alexeevici, scumpule, îngerul salvator al inimii mele, nu mai fi nervos, nu mai umbla supărat de parcă ți s-au înecat corăbiile, că noi amîndoi, dracu să ne ia, putem urni munții din loc! Pentru dumneata sînt în stare de orice... Poftim, de dragul dumitale mă însor cu Marfușa Babakina, vrei? Jumătate de zestre e a dumitale... Ce zic jumătate, ia-o toată și stăpînește-o sănătos!...

IVANOV: Lasă prostiile...

BORKIN: Nu, vorbesc serios! Vrei, mă însor cu Marfuşa?! Zestrea pe din două... Ptiu, îmi bat gura de pomană cu dumneata! Parcă poţi să mă-nţelegi? *(Înginîndu-l.)* Auzi, „lasă prostiile". Uite, eşti un om de treabă, inteligent, dar îţi lipsesc astea, cum să zic, aripioarele... Să te-nalţi odată, da aşa ca să-i dai gata şi pe dracii din iad! De n-ai fi un ipohondru şi un molîu, ci un om normal ca toţi oamenii, peste un an ai avea un milion. Spre exemplu eu, dacă aş avea acum în buzunar 2300 de ruble, peste două săptămîni aş cîştiga 20 de mii. Nu mă crezi? Ţi se pare că vorbesc prostii? Nu, nu sînt prostii... Poftim, fă-mi rost de 2300 de ruble şi peste o săptămînă îţi aduc 20 de mii. Pe malul celălalt al rîului, Ovseanov vinde o limbă de pămînt taman în dreptul nostru şi cere pe ea 2300 de ruble. Dacă o cumpărăm, amîndouă malurile vor fi ale noastre. Iar dacă amîndouă malurile sînt ale noastre, legea ne dă dreptul să zăgăzuim rîul. Înţelegi? E clar ceea ce-ţi spun, nu? Ne apucăm, cică, să construim apoi o moară, şi îndată ce-om da de veste că ridicăm zăgazul, să-i vezi numai pe cei din josul rîului! Scandal, panică... Iar noi, de colo, *commen-zier musiu*, nu vreţi să zăgăzuim rîul? Mă rog, atunci să ne înţelegem! Pricepi? Dintr-un foc, Zarevski cu fabrica lui ne dă cinci mii, Korolkov trei, mănăstirea cinci...

IVANOV: Mofturi... Ascultă, Mişa, dacă nu vrei să ne certăm, păstrează-ţi ideile astea pentru tine.

BORKIN *(luînd loc la masă):* Poftim!... Bănuiam dinainte răspunsul! Păi bine, dacă singur nu vrei să faci nimic, de ce mă legi pe mine de mîini şi de picioare?...

3

Aceiași, Șabelski și Lvov.

ȘABELSKI *(ieșind cu Lvov din casă):* Doctorii sînt la fel ca avocații, cu o singură deosebire: avocații îi jefuiesc pe oameni, iar doctorii îi și omoară pe deasupra... Nu mă refer la persoanele de față... *(Se așază pe bancă.)* Șarlatani, exploatatori... Poate, undeva în Patagonia, să mai existe unele abateri de la regula generală, dar... personal, pot să-ți spun că doctorii m-au costat pînă acum vreo douăzeci de mii de ruble, și n-am întîlnit pe unul singur care să nu-și merite calificativul de escroc.

BORKIN *(lui Ivanov):* Da, singur nu întreprinzi nimic și nu-l lași nici pe altul să facă ceva. De aceea nu avem bani...

ȘABELSKI: Repet, nu mă refer la persoanele de față... Poate există unele excepții, deși, personal... *(Cască.)*

IVANOV *(închizînd cartea):* Ce mai nou, doctore?

LVOV *(aruncînd o privire spre fereastră):* Repet cele spuse de mine în cursul dimineții: ar trebui să plece în Crimeia, și cît mai repede posibil! *(Se plimbă de colo pînă colo.)*

ȘABELSKI *(pufnind):* Asta-i bună! Auzi, în Crimeia! Ia spune-mi, Mișa, nu ne facem și noi doctorí? E simplu ca bună ziua... A dat tusea peste *madame* Angot sau peste frumoasa Ofelia? Pui mîna pe toc și procedezi după toate regulile științei: mai întîi un doctor tînăr, apoi un voiaj în Crimeia, acolo un tătar frumos care să-i țină de urît...

IVANOV *(contelui):* Pisălog mai ești! Mă scoți din sărite... *(Lui Lvov.)* Ca să o trimit în Crimeia e nevoie de bani. Să presupunem că am să-i procur. Dar ea nu vrea să plece, refuză categoric...

LVOV: Asta-i adevărat.

(Pauză.)

BORKIN: Într-adevăr, doctore, e atît de bolnavă Anna Petrovna încît are absolută nevoie de Crimeia?

LVOV *(aruncînd iarăşi o privire fugară spre fereastră):* Da, suferă de ftizie...

BORKIN: Hm!... Proastă treabă... Am băgat de seamă şi eu în ultima vreme că prea e trasă la faţă. N-o mai duce mult...

LVOV: Vă rog... vorbiţi mai încet... poate să ne audă...

(Pauză.)

BORKIN *(oftînd):* Asta-i viaţa. E ca o floare de cîmp: a trecut un ţap, a păscut-o şi... ia-o de unde nu-i.

ŞABELSKI: Fleacuri, de la început pînă la sfîrşit... *(Cască.)* Fleacuri şi escrocherii!

(Pauză.)

BORKIN: Iar eu, domnilor, îmi tot bat capul cu Nikolai Alexeevici. Îl învăţ cum să cîştige bani. Stric orzul pe gîşte. Iată, i-am dat în clipa asta o idee genială, dar, ca de obicei, strădania mi-a rămas zadarnică. Nu-l poţi clinti din loc. Priviţi-l cum arată: melancolia întruchipată, *spleen* şi ipohondrie...

ŞABELSKI *(ridicîndu-se şi dezmorţindu-şi trupul):* Într-adevăr, ai un dovleac genial. Născoceşti cîte şi mai cîte, pe toţi îi înveţi, tuturor le dai sfaturi cum să-şi rostuiască mai bine viaţa... Ia învaţă-mă şi pe mine rogu-te, şi-ţi voi spune bogdaproste.

BORKIN *(ridicîndu-se):* Mă duc să fac o baie... La revedere, domnilor... *(Contelui.)* Dumneata ai douăzeci de ieşiri... În locul dumitale, peste o săptămînă aş avea în buzunar pe puţin douăzeci de mii... *(Pleacă.)*

ŞABELSKI *(pornind după el):* Cum aşa? Învaţă-mă cum să fac.

BORKIN: N-ai ce învăța, e atît de simplu... *(Se întoarce din drum.)* Nikolai Alexeevici, dă-mi o rublă!

(Ivanov îi dă banii fără a spune nimic.)

BORKIN: *Merci! (Contelui.)* Dumneata, cu atîtea atuuri în mînă...

ȘABELSKI *(mergînd după el):* Care atuuri, ce fel de atuuri?

BORKIN: În locul dumitale peste o săptămînă aș avea vreo treizeci de mii, dacă nu mai mult.

(Pleacă urmat de conte.)

IVANOV *(după o pauză):* Oameni de prisos, vorbe de prisos, și pe deasupra mai ai și obligația de a răspunde la ele, de a asculta toate aceste inepții! M-au obosit, doctore. M-au îmbolnăvit. Am devenit irascibil, violent, grosolan și atît de meschin, încît nu mă mai recunosc. Zile în șir am dureri de cap, noaptea nu pot închide ochii, îmi vîjîie urechile... Nu știu ce să mă fac și încotro să fug... Îți mărturisesc cinstit...

LVOV: Nikolai Alexeevici, vreau să stau de vorbă cu dumneata într-o chestiune extrem de importantă.

IVANOV: Te ascult.

LVOV: E vorba de Anna Petrovna. *(Se așază.)* Nu vrea în ruptul capului să plece în Crimeia. Cu dumneata însă ar pleca.

IVANOV *(după cîteva clipe de gîndire):* Ca să plecăm amîndoi ne costă mult. Și, în afară de asta, n-o să pot căpăta un concediu mai îndelungat. Am mai luat unul anul acesta...

LVOV: Să admitem că este adevărat ceea ce-mi spui. Ridic atunci o altă chestiune. Cel mai bun leac împotriva bolilor de plămîni este liniștea totală, odihna, iar soția dumitale n-are parte o clipă de ele. O frămîntă mereu purtarea dumitale față de ea. Iar-

tă-mă că-ți spun, dar sînt prea tulburat și nu mă pot stăpîni. De aceea îți voi vorbi deschis. Purtarea dumitale pur și simplu o ucide. *(Pauză.)* Nikolai Alexeevici, nu pot să cred că nu-ți dai seama...

IVANOV: Ai dreptate, ai dreptate... Fără îndoială că am o mare vină față de ea, dar gîndurile îmi sînt încîlcite, sufletul mi-e cuprins de o lene neînțeleasă. Nu pot pricepe ce se întîmplă cu mine. Nu-i înțeleg nici pe oameni și nici pe mine însumi nu mă-nțeleg... *(Privește spre fereastră.)* Am putea fi auziți, de aceea ar fi mai bine să plecăm de aici. Să ne plimbăm puțin. *(Se ridică amîndoi de pe bancă.)* Ți-aș putea povesti, prietene, totul cum a fost, de la început, dar povestea e atît de lungă și atît de încurcată încît n-aș isprăvi-o nici pînă mîine dimineață. *(Se plimbă amîndoi.)* Aniuta e o femeie minunată, o femeie cum rar întîlnești... De dragul meu și-a schimbat credința, și-a părăsit mama și tatăl, a renunțat la bogăție, și dacă mîine i-aș cere încă o sută de jertfe, sînt încredințat că le-ar aduce fără să stea o singură clipă pe gînduri. Din parte-mi, n-am făcut nimic pentru ea, n-am sacrificat nimic. Dar, cum ți-am spus, e o poveste lungă... Explicația, dragă doctore *(ezitînd)*, stă... ca să fiu mai explicit, în faptul că eu... eu m-am însurat din dragoste, dintr-o mare dragoste, și i-am jurat că am s-o iubesc toată viața, dar vezi... n-au trecut decît cinci ani și ea continuă să mă iubească, pe cînd eu... *(Face un gest larg cu mîinile.)* Iată, dumneata îmi spui că n-are mult de trăit, iar eu nu simt nici iubirea dinainte, nici măcar milă, ci parcă am în suflet un fel de gol, o oboseală sfîșietoare. Dacă m-ar privi cineva din afară, ar spune, fără îndoială, că e o monstruozitate ceea ce fac, dar, crede-mă, nici eu nu pricep ce se petrece cu mine, cu sufletul meu...

(Se îndepărtează amîndoi pe alee.)

4

Șabelski, apoi *Anna Petrovna*.

ȘABELSKI *(intră rîzînd cu hohote)*: Pe cinstea mea, omul ăsta nu e un escroc de duzină! E un filozof sadea, un virtuos al gîndirii! Ar trebui să i se ridice un monument! Auzi dumneata, să cumulezi în propria ta persoană toată pleava societății contemporane sub toate aspectele ei! Să fii totodată și avocat, și doctor, și tarabagiu, și cămătar! *(Se așază pe ultima treaptă a terasei.)* Și culmea e că, după cîte știu, n-a terminat nici o școală... Ce lepădătură genială ar fi ieșit din el dacă și-ar fi însușit o brumă de cultură, niscaiva științe umanitare! Auzi, cică „Dumneata într-o săptămînă poți avea douăzeci de mii de ruble. Ai un atu imbatabil în mînă — titlul dumitale de conte. *(Rîde cu hohote.)* Orice femeie cu zestre te ia cu ochii închiși..."

(Anna Petrovna deschide fereastra și se uită afară.)

ȘABELSKI: „Vrei, zice, să te însor cu Marfușa?" *Qui est-ce que c-est*[1] Marfușa? Ah, da, trebuie să fie Balabalkina sau Babakalkina... cum naiba i-o fi spunînd, aia cu mutră de spălătoreasă.

ANNA PETROVNA: Dumneata erai, conte?

ȘABELSKI: Ce s-a întîmplat?

(Anna Petrovna rîde.)

ȘABELSKI *(cu accent evreiesc)*: Și di ci, me rog, rîdeți dumneavoastră?

ANNA PETROVNA: Mi-am amintit de o frază a dumitale, spusă la prînz. Mai ții minte cum vine? „Hoțul iertat, calul"... zău c-am uitat-o.

---

[1] Cine-i aceasta... (fr.) (n.t.).

ȘABELSKI: Ovreul botezat, hoțul iertat, calul cu buboaie — nu fac o lețcaie.

ANNA PETROVNA *(rizînd):* Răutăcios mai ești! Nu poți spune un calambur fără să înțepi. *(După o scurtă pauză, pe un ton serios.)* Zău, ți-o spun fără glumă, ești un om foarte rău. Îi plictisești și-i înspăimînți pe cei din preajma dumitale. Toată ziua, bună ziua, umbli morocănos, bombănind, pe toți îi vezi șnapani și ticăloși. Recunoaște cinstit — ai găsit cîndva, în viața dumitale, un cuvînt bun pentru cineva?

ȘABELSKI: E un interogatoriu?

ANNA PETROVNA: Gîndește-te numai, de cinci ani trăim sub același acoperiș și n-am auzit o dată să vorbești despre cineva fără răutate. Ce ți-au făcut oamenii? Oare crezi într-adevăr că ești mai bun decît toți ceilalți?

ȘABELSKI: Cituși de puțin. Sînt la fel de ticălos și porc ca toți ceilalți. O zdreanță și o acritură de om. Îmi dau singur cu pumnii în cap. Ce sînt eu? Cine sînt? Am fost pe vremuri un om bogat, liber, aș putea spune fericit, și acum ce-am ajuns?... Un parazit, un lingău, un bufon fără căpătîi. Mă înfurii, mă indignez, detest, iar ceilalți se uită la mine și rîd. Dacă rîd la rîndu-mi, toți clatină din cap a compătimire, cică s-a scrîntit moșneagul... De cele mai multe ori însă nimeni nu mă aude și nu mă bagă în seamă...

ANNA PETROVNA *(calmă):* Iar țipă...

ȘABELSKI: Cine țipă?

ANNA PETROVNA: Cucuveaua. Țipă în fiecare seară.

ȘABELSKI: Las-o să țipe. Mai rău decît acum ce poate să mai fie? *(Dezmorțindu-și trupul.)* Ehe, dragă Sarra, ia să cîștig vreo sută-două de mii, atît m-ați mai vedea voi pe aici. V-ar arăta el, moșneagul,

ce știe! Aș pleca din văgăuna asta blestemată, aș fugi de această pîine străină și nu mi-ar mai călca piciorul pe aceste coclauri pînă la judecata de apoi...

ANNA PETROVNA: Și ce-ai face dacă s-ar întîmpla să cîștigi cu adevărat?

ȘABELSKI *(căzînd pe gînduri)*: Mai întîi și întîi aș pleca la Moscova să aud tarafurile de țigani. Apoi... apoi m-aș duce învîrtindu-mă drept la Paris. Mi-aș închiria o casă, aș umbla la biserica rusească...

ANNA PETROVNA: Și?

ȘABELSKI: Aș sta cît îi ziulica de lungă la mormîntul soției mele și m-aș gîndi la ale vieții valuri. Aș sta așa zile și săptămîni în șir, pînă cînd mi-aș da duhul... E îngropată la Paris nevastă-mea, știi?...

(Pauză.)

ANNA PETROVNA: Ce plictiseală! Ce-ar fi să cîntăm duet? Ești de acord?

ȘABELSKI: Bine, pregătește notele.

5

Șabelski, Ivanov și Lvov.

IVANOV *(apărînd pe alee alături de Lvov)*: Dumneata, prietene, ți-ai terminat facultatea abia anul trecut. Ești încă tînăr, plin de energie, pe cînd eu am împlinit treizeci și cinci de ani. Prin urmare am dreptul să-ți dau sfaturi. Ascultă-mă ce-ți spun — nu te însura niciodată cu o ovreică, cu vreo psihopată, sau cu o pedantă prețioasă... Alege-ți o mediocritate, și încă una dintre cele mai șterse, fără culori țipătoare, fără pretenții. În general, construiește-ți întreaga viață după un anume calapod. Cu cît fondul e mai cenușiu și mai monoton, cu atît e mai bine. Drăguțule, nu te pune în bețe cu miile de oameni

din jurul tău, nu te lupta cu morile de vînt, nu te da cu capul de toți pereții, că-i în zadar... Păzească-te sfîntul de gospodării model, de școli „cum nu s-au mai văzut", de toasturi avîntate... Închide-te în propria-ți carapace și îndeplinește-ți pînă la capăt micul și neînsemnatul tău rost dat de Dumnezeu... Crede-mă, e mult mai bine așa, mai cinstit și mai sănătos. Ah, de-ai ști cît de obositoare și de chinuitoare e viața pe care am trăit-o eu! Cîte greșeli, cîte nedreptăți, cîte absurdități! *(Zărindu-l pe conte, iritat.)* Zău, unchiule, stai întotdeauna ca un spin în ochii omului, nu-l lași să schimbe o vorbă cu cineva!

ȘABELSKI *(cu o voce tînguitoare):* N-au loc de mine, dracu să mă ia! Peste tot sînt de prisos! *(Sare în picioare și intră în casă.)*

IVANOV *(strigînd după el):* Stai, unchiule, n-am vrut să te jignesc! *(Lui Lvov.)* Ei poftim, mă întreb acum, pentru ce l-am ofensat? Mi-s nervii zdruncinați, asta e. Trebuie să întreprind ceva, să fac ceva...

LVOV *(enervat):* Nikolai Alexeevici, te-am ascultat pînă acum și... iertat să-mi fie, am să-ți vorbesc fără ocol. În vocea dumitale, în intonație, fără a mai vorbi de cuvintele pe care le rostești, e atîta egoism și atîta cruzime, încît mă sperii. Un om apropiat, un om care te iubește, se prăpădește cu zile tocmai pentru că e alături de dumneata, pentru că te iubește, iar dumneata... dumneata poți să stai indiferent, să umbli de colo pînă colo, să mai dai sfaturi și să-l faci pe ipocritul... N-am cum să mă exprim, căci n-am darul vorbirii, dar... dar, cinstit ți-o spun, îmi ești profund antipatic!...

IVANOV: Se prea poate, se prea poate... Dumneata, stînd deoparte, poate vezi mai bine lucrurile... S-ar putea să mă vezi în adevărata lumină... Da, cred, sînt convins că-s foarte vinovat, foarte... *(Ascultă.)* Mi se pare că a tras trăsura la scară. Mă duc

să mă îmbrac... *(Pornește spre casă dar se oprește la mijlocul drumului.)* Dumneata, doctore, nu mă simpatizezi și nici nu ascunzi acest lucru. Asta îți face cinste, să știi, îți face cinste... *(Intră în casă.)*

LVOV *(singur)*: Ce caracter afurisit! Iar am pierdut ocazia să-i spun tot ce-aveam pe inimă... Nu pot vorbi cu el liniștit! Cum deschid gura și scot o vorbă, simt că mă sufoc, mă apasă ceva aici *(duce mîna la piept)*, se răsucește ceva, limba mi se usucă în gură. Îl urăsc din tot sufletul pe acest Tartuffe, pe acest escroc cu toată parada lui de sentimente... Poftim, dumnealui pleacă... Biata lui soție nu visează decît un singur lucru: să stea măcar o seară lîngă ea, el este toată viața ei, îl imploră ca pe un Dumnezeu, iar dumnealui... dumnealui nu poate... dumnealui se sufocă acasă. Dacă ar rămîne o singură seară cu dînsa, și-ar trage de urît un glonț în tîmplă. Sărăcuțul de el... îi trebuie libertate, ca să pună la cale vreo nouă mîrșăvie... Știu, domnul meu, de ce-ți sfîrîie dumitale călcîiele în fiecare seară după Lebedevii ăștia! Știu, știu!

6

Lvov, Ivanov, în palton, cu pălăria pe cap, *Șabelski* și *Anna Petrovna*.

ȘABELSKI *(ieșind din casă împreună cu Ivanov și cu Anna Petrovna)*: La urma urmei, Nicolas, e neomenos ceea ce faci! Îți iei tălpășița în fiecare seară, iar pe noi ne lași aici să murim de urît. Am început să ne culcăm pe la opt, o dată cu găinile. Asta-i viață? Și de ce, mă rog, tu ai dreptul să pleci și noi nu? De ce?

ANNA PETROVNA: Lasă-l, lasă-l în pace, conte, să plece!...

IVANOV *(soției)*: Aniuta, știi bine că nu pot să te iau cu mine. Ești bolnavă, și după asfințitul soarelui n-ai voie să ieși din casă. Uite, întreabă-l și pe doctor. Doar nu ești un copil ca să nu pricepi atîta lucru... *(Contelui.)* Și tu ce să cauți acolo?

ȘABELSKI: Aș pleca oriunde, și la dracu-n praznic, și-n gura crocodililor, numai să nu rămîn aici. Mor de urît! M-am tîmpit de plictiseală! Tuturor li-i lehamite de mine. Tu mă lași acasă cu ea ca să-i țin de urît, și eu am dat-o gata, am îmbolnăvit-o mai rău!

ANNA PETROVNA: Lasă-l în pace, conte, lasă-l să plece. I-o fi mai vesel acolo.

IVANOV: Ania, ce înseamnă tonul acesta? Știi doar că nu mă duc acolo să mă distrez! Trebuie să vorbesc cu ei în legătură cu polița...

ANNA PETROVNA: Nu înțeleg de ce te justifici în fața mea? Pleacă, doar nu te oprește nimeni!

IVANOV: Fraților, să nu ne sîcîim unii pe alții! Oare nu se poate fără asta?

ȘABELSKI *(cu voce plîngăreață)*: Nicolas, iubitule, te implor, ia-mă cu tine. Printre escrocii și proștii de acolo poate am să mă mai înveselesc și eu. Știi doar că de la Paști n-am mai fost nicăieri!

IVANOV *(iritat)*: Bine, bine, te iau! Ah, cum mi s-a urît de voi toți!

ȘABELSKI: Zău? *Merci* și pentru asta... *(Îl ia vesel la brațși-l trage mai la o parte.)* Pot să-mi pun pălăria ta de paie?

IVANOV: Poți s-o pui, numai grăbește-te!

(Contele dă buzna în casă.)

IVANOV: Ah, cum mi s-a urît de voi toți! Dar... vai, Doamne, ce vorbesc! Ania, iartă-mă, am început să folosesc față de tine un ton imposibil. Niciodată nu mi s-a mai întîmplat asta! *(Pauză.)* Ei, cu bine, Ania, trebuie să plec. Mă întorc pe la unu.

ANNA PETROVNA: Kolea, dragul meu, rămîi acasă!

IVANOV *(neliniştit)*: Porumbiţa mea dragă, comoara mea, nefericita mea copilă, te implor, nu mă împiedica să plec serile de acasă. E crud poate ceea ce fac, e nedrept, dar îngăduie-mi să fac această nedreptate! Acasă mă apasă pereţii! Îndată ce asfinţeşte soarele, plictiseala îmi otrăveşte sufletul, mă macină urîtul. De unde vine starea asta nu mă-ntreba, nu ştiu. Plictiseală aici... pleci la Lebedevi — plictiseală şi acolo, ba poate încă mai cumplită... Te întorci acasă — dai iarăşi de ceea ce ai lăsat, şi uite-aşa toată noaptea... Îţi vine să-ţi iei cîmpii, nu alta!...

ANNA PETROVNA: Kolea... te rog, rămîi! O să stăm de vorbă amîndoi, cum făceam înainte. O să cinăm împreună, apoi o să citim... Am învăţat cu Bombănilă al nostru o mulţime de duete, ca să le cîntăm pentru tine... *(Îl îmbrăţişează.)* Rămîi, Kolea! *(Pauză.)* Nu te-nţeleg, dragul meu. În ultimul an nu te mai recunosc. Ce-i cu tine?

IVANOV: Nu ştiu, nu ştiu...

ANNA PETROVNA: Kolea, de ce nu vrei să mă iei cu tine, să petrecem serile împreună?

IVANOV: Dacă ţii atît de mult, pot să-ţi spun. E poate crud din partea mea, dar totuşi e mai bine aşa... Cînd mă apucă urîtul, eu... eu încep să nu te mai iubesc. Fug şi de tine ca şi de ceilalţi. Într-un cuvînt, Ania, simt nevoia să plec de acasă.

ANNA PETROVNA: Te apucă urîtul, zici? Înţeleg, înţeleg... Ştii ceva, Kolea? Încearcă să faci ca mai înainte: să cînţi, să rîzi, să te superi... Rămîi acasă, o să rîdem amîndoi, o să bem vişinată, şi o să-ţi alungăm urîtul cît ai bate din palme. Dacă vrei, am să-ţi cînt... Sau o să ne aşezăm amîndoi în biroul tău, pe întuneric, aşa cum făceam odi-

nioară, și tu ai să-mi vorbești despre tine, despre urîtul care te apasă... Ai ochii atît de triști! Am să privesc în ei și am să plîng... O să ne fie mai ușor amîndurora... *(Rîde printre lacrimi.)* Mă întreb, Kolea, cum se poate — florile revin cu fiecare primăvară, dar bucuria niciodată? Se poate să fie așa?... Haide, haide, dragul meu, pleacă, nu te mai reține...

IVANOV: Mai bine roagă-te pentru mine, Ania! *(Pleacă, se oprește în loc și cade cîteva clipe pe gînduri.)* Nu, nu pot! *(Pleacă.)*

ANNA PETROVNA: Pleacă, pleacă, dragul meu... *(Se așază în fața mesei.)*

LVOV *(umblînd de colo-colo pe scenă):* Anna Petrovna, trebuie să respecți o dată pentru totdeauna această regulă: cum s-a făcut ora șase, intri în casă și nu te mai miști de acolo pînă dimineața. Aerul umed al serii îți face rău.

ANNA PETROVNA: Să trăiți, am înțeles!

LVOV: Vorbesc serios.

ANNA PETROVNA: Iar eu n-am chef să fiu serioasă. *(Tușește.)*

LVOV: Poftim, ai și început să tușești...

7

Lvov, Anna Petrovna și *Șabelski.*

ȘABELSKI *(iese din casă, poartă pălărie și palton):* Unde-i Nikolai? S-au pus caii la trăsură? *(Se apropie de Anna Petrovna și-i sărută mîna grăbit.)* Noapte bună, îngerașule! *(Făcînd o grimasă.)* Gevolt, iertați-me ve rog! *(Pleacă grăbit.)*

LVOV: Bufon bătrîn!

(Pauză. Se aud acorduri îndepărtate de armonică.)

ANNA PETROVNA: Ce plictiseală! Poftim, vizitiii și bucătăresele petrec ca la bal, iar eu... eu n-am parte de nici o bucurie... M-au părăsit toți. Evgheni Konstantinovici, ce tot umbli de colo pînă colo? Așază-te odată!

LVOV: Nu pot ședea locului.

(Pauză.)

ANNA PETROVNA: Îi auzi cum cîntă „Scatiul"? *(Cîntă.)* „Măi, scatiu, pe unde-ai fost? Ia, de-o vodcă făcui rost..." *(Pauză.)* Doctore, părinții dumitale mai sînt în viață?

LVOV: Tata a murit. Mama mai trăiește.

ANNA PETROVNA: Nu ți-e dor de ea?

LVOV: N-am timp să mă gîndesc prea mult la asta.

ANNA PETROVNA *(rîzînd):* Florile revin în fiecare primăvară, dar bucuria niciodată? Cine mi-a spus aceste cuvinte? Nu-mi mai amintesc... Ce uitucă sînt... Ah, da, da, mi se pare că le-am auzit de la Nikolai. *(Ciulește urechea.)* Iar țipă cucuveaua!

LVOV: N-are decît să țipe!

ANNA PETROVNA: Mi se pare, doctore, că soarta mi-a jucat festa. Atîția oameni cu nimic mai buni decît mine sînt fericiți, și nu plătesc nimic pentru această fericire. Eu însă am plătit pentru toate. Și cît de scump am plătit! Mă întreb, de ce oare trebuie să dau acest tribut îngrozitor sorții, de ce? Toți sînteți buni cu mine, delicați, vă e frică să-mi spuneți adevărul... Oare credeți că nu știu ce boală am? O știu prea bine. Dar să lăsăm asta, e un subiect banal și plictisitor... *(Cu accent evreiesc.)* Scuzați, ve rog! Doctore, știi vreo anecdotă veselă?

LVOV: Nu mă pricep la anecdote.

ANNA PETROVNA: Dar Nikolai se pricepe. Știi, mă întreb uneori de ce sînt atît de nedrepți oamenii?

De ce la dragoste nu răspund cu dragoste, iar adevărul îl plătesc cu minciuna? Spune-mi, doctore: pînă cînd or să mă urască tata și mama? Locuiesc amîndoi la o depărtare de cincizeci de verste de aici, iar eu zi și noapte, pînă și în somn, simt ura lor sfîșiindu-mi sufletul. Dar tristețea lui Nikolai cum ți-o explici? Îmi spune că numai seara nu mă iubește, cînd îl apucă urîtul. Înțeleg și admit asta, dar închipuie-ți că dragostea lui pentru mine a murit! E de necrezut, și totuși... Nu, nu, nici nu trebuie să mă gîndesc la așa ceva, e mai bine să nu mă gîndesc. *(Cîntă.)* „Măi scatiu, pe unde-ai fost?..." *(Tresare.)* Doamne, ce gînduri negre mă cuprind!... Dumneata, doctore, nu ești căsătorit și nu poți înțelege multe...

LVOV: Zici că te miră multe lucruri... *(Se așază alături de ea.)* Pe mine însă mă miră un singur lucru: cazul dumitale. Explică-mi, fă-mă să înțeleg, cum... cum dumneata, o femeie inteligentă, cinstită, sfîntă aș putea spune, ai admis să fii atît de josnic înșelată, să fii adusă în acest cuib de cucuvele? Ce cauți aici? Ce poți avea comun cu acest om rece, fără suflet... Dar să-l lăsăm la o parte pe soțul dumitale! Ce poți avea comun cu acest mediu găunos, vulgar? O, Doamne, Dumnezeule! Acest conte smintit, cicălitor, coclit în rele, și acest pehlivan, escroc printre escroci, Misa, cu mutra lui ticăloasă... Explică-mi, cum de te afli aici, la ce? Cum de ai nimerit în acest viespar?...

ANNA PETROVNA *(rîzînd)*: Uite așa îmi vorbea și el... Întocmai, cuvînt cu cuvînt... Numai că ochii lui sînt mai mari, și cînd începea să-mi vorbească, se aprindeau ca niște cărbuni... Haide, haide, spune mai departe!...

LVOV *(făcînd un gest cu mîna)*: N-are nici un rost să mai vorbesc. Ai face bine să intri în casă...

ANNA PETROVNA: Spui că Nikolai e așa și pe dincolo. De unde îl cunoști? Crezi că într-o jumătate de an poți pătrunde sufletul unui om? Află, doctore, că e un om minunat, și-mi pare rău că nu l-ai cunoscut acum doi-trei ani. Îl vezi tăcut, trist, umblînd de colo pînă colo fără să facă nimic, dar mai înainte... Ce om dintr-o bucată era!... L-am îndrăgit din prima clipă. *(Rîde.)* O singură privire mi-a fost de ajuns și, clamp! m-am trezit în capcană... Mi-a spus: hai cu mine!... M-am rupt de toate, am dat totul la o parte și l-am urmat... *(Pauză.)* Acum nu mai e același om pe care l-am cunoscut... Seară de seară pleacă la Lebedevii ăștia ca să se distreze cu alte femei, iar eu... stau aici în grădină și ascult cum țipă cucuveaua... *(Se aude toaca paznicului.)* Doctore, ai frați?

LVOV: N-am.

(Anna Petrovna plînge.)

LVOV: Ce înseamnă asta? Te rog...

ANNA PETROVNA *(ridicîndu-se):* Nu mai pot, doctore, nu mai pot. Plec...

LVOV: Unde vrei să pleci?

ANNA PETROVNA: Mă duc după el... Dă ordin să se pună caii la trăsură, te rog... *(Fuge în casă.)*

LVOV: Nu, refuz categoric să o mai tratez în asemenea condițiuni! Nu-i de ajuns că nu-mi plătesc nici un ban, ba pe deasupra îmi mai întorc și sufletul pe dos!... Nu mai pot rămîne în casa asta! Ajunge! *(Intră în casă.)*

Cortina

ACTUL AL DOILEA

Salonul în casa lui Lebedev. În față — ușa care dă în parc. În dreapta și în stînga — alte uși. Mobilă veche, de preț. Lampa din tavan, candelabrele și tablourile sînt înfășurate în învelitori albe.

1

Zinaida Savișna, Kosîh, Avdotia Nazarovna, Egoruška, Gavrila, camerista, bătrîne vizitatoare, tineri, cîteva domnișoare și *Babakina*.

(Zinaida Savișna șade pe divan. În dreapta și în stînga ei, în fotolii, iau loc bătrînele vizitatoare. Pe scaune — tineretul. În fund, lîngă ușa ce dă spre grădină, un grup de musafiri joacă cărți. Printre ei: Kosîh, Avdotia Nazarovna și Egoruška. Gavrila stă lîngă ușa din dreapta. Camerista umblă de colo pînă colo cu o tavă încărcată cu dulciuri. În tot timpul actului, prin ușa din dreapta e un du-te-vino de musafiri, care se duc și se întorc din parc. Babakina intră tot prin dreapta și se apropie de Zinaida Savișna.)

ZINAIDA SAVIȘNA *(radioasă)*: Bine ai venit, sufletelule, Marfa Egorovna...

BABAKINA: Bine te găsesc sănătoasă, Zinaida Savișna! Am deosebita plăcere să te felicit cu prilejul aniversării... *(Se sărută.)* Să-ți trăiască, dea Domnul să aibă parte...

ZINAIDA SAVIȘNA: Mulțumesc, sufletelule, sînt atît de bucuroasă... Cum o mai duci cu sănătatea?...

BABAKINA: Mulțumesc, cît se poate de bine. *(Se așază alături, pe divan.)* Bună seara, tinerețe!...

(Musafirii se ridică în picioare și se înclină.)

PRIMUL MUSAFIR *(rîzînd)*: Tinerețe, auzi vorbă... Nu cumva vrei să spui că dumneata ești bătrînă?

BABAKINA *(oftînd)*: Ehe, nu mă mai pun cu dumneavoastră...

PRIMUL MUSAFIR *(rîzînd, cu respect)*: Iertați-mă, dar... Vorba vine că sînteți văduvă... Așa văduvă mai poate bate zece fetișcane...

(Gavrila o servește pe Babakina cu un pahar de ceai.)

ZINAIDA SAVIȘNA *(lui Gavrila)*: Servești ceaiul așa, fără nimic? Ai putea să aduci niște dulceață, de agrișe să zicem...

BABAKINA: Mulțumesc, nu vă deranjați.

(Pauză.)

PRIMUL MUSAFIR: Marfa Egorovna, ați trecut prin Mușkino?

BABAKINA: Nu, prin Zaimișce. E drumul mult mai bun pe acolo.

PRIMUL MUSAFIR: M-da...

KOSÎH: Două dame de pică.

EGORUȘKA: Pas.

AVDOTIA NAZAROVNA: Pas.

AL DOILEA MUSAFIR: Pas.

BABAKINA: Ai auzit, Zinaida Savișna, obligațiunile iar au început să urce vertiginos. Ai mai pomenit așa ceva: primul împrumut e cotat acum la 270 de ruble, al doilea la aproape 250... Nu s-a mai văzut una ca asta!...

ZINAIDA SAVIȘNA *(oftînd)*: Noroc de cei care au mai multe...

BABAKINA: Să nu crezi că-i o scofală, sufletelule. Deși, nu zic, au crescut în valoare, totuși e un risc să plasezi capitalul în ele. Gîndește-te numai la procentul de asigurare. Te aduce la sapă de lemn...

ZINAIDA SAVIȘNA: O fi așa cum zici, totuși, draga mea, omul speră... *(Oftează.)* Dumnezeu e mare...

AL TREILEA MUSAFIR: Din punctul meu de vedere, *mesdames*, să ai capital în ziua de azi nu-i cîtuși de puțin convenabil. Titlurile de rentă dau un dividend cu totul neînsemnat. A-ți pune, deci, banii în circulație înseamnă a risca în modul cel mai serios. Sînt de părere, *mesdames*, că acei oameni care au astăzi capital se află, *mesdames*, într-o situație mult mai critică decît... decît acei...

BABAKINA *(oftînd)*: Asta-i adevărat!

(Primul musafir cască.)

BABAKINA: Se poate să cașți în fața unor cucoane?

PRIMUL MUSAFIR: Pardon, *mesdames*, am căscat fără să vreau.

(Zinaida Savișna se ridică și iese pe ușa din dreapta. Pauză mai îndelungată.)

EGORUȘKA: Două dame de tobă.

AVDOTIA NAZAROVNA: Pas.

AL DOILEA MUSAFIR: Pas.

KOSÎH: Pas.

BABAKINA *(aparte):* Doamne, să mori de plictiseală, nu alta!

2

Aceiași, Zinaida Savișna și *Lebedev.*

ZINAIDA SAVIȘNA *(intrînd pe ușa din dreapta împreună cu Lebedev și adresîndu-i-se în șoaptă):* Ce te-ai așezat acolo ca o primadonă de operă?! Șezi cu musafirii! *(Se așază pe vechiul loc.)*

LEBEDEV *(căscînd):* Of, păcatele noastre cele grele! *(Zărind-o pe Babakina.)* Aoleu, a venit și zaharicaua noastră!... *(Salutînd-o.)* Cum o mai duci cu sănătatea, comoara mea?...

BABAKINA: Mulțumesc, cît se poate de bine.

LEBEDEV: Slavă Domnului!... Slavă Domnului! *(Se așază într-un jilț.)* Da, da, ce să-i faci... Gavrila!

(Gavrila îi aduce un păhărel de vodcă și unul cu apă. Lebedev bea vodca și golește paharul cu apă.)

PRIMUL MUSAFIR: Noroc și sănătate!

LEBEDEV: De-ar da Dumnezeu să mă mai țină amîndouă! Da nu prea văd... Mă mai păsuiește Domnul. Îi mulțumesc și pentru asta!... *(Soției.)* Ziuziușka, da' unde-i sărbătorita noastră?

KOSÎH *(văietîndu-se):* Cum naiba s-a făcut că am rămas fără levată? *(Sare în picioare.)* Cum naiba s-a făcut că am pierdut, trăsni-m-ar să mă trăsnească!

AVDOTIA NAZAROVNA *(sărind și ea în picioare, supărată):* Ai pierdut, stimabile, pentru că nu știi să joci. Și dacă nu știi să joci, nu te așeza la

masa verde! Ia spune, cu ce drept încurci mătăluță culorile? Cu ce drept, te întreb?! D-aia ai pus la saramură asul!... *(Fug amîndoi de la masă spre ceilalți.)*

KOSÎH *(văietîndu-se)*: Dați-mi voie, domnilor... Am la culoare: asul, riga, dama, valetul, șepte-opt, un as de pică și... și o treflă, înțelegeți?... Una mititică. Și ea... și ea... la dracu... I-am declarat doar că joc fără atu...

AVDOTIA NAZAROVNA *(întrerupîndu-l)*: Să avem pardon! Eu am declarat că joc fără atu! Dumneata ai declarat: două fără atu...

KOSÎH: E revoltător, domnilor! Dați-mi voie... dați-mi voie... dumneata aveai... eu aveam... *(Lui Lebedev.)* Judecă și dumneata, Pavel Kirillîci... Am la culoare: asul, riga, dama, valetul, șepte-opt...

LEBEDEV *(astupîndu-și urechile)*: Slăbește-mă, rogu-te, slăbește-mă!

AVDOTIA NAZAROVNA: Eu, și nu el, am declarat că joc fără atu!

KOSÎH *(furios)*: Blestemat să fiu dacă mai joc cîndva cu păstruga asta! *(Iese agitat pe ușa care dă în grădină.)*

(Al doilea musafir iese după el. La masă rămîne numai Egoruška.)

AVDOTIA NAZAROVNA: Ptiu!... M-au apucat căldurile cu smintitul ăsta!... Auzi, păstrugă! Tu ești păstrugă, zevzecule!...

BABAKINA: Da' și dumneata, bunicuțo, prea te ai rinzi ..

AVDOTIA NAZAROVNA *(zărind-o pe Babakina face un gest de uimire cu mîinile)*: Ia te uită, porumbița era aici și eu n-o vedeam! Parcă am dat în orbul găinilor!... Draga de ea!... *(Îi sărută umărul.)* Ce bucuroasă sînt că te văd! Lasă-mă să te privesc,

păunița mea frumoasă, să te privesc și să nu mă mai satur! Ptiu, ptiu!... să nu te deochi!...

LEBEDEV: Și-a dat drumul la clonț!... Mai bine i-ai găsi un mire mai de Doamne ajută...

AVDOTIA NAZAROVNA: Și am să-i găsesc, fii fără grijă! Să știu că mă dau peste cap, că intru-n pământ, da' pe ea și pe Sanicika tot le mărit!... Să știu că mă dau... *(Oftează)*. Dar întrebarea este, unde să-i găsești pe miri în vremea de azi? Poftim, priviți-i, stau ca niște cocoși plouați și nici nu se sinchisesc!...

AL TREILEA MUSAFIR: Comparația nu e prea fericit aleasă. Din punctul meu de vedere, *mesdames*, dacă tinerii de astăzi preferă viața de burlac, nu e vina lor. Vina o poartă, cum să spun, condițiunile sociale în care trăim...

LEBEDEV: Ei, ei!... Mai dă-o încolo de filozofie, că n-o pot înghiți!...

3

Aceiași și Sașa.

SAȘA *(intrînd și îndreptîndu-se spre părintele său)*: Ce vreme minunată e afară, domnilor, și dumneavoastră stați în zăpușeala asta!

ZINAIDA SAVIȘNA: Saşenka, nu vezi că a venit Marfa Egorovna?

SAȘA: Scuzele mele. *(Se apropie de Babakina și-i dă bună seara.)*

BABAKINA: Prea te-ai făcut fudulă de la o vreme, Sanicika, prea te-ai făcut fudulă. Măcar o dată să fi dat și pe la noi. *(Se sărută.)* La mulți ani, sufletelule...

SAȘA: Mulțumesc. *(Se așază alături de taică-său.)*

LEBEDEV: Da, da, că veni vorba, Avdotia Nazarovna, cu mirii e o problemă în vremea de azi. Marfă rară. Ce mai tura-vura, pînă şi cavaleri de onoare mai breji se găsesc cu greu. Nu vă fie cu bănat, dar tineretul de astăzi, Doamne iartă-mă, e atît de acrit şi de răsacrit, e atît de molîu, că ţi se face lehamite. Nici tu un danţ ca lumea, nici tu o vorbă de duh, nici tu un pahar de băuturică...

AVDOTIA NAZAROVNA: În ce priveşte păhărelele, n-avea grijă, că nu le prea duc la ureche... numai să aibă ce turna în ele.

LEBEDEV: Nu-i totul să bei, că beau şi caii... Totul e să bei cu socoteală, că băutura are şi ea rostul ei!... Ehe, pe vremea noastră după ce ne perpeleam cu învăţătura cît îi ziulica de mare, cum se făcea seara, dam năvală la vreo familie mai primitoare, şi ţin'te petrecere pînă-n zori!... Să fi văzut atunci danţuri, să fi văzut curte la domnişoare, să fi văzut... *(Îşi dă un bobîrnac peste gît.)* Şi dă-i cu palavre, dă-i cu filozoficale, pînă cînd îţi înţepenea limba în gură!... Da, da! Dar tineretul de astăzi... ptiu! *(Face un semn cu mîna a lehamite.)* Nu pot să-i pricep... Nici cal, nici măgar. În tot judeţul nostru unul singur mai e cum mai e, dar şi acela-i însurat *(oftînd)*, şi pare-se că a şi început să-şi dea în petic cu nervii lui...

BABAKINA: De cine vorbeşti?

LEBEDEV: De Nikolaşa Ivanov.

BABAKINA: Da, da, e un bărbat interesant *(cu un aer amărît)*, dar e nefericit!...

ZINAIDA SAVIŞNA: Cum vrei, sufleţelule, să fie omul fericit *(oftînd)*, dacă a făcut ceea ce a făcut!... S-a însurat nenorocitul cu ovreica aceea, crezînd că părinţii ei or să-i dea marea cu sarea, iar cînd colo, a rămas cu buzele umflate... Din clipa cînd şi-a schimbat credinţa, bătrînii au blestemat-o, şi nici

nu vor s-o mai vadă în ochi!... Un ban nu i-au dat. Acum se căieşte bietul, da-i prea tîrziu...

SAŞA: Mamă, nu-i adevărat!

BABAKINA *(cu ardoare):* Cum să nu fie adevărat, sufleţelule? Toată lumea ştie. Dacă nu avea interes, la ce-i trebuia să se însoare cu ovreica? Ce, fete de-ale noastre sînt puţine? N-a prevăzut ce-o să se întîmple, asta el! N-a prevăzut, sufleţelule... *(Cu vioiciune.)* Ehe, da' ce mai păţeşte acum de la el! Să te strîmbi de rîs, nu alta! Auzi, vine acasă, seara, şi o ia din scurt: „Părinţii tăi m-au tras pe sfoară! Marş din casa mea, să nu te mai văd!" Unde să plece? Că bătrînii n-o mai primesc nici în prag. S-ar duce undeva ca fată în casă, dar, vezi matale, că nu-i obişnuită cu munca... Iar el o tot mustruluieşte pînă-i vine rău... De n-ar fi contele să-i ia apărarea, o trimitea de mult în lumea dreptilor...

AVDOTIA NAZAROVNA: Se mai întîmplă şi aşa: cînd îl ajunge supărarea, nici una, nici două, o închide în pivniţă şi-i zice: „Aşa şi pe dincolo, usturoi să-mi mănînci, că altceva n-am ce să-ţi dau!..." Şi să vezi cum înghite la usturoi, pînă i s-apleacă...

(Rîsete.)

SAŞA: Tăticule, doar astea-s minciuni!

LEBEDEV: Ei şi? N-au decît să trăncănească cît or pofti... *(Strigă.)* Gavrila!...

(Gavrila îi aduce vodca şi paharul cu apă.)

ZINAIDA SAVIŞNA: Uite, de asta s-a ruinat, sărăcuţul. Da, treburile îi merg de-a-ndoaselea... Dacă n-ar fi Borkin care să-i administreze moşia, murea de foame cu ovreica lui. *(Oftează.)* Şi cînd te gîndeşti, sufleţelule, ce-am păgubit şi noi de pe urma lui!... Numai bunul Dumnezeu ştie ce-am pă-

gubit! Îţi dai seama, drăguţo, de trei ani ne datorează nouă mii de ruble! Îţi dai seama?

BABAKINA *(îngrozită):* Nouă mii de ruble!

ZINAIDA SAVIŞNA: Da, da... Paşenka, drăguţul de el, i-a avansat aceşti bani. Niciodată nu ştie să aleagă, cui poţi să-i dai şi cui nu. De capitalul investit nici nu mai vorbesc — s-a dus de rîpă. De-ar plăti măcar dobînzile la timp. Tot ar fi ceva!

SAŞA *(cu înflăcărare):* Mamă, de o mie de ori aţi vorbit pînă acum despre asta!

ZINAIDA SAVIŞNA: Şi tu de ce te amesteci? Ce-i iei apărarea?

SAŞA *(ridicîndu-se):* Dar cum puteţi să vorbiţi în felul acesta despre un om care nu v-a făcut niciodată vreun rău? Vă întreb, v-a făcut el cîndva vreun rău?

AL TREILEA MUSAFIR: Alexandra Pavlovna, permite-mi să spun şi eu două vorbe! Îl stimez pe Nikolai Alexeevici, şi întotdeauna am considerat drept o cinste pentru mine să-i port această stimă. Dar, vorbind *entre nous*[1], mi se pare că Nikolai Alexeevici e un aventurier.

SAŞA: Te felicit pentru această părere a dumitale.

AL TREILEA MUSAFIR: În sprijinul afirmaţiei mele am să vă povestesc următorul fapt, care mi-a fost redat de ataşatul lui, de acest Cicero pre numele de Borkin... Acum doi ani, pe vremea epizootiei printre vite, dumnealui a cumpărat un număr considerabil de bovine, le-a asigurat...

ZINAIDA SAVIŞNA: Da, da, îmi amintesc şi eu de întîmplarea aceasta. Mi-a fost povestită şi mie...

AL TREILEA MUSAFIR: Şi, cum vă spuneam, le-a asigurat pe toate, gîndiţi-vă numai, le-a infectat

[1] Între noi (fr.) (n.t.).

apoi cu bacterii de ciumă și a încasat prima de asigurare...

SAȘA: Minciuni! Minciuni gogonate! Nimeni n-a cumpărat și n-a infectat vitele! A fost un proiect de-al lui Borkin, conceput pe de-a-ntregul de el, pe care l-a trîmbițat apoi peste tot. Era foarte mîndru de el. Cînd a aflat Ivanov de treaba asta, numai bine nu i-a venit lui Borkin. Timp de două săptămîni i-a cerut iertare lui Ivanov! Partea de vină a lui Ivanov se datorește caracterului său slab: n-are curajul să-l alunge o dată pentru totdeauna din casa lui pe acest Borkin. Un alt păcat al său e că se încrede prea mult în oameni. L-au jefuit, l-au prădat care cum a putut! Multe lucruri frumoase a întreprins el, dar de pe urma lor s-au îmbuibat alții, alții au tras foloasele.

LEBEDEV: Da' mai oprește-te, Șurocika! Prea te-ai înfierbîntat!

SAȘA: Nu pot să sufăr cînd oamenii vorbesc prostii! Ah, m-am săturat pînă-n gît de această discuție! Ce plictiseală! Ivanov, Ivanov și iar Ivanov! Parcă altceva n-ar avea de vorbit. *(Se îndreaptă spre ușă, dar se întoarce înapoi.)* Mă mir, domnilor! *(Adresîndu-se tinerilor.)* Mă mir de răbdarea pe care o aveți! Cum de puteți sta așa nemișcați? Nu vă plictisiți? Haide, spuneți ceva, distrați-le pe domnișoare, mișcați-vă odată! Dacă în afară de Ivanov nu aveți un alt subiect de discuție, atunci rîdeți, dansați, cîntați-ne un cîntec...

LEBEDEV *(rîzînd):* Așa, așa, Șurocika, ia-i din scurt, nu-i lăsa!

SAȘA: Măcar o dată în viață faceți-mi și mie această plăcere! Dacă nu vreți să dansați, să rîdeți, să cîntați, dacă găsiți că toate astea sînt lucruri banale, vă rog, vă implor, adunați-vă ultimul rest de energie pe care-l aveți, și așa, din curiozitate, ca să-i

faceți să rîdă sau să-i uimiți pe cei din jur, găsiți ceva spiritual, ceva care să iasă din comun, spuneți-ne măcar o impertinență, o grosolănie, dar să fie nouă, să ne descrețească o clipă frunțile! Sau săvîrșiți, cu puteri comune, o cît de mică ispravă, ceva care să semene cît de cît cu un act de bravură, ca domnișoarele, privindu-vă, să poată exclama măcar o dată în viață: „Ah!" Doar vreți să le intrați în grații, vreți să le placeți, atunci de ce nu depuneți pentru asta nici o strădanie, nu întreprindeți nimic? Ah, domnilor! Nu sînteți ceea ce ar trebui să fiți, nu sînteți!... Leșină muștele cînd vă văd, și lămpile încep să fumege! De o mie de ori v-am spus și am să repet mereu, că nu sînteți ceea ce ar trebui să fiți, nu sînteți!...

4

Aceiași, Ivanov și Șabelski.

ȘABELSKI *(intrînd împreună cu Ivanov pe ușa din dreapta):* Cine pledează aici cu atîta foc? Dumneata erai, Șurocika? *(Rîde cu hohote și-i strînge mîna.)* Felicitările mele, îngerașule, felicitările mele! Să-ți dea Dumnezeu o viață îndelungată și nici o reîncarnare după moarte...

ZINAIDA SAVIȘNA *(bucuroasă):* Vai, Nikolai Alexeevici și contele!...

LEBEDEV: He-he-he! Ia te uită pe cine văd... contele în persoană! *(Vine în întîmpinarea lui Șabelski.)*

ȘABELSKI *(zărind-o pe Zinaida Savișna și pe Babakina se apropie de ele și le ia de mînă pe amîndouă):* Două dame de pică pe același divan!... Ce încîntare! *(Zinaidei Savișna.)* Bine te găsesc, Ziuziușka! *(Babakinei.)* Bine te găsesc, pomponelule!...

ZINAIDA SAVIȘNA: Sînt atît de bucuroasă, conte, că te văd! Vii atît de rar pe la noi... *(Strigă.)* Gavrila, o ceaşcă de ceai! Ia loc, ia loc, te rog! *(Se ridică, iese pe uşa din dreapta, dar se întoarce numai-decît cu faţa îngrijorată. Saşa se aşază pe vechiul loc. Ivanov îi salută în tăcere pe musafiri.)*

LEBEDEV *(către Şabelski):* Cum de-ai apărut? Ce puteri tainice te-au îndemnat să vii încoace? Asta e într-adevăr o surpriză! *(Îl sărută.)* Eşti un bandit de drumul mare, stimabile conte! Aşa procedează oamenii cinstiţi? *(Îl ia de mînă şi îl aduce în faţa rampei.)* De ce nu mai dai pe la noi? Eşti supărat cumva?

ŞABELSKI: Şi cum ai vrea să vin, călare pe băţ? Doar ştii bine că nu mai am cai, iar Nikolai nu mă ia cu el. Mă lasă să o păzesc pe Sarra, să-i ţin de urît. Trimite-mi trăsura şi am să vin cu cea mai mare plăcere...

LEBEDEV *(făcînd un gest cu mîna):* Ştii că eşti nostim! Ziuziuşka mea se spînzură mai curînd decît să trimită trăsura. Dragul meu, cît de mult te iubesc! Îmi eşti mai aproape şi mai scump decît toţi! Din toate fosilele am mai rămas în viaţă numai noi doi. Iubesc în tine tot zbuciumul meu din trecut şi tinereţea care n-o să se întoarcă niciodată... Da, gluma e glumă, dar uite, simt cum mi se umplu ochii de lacrimi. *(Îl sărută iarăşi.)*

ŞABELSKI: Haide, haide, lasă-mă, că miroşi ca un butoi...

LEBEDEV: Of, dragule, tu nici nu-ţi poţi închipui cît de mult simt lipsa voastră, a vechilor mei prieteni! De urît, îmi vine uneori să-mi fac seama... *(Cu voce scăzută.)* Ziuziuşka cu casa ei de împrumut a alungat pe toţi oamenii de treabă, de n-au mai ră-

mas decît nespălații ăștia de-alde Dudkin, Budkin și alții de teapa lor... Haide, bea-ți ceaiul.

(Gavrila aduce contelui o ceașcă de ceai.)

ZINAIDA SAVIȘNA *(îngrijorată, lui Gavrila):* Servești ceaiul așa, fără nimic? Ai putea să aduci niște dulceață, de agrișe să zicem...

ȘABELSKI *(rîzînd cu hohote, lui Ivanov):* Vezi, n-am avut dreptate? *(Lui Lebedev.)* Am ținut cu el o prinsoare în timp ce veneam încoace, că îndată ce vom sosi, Ziuziuska o să ne servească o dulceață de agrișe...

ZINAIDA SAVIȘNA: Tot un mucalit și un zeflemist ai rămas, conte, așa cum te știam... *(Se așază.)*

LEBEDEV: Păi dacă a făcut vreo douăzeci de butoaie de dulceață de agrișe... Ce vreți să facă cu ea?

ȘABELSKI *(așezîndu-se la masă):* Tot mai pui bani la ciorap, Ziuziuska, tot mai pui? Ai făcut milionul, ce zici?

ZINAIDA SAVIȘNA *(oftînd):* Da' de unde... Celor care nu ne cunosc li se pare că, deh, oameni mai avuți nici nu găsești prin împrejurimi... Dar te întreb, de unde să vină banii, de unde? Numai vorbe de clacă...

ȘABELSKI: Cum să nu!... Doar ne cunoaștem bine! Parcă la jocul de dame nu pierzi întotdeauna? *(Lui Lebedev.)* Pașa, ia spune, cu mîna pe inimă, ați făcut milionul?

LEBEDEV: De unde să știu eu? Întreab-o pe Ziuziuska...

ȘABELSKI *(către Babakina):* Și pomponelul nostru dolofan o să aibă în curînd milionul! S-a rotunjit și s-a făcut frumoasă, de mai mare dragul! Uite ce înseamnă să ai punga plină!...

BABAKINA: Mulțumesc pentru compliment, excelență, numai că mie nu-mi prea plac glumele nesărate.

ȘABELSKI: Scumpa mea damă de pică, parcă asta e o glumă? E un strigăt al sufletului sufocat de prisosul lui de simțăminte! Buzele mele rostesc adevărul curat... Pe dumneata și pe Ziuziuška vă iubesc mai mult decît orice pe lume!... *(Exuberant.)* Sînteți o încîntare a ochiului, o simfonie pe care nu o pot asculta cu indiferență!...

ZINAIDA SAVIȘNA: Ai rămas așa cum te știu. Nimic nu te schimbă. *(Lui Egoruška.)* Egoruška, stinge lumînările! De ce să ardă de pomană, dacă nu mai jucați... *(Egoruška tresare, stinge lumînările și se așază la loc. Lui Ivanov.)* Nikolai Alexeevici, cum se mai simte soția dumitale?

IVANOV: Prost. Astăzi doctorul mi-a declarat categoric că are ftizie...

ZINAIDA SAVIȘNA: Nu mai spune! Păcat de ea!... *(Oftînd.)* Și cînd te gîndești cît de mult o iubim cu toții...

ȘABELSKI: Mofturi, prostii!... Nu suferă de nici un fel de ftizie, astea-s șiretlicuri doctoricești. Vrea domnul Esculap să se afle în treabă și a inventat povestea asta cu ftizia. Slavă Domnului că soțul nu-i un om gelos. *(Ivanov face un gest de nerăbdare.)* Cît despre Sarra, nu cred un cuvînt din cîte le spune. Minte pînă și-n gesturi. În ce mă privește, n-am avut încredere niciodată nici în doctori, nici în avocați și nici în femei. Mofturi, șiretlicuri și scorneli!

LEBEDEV *(lui Șabelski)*: Ești un tip imposibil, Matvei!... Ți-ai pus o mască de mizantrop, și-te fandosești cu ea ca prostul cu tichia. La prima vedere pari a fi un om ca toți oamenii, dar îndată ce deschizi gura, parcă ai avea pușchea pe limbă, ori mai știu eu ce vătămătură la cap...

ȘABELSKI: Nu cumva ai vrea să mă pup cu toți escrocii și ticăloșii?

LEBEDEV: Da' unde vezi, mă rog, escroci și ticăloși?

ȘABELSKI: Să-mi fie cu iertare, dar... dar cu excepția celor de față, eu aș zice...

LEBEDEV: Aș zice, aș zice!... Nu vezi că vorbele tale nu au nici un temei, că totul nu-i decît o fanfaronadă?

ȘABELSKI: Fanfaronadă, auzi... Nu ai nici o concepție asupra lumii, asta e!

LEBEDEV: Ce fel de concepție asupra lumii ai vrea să am? Iaca, stau și eu și o aștept pe milostiva... N-o să întîrzie mult... Asta-i toată concepția mea asupra lumii, stimabile. Am trecut noi de vîrsta concepțiilor. Da, da... *(Strigă.)* Ei, Gavrila!

ȘABELSKI: Da mai dă-o încolo de băutură, nu vezi că ești mototol?... Ți-i nasul ca o pătlăgică murată...

LEBEDEV *(trăgînd o dușcă):* Nu face nimic, doar nu mă duc la biserică să mă cunun...

ZINAIDA SAVIȘNA: Ce-o fi cu doctorul Lvov, că n-a mai dat pe la noi de nu mai țin minte cînd... Ne-a uitat cu totul.

SAȘA: Antipatic om. Cinstea personificată. Un pahar de apă nu-ți cere, o țigară nu-și aprinde fără ca să nu-ți demonstreze nemaipomenita lui onestitate. De umblă ori de-ți vorbește, parcă ar avea scris pe frunte: priviți-mă ce om cinstit sînt! Mori de plictiseală cu dînsul.

ȘABELSKI: Un doftoraș cu cap pătrat! *(Izmenindu-se.)* Numai ce-l auzi: „Faceți loc muncii cinstite!" La fiecare pas ți-o spune ca un papagal, și i se pare că e Dobroliubov în persoană, se-nțelege, într-o nouă variantă însă. Și cine nu strigă ca el, pentru dumnealui e un ticălos. Auzi dumneata opinii care

te uimesc prin profunzimea lor: dacă țăranul e înstărit și duce un trai mai omenesc, înseamnă că-i chiabur și tîlhar. Dacă eu port haină de catifea și mă îmbracă dimineața lacheul, înseamnă că tot tîlhar sînt, și feudal pe deasupra. Ți se apleacă de atîta cinste! Și toată ziua n-are astîmpăr. Trebuie să vă mărturisesc că mi-e și frică de el... Da, da! N-ar fi de mirare ca din simțul datoriei să-mi ardă una, ori să mă facă cum i-o veni la gură.

IVANOV: Deși mă obosește într-un hal fără de hal, totuși îmi e simpatic acest om. Îmi place sinceritatea lui.

ȘABELSKI: *Merci* pentru așa sinceritate! Auzi, vine aseară la mine și, nici una, nici două, îmi spune: „Conte, îmi ești profund antipatic!" Îi foarte mulțumesc. Și să nu credeți că a spus-o cu indiferență, căci n-a fost o vorbă aruncată în vînt. Îi vibra glasul. Să-i fi văzut numai ochii! Ardeau ca doi cărbuni... Și-i tremurau fălcile... La naiba asemenea sinceritate din topor! Să zicem că nu mă poate înghiți, că-i provoc repulsie... asta o-nțeleg, dar să vii și să i-o spui omului în obraz? Recunosc, sînt un om infect, dar de bine, de rău, am părul cărunt... Ticăloasă sinceritate!

LEBEDEV: Lasă, lasă, parcă tu n-ai fost tînăr și n-ai fost la fel!...

ȘABELSKI: Nimic de zis, am fost și eu tînăr și am făcut prostii... Jucam rolul lui Ceațki și-i denunțam pe ticăloși și pe escroci, dar niciodată în viață n-am spus hoțului în față că e hoț și n-am vorbit de funie în casa spînzuratului. Căci am avut creștere. Pe cînd doftorașul ăsta obtuz al dumneavoastră s-ar simți la înălțimea misiunii sale și în al nouălea cer de fericire, dacă soarta i-ar da prilejul ca în numele înaltelor principii și al idealurilor umanității să-mi

tragă, în plin public, cîteva scatoalce şi cîteva picioare în spate...

LEBEDEV: Aşa-s toţi tinerii, cu năravuri. Ţin minte că am avut un unchi, hegelian pînă-n măduva oaselor... Să vedeţi ce făcea: umplea casa cu musafiri, golea un clondir de vodcă, se urca pe un scaun, şi începea: „Sînteţi cu toţii nişte bădărani şi nişte ignoranţi! Macabre arătări ale iadului! Zorii noii vieţi..." Şi dă-i şi dă-i muştruluială, pînă obosea...

SAŞA: Şi musafirii ce făceau?

LEBEDEV: Ce să facă? Nu făceau nimic... Îl ascultau şi-şi vedeau de paharele lor. Odată l-am provocat la duel... da, da, pe unchiu-meu adevărat! Din pricina lui Bacon[1]... Ţin minte ca acum: şedeam uite-aşa cum şade Matvei, iar unchiu-meu cu Gherasim Nilîci, Dumnezeu să-l ierte, stăteau ceva mai încolo, cam pe locul unde stă Nikolaşa... Şi deodată Gherasim Nilîci îi pune, fraţilor, următoarea întrebare...

(Intră Borkin.)

5

Aceiaşi şi *Borkin* intră pe uşa din dreapta ţopăind şi fredonînd. E gătit ca un fante şi ţine un sul în mînă. Asistenţa îl primeşte cu murmure de aprobare.

DOMNIŞOARELE: Mihail Mihailovici!

LEBEDEV: Michel Michelîci! În sfîrşit, după ani şi zile...

ŞABELSKI: Animatorul societăţii!

---

[1] *Francis Bacon* (1561—1626), om de stat şi filozof englez, considerat de K. Marx „adevăratul părintre al *materialismului englez* şi al întregii *ştiinţe experimentale moderne*".

BORKIN: Prezent la datorie! *(Se apropie grăbit de Saşa.)* Stimată signorină, iau asupra mea îndrăzneala de a felicita universul acesta la minunata aniversare a naşterii celei mai minunate flori!... Şi ca un omagiu al entuziasmului meu nepărmurit, îmi permit să-ţi aduc în dar *(îi întinde sulul)* aceste artificii şi focuri bengale de producţie proprie. Fie ca ele să lumineze bezna nopţii, aşa precum făptura dumitale luminează bezna acestei vieţi! *(Face o plecăciune afectată.)*

SAŞA: Mulţumesc...

LEBEDEV *(rîzînd cu hohote, lui Ivanov):* De ce nu-l alungi pe acest Iuda de lîngă dumneata?

BORKIN *(lui Lebedev):* Respectele mele lui Pavel Kirillîci! *(Lui Ivanov.)* Respectele mele patronului!... *(Cîntă.)* Nicolas, *voilà*, ho-ho! *(Face înconjurul salonului.)* Respectele mele multpreastimabilei Zinaida Savişna... Angelicii Marfa Egorovna... Străvechii noastre Avdotia Nazarovna... Răsexcelenţei sale contelui...

ŞABELSKI *(rîzînd cu hohote):* Animatorul societăţii... De-abia a intrat că s-a şi primenit atmosfera. Nu găsiţi?

BORKIN: Of, am obosit... Mi se pare că i-am salutat pe toţi. Ei, ce mai noutăţi, domnilor? Aveţi ceva, vreo veste care să mă dea gata? *(Cu vioiciune, Zinaidei Savişna.)* Ascultă, mămiţico... În timp ce veneam încoace... *(Lui Gavrila.)* Ei, Gavriuşa, adă-mi şi mie un pahar de ceai, dar fără dulceaţă de agrişe! *(Zinaidei Savişna.)* Da, zic, în timp ce veneam încoace, ce crezi că văd!? Pe malul rîului, în răchitiş, nişte ţărani cojeau loziile... Ia spune-mi, de ce nu arendaţi răchitişul?

LEBEDEV *(lui Ivanov):* De ce nu-l alungi pe acest Iuda de lîngă dumneata?

ZINAIDA SAVIȘNA *(speriată):* Are dreptate... Nici prin cap nu mi-a trecut că s-ar putea arenda răchitișul!...

BORKIN *(făcînd exerciții de relaxare cu brațele):* Nu pot exista fără mișcare... Ia spune, mămicuțo, ce-am putea întreprinde acum? Marfa Egorovna, sînt în vervă... În culmea exaltării! *(Cîntă.)* „Răsar din nou în fața ta..."

ZINAIDA SAVIȘNA: Organizează dumneata ceva, că moare lumea de plictiseală, nu vezi?

BORKIN: Chiar așa-i... De unde această neagră melancolie pe capul dumneavoastră, oameni buni? Parcă ați fi niște juruți, zău așa! Haideți să facem ceva, să jucăm ceva! Vreun joc cu gajuri... Sau de-a v-ați-ascunselea... Ori să dăm drumul la artificii?

DOMNIȘOARELE *(aplaudînd):* Da, da, să dăm drumul la artificii! Focuri bengale! *(Fug cu toate în parc.)*

SAȘA *(lui Ivanov):* Ești cam indispus astăzi, ce ai?

IVANOV: Mă cam doare capul, Șurocika, și sînt cam plictisit...

SAȘA: Haidem în salonaș.

(Ies amîndoi pe ușa din dreapta. În afară de Zinaida Savișna și de Lebedev, toată lumea intră în parc.)

ZINAIDA SAVIȘNA: Așa da, mai zic și eu!... Ce tînăr plin de viață! Două minute n-a stat și a și descrețit frunțile tuturor. *(Se apropie de lampă și face lumina mai mică.)* Cît timp vor sta ei în parc n-au de ce să ardă luminările. *(Stinge luminările.)*

LEBEDEV *(mergînd în urma ei):* Ziuziușka, ai face bine să servești o gustare...

ZINAIDA SAVIȘNA: Ia te uită ce risipă de lumînări... Și apoi să te miri că lumea ne socoate oameni bogați. *(Continuă să stingă lumînările.)*

LEBEDEV *(mergînd în urma ei)*: Ziuziușka, pune ceva pe masă, o gustare... tinerii au flămînzit, de bună seamă, sărăcuții de ei... Ziuziușka...

ZINAIDA SAVIȘNA: Ia te uită, contele abia s-a atins de ceașca cu ceai. Degeaba am stricat zahărul. *(Iese pe ușa din stînga.)*

LEBEDEV: Ptiu, pacoste!... *(Iese în parc.)*

6

Ivanov și *Sașa*.

SAȘA *(intrînd cu Ivanov pe ușa din dreapta)*: Toți s-au dus în parc.

IVANOV: Asta îți spuneam, Șurocika... Înainte vreme munceam mult și gîndeam intens, și nu oboseam niciodată. Acum însă nu fac nimic, nu mă gîndesc la nimic, și mă simt obosit trupește și sufletește. Zi și noapte am remușcări de conștiință... Știu că sînt profund vinovat, și totuși nu pot să-mi dau seama în ce anume constă această vină a mea. Și apoi, colac peste pupăză, boala aceasta a soției, permanenta lipsă de bani, certurile, intrigăria, discuțiile inutile... Și Borkin cu prostia lui le pune vîrf la toate. Am ajuns să-mi fie silă de propria mea casă. Viața între pereții ei îmi pare un infern. Îți mărturisesc cinstit, Șurocika, pînă și prezența soției, a acestei femei care mă iubește, mi-a devenit insuportabilă. Dumneata ești vechiul și bunul meu prieten, așa încît n-ai să te superi pe acest acces de sinceritate... Iată, am venit la voi ca să mă distrez un pic, să uit, dar m-a ajuns plictiseala și

aici. Parcă iarăşi mă trage ceva acasă... Te rog să mă ierţi, dar am să plec pe nesimţite...

SAŞA: Nikolai Alexeevici, eu te înţeleg. Nenorocirea dumitale e că eşti singur. Ai nevoie de un om în preajma dumitale, de un om pe care să-l iubeşti şi care să te înţeleagă. Numai o dragoste puternică ar putea să te vindece.

IVANOV: Asta-i bună, Şurocika! Ar mai lipsi acum ca eu, curcă plouată, să mai înjghеb un roman! Păzească-mă sfîntul de aşa ceva! Nu, fetiţo dragă, nu despre asta e vorba. Îţi mărturisesc deschis, ca-n faţa unei icoane, că voi suporta orice: şi tristeţe, şi psihopatia mea, şi ruina materială, şi pierderea soţiei, şi bătrîneţea asta prematură, şi singurătatea, dar nu pot suporta în ruptul capului batjocura faţă de propriul meu eu. Mor de ruşine la gîndul că un om sănătos, viguros, ca mine, a început să semene cu un Hamlet sau cu un Manfred, sau cu o oarecare altă fiinţă omenească de prisos... dracu să mă ia! Sînt unii oameni, vrednici de compătimire, care se simt măguliţi atunci cînd sînt asemuiţi cu Hamlet, sau cînd li se spune că sînt fiinţe de prisos, pentru mine însă aceasta e o mare ruşine, deoarece îmi răneşte mîndria de om! Ruşinea mă copleşeşte, şi sufăr...

SAŞA *(zîmbind, printre lacrimi):* Nikolai Alexeevici, hai să fugim în America.

IVANOV: Mi-e lene să ajung pînă la pragul acesta, d-apoi pînă în America... *(Merg amîndoi spre uşa care dă în parc.)* Într-adevăr, Şura, mă gîndesc cît de greu îţi vine să trăieşti în atmosfera de aici! Mă uit la aceşti oameni din jurul tău şi mă înfior la gîndul că va trebui să-ţi alegi un soţ dintre ei... O singură speranţă mai există: să nimerească cumva în trecere pe la voi vreun tînăr locotenent sau vreun student şi să te fure din casa asta...

7

Zinaida Savișna intră pe ușa din stînga cu un borcan de dulceață în mînă.

IVANOV: Iartă-mă o clipă, Șurocika, am să te ajung din urmă...

(Sașa se duce în parc.)

IVANOV: Zinaida Savișna, o mică rugăminte...

ZINAIDA SAVIȘNA: Ce s-a întîmplat, Nikolai Alexeevici?

IVANOV *(șovăind):* Să vedeți... Poimîine e scadența poliței mele... M-ați îndatora nespus dacă mi-ați da o amînare și mi-ați permite să trec dobînzile la capital. Mă aflu într-o mare criză financiară...

ZINAIDA SAVIȘNA *(speriată):* Da' cum se poate așa ceva, Nikolai Alexeevici? Glumești? Ce fel de rînduială e asta? Nu, nu, te rog pentru numele lui Dumnezeu, nu mă chinui și nu-mi otrăvi sufletul...

IVANOV: Scuzele mele, scuzele mele... *(Se duce în parc.)*

ZINAIDA SAVIȘNA: Vai, vai, m-a dat gata omul ăsta!... Ce spaimă am tras!... Tremur toată... toată... *(Iese pe ușa din dreapta.)*

8

KOSÎH *(intră pe ușa din stînga și traversează întreaga scenă):* Auzi dumneata, să am la culoare asul, riga, dama, valetul, șepte-opt, un as de pică și... și o treflă, una mititică. Și ea... și ea... la dracu!... *(Iese pe ușa din dreapta.)*

9

Avdotia Nazarovna și *Primul musafir.*

AVDOTIA NAZAROVNA *(venind din parc cu Primul musafir):* I-aș arăta eu ei, scorpiei!... Aș face-o bucăți, bucățele, auzi?! De la cinci după amiază stau aici și să nu ne ospăteze măcar cu o scrumbie amărîtă... să pună pe masă o coajă de pîine!... Halal de așa casă!... Halal de așa gospodărie!...

PRIMUL MUSAFIR: Plictiseală ca aici n-am pomenit nicăieri! Mai că-ți vine să te dai cu capul de toți pereții! Ce oameni, Doamne iartă-mă! Să urli de foame și de urît, nu alta, și să te repezi cu colții să-i sfîșii pe toți!

AVDOTIA NAZAROVNA: Bucățele aș face-o, bucățele!...

PRIMUL MUSAFIR: Aș trage o dușcă și m-aș cărăbăni acasă! Nu-mi trebuiesc, bătrîno, miresele dumitale, n-am nevoie de ele. Îți mai arde de amoruri în casa asta, cînd de la ora prînzului umbli cu gîtul uscat?

AVDOTIA NAZAROVNA: Hai să căutăm, poate găsim ceva...

PRIMUL MUSAFIR: Psst!... Să umblăm cu băgare de seamă! Mi se pare că clondirul e în dulap, în sufragerie. Îl luăm din scurt pe Egoruşka... Psst!...

(Ies amîndoi pe ușa din stînga.)

10

Anna Petrovna și *Lvov* intră amîndoi pe ușa din dreapta.

ANNA PETROVNA: Poate vor fi bucuroși de oaspeți, mai știi? Dar nu văd pe nimeni. Probabil toată lumea e în parc.

LVOV: Nu înțeleg de ce m-ai adus aici, în acest cuib de ereți! Locul nostru nu este aici! Oamenii cinstiți n-au ce căuta în casa aceasta!

ANNA PETROVNA: Ascultă, stimabile om cinstit! Nu-i cîtuși de puțin amabil din partea dumitale să vorbești unei cucoane tot drumul de acasă pînă aici numai de cinstea dumitale! Poate-i cinstit ceea ce faci, dar crede-mă că e îngrozitor de plicticos. Nu vorbi niciodată cu o femeie despre virtuțile proprii. Las-o să le descopere singură. Nikolai al meu, la vîrsta dumitale, cînd se afla în societatea femeilor, povestea tot felul de năzdrăvănii, cînta și fiecare din ele își dădea singură seama cu ce fel de om are de-a face...

LVOV: Of, nu-mi mai vorbi atît de Nikolai al dumitale, că-l înțeleg cum nu se poate mai bine!

ANNA PETROVNA: Ești un om de treabă, dar nu pricepi nimic. Să mergem mai bine în parc. Nu, nu, niciodată nu l-am auzit spunînd: „Sînt un om cinstit! Mă sufoc în această atmosferă! Ereții! Cuib de cucuvele! Crocodili!" El lăsa menajeria în pace; iar atunci cînd se revolta, nu spunea decît atît: „Cît de nedrept am fost astăzi!" sau: „Aniuta, ce rău îmi pare de omul acesta!" Iată ce spunea el, pe cînd dumneata...

(Ies amîndoi.)

11

Avdotia Nazarovna și *Primul musafir.*

PRIMUL MUSAFIR *(intrînd pe ușa din stînga)*: Nu-i nimic în sufragerie. Au ascuns clondirul pe undeva prin cămară... Ar trebui să-l descoasem pe Egoruška. Să mergem în salon.

AVDOTIA NAZAROVNA: Bucăţele aş face-o, bucăţele!...

(Ies amîndoi pe uşa din dreapta.)

12

Babakina, Borkin şi *Şabelski.* Babakina şi Borkin intră rîzînd pe uşa care dă în parc. În urma lor, cu paşi mărunţi, rîzînd şi frecîndu-şi mîinile, intră Şabelski.

BABAKINA: Ce plictiseală, Doamne! *(Rîzînd cu hohote.)* Ce plictiseală! Toţi se plimbă ori şed ţepeni pe bănci, de parcă ar fi înghiţit o umbrelă! Mi-au amorţit oasele. *(Ţopăind.)* Ia să le dezmorţesc puţin!...

(Borkin o cuprinde de talie şi o sărută pe obraz.)

ŞABELSKI *(rîzînd şi trosnind din degete):* Ia te uită! Mda, aşa mai zic şi eu!...

BABAKINA: Lasă-mă, lasă-mă, neruşinatule, altfel contele poate să-şi închipuie cine ştie ce! Lasă-mă în pace!...

BORKIN: O, heruvim al inimii mele, nestemata mea!... *(O sărută.)* Împrumută-mi 2300 de ruble!...

BABAKINA: Ne-ne-ne... Pînă aici, stimabile, că nu se prinde cu mine!... Ah, lasă-mă odată!

ŞABELSKI *(alergînd cu paşi mărunţi în jurul lor):* Draga de pomponel... Are şi ea farmecele sale!...

BORKIN *(redevenind serios):* Ei, ajunge cu gluma. Să vorbim despre afaceri, de-a dreptul, negustoreşte. Să-mi răspunzi clar şi răspicat, fără tot felul de subtilităţi şi fără mofturi: da ori ba? Iată despre ce-i vorba. *(Arătîndu-l pe conte.)* Dumnealui are nevoie de bani, de un venit anual de cel puţin

trei mii de ruble. Dumneata ai nevoie de un soț. Vrei să devii contesă?

ȘABELSKI *(rîzînd cu hohote):* Atîta cinism n-am mai pomenit!

BORKIN: Ce zici, vrei să devii contesă? Da ori ba?

BABAKINA *(emoționată):* Aiurezi, Mișa, zău... Și apoi asemenea chestii nu se aranjează așa, hodoronc-tronc... Dacă contele dorește într-adevăr acest lucru, ar putea și singur... Dar, zău, nu înțeleg cum se poate așa... din senin...

BORKIN: Ei, hai, hai, nu te mai fandosi! E o afacere ca oricare alta!... Te întreb, da ori ba?

ȘABELSKI *(rîzînd și frecîndu-și mîinile):* Și de ce nu la urma urmei... Ei drace, ce-ar fi să fac și această ticăloșie? Mm... Pomponelule!... *(O sărută pe Babakina pe obraz.)* S-o mănînci, nu alta!

BABAKINA: Lăsați-mă, lăsați-mă în pace... M-ați ametit de tot. Plecați, plecați de aici!... Ba nu, mai rămîneți!...

BORKIN: Să nu pierdem vremea de pomană! Te mai întreb o dată, da ori ba? Că sîntem cam grăbiți...

BABAKINA: Știi ceva, conte? N-ar fi rău să-mi faci totuși o vizită... Știi, să stai așa vreo două-trei zile... La mine e mult mai vesel, nu-i ca aici... Ai putea să vii chiar mîine... *(Lui Borkin.)* Da' nu cumva vă rîdeți de mine?

BORKIN *(supărat):* Crezi că ne arde nouă de glume cînd e vorba de asemenea chestiuni importante?

BABAKINA: Stați, stați puțin... Ah, mi-e rău! Mi-a venit leșinul! Eu contesă... Ah, mă înăbuș! Mor...

(Borkin și contele o iau rîzînd de subsuori și, sărutînd-o pe amîndoi obrajii, o scot afară pe ușa din dreapta.)

Ivanov, Saşa, apoi *Anna Petrovna.* Ivanov şi Saşa intră grăbiţi din parc.

IVANOV *(desperat, apucîndu-se de cap cu amîndouă mîinile):* Nu se poate! N-avem dreptul, Şurocika!... N-avem dreptul să facem asta!...

SAŞA *(cu pasiune):* Te iubesc, te iubesc ca o nebună... Fără tine viaţa mea n-ar avea nici un sens, nici o bucurie! Eşti totul pentru mine...

IVANOV: La ce-mi spui toate astea, la ce?! Doamne, Dumnezeule, nu mai înţeleg nimic... Şurocika, n-avem dreptul!...

SAŞA: În copilăria mea ai fost singura mea bucurie. Te iubeam pentru sufletul tău ca pe mine însămi... Iar acum, acum te iubesc cu patimă, Nikolai Alexeevici... Alături de dumneata m-aş duce şi la capătul lumii, aş intra chiar în mormînt... De s-ar putea însă mai repede, altfel simt că mă înăbuş...

IVANOV *(rîde fericit):* Va să zică, va să zică să încep viaţa de la capăt? Nu-i aşa, Şurocika? Fericirea mea! *(O cuprinde în braţe.)* Eşti tinereţea însăşi, eşti prospeţimea inimii mele...

(Anna Petrovna intră pe uşa care dă în parc şi, zărindu-i pe cei doi, rămîne încremenită locului.)

IVANOV: Deci, să iau viaţa de la început? Da? Să trăiesc din nou, să muncesc din nou?

(Se sărută. Deodată, întorcînd amîndoi capetele, o zăresc pe Anna Petrovna.)

IVANOV *(îngrozit):* Sarra!

Cortina

ACTUL AL TREILEA

Cabinetul lui Ivanov. Pe birou se văd, în dezordine, hîrtii, cărţi, plicuri oficiale, tot felul de nimicuri, cîteva revolvere; lîngă hîrtii se află o lampă, un clondir cu vodcă, o farfurie cu scrumbii, felii de pîine şi castraveţi. Pe pereţi — hărţi, tablouri, puşti, pistoale, secere, cravaşe etc. E ora amiezii.

1

Şabelski, Lebedev, Borkin şi *Piotr.*

(Şabelski şi Lebedev şed pe scaune la cele două extremităţi ale biroului; Borkin e în mijlocul scenei, călare pe un scaun, iar Piotr stă în picioare lîngă uşă).

LEBEDEV: Franţa are o politică clară şi precisă. Francezii ştiu ce vor. Scopul lor este să le vină de hac cîrnăţarilor de nemţi şi atîta tot, pe cînd cu Germania e o altă poveste. În afară de Franţa, Germania mai are mulţi spini în ochi...

ŞABELSKI: Mofturi!... După părerea mea şi nemţii şi francezii sînt nişte fricoşi, care nu fac altceva decît să-şi dea cu tifla unul altuia. La asta or să se mărginească, ascultaţi ce vă spun. N-o să se încaiere între ei pentru nimic în lume.

BORKIN: Asta zic şi eu, la ce să se încaiere? La ce toate aceste înarmări, congrese, cheltuieli inutile? Ştiţi ce-aş face eu? Aş aduna toţi cîinii din ţară, le-aş inocula serul lui Pasteur într-o doză suficientă şi le-aş da drumul în ţara înamică. Într-o lună toţi vrăjmaşii ar turba...

LEBEDEV *(rîzînd):* Mă uit la ţeasta asta şi mă minunez: e atît de mică şi totuşi idei geniale găseşti în ea cu nemiluita.

ŞABELSKI: E un virtuos al marilor idei!

LEBEDEV: Bravo, Michel Michelîcî, m-ai făcut praf! *(Devenind serios.)* Un lucru nu-mi place, domnilor: trăncănim verzi şi uscate, dar de vodcă nu-şi aduce nimeni aminte. *Repetatur!*[1] *(Umple trei pahărele.)* Sănătate!... *(Beau şi iau cîte o gustare.)* Scrumbia după vodcă e sfînta sfintelor, dragii mei.

ŞABELSKI: Nu dau castraveţii pe ea... De la facerea lumii şi pînă acum, domnilor, marii gînditori ai omenirii n-au ştiut să descopere ceva mai bun decît castraveţii. *(Lui Piotr.)* Ascultă, Piotr, du-te şi mai adă nişte castraveciori şi dă poruncă la bucătărie să ne prăjească patru piroşti cu ceapă. Da' vezi, să le aduci fierbinţi.

(Piotr pleacă.)

LEBEDEV: Fie vorba între noi, nici icrele nu se supără pe vodcă... Numai că trebuie să le prepari cu cap... Ştiţi cum? Iei un sfert de icre tescuite, două firişoare de ceapă verde, nişte ulei de măsline, amesteci totul bine... apoi storci o lămîie deasupra şi... şi, să te lingi pe degete, nu alta.

BORKIN: Da' ia spuneţi-mi cinstit, ce, nişte porcuşori prăjiţi la tigaie, după o vodcă, nu merg?

[1] Să repetăm (lat.) (n. t.).

Numai să știi a-i prăji. Mai întîi îi cureți bine, apoi îi tăvălești prin pesmet și-i prăjești pînă cînd se usucă și încep să cronțăne în dinți... uite-așa, cronț... cronț...

ȘABELSKI: Babakina ne-a servit aseară o gustare strașnică... niște mînătărci...

LEBEDEV: Bun, bun...

ȘABELSKI: Preparate grozav... cu ceapă, cu foaie de dafin, cu tot felul de mirodenii... Tii, să fi văzut, cînd au descoperit cratița, cum au ieșit aburi și miresme... Să mori și iar să învii!

LEBEDEV: Nu cumva ați abdicat de la datorie? *Repetatur*, domnilor! *(Golesc iarăși pahărelele.)* Sănătate și voie bună!... *(Se uită la ceas.)* Se vede că n-am să-l mai văd azi pe Nikolașa. S-a făcut tîrziu și trebuie să plec... Zici că la Babakina ai mîncat mînătărci? Mă mir, că la noi încă n-au ieșit. Da' ia spune cinstit, ce naiba cauți tu la Marfușka?... Văd că ai început să-i bați cam des pragul.

ȘABELSKI *(arătîndu-l cu capul pe Borkin)*: S-a apucat dumnealui să mă însoare...

LEBEDEV: Să te însoare?... D-apoi cîți ani ai?

ȘABELSKI: Șaizeci și doi, bătuți pe muchie.

LEBEDEV: Cea mai potrivită vîrstă pentru însurătoare... pe cinstea mea! Și nici că poți visa o pereche mai minunată decît Marfușka.

BORKIN: Nu-i vorba atît de Marfușka, cît de sterlingii Marfușkăi.

LEBEDEV: Ia te uită ce i-a intrat dumnealui în cap — sterlingii Marfușkăi... Eu aș zice să-ți pui pofta-n cui.

BORKIN: Nu zi vorbă mare. Ca mîine e însurat, și să te vedem atunci ce spui!

ȘABELSKI *(lui Lebedev)*: A luat-o în serios, să știi. Geniul ăsta e ferm convins că am să-l ascult și o să mă însor...

BORKIN: Cum așa, dumneata nu ești convins de lucrul acesta?

ȘABELSKI: Ți-ai pierdut mințile se vede. Cînd am fost convins eu că am să fac un asemenea pas?

BORKIN: Mulțumesc... Îți mulțumesc din adîncul inimii! Va să zică, dumneata ai de gînd să mă duci de nas, nu?! Auzi, cică, ba mă însor, ba nu mă-nsor... Naiba să mai înțeleagă! Iar eu, cînd stai și te gîndești, i-am și dat Marfușkăi cuvîntul de onoare! Prin urmare nu vrei să te însori?

ȘABELSKI *(ridicînd din umeri):* Poftim, o ține una și bună... Și să mai spui după asta că ai de-a face cu un om serios!

BORKIN *(din ce în ce mai supărat):* În cazul acesta la ce a fost nevoie să tulburi liniștea unei femei cinstite? Nici nevoie să tulburi liniștea unei femei cinstite? Nici nu mai doarme, sărmana, nici nu mai mănîncă... se și vede contesă. Cum se poate să glumești cu asemenea lucruri? Crezi că e frumos ceea ce faci?

ȘABELSKI *(trosnindu-și degetele):* Și ce-ar fi, totuși, să fac ticăloșia asta? Hai? Să crape dușmanii de ciudă! Da, da, am s-o fac! Să mă bată Dumnezeu dacă n-am s-o fac!... Să vezi ce mai rîsete atunci!

(Intră Lvov.)

2

LEBEDEV: Esculap în persoană!... *(Întinde mîna lui Lvov și cîntă.)* „Doctore, dă-mi ajutor! Frică mi-i că n-am să mor..."

LVOV: Nikolai Alexeevici încă n-a venit?

LEBEDEV: N-a venit. Îl aștept și eu de mai bine de o oră.

(Lvov se plimbă nerăbdător pe scenă.)

LEBEDEV: Ia spune, cum se mai simte Anna Petrovna?

LVOV: Prost de tot.

LEBEDEV *(oftînd):* Pot intra să-i aduc omagiile mele?

LVOV: Nu, nu, te rog. Mi se pare că doarme...

(Pauză.)

LEBEDEV: O femeie simpatică, şi cît de simţitoare e... *(Oftează.)* De ziua de naştere a Şurocikăi, cînd a leşinat la noi, m-am uitat la faţa ei şi mi-am dat seama că nu mai are, sărmana, mult de trăit. Nu înţeleg însă de ce-a leşinat? Am intrat în fugă în odaie şi, ce să vezi: zăcea întinsă pe duşumea, albă ca varul; lîngă ea, în genunchi, Nikolaşa, palid şi el, iar mai încolo Şurocika, cu obrazul scăldat în lacrimi. După întîmplarea asta o săptămînă întreagă am umblat năuci, atît eu cît şi Şurocika.

ŞABELSKI *(lui Lvov):* Ia spune, stimabile slujitor al ştiinţei, care savant a descoperit că doamnele, atunci cînd suferă de o boală de piept, au nevoie de doctori tineri, care să le viziteze cît mai des? E o descoperire epocală, pe cinstea mea! Din ce ramură a medicinei face parte: din alopatie sau hemopatie?

(Lvov vrea să-i răspundă, însă se stăpîneşte. Face un gest de dispreţ şi iese.)

ŞABELSKI: Ce privire ucigătoare mi-a aruncat!

LEBEDEV: Dacă nu-ţi ţii limba! Şi de ce, mă rog, îl insulţi pe om fără ca să te provoace?

ŞABELSKI *(iritat):* Mă scoate din sărite cu minciunile lui! Auzi dumneata, ftizie, nu mai există nici o scăpare, o să moară... Minte cu nerusinare! Asta nu pot s-o sufăr!

LEBEDEV: Şi ce te face să crezi că minte?

ŞABELSKI *(se ridică şi se îndreaptă spre ieşire):* Nu pot admite ca un om viu, un om care se mişcă, vorbeşte, să moară, aşa dintr-o dată, nitam-nisam... Dar mai bine să lăsăm asta!

3

KOSÎH *(intră în fugă, gîfîind):* Nikolai Alexeevici e acasă? Bine vă găsesc sănătoşi! *(Strînge în grabă mîinile celor de faţă.)* E acasă?

BORKIN: Nu-i acasă.

KOSÎH *(se aşază pe scaun, dar sare numaidecît în picioare):* În cazul acesta vă spun la revedere! *(Dă pe gît o duşcă de vodcă şi îmbucă la repezeală din gustările de pe masă.)* Călătorului îi şade bine cu drumul... Treburi şi iar treburi... Nu mai pot, abia îmi trag sufletul...

LEBEDEV: Da' de unde te-aduce necuratul?

KOSÎH: Vin de la Barabanov. Am jucat toată noaptea. Acum un ceas am isprăvit ultima partidă... La dracu, am pierdut tot ce-am avut! Ca un cizmar, curat ca un cizmar joacă blestematul ăsta de Barabanov! *(Cu voce tînguitoare.)* Ascultaţi aici! Joc cu treflele... *(Se adresează lui Borkin care sare speriat în lături.)* El cu tobele... Merge el... Merg eu... Iarăşi merge el... Şi nici o levată. *(Lui Lebedev.)* Joc patru trefle, pricepi?... Am asul, dama, zecele...

LEBEDEV *(astupîndu-şi urechile):* Cruţă-mă, pentru numele lui Dumnezeu!...

KOSÎH *(contelui):* Înţelegi dumneata, să ai asul, dama, zecele...

ŞABELSKI *(împingîndu-l uşor cu mîna):* Slăbeşte-mă, te rog!

KOSÎH: Şi deodată se întîmplă nenorocirea: ia asul de unde nu-i...

ŞABELSKI *(apucînd un pistol de pe masă):* Pleacă, că trag!...

KOSÎH *(desperat):* La naiba... Ce oameni, domnule, ce oameni! N-ai cu cine schimba o vorbă! Parcă am fi în Australia: nici tu interese comune, nici tu solidaritate... Unul trage hăis, altul cea. Dar am zăbovit destul, trebuie să plec. *(Înşfăcîndu-şi şapca.)* Timpul e bani... *(Întinde mîna lui Lebedev.)* Pas!...

(Rîsete.)

(Kosîh pleacă, dar în uşă se ciocneşte cu Avdotia Nazarovna.)

4

AVDOTIA NAZAROVNA *(ţipă):* Ptiu, drace! Mai-mai era să mă dai grămadă!...

TOŢI: A-a-a!... Omniprezenta noastră Avdotia Nazarovna!

AVDOTIA NAZAROVNA: Iată unde-mi eraţi, şi eu vă căutam prin toată casa! Bine vă găsesc, feţii mei, bine vă găsesc sănătoşi! Şi să vă deie Domnul numai spor şi bucurie...

LEBEDEV: La ce-ai venit?

AVDOTIA NAZAROVNA: Tot cu treburile, tot cu treburile, tăicuţule! *(Contelui.)* Pentru luminăţia-ta am venit. *(Face o plecăciune.)* M-a trimis porumbiţa să mă închin înaintea luminăţici-tale şi să-ţi spun multă sănătate... Şi m-a mai rugat, păpuşica de ea, să te înştiinţez că, dacă astă-seară n-ai să binevoieşti a veni, are să-i secе ochişorii de

plîns. Auzi, zice, cheamă-l mai la o parte, și șoptește-i la ureche cele ce-ți spun. Și, adică, la ce să o spun în taină, parcă nu sîntem toți oameni de-ai noștri? Parcă ne ținem de furtișaguri? Treaba-i cinstită, că-i vorba de dragoste și de bună înțelegere între oameni. Uite, în viața mea strop în gură n-am luat, păcătoasa de mine, dar acum am să beau și eu un păhărel cu ocazia asta.

LEBEDEV: Să bem atunci. *(Toarnă în pahare.)* De tine, cotoroanță, nu poate scăpa omul nici în gura tartorului!... De treizeci de ani te știu, și tot bătrînă erai ca și acum...

AVDOTIA NAZAROVNA: Apoi dacă am uitat și numărul anilor... Doi bărbați am îngropat, l-aș îngropa și pe al treilea, dar nimeni nu vrea să mă ia fără zestre. Opt copii am avut... *(Ia păhărușul.)* Ați pus la cale o treabă bună, să dea Dumnezeu să o sfîrșiți cu bine! Să trăiți, să-mbătrîniți, iară noi să vă privim și să ne bucurăm de bucuria voastră! Multă dragoste și sănătate!... *(Golește păhărușul.)* Uf, strașnică vodcă!

ȘABELSKI *(rîzînd cu hohote, lui Lebedev):* Ceea ce este curios în toată afacerea asta e că dumnealor sînt convinși că eu... Să te crucești, nu alta! *(Se ridică în picioare.)* Și ce-ar fi totuși, Pașa, să fac ticăloșia asta? Hai? Să-mi zic apoi — sîc, sîc, hodorog bătrîn, culege ce-ai semănat! Ce zici, Pașa, hai?

LEBEDEV: Trăncănești verzi și uscate. La vîrsta noastră ar trebui să ne gîndim la izbăvirea sufletelor și nu la sterlingi și Marfușki... S-au dus! Fosta-i, lele, cînd ai fost!

ȘABELSKI: Nu, zău, am s-o fac! Pe cinstea mea că am s-o fac!

(Intră Ivanov și Lvov.)

LVOV: Vă rog să-mi acordați cinci minute...

LEBEDEV: Nikolașa! *(Vine în întîmpinarea lui Ivanov și-l sărută.)* Bine-ai venit... Te aștept de mai bine de o oră.

AVDOTIA NAZAROVNA *(făcînd o plecăciune):* Bine-ai venit, tăicuțule!

IVANOV *(cu amărăciune):* Domnilor, iar ați deschis cîrciumă în biroul meu!... De o mie de ori v-am rugat să nu mai faceți lucrul acesta. *(Se apropie de masa de scris.)* Poftim, mi-ați pătat hîrtiile cu vodcă... Firimituri... castraveți... E pur și simplu respingător!

LEBEDEV: S-avem iertare, Nikolașa, de o mie de ori iertare! E vina mea... Ascultă, dragule, am de discutat cu tine o chestiune importantă...

BORKIN: Și eu.

LVOV: Nikolai Alexeevici, putem sta de vorbă?

IVANOV *(arătîndu-l pe Lebedev):* Și dumnealui vrea să-mi vorbească. Așteaptă puțin, să termin cu dumnealui mai întîi... *(Lui Lebedev.)* Te ascult.

LEBEDEV: Domnilor, e o chestiune confidențială. Vă rog...

(Contele și Avdotia Nazarovna pleacă urmați de Borkin și de Lvov.)

IVANOV: Pașa, vreau să te rog un lucru. Poți bea cît îți pofteşte inima, că doar asta-i meteahna ta, însă te rog, nu mi-l mai îmbăta pe unchiu. Înainte vreme nu lua nimic în gură, că-i face rău.

LEBEDEV *(speriat):* Dragul meu, să mă bată Dumnezeu dacă am știut... Nici prin cap nu mi-a trecut...

IVANOV: Ferească sfîntul, dacă moare copilul ăsta bătrîn, nu voi o să-l aveți pe conștiință, ci eu... Ce-ai vrut să-mi spui?

(Pauză.)

LEBEDEV: Să vezi, dragă... Nu știu cum să încep, ca să nu apar în ochii tăi ca un zgîrie-brînză... Mi-e rușine, Nikolașa, zău, mă roșesc, mi se încurcă limba în gură, dar te rog înțelege-mă, pune-te în locul meu... Știi bine că sînt un om de nimic, o cîrpă, un rob nemernic... Iartă-mă încă o dată...

IVANOV: Dar ce s-a-ntîmplat?

LEBEDEV: M-a trimis nevastă-mea. Fă-ți pomană, prietene, și plătește-i dobînzile astea blestemate! Mă crezi, mi-a scos sufletul cu ele, m-a năucit, m-a dat gata! Fă-i hatîrul, pentru numele lui Dumnezeu!...

IVANOV: Pașa, știi bine că în clipa de față n-am o lețcaie.

LEBEDEV: Știu, știu, dar ce pot face, spune și tu? Nu vrea să mai aștepte. Gîndește-te numai dacă va protesta poliția, cum ne vom mai uita noi, eu și cu Șurocika, în ochii tăi?

IVANOV: Mi-e rușine mie însumi, Pașa, îmi vine să intru în pămînt de rușine, dar... dar de unde să iau banii aceștia? Învață-mă și tu: de unde? Există o singură ieșire: să așteptăm pînă la toamnă, cînd voi vinde grîul.

LEBEDEV *(strigînd)*: Nu vrea să aștepte, n-auzi?

(Pauză.)

IVANOV: Îmi dau seama că situația ta e cît se poate de neplăcută, e o situație delicată, înțeleg, dar a mea e și mai proastă. *(Se plimbă gînditor.)* Și nu-mi vine o idee în cap... De vîndut n-am ce vinde...

LEBEDEV: De ce n-ai face un drum pînă la Millbach, să iei ceva bani de la el? Doar ți-e dator șaisprezece mii.

(Ivanov face un gest desperat cu mîna.)

LEBEDEV: Iată ce-ți propun, Nikolașa... Știu, ai să mă ocărăști, dar... iartă-l pe bătrînul bețiv! Procedăm prietenește... Uită-te în ochii mei, doar mă cunoști... Amîndoi am fost pe vremuri studenți, amîndoi am fost liberali... Am avut aceeași comunitate de idei și de interese... Amîndoi am studiat la universitatea din Moscova... *Alma mater*... *(Scoate portofelul.)* Uite, am aici niște părăluțe dosite, de care nimeni nu știe în toată casa... Banii ăștia ți-i dau cu împrumut... *(Scoate banii și-i pune pe masă.)* Lasă amorul propriu la o parte și privește lucrurile cu ochi de prieten. Eu, în locul tău, n-aș sta o clipă pe gînduri, îți dau cuvîntul meu de cinste... *(Pauză.)* Poftim, banii sînt pe masă: o mie și o sută de ruble. Du-te la ea astăzi și înmînează-i personal... Poftim, Zinaida Savișna, să-ți stea în gît! Numai bagă de seamă, nu cumva să răsufle că i-ai luat de la mine, ferească-te sfîntul! Îmi face felul dulceața noastră de agrișe! *(Se uită lung la chipul lui Ivanov.)* Lasă, lasă, nu te supăra! *(Ia repede banii și-i ascunde în buzunar.)* Nu trebuie să te superi, am glumit... Iartă-mă! *(Pauză.)* Ți-e greu, nu?

(Ivanov face un gest cu mîna.)

LEBEDEV: Ce să-i faci, prietene, asta e viața... *(Oftează.)* Au venit și pentru tine zile amare. Omul, dragul meu, e ca samovarul. Stă cît stă liniștit pe poliță în cămară, la răcoare, dar iată că vin zile cînd e îndopat și el cu cărbuni încinși și, ține-te... fîs, fîs, săracul, de-l trec nădușelile! Comparația e cam idioată, recunosc, dar altceva mai bun nu-mi vine

în cap... *(Oftează.)* Nenorocirile călesc sufletul omului. Nu mi-e milă de tine, Nikolașa, căci sînt încredințat că ai să treci prin impas ca gîsca prin apă, dar îmi pare rău și mi-e ciudă pe oameni... Ia spune-mi, de unde umblă atîtea vorbe pe socoteala ta? Atîtea se spun despre tine în tot județul, încît n-ar fi de mirare să te pomenești într-o bună zi cu judecătorul de instrucție... Auzi, cică ai fi un ucigaș, un căpcăun, un tîlhar...

IVANOV: Fleacuri! Partea proastă e că mă doare al naibii capul.

LEBEDEV: Asta-i din cauză că te gîndești prea mult.

IVANOV: Ba nu mă gîndesc la nimic.

LEBEDEV: Eu aș zice să dai dracului toate supărările tale și să vii la noi. Șurocika te iubește, te înțelege și te apreciază. E o fire minunată, cinstită, cum rar întîlnești. Cui o fi semănînd? Căci, vorba ceea, de la mama — nimic, de la tata — nimic, poate de la vreun drumeț voinic... Mă uit uneori la mine, în oglindă, și mă apucă mirarea. De unde, îmi zic, mi-a picat pleașcă așa o comoară? Și-mi tot admir mutra asta buhăită de bețiv înrăit și nu mă mai dumiresc... Ascultă-mă, ce-ți spun, du-te la ea, discută cu ea, spune-i păsul, și ai să vezi că ai să uiți de supărare. Are o inimă cinstită, sinceră...

(Pauză.)

IVANOV: Pașa, scumpule, te rog, lasă-mă acum...

LEBEDEV: Înțeleg, înțeleg... *(Se uită grăbit la ceas.)* Cum să nu-nțeleg! *(Îl sărută pe Ivanov.)* Rămîi sănătos. Am și uitat că trebuia să mă duc la sfințirea școlii. *(Se îndreaptă spre ușă, dar se oprește în drum.)* Înțeleaptă fată e Șurocika asta a mea... Tocmai vorbeam aseară cu ea despre gura lumii... *(Rîzînd.)* Și-mi trîntește nici una, nici două, un

aforism de mă lasă tablou. Auzi, cică: „Tăticule, zice, licuricii luminează noaptea pentru ca păsările de noapte să-i poată zări mai ușor, ca să-i înghită... Iar oamenii buni există numai pentru a cădea jertfă bîrfei și clevetirilor." Ce spui de asta? Geniu curat! George Sand în persoană!...

IVANOV: Pașa! *(Oprindu-l.)* Nu știu ce-i cu mine, ce am...

LEBEDEV: Asta voiam să te întreb și eu, dar îmi venea nu știu cum, peste mînă... Nu pricep nimic, frățioare! Pe de o parte aveam impresia că te-au copleșit tot felul de necazuri, de nu-ți mai poți ridica capul, dar pe de altă parte te cunosc și știu bine că nu ești tu omul care să se dea bătut cu una, cu două... Că slab de înger n-ai fost niciodată. Am impresia, dragul meu, că-i altceva la mijloc, dar ce anume — nu pricep!

IVANOV: Nu pricep nici eu. Mi se pare... dar nu, nu... Ascultă-mă! Iată ce vreau să-ți spun. Am avut pe vremuri un argat, îl chema Semion, pe care îl ții minte și tu. Într-o zi, pe vremea treierișului, îi veni în cap să-și arate voinicia în fața fetișcanelor și, ce crezi că face? Umflă pe umeri doi saci cu secară de-și vatămă toate măruntaiele... N-a trăit mult după aceea. Mi se pare că și eu am pățit la fel. Liceul, universitatea, pe urmă gospodăria, școlile, proiectele de viitor m-au spetit... Am crezut altfel de cum cred ceilalți oameni, m-am însurat nu cum se însoară omul de obicei, m-am perpelit în foc, am riscat, azvîrlind, cum bine știi, banii în dreapta și în stînga, am fost fericit și am suferit cum n-a suferit nimeni în tot ținutul nostru. Aceștia au fost sacii care m-au surpat. Mi-am aruncat în spate o povară, dar ca m-a frînt de mijloc. La douăzeci de ani sîntem toți niște eroi, ne apucăm de toate, facem orice, dar la treizeci ne muiem și nu mai sîntem buni de

nimic. Cum altfel ai putea să-ți explici această oboseală, cum? Totuși se prea poate ca nu aceasta să fie cauza... Se prea poate... Haide, Pașa, du-te cu Dumnezeu. Cred că te-am plictisit destul.

LEBEDEV *(cu vioiciune):* Știi ce cred eu, frățioare? Că te-a prăpădit mediul în care trăiești!

IVANOV: Prostii, ideea e cam răsuflată... Hai, du-te acum!

LEBEDEV: Ai dreptate, e cam răsuflată. Ai dreptate. Mă duc, am plecat!... *(Iese.)*

6

IVANOV *(singur):* Sînt un om rău, un om de nimic, vrednic de dispreț. E-adevărat că numai un om croit după același calapod ca mine, cum este Pașa, tot atît de jalnic terfelit prin viață și fără vlagă, mai poate să te iubească și să te mai respecte. Cum mă detest, Doamne, Dumnezeule, cum mă detest! Cu cîtă înverșunare îmi urăsc glasul, pașii, mîinile, hainele pe care le port, pînă și gîndurile acestea. Oare nu-i de rîs, oare nu e jignitor pentru un om? Nu s-a împlinit nici un an de cînd eram un om sănătos, voinic, veșnic neobosit, plin de rîvnă, munceam cu tragere de inimă cu aceste mîini ale mele, iar cînd vorbeam știam să emoționez pînă la lacrimi și pe un bădăran de rînd... Știam să plîng cînd vedeam durerea altuia și să mă revolt atunci cînd simțeam nedreptatea. Știam ce este entuziasmul, mă îmbătam de poezia nopților liniștite, cînd pînă la revărsatul zorilor rămîi la masa ta de lucru, ori îți mîngîi inima cu vise de aur. Pe atunci credeam, priveam în viitor cum privești în ochii blajini ai mamei... Și acum, o, Doamne! Am obosit, nu mai cred în nimic, trîndăvesc zile și nopți în șir. Nici

creierul, nici mîinile, nici picioarele nu-mi mai dau ascultare. Moșia se duce de rîpă, pădurile se prăbușesc sub toporul altora. *(Plînge.)* Pămîntul, pămîntul meu mă privește ca un copil orfan. Nu mai aștept nimic, nu-mi pare rău de nimic, inima mi se cutremură de groază în fața zilei de mîine... Și cînd mă gîndesc la Sarra... l-am jurat iubire veșnică, i-am prorocit fericirea, i-am dat iluzii despre un viitor cum nu te încumeți nici să visezi. M-a crezut, biata de ea. Timp de cinci ani o vedeam cum se stingea treptat sub povara jertfelor pe care mi le aducea, cum cădea istovită în luptă cu propria-i conștiință, dar nu mi-a aruncat nici o privire chiorîșă, Doamne, Dumnezeule, un reproș nu mi-a adresat niciodată!... Și ce-am făcut din ea? Ce-am făcut?... Iată, acum n-o mai iubesc... Ce s-a-ntîmplat? Care-i cauza? Nu înțeleg. O văd cum suferă, știu că zilele ei sînt numărate, și totuși fug de ea, ca un laș netrebnic, fug de obrajii săi palizi, de pieptul ei scofîlcit, de privirea-i rugătoare... Ce rușine, ce rușine, Doamne! *(Pauză.)* Sașa, o fetiță încă, se înduioșează de nenorocirile mele și-mi mărturisește dragostea, mie, unui om aproape bătrîn... Iar eu, uitînd totul, îmbătat de vorbele ei ca de o melodie sublimă, strig în gura mare: „Am să încep viața de la capăt! Sînt un om fericit!" A doua zi cred în acest început de viață nouă și în această fericire la fel cum cred în stafii... Ce se întîmplă cu mine? În ce prăpastie îmi împing sufletul? De unde vine această istovire? Ce se petrece cu nervii mei? E suficient ca biata Sarra, irascibilă din cauza bolii ei necruțătoare, să înțepe cu o vorbă amorul meu propriu, servitorul să nu-mi intre în voie, sau pușca să nu ia foc, că devin un bădăran, o fiară de nu mă mai pot recunoaște... *(Pauză.)* Nu-nțeleg, nu pricep nimic! Îmi vine uneori să-mi pun capăt zilelor!...

LVOV *(intrînd)*: Vreau să discut cu dumneata o chestiune importantă, Nikolai Alexeevici!

IVANOV: Dacă ne vom ține zilnic de aceste discuții interminabile, nu vom mai fi în stare de altceva...

LVOV: Ești dispus să mă asculți?

IVANOV: Te ascult aproape în fiecare zi, dar pînă acum nu pot să-mi dau seama de un lucru: ce anume dorești de la mine?

LVOV: Mi se pare că vorbesc cît se poate de clar și de explicit, așa că poate să nu mă înțeleagă numai un om lipsit de inimă...

IVANOV: Și ce-ai vrea să-mi spui, mă rog? Că soția mea e pe moarte — știu asta; că sînt iremediabil vinovat față de ea — o recunosc; că dumneata ești un om drept și cinstit — îmi dau seama cum nu se poate mai bine! Ce mai vrei acum?

LVOV: Mă revoltă cruzimea omenească... Moare un om lîngă dumneata. Acest om, pe moarte, are tată și mamă pe care-i iubește și pe care ar vrea să-i vadă înainte de a-și da sufletul. Părinții, la rîndu-le, știu prea bine că fiica lor va muri în curînd și că ea tot îi mai iubește, dar intervine această blestemată cruzime a oamenilor, născută de data asta din canoane religioase, și dumnealor, vrînd să facă paradă de ele, continuă să o blesteme! Iar dumneata, omul căruia i-a jertfit totul — și căminul părintesc, și liniștea sufletească, dumneata, în modul cel mai ostentativ, fără măcar să-ți ascunzi scopurile, te duci în fiecare seară la Lebedevii ăștia...

IVANOV: De două săptămîni n-am mai dat pe acolo!

LVOV *(neluîndu-i în seamă replica)*: Cu oameni ca dumneata se cade să vorbesc fără ocol, și dacă dumneata nu binevoiești să mă asculți, n-ai decît! Sînt obișnuit să spun lucrurilor pe nume... Dumneata

ai nevoie de acest deces pentru a putea săvîrși alte isprăvi... Bine, să zicem că-i așa, dar oare nu-ți poți acorda o amînare? Crezi că dacă ai lăsa-o să-și trăiască liniștită zilele cît le mai are de trăit, dacă n-ai răni-o în fiecare clipă cu cinismul dumitale vădit, crezi că ar fugi frumoasa Lebedeva cu zestrea ei? Dacă nu acum, peste un an sau doi dumneata, splendidul Tartuffe, ai avea tot timpul să sucești mințile fetei și să pui mîna pe zestrea ei... De ce atîta grabă? De ce vrei neapărat ca soția dumitale să moară acum și nu peste o lună sau un an?

IVANOV: Ce chin, Doamne... Doctore, îți cunoști slab meseria dacă crezi că un om poate să se stăpînească la nesfîrșit. Depun eforturi supraomenești ca să nu-ți răspund la toate aceste insulte.

LVOV: Să lăsăm asta. Pe mine nu mă poți prosti. Cred că ai face mult mai bine dacă ți-ai arunca masca de pe față.

IVANOV: Omule care te pretinzi inteligent, crezi că, pentru a înțelege un om ca mine, nu e nevoie de multă bătaie de cap, nu-i așa? E tot ce poate fi mai simplu și mai firesc, nu? Într-adevăr ai dreptate... M-am însurat cu Ania ca să capăt o zestre frumoasă... Părinții n-au vrut să mi-o dea... Am dat greș deci și acum vreau să mă scap de nevastă, ca să mă însor cu alta și să iau zestrea acesteia... Așa-i? E clar ca lumina zilei! Doar omul e un mecanism atît de puțin complicat!... Nu, dragă doctore, te înșeli amarnic! În fiecare din noi sînt prea multe angrenaje, șuruburi și supape, pentru ca să ne putem face o părere pripită unul despre altul. Eu nu te înțeleg pe dumneata, dumneata nu mă înțelegi pe mine, și noi înșine nu ne putem înțelege asupră-ne. Poți să fii un medic excelent și în același timp poți să nu-i cunoști pe oameni. Prin urmare nu trebuie

să fii niciodată prea încrezut. Cred că îmi dai dreptate, nu?

LVOV: Nu cumva crezi că eşti atît de impenetrabil şi că eu am atît de puţină minte încît să nu pot face o deosebire între cinste şi mîrşăvie?

IVANOV: Se vede că noi amîndoi n-o să ne putem înţelege niciodată... Te întreb pentru ultima oară şi te rog să-mi răspunzi fără introduceri: ce anume doreşti de la mine? Ce vrei să obţii? *(Enervat.)* Şi, la urma urmei, aş mai vrea să te întreb un lucru: cu cine am onoarea să stau de vorbă — cu un procuror sau cu medicul curant al soţiei mele?

LVOV: Sînt medic, şi în calitate de medic am dreptul să-ţi pretind să-ţi schimbi purtarea dumitale... Această purtare o ucide pe Anna Petrovna!

IVANOV: Şi ce-ai vrea să fac? Cum să mă port? Dacă dumneata susţii că mă cunoşti mai bine decît mă cunosc eu însumi, atunci spune-mi: ce să fac?

LVOV: Cel puţin ascunde intenţiile dumitale.

IVANOV: Sfinte Dumnezeule, dar îţi închipui că dumneata însuţi le cunoşti? *(Bea din paharul cu apă.)* Lasă-mă, te rog. Ştiu, sînt vinovat, de o mie de ori, dar voi da socoteala pentru faptele mele numai în faţa Celui de sus. Cine te-a împuternicit să mă torturezi în fiecare zi?

LVOV: Dar cine, mă rog, te-a împuternicit pe dumneata să jigneşti în mine adevărul, raţiunea omenească? Mi-ai schingiuit, mi-ai otrăvit sufletul. Înainte de a veni în acest judeţ, admiteam existenţa oamenilor proşti, nebuni, pătimaşi; dar n-aş fi crezut niciodată că există criminali conştienţi, care urmăresc intenţionat să săvîrşească răul... I-am respectat şi i-am iubit pe oameni, dar din clipa în care te-am văzut pe dumneata...

IVANOV: Am mai auzit asta!

LVOV: Ai mai auzit? *(Zărind-o pe Saşa, care intră în odaie îmbrăcată în costum de amazoană.)* Acum, sper că ne înţelegem cum nu se poate mai bine unul pe altul! *(Ridică din umeri şi iese.)*

7

IVANOV *(speriat)*: Şura, ce-i cu tine?

SAŞA: Nimic. Bună ziua! Nu mă aşteptai, nu-i aşa? Ia spune-mi, de ce n-ai mai dat pe la noi de atîta vreme?

IVANOV: Şura, pentru numele lui Dumnezeu, e o imprudenţă ce faci! Vizita ta poate să o dea gata...

SAŞA: N-o să mă vadă. Am intrat pe scara de serviciu. O să plec îndată. Eram neliniştită. Spune-mi, eşti sănătos? Ce s-a întîmplat cu tine?

IVANOV: Am jignit-o amîndoi pe Ania pînă-n adîncul inimii, e pe moarte acum, şi tu mai vii în casă, aici... Şura, e nechibzuit ceea ce faci, e neomenos!

SAŞA: Spune-mi, ce era să fac? De două săptămîni n-ai mai dat nici un semn de viaţă, nici măcar nu mi-ai răspuns la scrisori. Sînt la capătul puterilor. Mă tortura gîndul că suferi îngrozitor, că poate eşti bolnav, că ai murit... N-am avut o noapte liniştită. Am să plec îndată... Dar spune-mi măcar atît: eşti sănătos?

IVANOV: Şura, Şura, nu-mi ajunge cît mă torturează gîndurile, cît mă chinuiesc cei din jur... Sînt istovit cu totul! Mai lipseai tu aici! E anormal, e nesănătos ceea ce facem! Cît de vinovat mă simt, cît de vinovat!

SAŞA: Îţi place să rosteşti întotdeauna cuvinte îngrozitoare, care îmi sfîşie inima! Te simţi vinovat? Da? De ce? Te întreb: de ce?

IVANOV: Nu știu, nu știu nici eu...

SAȘA: Acesta nu-i un răspuns. Fiecare păcătos trebuie să știe ce anume a păcătuit. Poate te-ai îndeletnicit cu falsificarea polițelor?

IVANOV: Nu e de loc spiritual!...

SAȘA: Te simți vinovat că nu-ți mai iubești nevasta? Se prea poate să fii, dar omul nu e stăpîn pe sentimentele sale. Doar n-ai vrut să se întîmple asta. Te simți vinovat că ea ne-a văzut în clipa în care eu îți mărturiseam dragostea? Doar nu intenționai ca ea să ne vadă...

IVANOV *(întrerupînd-o):* Și așa mai departe, și așa mai departe... Ai iubit-o, n-o mai iubești, omul nu-i stăpîn pe sentimentele sale... Nu vezi că toate astea sînt locuri comune, fraze răsuflate, care nu mai folosesc la nimic?

SAȘA: Obosesc vorbind cu tine. *(Se uită la un tablou.)* Ce bine e pictat cîinele acesta! E după natură?

IVANOV: Da, după natură... Pînă și acest roman al nostru e o temă bătătorită și de mult răsuflată: el, eroul principal, s-a pierdut cu firea, e demoralizat... Apare ea, o ființă curajoasă, plină de vigoare și-i întinde o mînă de ajutor. E o temă frumoasă și pare veridică, dar numai în romane. În viață însă...

SAȘA: În viață se întîmplă la fel.

IVANOV: Nu prea ai simțul realităților, Șura! Această stare de prostrație a mea îți inspiră o spaimă plină de veneratie. Îți închipui că ai descoperit în mine un al doilea Hamlet. După părerea mea însă, psihopatia aceasta de care sufăr, împreună cu toate accesoriile ei, poate servi drept material suficient pentru o bună comedie! Ar trebui să rîzi cu hohote de aceste maimuțăreli ale mele, iar tu, de colo — ajutor! Săriți, trebuie salvat!... Ah, ce furios sînt astăzi pe mine. Simt că toată tensiunea mea nervoasă

de azi se va sfîrşi într-un fel... Ori am să sparg ceva, ori...

SAŞA: Da, da, asta ar trebui să faci. Să spargi ceva, să strici ceva, sau să ţipi cît te ţine gura. Iată, eşti supărat pe mine că m-am decis să vin încoace. E cel mai bun prilej ca să te înfurii, să ţipi la mine, să baţi cu pumnul în masă... Haide, începe, dă-i drumul odată!... *(Pauză)*. Ei?

IVANOV: Copilă mai eşti!

SAŞA: Parcă-am început să zîmbim, nu? E un simptom bun. Fiţi atît de amabil, domnule, şi binevoiţi să mai zîmbiţi o dată!

IVANOV *(rîzînd)*: Am observat un lucru: de obicei, cînd îţi începi acţiunea de salvare a sufletului meu, mai precis, cînd încerci să-mi bagi minţile în cap, faţa ta capătă o expresie de atîta naivitate copilăreas-că, pupilele ochilor ţi se măresc atît de mult, încît îmi pare că priveşti o cometă... Ia te uită, ţi-e mîneca plină de praf. *(Scutură praful de pe mîneca Saşei.)* Un bărbat naiv echivalează cu un prost. Voi însă, femeile, reuşiţi în aşa fel să faceţi pe naivele, încît deveniţi simpatice, emanaţi atîta căldură din toată fiinţa voastră, încît pînă şi prostia la voi îşi pierde noţiunea de prostie. Un lucru însă nu-l pot pricepe în ruptul capului, şi anume: atîta timp cît un bărbat e sănătos, vesel, în plinătatea puterilor, voi nu-i acordaţi nici o atenţie; dar îndată ce toate aceste remarcabile calităţi s-au dus de rîpă şi omul a început să miroasă a tămîie, vă agăţaţi îndată de gîtul lui. Oare nu este mai bine să fii soţia unui bărbat energic şi curajos, decît a unui ghinionist înăcrit la căpătîiul căruia să faci pe sora de caritate?

SAŞA: Nu, nu-i mai bine.

IVANOV: De ce, care-i raţiunea? *(Rîde cu hohote.)* De-ar afla Darwin despre asta, v-ar arăta el vouă!

îi stricați specia umană. Grație dumneavoastră, curînd or să înceapă să se nască pe lume numai ipohondri și psihopați.

SAȘA: Multe lucruri nu pricep bărbații. Oricărei fete îi place mai mult un ghinionist decît un fericit privilegiat al sorții, deoarece femeia e predispusă din naștere unei dragoste active... Nu știu dacă mă înțelegi. Bărbații nu-și văd capul de treburi, de aceea dragostea la ei se află pe al treilea plan. Totul la dînșii se rezumă să stea din cînd în cînd de vorbă cu soția, să se plimbe cu ea prin parc, să petreacă împreună cîteva clipe plăcute, să verse două-trei lacrimi pe mormîntul ei... asta-i totul. La noi însă dragostea e însăși existența noastră, e rațiunea de a fi. Iubindu-te pe tine, eu nu mă gîndesc decît cum să te vindec de această stare de depresiune morală în care te afli și sînt gata să merg cu tine pînă la capătul pămîntului... De vei urca tu, voi urca și eu cu tine; de te vei prăbuși, mă voi prăbuși și eu. Pentru mine ar fi o mare fericire să stau nopți în șir și să transcriu hîrtiile tale, sau să veghez la căpătîiul tău ca nimeni să nu-ți tulbure somnul, ori să merg cu tine, pe jos, vreo sută de verste. Îmi aduc aminte de o întîmplare de acum trei ani. Era pe vremea treierișului. Ai venit la noi într-o zi frînt de oboseală, cu hainele prăfuite, cu obrazul ars de soare, și mi-ai cerut să-ți aduc un pahar cu apă. Cînd m-am întors în odaie te-am găsit întins pe divan. Dormeai dus. Ei bine, vreme de douăsprezece ore în șir am vegheat în fața ușii ca să nu intre cineva în odaie și să te trezească. Și cît de fericită eram! Cu cît te sacrifici mai mult, cu cît depui mai multă trudă, cu atît dragostea pare mai frumoasă, pentru că o simți mai intens.

IVANOV: Dragoste activă... Hm... E o aiureală, o filozofie a fetelor tinere, sau... poate așa trebuie

să fie... *(Ridicînd din umeri.)* Naiba știe! *(Vesel.)* Pe cuvîntul meu de cinste, Șura, crede-mă, sînt un om de treabă!... Gîndește-te numai: Mi-a plăcut întotdeauna să fac tot felul de speculații filozofice, însă niciodată în viață n-am spus: „femeile noastre sînt niște stricate" sau: „femeia cutare calcă strîmb". Întotdeauna i-am fost recunoscător femeii, atît și nimic mai mult! Da, Șura, i-am fost numai recunoscător! Draga mea fetiță, ce bună ești tu, și cît de amuzantă ești! Și eu sînt un caraghios și un timpit! Îi tulbur de pomană pe oameni cu văicărelile mele... *(Rîzînd.)* Bau! Bau! *(Se depărtează repede de ea.)* Dar pleacă odată, Sașa, că am uitat amîndoi unde ne aflăm...

SAȘA: Da, trebuie să plec. Rămîi cu bine! Mi-e teamă ca nu cumva preacinstitul tău doctor, împins de simțul datoriei, să nu-i fi raportat Annei Petrovna de prezența mea aici. Acum ascultă ce-ți spun: du-te în odaia soției tale și rămîi la căpătîiul ei! Să stai un an, zece, cît o trebui... Fă-ți datoria de soț. Căiește-te în fața ei, cere-i iertare, varsă lacrimi de durere — așa e normal, și așa trebuie să faci! Dar nu uita nici treburile tale.

IVANOV: Mă simt iar, de parcă am mîncat măselariță! Iar mi-a venit!

SAȘA: Aibă-te Domnul în pază! Plec. Poți nici să nu te gîndești la mine! De-mi scrii la două săptămîni o dată cîteva rînduri, am să-ți fiu recunoscătoare. Eu însă îți voi scrie mai des...

(În ușă apare capul lui Borkin.)

8

BORKIN: Nikolai Alexeevici, e voie? *(Zărind-o pe Sașa.)* Scuzele mele! Nici nu te-am zărit... *(Intră.)* Bonjur! *(Face o plecăciune.)*

SAȘA *(fistîcită):* Bună ziua...

BORKIN: Te-ai făcut mai frumoasă, arăți mai bine.

SAȘA *(lui Ivanov):* Trebuie să plec, Nikolai Alexeevici. La revedere... *(Pleacă.)*

BORKIN: Ce apariție minunată. Veneam să dau ochi cu proza, cînd colo dau de poezie... *(Cîntă.)* „Mi-a apărut un fluture-n lumină..."

(Ivanov se plimbă agitat.)

BORKIN *(așezîndu-se):* Are ceva în ea, Nicolas, ceva ce nu găsești la toate femeile. Nu-i așa? Ceva deosebit, fantasmagoric... *(Oftînd.)* În fond și la urma urmei e cea mai bogată mireasă din tot județul, da' are o mamă... O-la-la!... că nici dracu n-o să vrea să se încurce cu așa o scorpie! După moartea ei, se-nțelege, toată averea o să-i rămîie Șurocikăi, dar pînă atunci o să-i dea colea vreo zece miișoare, o strachină și un fier de călcat, și-o să-l mai puie în schimb pe bietul ginere să i se prosterne la picioare... *(Se scotocește prin buzunare.)* Ia să mai tragem un fum, două... Fumezi? *(Îi întinde lui Ivanov portțigaretul.)* Bune țigări... marfă... străină.

IVANOV *(se apropie de Borkin sufocat de mînie):* Să dispari imediat din casa mea, să nu te mai prind pe-aici! M-auzi?!

(Borkin se ridică pe jumătate de pe scaun și scapă țigara.)

IVANOV: Să pleci numaidecît!

BORKIN: Nicolas, da' ce-nseamnă asta? De ce te superi pe mine?

IVANOV: De ce mă supăr? Ia spune, de unde ai luat țigările astea? Crezi că nu știu în care casă anume și în ce scop îl duci zilnic pe bătrîn?

BORKIN *(ridicînd din umeri):* Și ce-i cu asta?... Ce a pățit ea la tine?

IVANOV: Nemernic și ticălos ce ești! Josnicele dumitale proiecte pe care le împînzești prin tot județul m-au făcut să apar în ochii oamenilor drept un om necinstit. N-am nimic comun cu dumneata și te rog să părăsești numaidecît această casă! *(Se plimbă agitat.)*

BORKIN: Știu că toate acestea mi le spui într-un moment de enervare, de aceea nu mă supăr pe dumneata. Jignește-mă cît poftești, nu zic nimic... *(Ridică țigara.)* În ce privește însă melancolia dumitale, ar fi timpul să mai renunți la ea. Doar nu mai ești un licean...

IVANOV: Ai auzit ce ți-am spus? *(Tremurînd din tot trupul.)* Te joci cu nervii mei, te întreb?

(Intră Anna Petrovna.)

9

BORKIN: Poftim, a venit Anna Petrovna... Am să mă retrag. *(Pleacă.)*

(Ivanov se oprește în fața mesei de scris, cu capul plecat.)

ANNA PETROVNA *(după o scurtă pauză.):* Ce-a căutat ea la tine? *(Pauză.)* Te întreb încă o dată, ce-a căutat ea aici?

IVANOV: Nu mă întreba, Aniuta... *(Pauză.)* Mă simt nespus de vinovat față de tine. Dă-mi orice pedeapsă vrei, suport orice, numai... numai nu mă-ntreba... Nu sînt în stare să vorbesc.

ANNA PETROVNA *(supărată):* Ce-a căutat ea aici? *(Pauză.)* Va să zică din ăștia-mi ești?! Acum te înțeleg. În sfîrșit îmi dau seama cu ce fel de om

am de-a face. Ești un individ murdar, josnic... Ții minte cînd ai venit la mine și m-ai minţit că mă iubești?... Eu te-am crezut ca o proastă, mi-am părăsit tatăl, mama, credința, și te-am urmat... Mă minţeai cînd îmi vorbeai despre bine și adevăr, despre planurile tale cinstite de viitor, credeam în fiecare cuvînt pe care mi-l spuneai...

IVANOV: Aniuta, nu te-am minţit niciodată...

ANNA PETROVNA: Cinci ani am trăit alături de tine, am suferit și am fost bolnavă, dar te-am iubit și nu te-am părăsit o singură clipă... Ai fost idolul meu... Cînd colo, în tot acest timp tu n-ai făcut decît să mă minți cu nerușinare...

IVANOV: Nu-i adevărat, Aniuta. Am greșit deseori față de tine, dar nu te-am minţit o singură dată... N-ai dreptul să mă învinovăţești de asta...

ANNA PETROVNA: Acum am înţeles totul... Te-ai însurat crezînd că părinții mă vor ierta și îmi vor da bani... Acesta a fost motivul...

IVANOV: O, Doamne, Dumnezeule! Aniuta, să pui la încercare în felul acesta răbdarea unui om... *(Plînge.)*

ANNA PETROVNA: Taci! Cînd ai văzut că nu-i chip să scoți banii, ai început un nou joc... Acum totul e clar pentru mine, și cînd îmi amintesc de toate cîte le-ai făcut... *(Plînge.)* Nu m-ai iubit și nu mi-ai fost credincios niciodată... Niciodată!

IVANOV: Minciuni, Sarra!... Spune-mi ce vrei, dar nu mă jigni cu astfel de minciuni...

ANNA PETROVNA: Ești un om fără onoare, un om josnic... Îi datorezi bani lui Lebedev și pentru a scăpa acum de datorie, cauți să iei mințile fetei lui... Vrei s-o înșeli și pe ea cum m-ai înșelat pe mine. Poate spui că nu-i adevărat?

IVANOV *(sufocîndu-se)*: Taci, pentru numele lui Dumnezeu! Altfel nu răspund pentru mine... Furia

mă-năbușă și aș putea... aș putea să te jignesc dureros...

ANNA PETROVNA: I-ai înșelat întotdeauna pe toți, nu numai pe mine... Toate mîrșăviile tale le aruncai în spinarea lui Borkin... Acum însă știu cine era autorul lor...

IVANOV: Sarra, încetează, pleacă de-aici, altfel îți voi spune ceva neplăcut, care să te rănească! Îmi stă pe limbă să-ți spun ceva îngrozitor... *(Strigă.)* Taci, jidoavcă!

ANNA PETROVNA: N-am să tac... Prea multă vreme m-ai înșelat pentru ca să pot tăcea acum...

IVANOV: Nu vrei să taci?! *(Încercînd să se stăpînească.)* Încă o dată te rog...

ANNA PETROVNA: Acum te poți duce la fata lui Lebedev, ca să o înșeli și pe ea...

IVANOV: Află... află că ai să mori... ai să mori în curînd!... Doctorul mi-a spus-o...

ANNA PETROVNA *(cade pe scaun, cu voce sfîrșită)*: Cînd ți-a spus asta?

IVANOV *(apucîndu-se cu amîndouă mîinile de cap)*: Doamne, sînt un ticălos! Ce ticălos sînt, Doamne!... *(Plînge cu hohote.)*

Cortina

Între actul al treilea și al patrulea se scurge un an.

ACTUL AL PATRULEA

1

Unul din saloane în casa Lebedevilor. În față o arcadă care desparte salonul de sală; în dreapta și în stînga — uși. Obiecte de bronz vechi, portrete de familie. Încăperile sînt gătite ca de sărbătoare. O pianină, pe care se află o vioară, alături un violoncel. În tot timpul actului prin sală e un du-te-vino nesfîrșit de musafiri îmbrăcați în haine de gală.

LVOV *(intră, se uită la ceas):* E ora cinci. Curînd va începe ceremonia binecuvîntării. O să-i binecuvînteze și o să-i ducă la biserică. Iată, în sfîrșit, triumful virtuții și al dreptății pe pămînt! Pe Sarra n-a reușit să o jefuiască, dar a chinuit-o îngrozitor și a băgat-o în mormînt. Acum a găsit alta. Are să facă pe fățarnicul și cu ea, pînă cînd va izbuti să o jefuiască și să se scape de dînsa, la fel ca de biata Sarra. Poveste veche, răsuflată!... *(Pauză.)* Acum e în al nouălea cer de fericire. Așa o să trăiască pînă la adîncă bătrînețe, și o să moară cu conștiința împăcată... Nu, nenișorule, asta n-o să se-ntîmple! Știu eu cum să-ți vin de hac! Cînd voi smulge de pe obrazul tău această mască blestemată, și cînd toată lumea va afla ce comoară ești, ai să-mi pici din al nouălea cer al tău într-o prăpastie atît de adîncă, în-

cît toate puterile iadului n-or să te mai poată scoate din fundul ei! Sînt un om cinstit, și datoria mea de onoare este să intervin în această chestiune și să deschid ochii celor orbi. Am s-o îndeplinesc întocmai, iar mîine am să fug mîncînd pămîntul din acest județ blestemat! *(Cade pe gînduri.)* Dar cum să procedez? Să vorbesc cu Lebedevii? Strădanie inutilă! Să-l provoc la duel? Să facă scandal? Doamne, Dumnezeule, mă frămînt ca un copilandru! Parcă mi-am pierdut mințile!... Ce să fac? Să-l provoc la duel?

2

KOSÎH *(intrînd și adresîndu-se lui Lvov, e bine dispus)*: Ieri am declarat un mic șlem la trefle, dar am luat unul mare. Numai că iar blestematul de Barabanov mi-a stricat toată combinația! Jucăm. Eu zic fără atale. El zice pas. Eu zic două trefle. El, de colo pas. Două caro, zic... trei trefle... și închipuiți-vă comedie: eu declar șlem, iar el nu-mi arată asul. Să-mi fi arătat, canalia, asul, aș fi declarat mare șlem fără atale...

LVOV: Iartă-mă, dar nu mă pricep la jocul de cărți, de aceea nu pot împărtăși bucuria dumitale. Cînd va începe blagoslovenia?

KOSÎH: Cred că în curînd. Deocamdată o readuc pe Ziuziuska în simțire. Zbiară ca o vită înjunghiată. Îi pare rău de zestre...

LVOV: Nu de fată?

KOSÎH: De zestre. Are și ea dreptate în felul ei. Dacă se însoară dumnealui, înseamnă că nu mai pupă banii împrumutați... Amin. Doar nu te-apuci să protestezi polița ginerelui!

3

BABAKINA *(îmbrăcată fistichiu trece grav prin fața lui Lvov și Kosîh; acesta din urmă pufnește de rîs, acoperindu-și gura cu palma; Babakina întoarce capul spre el)*: Nu văd, ce-i de rîs?!

(Kosîh întinde mîna ca să o prindă de talie și rîde cu hohote.)

BABAKINA: Bădăranule! *(Pleacă.)*

KOSÎH *(rîzînd cu hohote)*: A căpiat muierea! Înainte, cînd nici prin cap nu-i trecea să se bage în tagma aristocraților, era o muiere ca toate muierile, dar acum — nici cu o floare să n-o atingi. Auzi, cică, bădăranule!

LVOV *(frămîntîndu-se)*: Ia spune-mi, ce părere ai despre Ivanov?

KOSÎH: Proastă. Joacă ca un cizmar. Anul trecut, în postul mare, să-ți spun ce s-a întîmplat: ne așezăm la masa de joc... Eu, contele, Borkin și el. Încep să împart cărțile...

LVOV *(întrerupîndu-l)*: Nu despre asta te întreb. Ca om, cum îl găsești?

KOSÎH: Ca om? Strașnic bărbat! O pramatie cum n-a văzut pămîntul, trecută prin ciur și prin dîrmon. El și contele — nici că le mai găsești pereche! Au un miros, de-i pun în coadă pe copoi... Unde-i răul pe capul oamenilor — acolo-s și ei! S-a păcălit cu ovreica, iar acum rîvnește la sipetele Ziuziușkăi. Bat laba cu dumneata, și să mă trăsnească Cel de sus dacă într-un an n-o aduce la sapă de lemn... El pe Ziuziuska, iar contele pe Babakina. Or să le ia toți bănișorii, și să vezi, după aceea, ce mai trai pe ei! Da' ia spune-mi, doctore, ce-i cu dumneata? Prea ești palid și schimbat la față. Nici nu te mai recunosc...

LVOV: Nu, n-am nimic. M-am cam întrecut aseară la un pahar de vin...

4

LEBEDEV *(intrînd împreună cu Saşa):* Să stăm de vorbă aici. *(Lui Lvov şi Kosîh.)* Ia, stimabililor, lăsaţi-ne singuri. Avem de pus la cale unele lucruri. Vă aşteaptă domnişoarele în sală...

KOSÎH *(trecînd prin faţa Saşei, pocneşte cu admiraţie din degete):* Curat tablou!! Dama de pică!

LEBEDEV: Haide, haide, mai repejor, om al cavernelor!

(Lvov şi Kosîh pleacă.)

LEBEDEV: Ia loc, Şurocika, ia loc... *(Se aşază şi el, aruncînd o privire în jur.)* Ascultă-mă cu atenţie şi cu smerenia cuvenită. Iată despre ce-i vorba: mama ta mi-a poruncit să-ţi transmit următoarele... Pricepi? N-am să vorbesc din partea mea, ci din partea ei... Ea m-a trimis.

SAŞA: Tăticule, dacă se poate, mai pe scurt!

LEBEDEV: Ţi se atribuie drept zestre cincisprezece mii de ruble, în bani de argint. Asta-i... Vezi să nu avem discuţii mai tîrziu! Stai, lasă-mă să vorbesc! Dar asta nu-i totul. Vine acum şi bucuria cea mare! Prin urmare, ţi se atribuie cincisprezece mii, dar avînd în vedere şi luînd în consideraţie faptul că Nikolai Alexeevici îi datorează mamei tale nouă mii de ruble, aceşti bani se reţin integral din zestrea ta... Ei, şi apoi...

SAŞA: La ce-mi spui toate acestea?

LEBEDEV: Ţi-am spus doar că mama mi-a poruncit să-ţi vorbesc!

SAȘA: Lăsați-mă în pace! Tată, dacă mi-ai purta cît de cît respect, și dacă te-ai respecta și pe tine, nu ți-ai permite să-mi vorbești în felul acesta. N-am nevoie de zestrea voastră! Nu v-am cerut nimic și nici n-am să vă cer nimic!

LEBEDEV: De ce te repezi la mine? Spune Gogol undeva despre doi șobolani, care mai întîi au mirosit amîndoi bucățica și abia după aceea și-au luat tălpășița, iar tu, emancipato, nici n-o miroși și... gata, te și repezi la mine.

SAȘA: Lăsați-mă în pace, nu mă jigniți cu aceste calcule meschine ale voastre.

LEBEDEV *(enervat)*: Ptiu, drace! O să mă faceți pînă la urmă să-mi bag cuțitul pînă-n prăsele în inimă, ori să-l spintec pe careva! Aia de-acolo o ține într-un bocet de dimineață, mă pisează, mă otrăvește cu socotelile ei, iar astlaltă, emancipata și umana de ea, dracu să mă ia, nici nu se obosește să-l înțeleagă pe propriul ei tată! Auzi, zice, nu mă jigniți! Dar știi dumneata, domnișoară, că înainte de a veni aici cu intenția de a te jigni cu tot dinadinsul, dincolo *(arată spre ușă)* am fost tăiat bucăți-bucăți și pus la saramură? Dumneaei nu poate pricepe! Auzi vorbă! M-ați înnebunit de cap, m-ați făcut neom!... Ptiu, drace!... *(Se îndreaptă spre ușă, dar se oprește în loc, șovăind.)* Nu-mi place, nu-mi place și gata toată povestea asta!

SAȘA: Care poveste?

LEBEDEV: Tot ce se-ntîmplă aici!

SAȘA: Și ce anume nu-ți place?

LEBEDEV: Totul. Stai să mă așez lîngă tine ca să-ți vorbesc mai pe îndelete. Nu-mi place, zic, tot ce se-ntîmplă aici, iar la nunta ta nici nu vreau să mă uit! *(Apropiindu-se de ea, cu căldură în glas.)* Iartă-mă, Șurocika, se prea poate ca nunta asta a ta

să fie o nuntă înțeleaptă, cinstită, clădită pe principii înalte, umane, dar e ceva în ea, e ceva... Nu știu cum să-ți spun, dar nu seamănă cu alte nunți pe care le-am văzut. Tu, o fată tînără, curată ca un diamant, frumoasă... iar el un văduv, trecut prin viață, înăcrit de ea. Și apoi, Doamne iartă-mă, nici nu-l prea înțeleg. *(O sărută.)* E ceva necurat la mijloc, Șurocika, nu te supăra că-ți spun. Prea mult vorbește lumea. Moartea asta a Sarrei, învăluită oarecum în mister... apoi, deodată, noua cerere în căsătorie... *(Cu vioiciune.)* Dar, nu, nu mă asculta... Ce sînt acum? O babă, o muiere plingăreață, un crinolin demodat. Nu mă asculta, ascultă numai glasul inimii tale.

SAȘA: Tăticule, simt și eu că-i altfel de cum ar trebui să fie... Altfel, nu știu cum. Dacă ai ști ce greutate îmi apasă inima! Mă simt stingherită și mi-e groază să recunosc lucrul acesta. Tăticule dragă, dă-mi curaj, te implor... învață-mă ce să fac.

LEBEDEV: Dar ce este, ce s-a-ntîmplat?

SAȘA: Sînt înfricoșată... Pînă acum n-am avut niciodată această senzație! *(Privind în jur.)* Mi se pare uneori că nu-l înțeleg și că n-am să-l pot înțelege niciodată. În tot timpul cît am fost logodnica lui, n-a zîmbit o singură dată, o dată nu s-a uitat în ochii mei. Veșnic se jeluiește, se căiește pentru nu știu ce păcate, face aluzii la ele... Deseori îl văd tremurînd... Am obosit. În anumite momente am impresia că eu... că eu îl iubesc mult mai puțin decît ar trebui. Iar cînd vine la noi și stă de vorbă cu mine, încep să mă plictisesc. Ce-o fi însemnînd toate astea, tăticule? Sînt înfricoșată!

LEBEDEV: Fetița mea dragă, ascultă-l pe bătrînul tău tată măcar o dată în viață. Rupe această căsătorie!

SAȘA *(speriată)*: Cum se poate să fac una ca asta!

LEBEDEV: Zău, Șurocika, fă cum îți spun! O să fie scandal, tot județul o să vuiască, dar e mai bine să suporți un scandal decît să te nenorocești pentru toată viața.

SAȘA: Nu, tăticule, nu! Nici nu vreau să aud de așa ceva! Trebuie să lupt cu toate aceste gînduri negre ale mele. E un om bun, dar e nenorocit și neînțeles în nenorocirea lui. Am să-l iubesc, am să încerc a-l înțelege și am să-l pun pe picioare. Am să-mi fac datoria pînă la capăt! M-am hotărît!

LEBEDEV: E curată psihopatie ce-mi spui, și nu datorie...

SAȘA: Ajunge. Ți-am făcut unele mărturisiri la care nu mă încumetam să mă gîndesc nici eu. Dar să nu sufli nimănui o vorbă. Mai bine să uităm tot ce-am vorbit.

LEBEDEV: Nu mai pricep nimic. Ori m-a prostit bătrînețea, ori voi cei din jurul meu aveți minte mai multă decît mine, căci, cinstit ți-o spun, nu mai pricep nimic!

5

ȘABELSKI *(intrînd)*: Dracu să-i ia pe toți, și pe mine laolaltă cu ei! E revoltător, pur și simplu revoltător!

LEBEDEV: Ce-ai pățit?

ȘABELSKI: Pașa, vorbesc serios, trebuie să fac și eu o ticăloșie, dar o asemenea ticăloșie, încît nu numai mie, dar și celor din juru-mi să li se facă greață. Și am s-o fac, pe cuvîntul meu că am s-o fac! I-am și spus lui Borkin ca în seara asta să anunțe logodna mea. *(Rîzînd.)* Toți sînt niște ticăloși, și nu vreau să rămîn nici eu de căruță...

LEBEDEV: M-am săturat de tine ca de mere acre! Ascultă, Matvei, iartă-mă că-ți spun, dar pentru trăncăneala asta a ta or să te bage într-o zi în casa de nebuni.

ȘABELSKI: E o casă mai onorabilă decît multe altele... Poți să mă internezi chiar acum, mi-ai face un mare serviciu. Toți, toți cei din juru-mi, în frunte cu mine, sîntem niște creaturi mîrșave, niște nulități... Mi-e scîrbă cînd mă uit la mine, nu cred o vorbă din cîte le spun...

LEBEDEV: Ascultă, frățioare! Ți-aș propune să-ți presari cenușă pe cap și să te preumbli așa printre oameni... Sau, ai face mult mai bine să-ți pui pălăria și să te duci acasă. Aici e nuntă, toată lumea se veselește și tu, de colo, cîrrr! cîrrr! ca o cobe cu pene negre. Zău așa!...

(Șabelski își lasă fruntea pe pianină și plînge cu hohote.)

LEBEDEV: Matvei!... Frățioare!... Ce-i cu tine? Dragul meu... prietene... te-am jignit cumva?... Iartă-l, iartă-l pe bețivanul ăsta bătrîn și ticălos... Vrei un pahar de apă?...

ȘABELSKI: Nu, nu-mi trebuie. *(Ridică fruntea.)*

LEBEDEV: Ce te-a apucat? De ce plîngi?

ȘABELSKI: O să-mi treacă, n-am nimic...

LEBEDEV: Ce ai, Mitiușka, nu mă minți... Ce s-a întîmplat cu tine?

ȘABELSKI: Mi-am aruncat privirea pe acest violoncel și... și mi-am adus aminte de... de ovreică...

LEBEDEV: Asta-i bună, tocmai acum? Fie-i țărîna ușoară, dar... dar crede-mă, nu e momentul potrivit...

ȘABELSKI: Cîte dueturi am cîntat împreună!... Ce fire de om, ce femeie minunată a fost!

(Șașa plînge.)

LEBEDEV: Și tu? Ce v-a apucat?! Doamne, Dumnezeule, ia te uită la ei... Vă rog din suflet, plecați de aici, să... să nu vă vadă musafirii!

ȘABELSKI: Auzi, Pașa, cînd soarele luminează pămîntul, pînă și cimitirul pare mai vesel. Cînd ai o speranță, măcar una, bătrînețea e mai ușoară. Iar eu n-am nici o speranță, n-am nici o speranță!

LEBEDEV: Da, într-adevăr, nu te invidiez... Nici tu copii, nici tu bani, nici măcar o îndeletnicire oarecare... Ce să-i faci, n-ai încotro! *(Sușei.)* Dar tu ce ai?

ȘABELSKI: Pașa, dragul meu, dă-mi niște bani. Ne vom socoti pe lumea cealaltă. Vreau să mă duc la Paris, să văd mormîntul soției mele... Am dat mult în viața mea, o jumătate din avere am dat-o altora, de aceea am dreptul să cer și eu de la alții. Și apoi cer de la un prieten...

LEBEDEV *(zăpăcit)*: De unde să am bani, Mitiușa, de unde? N-am o copeică! Adică, să vedem, să vedem! Nu promit, dar... să văd ce-am să pot face... *(În parte.)* Of, m-ați dat gata, nu mai pot!

6

BABAKINA *(intrînd)*: Unde-i cavalerul meu, nu l-ați văzut? *(Zărindu-l pe Șabelski.)* Bine, conte, cum se poate să mă lași singură! Uf, nesuferitule! *(Îl lovește cu evantaiul peste mînă.)*

ȘABELSKI *(cu dezgust)*: Lasă-mă în pace! Mi-e silă de dumneata!

BABAKINA *(perplexă)*: Cum?... Ce-ai spus?...

ȘABELSKI: Piei din fața mea!

BABAKINA *(prăbușindu-se într-un fotoliu)*: Ah! *(Plînge.)*

ZINAIDA SAVIȘNA *(intră plîngînd)*: E cineva la scară... Mi se pare că a sosit cavalerul de onoare al mirelui. E timpul să-i binecuvîntăm pe tineri... *(Plînge cu hohote.)*

SAȘA *(cu privire rugătoare)*: Mamă!

LEBEDEV: Poftim, toți s-au pus pe bocit! Ce cvartet simpatic! Da' mai dați-o-ncolo, fraților, de treabă, că prindem igrasie de atîtea lacrimi! Matvei!... Marfa Egorovna, vă rog! Zău, mă faceți și pe mine să... să plîng... *(Plînge.)* Doamne Isuse!

ZINAIDA SAVIȘNA: Dacă nu mai ai nevoie de mine, de mama ta, dacă nu vrei să-mi dai ascultare... am să-ți fac această bucurie, am să-ți dau binecuvîntarea mea...

(Intră Ivanov. Poartă frac și mănuși.)

7

LEBEDEV: Asta ne mai lipsea! Ce s-a-ntîmplat?

SAȘA: De ce-ai venit?

IVANOV: Iertați-mă, domnilor. Vreau să vorbesc cu Saşa între patru ochi...

LEBEDEV: Așa ceva n-am mai pomenit! Auzi, să vii în casa miresei înainte de cununie! La ora asta ar fi trebuit să fii la biserică!

IVANOV: Pașa, te rog...

(Lebedev ridică din umeri, apoi el, Zinaida Savișna, contele și Babakina pleacă.)

8

SAȘA *(cu asprime)*: Ce vrei?

IVANOV: Furia mă înăbușă, totuși am să-ți vorbesc cu sînge rece. Ascultă-mă, acum o oră cînd mă

îmbrăcam pentru a merge la biserică, m-am uitat în oglindă și mi-am văzut timplele cărunte... Sașa, să nu facem asta! Să sfîrșim această comedie absurdă cît nu e prea tîrziu... Ești tînără, neprihănită, ai toată viața înainte, pe cînd eu...

SAȘA: Am mai auzit de mii de ori aceste vorbe, m-am săturat de ele! Nu e ceva nou! Ai face mult mai bine să te duci la biserică și să nu mai încurci lumea pe aici!

IVANOV: Am să plec imediat acasă, iar tu anunță-i pe ai tăi că nunta nu va mai avea loc. Explică-le într-un fel. E timpul să ne băgăm mințile în cap. Destul am jucat rolul lui Hamlet, iar tu pe al sublimei îndrăgostite... Ajunge!

SAȘA *(izbucnind)*: Ce fel de ton e acesta? Nici nu vreau să te ascult.

IVANOV: Totuși am să-ți vorbesc, indiferent dacă vrei sau nu vrei să mă asculți.

SAȘA: De ce-ai venit aici? Nu-ți dai seama că văicărelile astea devin un fel de batjocură la adresa mea?

IVANOV: Nu, acum nu mă mai vaiet! Zici, batjocură? Se prea poate. Și dacă aș putea să mă batjocoresc pe mine însumi de o mie de ori mai mult, astfel ca întreaga lume să rîdă cu hohote de mine — aș face-o! Cum îți spuneam, m-am uitat în oglindă și am simțit deodată că în inimă parcă mi s-a rupt o coardă! Am rîs de mine pînă la lacrimi, și era cît pe-aci să-mi pierd mințile de rușine. *(Rîde.)* Da, melancolie! Boala nobilei trîndăvii! Durere fără margini! Nu mi-ar mai lipsi decît să scriu și versuri. M-am săturat de văicăreli, m-am săturat să-i tot acresc pe oamenii din jurul meu... Să constați în fiecare clipă că ai epuizat pentru totdeauna energia ta de om, că ai prins rugină ca un hîrb vechi, că ți-ai trăit traiul, că ai căzut în marasm și în această

neagră melancolie — să constați, zic, toate acestea în timp ce soarele luminează pe cer, în timp ce pînă și neobosita furnică se bucură de povara ce-o cară în spinare — mulțumesc cu plecăciune, nu mai vreau! Și să vezi apoi cum unii te consideră șarlatan de rînd, cum alții te compătimesc, cum îți întind o mînă de ajutor, iar alții — lucrul cel mai dureros — ascultă toate văicărelile tale stupide și se uită la tine ca la un al doilea Mahomed, așteptînd ca dintr-o clipă în alta să întemeiezi o nouă religie... nu, nu, e prea de tot! Mulțumesc lui Dumnezeu că mai am în mine destul bun simț și destulă mîndrie! Venind încoace rîdeam de mine, și mi se părea că rîd de mine și curcile, și copacii pe care-i întîlneam în drum...

SAȘA: Mi-ai vorbit la început de o furie care te înăbușă, dar constat că nu-i vorba de așa ceva, ci de o nebunie curată!

IVANOV: Crezi? Nu, nu sînt nebun. Acum văd lucrurile în adevărata lor lumină, și gîndurile îmi sînt tot atît de limpezi ca și însăși conștiința ta. Ne iubim unul pe altul, dar totuși nunta noastră nu va avea loc. Singur, pot să mă înfurii, să mă dau peste cap, să-mi înveninez sufletul cît oi pofti, dar n-am dreptul să-i nenorocesc și pe alții! Cu lamentările mele i-am otrăvit soției ultimul an de viață. Nu vezi, de cînd mi-ai devenit logodnică ai uitat ce înseamnă rîsul și ai îmbătrînit cu vreo cinci ani! Tatăl tău pentru care întreaga viață era limpede ca un cristal, grație mie, și numai mie, a încetat să mai înțeleagă oamenii. Oriunde m-aș afla — la zemstvă, într-o vizită, la vînătoare, peste tot aduc cu mine plictisul, melancolia, nemulțumirea... Stai, nu mă-ntrerupe! Sînt tăios, crud, vorbindu-ți în felul acesta, dar furia îmi înclestează gîtlejul și nu pot vorbi altfel. N-am mințit niciodată, niciodată n-am

defăimat viața, dar o dată devenind un morocănos, fără voia mea, fără a băga măcar de seamă, am început să hulesc viața, să cîrtesc împotriva sorții, să mă plîng necontenit și orice om care mă aude, molipsindu-se de această apatie a mea idioată, începe să defaime și el totul. Și cînd te gîndești cu ce ton vorbesc! Parcă i-aș face concesie naturii că mai trăiesc pe lume, dracu să mă ia!

SAȘA: Stai, stai puțin... Din cele ce-mi spui acum rezultă că te-ai plictisit de această stare de apătie și că ar fi timpul să începi o altă viață, o viață nouă!... Și asta e bine!...

IVANOV: Nu văd nici un bine nicăieri. Despre cel fel de viață nouă mai poate fi vorba? Sînt un om pierdut, o dată pentru totdeauna! Ar trebui să înțelegi și tu acest lucru. Auzi, o viață nouă!...

SAȘA: Nikolai, trezește-te! De unde ai scos că ești un om pierdut? De unde rezultă asta? E un cinism nelalocul lui. Nu, nici nu mai discut cu tine și nici nu vreau să mai aud nimic... Haide, pleacă la biserică...

IVANOV: Sînt un om pierdut, definitiv și irevocabil!

SAȘA: Nu mai striga așa, că te aud musafirii!

IVANOV: Dacă un om inteligent, un om cult și sănătos a început să se vaiete fără a avea un motiv cît de cît palpabil, și a pornit să se rostogolească pe un povîrniș, asta înseamnă că nu-l va mai opri nimeni și că pentru omul acesta nu mai există salvare! În ce vezi tu salvarea mea, în ce? De băut nu pot să beau, căci mă doare capul de băutură, versuri proaste nu știu să scriu, să mă prostern în fața lenei mele sufletești, considerînd-o mai presus de toate frămîntările vieții, nu pot. Lenea rămîne lene, slăbiciunea rămîne slăbiciune — n-am alte denumiri pentru ele. Într-un cuvînt, sînt un om definitiv pierdut! *(Arun-*

cînd o privire în jur.) Numai'de n-ar intra cineva... Ascultă-mă, Șura. Dacă mă iubești, ajută-mă. Renunță la mine acum, în clipa aceasta! Dar mai repede, te rog...

SAȘA: Ah, Nikolai, dacă ai ști cît mă obosești, cît îmi torturezi sufletul! Doar ești un om bun, un om inteligent, gîndește-te singur: cum sè poate să pui în fața unui om asemenea probleme? Nu există zi lăsată de Dumnezeu în care să nu ridici o nouă problemă, una mai grea decît alta... Visam o dragoste activă, dar am dat de o dragoste care mă martirizează!

IVANOV: Iar ciud vei deveni soția mea, vei da de probleme și mai complexe. Renunță dar! Înțelege un lucru: în tine vorbește nu atît dragostea, cît îndărătnicia unei ființe cinstite pînă-n măduva oaselor. Ți-ai pus drept scop să învii în mine omul, să mă tămăduiești: te mîngîiai cu speranța că săvîrșești o faptă nobilă... Acum însă ai da înapoi, dar te împiedică un sentiment fals. Înțelege lucrul acesta!

SAȘA: Ce logică ciudată, sălbatică aș putea spune! Cum, cum vrei să renunț la tine? Cum? Nu ai mamă, n-ai nici surori, nici prieteni... Ești în pragul ruinei, moșia ți-au jefuit-o, toți clevetesc...

IVANOV: Mare prostie am făcut că am venit aici. Trebuia să fac ceea ce îmi pusesem în gînd...

(Intră Lebedev.)

SAȘA *(alergînd în întîmpinarea tatălui său)*: Tată, tată, uite ce face dumnealui: a dat buzna la noi ca un apucat, și acum mă chinuiește cumplit! Îmi cere, auzi, să renunț la el, fiindcă nu vrea să mă nenorocească... Spune-i că n-am nevoie de mărinimia lui! N-am nevoie! Știu ce fac!...

LEBEDEV: Nu pricep nimic... Despre ce fel de mărinimie e vorba?

IVANOV: Această căsătorie nu se va încheia!

SAȘA: Ba da! Se va încheia! Spune-i-o și tu, tăticule!

LEBEDEV: Stai, stai puțin!... Adică de ce nu vrei să aibă loc căsătoria aceasta?

IVANOV: I-am explicat de ce, dar nu vrea să mă înțeleagă.

LEBEDEV: Nu ei, ci mie trebuie să-mi explici! Și să-mi explici în așa fel încît să pot pricepe! Ah, Nikolai Alexeevici! Domnul să te judece; dar eu, unul, ți-o spun verde în ochi: așa harababură ai adus în viața noastră, așa zăpăceală, încît mă întreb uneori ce-i cu mine și unde mă aflu... Nu mai înțeleg nimic. Parcă a căzut un blestem pe capul nostru!... Ei, spune-mi acum, învață-mă pe mine, om bătrîn, ce să mă fac cu tine? Să te provoc la duel?

IVANOV: Nu-i nevoie de nici un duel. E nevoie de cap, ca să ne putem înțelege unul pe altul.

SAȘA *(umblînd agitată de colo-colo)*: E îngrozitor! E ca un copil fără minte!

LEBEDEV: S-ar părea că nu-i nimic de făcut, că nu ne-a rămas decît să ne plecăm capul în fața sorții. Ascultă-mă, Nikolai! După părerea ta tot ceea ce faci tu acum este logic, inteligent, conform tuturor legilor psihologiei. Iar după părerea mea toată afacerea asta nu e decît un scandal și o nenorocire pe capul nostru. Ascultă-mă pe mine, om în vîrstă, ce-ți spun, pentru ultima oară! Liniștește-te, potolește-ți creierul înfierbîntat! Privește lucrurile așa cum le privesc toți oamenii! Totul e simplu pe lume. Tavanul e alb, cizmele sînt negre, zahărul e dulce. Tu o iubești pe Sașa, și Sașa te iubește la rîndul ei. Dacă o iubești — rămîi, dacă n-o iubești — pleacă, nimeni n-o să-ți ceară socoteală. E atît de simplu, nu? Amîndoi sînteți niște oameni sănătoși, inteligenți, integri. Sînteți sătui, slavă Domnului, și

îmbrăcați... Ce mai vrei? N-ai bani? Și ce importanță are? Fericirea nu stă în bani... Bineînțeles, îmi dau seama că ai greutăți... Moșia ți-i ipotecată, n-ai de unde plăti dobînzile; dar eu, eu sînt tată, eu înțeleg... Mama, treaba ei, facă ce-o vrea. Nu vrea să vă dea bani, n-are decît. Șura îmi spune că n-are nevoie de zestre. Mă rog, principii... Schopenhauer... Mofturi copilărești! Am la bancă un cont personal de zece mii de ruble... *(Aruncînd o privire în jur.)* Sînt de la bunică-mea... Nici pămîntul nu știe de existența lor... Vi-i dau... Luați-i, dar să ne înțelegem asupra unui lucru: lui Matvei îi dați două mii...

(În sală încep să se adune musafirii.)

IVANOV: Pașa, orice discuție este inutilă. Procedez așa cum îmi dictează conștiința.

SAȘA: Și eu, la rîndul meu, am să procedez cum îmi dictează conștiința. Orice mi-ai spune, eu n-am să te las să pleci. Mă duc s-o chem pe mama. *(Pleacă.)*

10

LEBEDEV: Nu mai pricep nimic...

IVANOV: Ascultă, omule. Degeaba aș încerca să-ți explic ce fel de om sînt: cinstit sau ticălos, lucid sau psihopat, că tot n-ai să mă-nțelegi. Ar fi o strădanie zadarnică. Am fost cîndva tînăr, o fire aprinsă, cinstită și n-am fost nici un prostănac. Am iubit, am urît și am crezut altfel decît ceilalți oameni, am muncit și am sperat cît zece, m-am luptat cu morile de vînt, m-am izbit cu capul de toți pereții. N-am știut să-mi apreciez însă puterile și, necunoscînd viața, am luat pe umeri o povară care mi-a frînt dintr-o dată șira spinării, m-a dat gata.

M-am grăbit să-mi cheltuiesc toată vigoarea numai și numai de dragul tinereții, entuziasmîndu-mă, muncind din greu, îmbătîndu-mă de victorii, fără a cunoaște măsura. Spune-mi, te rog: oare puteam să procedez altfel? Sîntem prea puțini, iar muncă — cu nemiluita! Da, muncă, nu glumă! Și iată, cu cîtă cruzime se răzbună viața cu care m-am luat de piept! M-a dărîmat de timpuriu! La treizeci și ceva de ani mă simt ametit, bătrîn, mi-am pus halatul și papucii. Cu capul greu, cu sufletul copleșit de lene, ostenit, frînt, fără vreo credință în mine, fără să pot iubi, fără să am vreun scop pe lume, mă strecor ca o umbră printre oameni, întrebîndu-mă necontenit: cine sînt, pentru ce trăiesc, ce vreau? Și mi se pare că dragostea e o prostie, că mîngîierile sînt o dulcegărie inutilă, că munca n-are nici un sens, că cîntecele și vorbele înaripate sînt demodate și banale. Oriunde aș intra, aduc o dată cu mine tristețea, *splinul*, nemulțumirea și repulsia față de viață... Da, sînt un om pierdut, definitiv și irevocabil! În fața ta se află un bărbat care la treizeci și cinci de ani e decepționat, obosit de viață, strivit de stupidele sale avînturi. Rușinea îl doboară, și el încearcă să ia în batjocură propria-i slăbiciune... O, de-ai ști cum se revoltă mîndria din mine! Furia mă sugrumă! *(Se înfioară.)* Poftim, mă și clatin pe picioare! Mi-am făcut-o cu mîna mea... Sînt la capătul puterilor. Unde-i Matvei? Să mă ducă acasă...

VOCI DIN SALĂ: A sosit cavalerul de onoare al mirelui!

11

ȘABELSKI *(intrînd)*: Ce să zic, am o ținută clasa întîi... Frac străin, uzat, fără mănuși... Și apoi

privirile astea batjocoritoare, zîmbetele ironice, glumele idioate... Oameni meschini, suflete de nimic!

BORKIN *(intră grăbit cu un buchet de flori în mînă. E în frac, cu o floare de cavaler de onoare prinsă la butonieră.)*: Of, nu mai pot! Pe unde o fi? *(Zărindu-l pe Ivanov.)* Lumea a înțepenit așteptîndu-te la biserică și dumneata te ții de pledoarii filozofice. Ești un om imposibil. Stîrnești hazul, zău așa! Doar n-ai să mergi la biserică împreună cu mireasa! Trebuie să te duci cu mine, iar eu am să mă întorc mai tîrziu să o iau și pe ea. Să nu știi atîta lucru? Zău așa, ești un om imposibil!...

LVOV *(întrînd și adresîndu-se lui Ivanov)*: Ah, dumneata erai aici? *(Cu glas tare.)* Nikolai Alexeevici Ivanov, declar în fața tuturor celor prezenți că ești un ticălos!

IVANOV *(cu răceală)*: Mulțumesc.

(Rumoare în sală.)

BORKIN *(lui Lvov)*: Stimate domn, consider că ieșirea dumitale este o josnicie incalificabilă! Îmi vei da socoteală pentru ea! Ne vom bate și te rog să-ți alegi armele!

LVOV: Domnule Borkin, socot că n-ar fi de demnitatea mea nu numai să primesc această provocare, dar și să stau de vorbă cu dumneata! Iar domnului Ivanov îi pot da satisfacție oricînd.

ȘABELSKI: Stimate domn, am să mă bat eu în locul lui!...

SAȘA *(lui Lvov)*: Pentru ce? Cu ce drept îl jignești? Dați-mi voie, domnilor, să-l întreb pentru ce îl jignește?

LVOV: Alexandra Pavlovna, am avut temei pentru aceasta. Am venit ca un om cinstit, pentru că vreau să vă deschid ochii, și vă rog să-mi dați ascultare...

SAȘA: Și ce anume ai putea să ne spui? Că ești un om cinstit? Asta o știe toată lumea! Altceva însă aș vrea să te întreb: ești atît de convins de dreptatea dumitale? Poftim, ai intrat în această casă ca om cinstit, cum zici, aducîndu-i logodnicului meu o jignire îngrozitoare, care putea să mă prăpădească. Înainte vreme, cînd îl urmăreai ca o umbră și îl împiedicai să trăiască, tot din cinste și din simțul dreptății ai să spui c-o făceai. Te amestecai în viața lui particulară, clevetindu-l și împroșcîndu-l cu noroi. Trimiteai scrisori anonime mie și tuturor prietenilor tot din imboldul cinstei dumitale... Crezînd că procedezi cinstit, n-ai cruțat-o nici măcar pe soția lui în ultimele clipe ale vieții, otrăvindu-i sufletul cu tot felul de bănuieli. Și orișice nedreptate, orișice mîrșăvie ai mai fi făcut, ai fi fost convins că o faci în calitate de om cinstit și luminat al epocii!...

IVANOV *(rîzînd)*: Parcă am fi în parlament și nu la nuntă... Bravo, bravo!...

SAȘA *(lui Lvov)*: Gîndește-te acum: tot mai ești convins de dreptatea dumitale? Ce oameni mărginiți, fără inimă! *(Îl ia pe Ivanov de mînă.)* Să mergem de aici, Nikolai! Haide, tată!

IVANOV: Stai, unde vrei să mergem? Nu-i nevoie, am să rezolv totul... îndată! S-a trezit în mine tinerețea, omul care a fost înainte! *(Scoate pistolul.)*

SAȘA *(țipînd)*: Priviți ce vrea să facă! Nikolai, pentru numele lui Dumnezeu!

IVANOV: M-am rostogolit prea departe! Ajunge! Există și o limită a demnității! Dați-vă la o parte! Sașa, îți mulțumesc!

SAȘA *(țipînd)*: Nikolai, ce faci! Opriți-l!

IVANOV: Lăsați-mă! *(Fuge în partea cealaltă a sălii și se împușcă.)*

Cortina

URSUL

Farsă într-un act

(Închinată lui N.N. Solovțov)
(1888)

În românește de
[M. SORBUL] și N. AL. TOSCANI

PERSONAJE:

ELENA IVANOVNA POPOVA, o văduvioară durdulie, cu gropiţe în obraji, moşieriţă
GRIGORI STEPANOVICI SMIRNOV, moşier, încă tînăr
LUKA, servitorul Elenei Ivanovna Popova, bătrîn

Salon în conacul Elenei Ivanovna Popova

1

Popova în mare doliu, se uită mereu la o fotografie, și *Luka*.

LUKA: ...Nu-i bine așa, coniță... vă prăpădiți sănătatea... Jupîneasa și bucătăresa s-au dus să culeagă mure... orice vieţuitoare se bucură de viață... Pînă și pisica, și ea e mulțumită; se plimbă prin curte, prinde păsărele! Numai dumneavoastră nu vă îngăduiți nici o bucurie, stați toată ziulica închisă în odaie, parc-ați fi la mănăstire. De un an aproape n-ați mai ieșit din casă. Zău așa!

POPOVA: Și nici n-am să mai ies vreodată!... Pentru ce-aș ieși? Viața mea s-a sfîrșit. El e în groapă, iar eu — înmormîntată între patru pereți... Amîndoi sîntem morți.

LUKA: Ei, poftim, auzi vorbă! Nikolai Mihailovici a murit și nu mai e nimic de făcut... Așa a vrut Dumnezeu, fie-i țărîna ușoară, acolo unde e... Ați plîns cît ați plîns; ajunge! Durerea are și ea o margine. Că doar n-o să jeliți și să purtați doliu toată viața! Iacă, și mie mi-a murit baba... Ei, am plîns-o, am oftat vreo lună... și gata! Doar n-o fi meritat baba mea să mă amărăsc o viață întreagă. *(Oftează.)* Ați uitat și de vecini... Nici dumneavoas-

tră nu vă duceți la ei, da' nici pe ei nu vreți să-i primiți. Trăim — iertați-mă — ca niște lilieci, nu mai știm ce-i lumina zilei. Pînă și livreaua mi-au mîncat-o șoarecii... Ei, să nu fi fost oameni cumsecade prin vecinătate, aș mai zice, da' așa, tot județul e plin de boieri... La Rîblov, e un regiment de husari. Ce mai ofițeri!... O mîndrețe de bărbați. Ți se scurg ochii după ei. În tabăra lor e bal în fiece vineri și aproape în fiecare zi cîntă muzica regimentului... Eh, coniță, coniță! Sînteți tînără, frumoasă, albă și rumenă — să vă tot bucurați de viață... Să știți că frumusețea nu ține o veșnicie! Încă vreo zece anișori — și pe urmă o să voiți să treceți ca o lebădă pe stradă, ca să-i mai scoateți din minți pe domnii ofițeri, dar va fi prea tîrziu!...

POPOVA *(cu hotărîre):* Te rog să nu-mi vorbești niciodată de asemenea lucruri! Știi că, de cînd a murit Nikolai Mihailovici, pentru mine viața nu mai are nici un rost. Ți se pare că trăiesc, dar asta nu-i decît o aparență! Am jurat că pînă la moarte n-am să-mi scot doliul și n-am să mă arăt în lume... Ai auzit? Vreau ca umbra lui să vadă cît l-am iubit... Știu, da... da... știu că tu ai văzut că de multe ori era nedrept cu mine, nemilos... și chiar mă înșela... dar eu îi voi rămîne credincioasă pînă la moarte și am să-i dovedesc cum știu să iubesc! Acolo, de pe lumea cealaltă, o să mă vadă tot atît de curată pe cît m-a lăsat...

LUKA: În loc să vorbiți așa, mai bine v-ați plimba puțin prin grădină... sau ați porunci să vă înhame la trăsură pe Tobi sau pe Uriașul și ați merge prin vecini...

POPOVA: Ah!... *(Plînge.)*

LUKA: Coniță!... Coniță!... Ce-i cu dumneavoastră? Doamne, Dumnezeule!

POPOVA: El l-a iubit atît de mult pe Tobi! Întotdeauna cînd se ducea pe la Korceaghini sau pe la Vlasovi pe el îl înhăma la trăsură. Ce frumos mîna caii! Cîtă putere cînd întindea frîul, cîtă grație! Îți aduci aminte, Luka? Tobi, Tobi! Să i se dea astăzi o porție dublă de ovăz!

LUKA: Bine, coniță!

(Se aude soneria.)

POPOVA *(tresare)*: Cine o fi? Să spui că nu primesc pe nimeni!

LUKA: Bine, coniță! *(Iese.)*

2

Popova singură.

POPOVA *(uitîndu-se la fotografie)*: Vei vedea, Nicolas, cum știu eu să iubesc și să iert!... Dragostea mea nu se va stinge decît o dată cu ultima bătaie a bietei mele inimi. *(Rîde printre lacrimi.)* Ție nu ți-e rușine de loc? Sînt o soțioară cuminte, credincioasă... m-am ferecat între patru pereți să-ți fiu credincioasă toată viața! Dar tu? Nu ți-e rușine de loc? De cîte ori m-ai înșelat, de cîte ori nu mi-ai făcut scene și m-ai lăsat singură săptămîni întregi!...

3

Popova și *Luka*.

LUKA *(intră agitat)*: Coniță, întreabă cineva de dumneavoastră. Vrea să vă vadă...

POPOVA: Nu i-ai spus că, de cînd a murit soțul meu, nu mai primesc pe nimeni?

LUKA: Ba i-am spus, coniță, da' nici nu vrea să asculte. Zice că are ceva foarte important.

POPOVA: Nu pri-mesc!.

LUKA: Păi, i-am spus, da'... e unu îndrăcit... A înjurat și a intrat drept în sufragerie. Acu e-acolo...

POPOVA *(enervată)*: Bine, primește-l... Ce bădăran o mai fi și ăsta?!

(Luka iese.)

POPOVA: Oh, ce oameni nesuferiți! Ce vor de la mine? De ce-mi tulbură liniștea? *(Suspină.)* Nu zău, cred că trebuie să mă retrag la mănăstire... *(Rămîne pe gînduri.)* Da, da... călugăriță într-o mănăstire...

4

Popova, Luka și *Smirnov.*

SMIRNOV *(intrînd, către Luka)*: Tîmpitule, îți place să trăncănești cam multe!... Măgar bătrîn! *(Observînd-o pe Popova, grav.)* Am onoarea să mă prezint, doamnă. Locotenent de artilerie în retragere și moșier, Grigori Stepanovici Smirnov!... Sînt nevoit să vă tulbur pentru o chestiune foarte urgentă...

POPOVA *(fără să-i întindă mîna)*: Ce doriți?

SMIRNOV: Răposatul dumneavoastră soț, pe care am avut onoarea să-l cunosc, mi-a rămas dator, pe două polițe, o mie două sute de ruble. Mîine fiind scadența, și cum am de făcut plăți la banca agrară, vă rog, doamnă, să-mi achitați datoria chiar astăzi.

POPOVA: O mie două sute?... Pentru ce vă datora soțul meu acești bani?

SMIRNOV: Pentru ovăzul cumpărat de la mine.

POPOVA: Ovăz? *(Suspinînd, către Luka.)* Luka, nu uita să-i dai lui Tobi o porție dublă de ovăz.

(Luka iese. Către Smirnov.) Desigur că vă voi plăti suma, dacă spuneți că Nikolai Mihailovici v-o datora... numai că, vă rog să mă iertați, dar astăzi nu am acești bani asupra mea. Poimîine însă, cînd se întoarce administratorul meu de la oraș, îi voi da ordin să vă plătească tot ce vi se cuvine... Dar acum, nu pot să vă satisfac dorința. Pe lîngă asta, chiar astăzi s-au împlinit șapte luni de la moartea soțului meu și nu mă simt de loc dispusă să mă ocup de chestiuni financiare.

SMIRNOV: Da' nici eu nu sînt dispus ca, mîine, să mi se scoată la mezat moșia, ceea ce, vă asigur, se va întîmpla, dacă nu-mi veți plăti procentele.

POPOVA: Poimîine veți primi banii care vi se cuvin...

SMIRNOV: Mie îmi trebuiesc banii astăzi... nu poimîine!

POPOVA: Iertați-mă, dar astăzi nu pot să vi-i dau.

SMIRNOV: Iar eu nu pot aștepta pînă poimîine.

POPOVA: Ce să fac, dacă nu-i am acum?

SMIRNOV: Va să zică nu-mi puteți plăti?

POPOVA: Nu pot...

SMIRNOV: Hm!... Ăsta-i ultimul dumneavoastră cuvînt?

POPOVA: Da, ultimul.

SMIRNOV: Ultimul? Sigur?

POPOVA: Sigur!

SMIRNOV: Mulțumesc. Am luat notă. *(Ridică din umeri.)* Cum să-ți păstrezi calmul? Venind încoace, l-am întîlnit în drum pe perceptor, care m-a întrebat: „De ce ești mereu supărat, Grigori Stepanovici?" Păi cum să nu fiu supărat? Am o nevoie cumplită de bani... Am plecat de-acasă de ieri dimineață, cu noaptea-n cap, am fost pe la toți debitorii mei, dar nici unul din ei nu vrea să-mi plătească datoriile! Am alergat ca un ogar. Am dormit pe unde-am apu-

cat — în cîrciuma unui evreu, lîngă un butoiaș cu vodcă... În cele din urmă, am ajuns aici, la șaptezeci de verste de casa mea, cu speranța să găsesc banii... și, în schimb, mă izbesc de „proasta dispoziție" a dumitale. Cum să nu mă supăr?

POPOVA: Mi se pare c-am vorbit destul de limpede. Cînd are să vie administratorul de la oraș, am să vă plătesc!

SMIRNOV: Eu la dumneavoastră am venit, nu la administrator. Ce dracu am eu, iertați-mi expresia, cu administratorul dumneavoastră?

POPOVA: Iertați-mă, stimate domn, dar nu sînt obișnuită cu asemenea expresii... nici cu un asemenea ton... Nici nu vreau să vă mai ascult! *(Iese grăbită.)*

5

Smirnov singur.

SMIRNOV: Ia te uită! Prost dispusă... Șapte luni de cînd i-a murit bărbatul!... Eu însă trebuie să plătesc procentele! Vă întreb, trebuie să plătesc procentele? Ei i-a murit bărbatul, e prost dispusă și cîte și mai cîte... administratorul e plecat, dracu să-l ia, iar eu ce să fac, mă rog? Să mă înalț cu balonul în cer, ca să nu mă prindă creditorii? Să mă dau cu capul de pereți? Am fost la Gruzdev, nu-i acasă! Iaroșevici s-a ascuns! Cu Kurițin m-am certat și era cît p-aci să-l arunc pe fereastră... Mazutov era bolnav de holeră... iar dumneaei — e prost dispusă! Nici una din canaliile astea nu vrea să plătească. Și asta numai fiindcă sînt o cîrpă, mă port cu ei cu mănuși, is un prost, o nimica toată... Prea mă port delicat cu ei!... Stați că v-arăt eu vouă! O să vedeți cine-s eu. N-am să mă las să vă bateți

joc de mine. Lua-v-ar dracu să vă ia! Rămîn aici și aștept, pînă-mi plătește datoria. Astăzi sînt furios! Brr!... Foarte furios! Tremur tot de furie, mă înăbuș... Dumnezeule! M-apucă amețeala! *(Strigă.)* Moșule!

6

Smirnov și *Luka.*

LUKA *(intrînd):* Ce dorițI?

SMIRNOV: Adă-mi un pahar cu apă sau cvas!

(Luka iese.)

SMIRNOV: Ce logică o mai fi și asta? Un om are neapărată nevoie de bani, i-a ajuns cuțitul la os... și dînsa nu vrea să plătească, fiindcă, mă rog, nu-i dispusă să se ocupe de chestiuni bănești. Logică femeiască, ce vreți! De-aia nu mi-a plăcut niciodată să stau de vorbă cu femeile. Mai repede aș sta pe un... butoi plin cu pulbere, decît să stau de vorbă cu o femeie... Brrr!... Mă trec fiorii... așa de rău m-a scos din sărite fusta asta! Mi-e de ajuns să văd de departe o ființă poetică — adică o femeie — că îndată mă și apucă furia. Îmi vine să urlu!

7

Smirnov și *Luka.*

LUKA *(intră și-i dă un pahar cu apă):* Conița e bolnavă și nu primește.

SMIRNOV: Ieși afară!

(Luka iese.)

SMIRNOV: E bolnavă și nu primește! nu-i nimic! Poți să nu mă primești... Stau aici, pînă îmi dai banii... O să fii bolnavă o săptămînă? Bine! Voi sta o săptămînă... O să fii bolnavă un an? Voi sta un an... Am să primesc ce mi se cuvine, scumpeteo! Nu mă impresionează nici rochia de doliu, nici gropițele din obraji... Cunoaștem noi toate astea! *(Strigă pe fereastră.)* Semion, deshamă caii! Nu mai plecăm! Rămînem aici! Să spui, la grajd, să dea ovăz cailor! Ce păzești, neghiobule? Iar ți s-a încurcat în hamuri calul din stînga! *(Îl înjură.)* „Nu-i nimic!" Ți-arăt eu ție „Nu-i nimic!" *(Pleacă de la fereastră.)* Daa, urîtă treabă... afară-i o căldură insuportabilă, nimeni nu vrea să-mi plătească... noaptea trecută am dormit prost și, pe lîngă toate, hop! și fusta asta în doliu, cu proasta ei dispoziție... Mă doare capul!... Ce-ar fi să beau puțină vodcă? Să încerc! *(Strigă.)* Moșule!

LUKA *(intră)*: Ce doriți?

SMIRNOV: Dă-mi un păhărel de vodcă!

(Luka iese.)

SMIRNOV: Uff! *(Se așază și se examinează.)* N-am ce zice, bine mai arăt! Prăfuit, cu cizmele pline de noroi, nespălat, nepieptănat, cu paie pe haine... Te pomenești că doamna m-a luat drept un tîlhar. *(Casă.)* Ce e drept, e cam nepoliticos să apari într-un salon în halul ăsta, da' nu face nimic... Nu sînt musafir, sînt creditor. Și, pentru creditori, ținuta nu-i obligatorie...

LUKA *(intră și-i dă un păhărel cu vodcă)*: Vă îngăduiți cam multe, domnule...

SMIRNOV *(supărat)*: Cum?

LUKA: Eu... eu... n-am spus nimic...

SMIRNOV: Cu cine crezi că vorbești? Gura!

LUKA *(sieși):* De unde o fi picat săritul ăsta? Dracu l-a adus!... *(Luka iese.)*

SMIRNOV: Ah! Ce furios sînt! Atît de furios, încît aș face praf toată lumea. Iar mi-e rău... *(Strigă.)* Moșule!

8

Popova și *Smirnov.*

POPOVA *(intră, cu ochii plecați):* Stimate domn! În singurătatea mea, m-am dezobișnuit să aud glasuri omenești și nu pot suporta țipetele astea! Vă rog stăruitor să-mi cruțați liniștea!

SMIRNOV: Dați-mi banii și plec!

POPOVA: V-am mai spus o dată: nu am bani. Așteptați pînă poimîine.

SMIRNOV: Și eu v-am mai spus o dată: am nevoie de bani astăzi, nu poimîine. Dacă nu-mi dați banii astăzi, mîine nu-mi mai rămîne altceva de făcut decît să-mi pun ștreangul de gît!

POPOVA: Da' ce pot să fac dacă n-am bani? Ciudat!

SMIRNOV: Așadar, nu mi-i dați acum? Nu?

POPOVA: Nu pot...

SMIRNOV: În cazul ăsta, rămîn aici pînă-mi plătiți... *(Se așază.)* Îmi plătiți poimîine? Bine!... Stau așa pînă poimîine! Da! Nu mă urnesc din loc!... *(Sare în sus.)* Spuneți și dumneavoastră: trebuie să-mi plătesc mîine procentele? Da sau ba?... Sau credeți că-mi arde de glumit?

POPOVA: Stimate domn, vă rog să nu strigați! Nu sînteți în grajd!

SMIRNOV: Nu-i vorba de grajd; eu vă întreb: trebuie să-mi plătesc, mîine, procentele? Da sau ba?

POPOVA: Nu știți cum să vă purtați cu doamnele.

SMIRNOV: Nu-i adevărat. Știu foarte bine să mă port cu doamnele.

POPOVA: Nu! Nu știți! Sînteți un om prost crescut și nepoliticos! Oamenii de lume nu vorbesc așa cu femeile.

SMIRNOV: Aha! Minunat! Și cum doriți să vă vorbesc? Pe franțuzește? *(Supărat și afectat.) Madame, je vous prie*[1]... sînt tare fericit că nu-mi plătiți banii mei... Oh! *Pardon*... că v-am tulburat. Astăzi e o vreme încîntătoare! Și doliul vă stă de minune! *(Face o reverență.)*

POPOVA: E grosolan și nu-i de loc spiritual!

SMIRNOV *(îngînînd-o)*: „E grosolan... și nu-i de loc spiritual!" Nu știu să mă port în societatea doamnelor! Coniță, de cînd ești, n-ai văzut atîtea vrăbii, cîte femei am cunoscut eu. De trei ori m-am bătut în duel pentru femei. Douăsprezece femei le-am părăsit eu, iar nouă m-au părăsit ele pe mine! Da, coniță! A fost o vreme cînd eram un prost! Mă risipeam în vorbe dulci, în drăgălășenii, în complimente... Făceam reverențe... Iubeam nebunește! Oftam la lumina lunii, sufeream, mă topeam... înghețam... ardeam ca flacăra... Am iubit cu patimă, cu ardoare, în tot felul, dracu să mă ia! Am ținut prelegeri despre emanciparea femeilor!... Mi-am prăpădit jumătate din avere cu sentimentele astea duioase. Dar acum? Nu, mulțumesc! Acum nu mă mai duceți de nas! Gata! Ochi negri, ochi pătimași, buze roșii, gropițe în obraji, clar de lună, suspine, șoapte drăgăstoase... Toate astea pentru mine nu mai fac doi bani! Nu vorbesc de cei de față!... Da' în general, toate femeile, toate, fără nici o excepție, sînt niște izmenite, niște prefăcute, invidioase și mincinoase pînă-n măduva oaselor...

---

[1] Doamnă, vă rog (fr.) (n. t.).

Sînt superficiale, meschine, fără suflet, fără pic de logică... iar în ce privește asta *(se bate pe frunte)*, iertați-mi sinceritatea, da' și-o găină e mai isteață decît un filozof cu fustă! Privești cîte o ființă poetică din astea: e vaporoasă, încîntătoare, semizeiță... numai extaz! Da' ia uită-te în adîncul sufletului ei... Curat crocodil, nu altceva! *(Pune mîinile pe spetează unui scaun; scaunul trosnește și se sfărîmă în bucăți.)* Revoltător e însă faptul că crocodilul ăsta își închipuie, nu știu de ce, că sentimentul gingaș al dragostei este capodopera lui, privilegiul, monopolul lui! La naiba! Spînzurați-mă cu capul în jos de cuiul ăsta dacă femeia știe să iubească pe altcineva decît pe cățelușul ei... În dragoste, nu știe decît să mîorlăie și să ofteze. În timp ce bărbatul suferă și se sacrifică, toată dragostea femeii se exprimă într-un singur fel: se împăunează și face tot ce poate ca să te ducă de nas. Ați avut nefericirea să vă nașteți femeie... așadar, cunoașteți destul de bine caracterul feminin. Spuneți-mi sincer, ați văzut vreodată o femeie care să fie sinceră, credincioasă și statornică? N-ați văzut niciodată! Credincioase și statornice sînt numai femeile bătrîne sau pocite! Mai degrabă ai să întîlnești o pisică cu coarne sau un șitar alb, decît o femeie statornică.

POPOVA: Dați-mi voie! După părerea dumneavoastră, cine e statornic în dragoste? Te pomenești că bărbatul!...

SMIRNOV: Exact, doamnă! Bărbatul!

POPOVA: Bărbatul? *(Rîde cu răutate.)* Bărbatul... credincios și statornic în dragoste?... Ce noutate!... *(Cu înflăcărare.)* Cu ce drept afirmați asta? Credincioși și statornici, bărbații... Dacă așa stau lucrurile, atunci dați-mi voie să vă spun că, din toți bărbații pe care i-am cunoscut, cel mai bun a fost bietul meu soț... L-am iubit cu pasiune, cu

toată ființa mea, așa cum numai o femeie tînără și inteligentă poate iubi! I-am dăruit tinerețea mea, fericirea, viața, averea mea. Am trăit numai pentru el! Mă închinam lui ca unui idol... și... ce credeți? El, bărbatul acesta, pe care l-am socotit cel mai bun, mă înșela la fiece pas! După moartea lui, am găsit, în sertarul biroului, o casetă cu o mulțime de scrisori de dragoste... Iar cînd era în viață, mi-e și rușine să-mi amintesc, mă lăsa singură săptămîni întregi și făcea curte altor femei, chiar sub ochii mei! Mă înșela, îmi risipea banii, își bătea joc de sentimentele mele... Cu toate astea, l-am iubit și i-am fost credincioasă... Și nu numai atît: a murit și eu tot îi mai sînt credincioasă. M-am înmormîntat pentru veșnicie între patru pereți, și doliul îl voi purta pînă la moarte...

SMIRNOV *(rîde batjocoritor)*: Doliul!... Nu înțeleg drept cine mă luați! Parcă n-aș ști ce-nseamnă mascarada asta cu doliul și pentru ce v-ați îngropat între patru pereți!... Cred și eu! E-atît de poetic, plin de mister!... Dacă vreun ofițer sau vreun poet ar trece prin fața conacului dumneavoastră, n-ar putea să nu spună: „Aici stă ciudata Tamara, care, din dragoste pentru soțul ei, și-a îngropat frumusețea între patru pereți!" Cunoaștem noi toate astea!

POPOVA *(aprinzîndu-se)*: Cum? Cum îndrăzniți să-mi vorbiți în felul acesta?

SMIRNOV: V-ați îngropat de vie, da' văd că n-ați uitat să vă pudrați!

POPOVA: Cum vă permiteți?

SMIRNOV: Vă rog să nu țipați la mine, că eu nu sînt administratorul dumneavoastră. Dați-mi voie să spun lucrurilor pe nume. Nu-s femeie și sînt obișnuit să vorbesc pe șleau! Așa că vă rog să nu țipați la mine!

POPOVA: Dumneavoastră țipați la mine, nu eu! Vă rog lăsați-mă în pace!

SMIRNOV: Dați-mi banii și plec!

POPOVA: Nu vi-i dau!

SMIRNOV: Ba o să mi-i dați!

POPOVA: Nu! N-am să vă dau nici un ban! Scutiți-mă, vă rog, de prezența dumneavoastră.

SMIRNOV: N-am plăcerea să vă fiu nici soț și nici logodnic, așa că vă rog să mă scutiți de scene. *(Se așază.)* Mie nu-mi plac scenele!

POPOVA *(abia își stăpînește furia):* Văd că v-ați așezat!!

SMIRNOV: Da, doamnă!

POPOVA: Vă rog să plecați!

SMIRNOV: Dați-mi banii... *(Sieși.)* Ah, cît sînt de furios! Furios!

POPOVA: Nu stau de vorbă cu obraznicii! Vă rog, ridicați-vă! *(Pauză.)* N-aveți de gînd să plecați? Nu?

SMIRNOV: Nu!

POPOVA: Nu?

SMIRNOV: Nu!

POPOVA: Bine! *(Sună.)*

9

Aceiași și *Luka.*

POPOVA: Luka, dă-l afară pe domnul!...

LUKA *(se apropie de Smirnov):* Domnule, vă rog să binevoiți a ieși atunci cînd vi se spune! Să binevoiți a...

SMIRNOV *(sărind în picioare):* Tacă-ți fleanca! Cu cine crezi că vorbești? Acum te fac piftie!

LUKA *(punîndu-și mîna la inimă):* Dumnezeule!... Doamne!... *(Cade într-un fotoliu.)* Oh!... Mi-e rău... Mi se taie răsuflarea!

POPOVA: Unde-i Dașa? Dașa! *(Strigă.)* Pelagheia! Dașa! *(Sună.)*

LUKA: S-au dus toate după mure... Nu-i nimeni acasă... Mi-e rău... Apă!...

POPOVA: Vă rog să ieșiți imediat!

SMIRNOV: Vă rog să fiți mai politicoasă!

POPOVA *(Strîngînd pumnii și bătînd din picior)*: Sînteți un mojic! Un urs necioplit! Brută! Monstru!

SMIRNOV: Poftim? Ce-ați spus?

POPOVA: Am spus că sînteți un urs, o brută!

SMIRNOV *(făcînd un pas înainte)*: Dați-mi voie! Cu ce drept mă insultați?

POPOVA: Da, vă insult! Ei și? Ce credeți? Nu mi-e frică!

SMIRNOV: Și dumneavoastră ce credeți? Fiindcă sînteți o ființă poetică, aveți dreptul să insultați un bărbat și să nu fiți pedepsită? Da? Vă provoc la duel!...

LUKA: Dumnezeule sfinte!... Apă!

SMIRNOV: Cu pistolul!

POPOVA: Credeți că, dacă aveți pumni zdraveni și o ceafă de taur, mă înspăimîntați? Așa credeți? Nu sînteți decît un mitocan!

SMIRNOV: La duel! Nu permit nimănui să mă insulte! Credeți că mă impresionează faptul că sînteți o femeie, o făptură gingașă?!

POPOVA *(țipînd)*: Ursule! Ursule! Ursule!

SMIRNOV: E vremea să lăsăm prejudecățile că numai bărbații trebuie să plătească pentru insulte!... Dacă-i egalitate de drepturi, egalitate de drepturi să fie!... Ei, drăcie! Să ne duelăm!

POPOVA: Cu pistolul? Bine!

SMIRNOV: Da! Imediat!

POPOVA: Imediat! Bărbatu-meu mi-a lăsat destule pistoale... Le aduc îndată... *(Se duce grăbită, apoi se întoarce.)* Cu cită plăcere am să vă trag un

glonte în căpățîna dumneavoastră seacă! Lua-v-ar dracu! *(Iese.)*

SMIRNOV: Am s-o omor ca pe un pui de găină! Nu-s băiețandru și nici cățel sentimental... Pentru mine nu există fățuri gingașe!

LUKA: Domnule, boierule!... *(Cade în genunchi.)* Fie-vă milă de un biet bătrîn! Plecați, plecați de-aici... Ne-ați băgat în sperieți — și-acum vreți să vă mai bateți și-n duel!

SMIRNOV *(fără să-l asculte):* Tocmai ăsta e principiul de egalitate în drepturi, de emancipare! Sexele sînt egale! Așa că am să trag în ea, din principiu! Ce femeie! *(O imită.)* „Lua-v-ar dracu!... Am să vă trag un glonte în căpățînă..." Ce femeie! Se înroșise! Ochii-i străluceau... A primit provocarea! Pe cuvînt de cinste că-i pentru prima oară în viața mea cînd întîlnesc o femeie ca asta!...

LUKA: Boierule, plecați! Pentru numele lui Dumnezeu, plecați!

SMIRNOV: Asta femeie! Așa mai zic și eu! Adevărată femeie! Nu-i o miorlăită... Spirt, foc, dinamită! Zău așa, îți și pare rău s-o omori!...

LUKA *(plînge):* Boierule, tătucule... pleacă!

SMIRNOV: Începe să-mi placă femeia asta! Serios! Cu toate că are gropițele alea în obraji, totuși îmi place! Sînt gata să-i iert și datoria!... Poftim: mi-a trecut pînă și furia! Minunată femeie!

10

Aceiași și *Popova*.

POPOVA *(intră cu pistoalele):* Iată pistoalele... Dar, mai înainte de a ne bate, arătați-mi, vă rog, cum se umblă cu ele... N-am ținut, în viața mea, un pistol în mînă...

LUKA: Doamne sfinte, ocrotește-ne... fie-ți milă de noi... Mă duc să chem grădinarul și vizitiul... De unde a căzut pe capul nostru o năpastă ca asta?... *(Iese.)*

SMIRNOV *(examinează pistoalele)*: Vedeți, există cîteva feluri de pistoale... Pistoale speciale pentru duel, Mortimer... Astea sînt sistem Smith și Wesson, cu trei țevi, cu extractor, cu percuție centrală... Minunate pistoale! Costă cam nouăzeci de ruble perechea... Pistolul trebuie ținut așa... *(Sieși.)* Ce ochi! Ce ochi! Femeia asta te aprinde ca o văpaie...

POPOVA: Așa?

SMIRNOV: Da... așa... Pe urmă, ridicați cocoșul... Așa... țintiți... capul puțin pe spate... Întindeți mîna așa... apoi, cu degetul ăsta, apăsați pe trăgaci... și gata... Da' ce-i mai important e să nu vă grăbiți! Să stați liniștită... și să țintiți... Aveți grijă să nu vă tremure mîna...

POPOVA: Bine... Socot, totuși, că nu-i nimerit să tragem cu pistolul în cameră... Să mergem în grădină!

SMIRNOV: Să mergem! Vă previn, însă, că voi trage în aer!

POPOVA: Cum așa? De ce?

SMIRNOV: Fiindcă... fiindcă... Asta-i treaba mea de ce!

POPOVA: A! Vă e frică? Da? Aha! Nu, domnule, nu vă mai dați în lături! Vă rog să mă urmați! Nu mă liniștesc pînă ce nu vă găuresc fruntea asta, pe care o urăsc atîta! Vă e frică?

SMIRNOV: Da, mi-e frică!

POPOVA: Minciună! De ce nu vreți să ne batem?

SMIRNOV: Fiindcă... fiindcă... îmi placeți!

POPOVA *(rîde cu răutate)*: Îi plac! Are îndrăzneala să spună că-i plac! *(Îi arată ușa.)* Poftim!

SMIRNOV *(fără să scoată o vorbă, pune revolverul jos, își ia pălăria, se duce spre ușă, unde se oprește; o clipă se privesc în tăcere; apoi, el începe să vorbească apropiindu-se încet de Popova):* Ascultați-mă... Mai sînteți supărată?... Și eu am fost întărîtat, dar... înțelegeți!... Cum aș putea să vă explic?... Vedeți, la drept vorbind, asta-i o poveste... *(Tace.)* Ei bine, ce vină am eu dacă-mi placeți? *(Apucă scaunul și-l sfărîmă în mîini.)* Dracu știe ce mobilă aveți! Cum o atingi, se sfărîmă!... Îmi placeți... Înțelegeți?... Sînt... sînt aproape îndrăgostit!

POPOVA: Plecați! Vă urăsc!

SMIRNOV: Doamne, ce femeie! N-am văzut în viața mea așa ceva! Sînt pierdut! Am căzut în cursă ca un șoarece!

POPOVA: Plecați sau trag!

SMIRNOV: Trageți! Nu vă puteți închipui ce plăcut e să mori sub privirea ochilor dumneavoastră minunați, să mori împușcat de o mînă catifelată... Mi-am pierdut capul! Gîndiți-vă bine și luați o hotărîre imediată, căci altfel ies de-aici și n-o să ne mai vedem niciodată! Hotărîți!... Sînt nobil, mă trag dintr-o familie onorabilă, sînt om cinstit, am un venit anual de zece mii ruble... Trag fără greș într-o monedă aruncată în aer... Am o herghelie de cai de rasă... Vreți să fiți soția mea?

POPOVA *(revoltată, ridică revolverul):* Vreau să ne batem în duel! Poftim!

SMIRNOV: Înnebunesc!... Nu mai înțeleg nimic!... *(Strigă.)* Luka! Apă!

POPOVA *(strigă)*: Să ne duelăm!

SMIRNOV: Mi-am pierdut capul!... M-am îndrăgostit ca un băiețandru, ca un prost! *(O apucă de*

mînă, ea țipă de durere.) Vă iubesc! *(Cade în genunchi.)* Iubesc, cum n-am mai iubit vreodată! Am părăsit douăsprezece femei, nouă m-au părăsit ele pe mine, da' pe nici una n-am iubit-o atît... Mi-am pierdut mințile, demnitatea, am devenit o cîrpă... Stau în genunchi ca un prost... și vă cer mîna!... Ce rușinos! De cinci ani n-am mai fost îndrăgostit și mi-am jurat să nu mă mai îndrăgostesc... Și-acum... așa, dintr-o dată, m-am prins în mreje!... Vă cer mîna! Da sau nu? Nu vreți? Bine! *(Se ridică și pleacă grăbit spre ușă.)*

POPOVA: Stați puțin...

SMIRNOV *(se oprește):* Da?

POPOVA: Nimic... puteți pleca... sau nu, stați... Nu... plecați, plecați... Vă urăsc! Sau nu... Nu plecați. Dacă ați ști cît sînt de furioasă! *(Aruncă revolverul pe masă.)* Mă doare mîna din pricina porcăriei ăsteia de revolver... *(De furie, rupe o batistă.)* Ce mai stați? Plecați!

SMIRNOV: Adio!

POPOVA: Da, da, plecați!... *(Strigă.)* Încotro? Stați puțin... Nu, nu, plecați! Ce furioasă sînt! Nu vă apropiați, nu vă apropiați...

SMIRNOV *(apropiindu-se):* Ce furios sînt! M-am îndrăgostit ca un licean, am stat în genunchi... Mă îngrozesc de mine însumi... *(Brutal.)* Vă ador! Asta mi-a mai trebuit, să mă îndrăgostesc de dumneavoastră! Mîine trebue să plătesc procentele... cositul a început și na, poftim! *(O prinde de mijloc.)* Niciodată n-o să-mi iert asta...

POPOVA: Lăsați-mă, lăsați-mă! Jos mîinile de pe mine! Vă... urăsc! Vreau să ne batem! *(Se sărută prelung.)*

Aceiași. Luka intră cu un topor în mîini, *grădinarul* cu grebla, *vizitiul* cu o furcă și *mai mulți lucrători* cu bîte.

LUKA *(văzîndu-i pe cei doi sărutîndu-se):* Doamne sfinte!

(Pauză.)

POPOVA *(cu ochii plecați):* Luka, du-te și spune la grajd să nu i se mai dea astăzi ovăz lui Tobi!

Cortina

TRAGEDIAN FĂRĂ VOIE

(Viața de vilegiaturist)

Farsă într-un act
(1889—1890)

În românește de
M. SORBUL și N. AL. TOSCANI

PERSONAJE:

IVAN IVANOVICI TOLKACIOV, tată de familie
ALEXEI ALEXEEVICI MURAȘKIN, prietenul lui

Acțiunea se petrece la Petersburg, în casa lui Murașkin

Biroul lui Muraşkin: scaune şi fotolii tapisate. Muraşkin stă la biroul lui. Intră Tolkaciov, care ţine într-o mînă un glob de lampă, de sticlă, în cealaltă mînă o bicicletă de copil, trei cutii de pălării, un balot mare de haine, un coş cu sticle de bere şi multe alte pachete... Îşi roteşte privirea prin cameră, năucit şi, frînt de atîta povară, cade pe divan.

MURAŞKIN: Bună ziua, Ivan Ivanîci! Ce bine-mi pare că te văd! De unde vii?

TOLKACIOV *(cu răsuflarea tăiată)*: Dragul meu! Scumpul meu... Trebuie să te rog ceva... Te implor... dă-mi un revolver pînă mîine... Fii un adevărat prieten!

MURAŞKIN: Ce să faci cu revolverul?

TOLKACIOV: Am nevoie... Of, Dumnezeule!... Dă-mi, te rog, puţină apă!... Repede... apă... Am nevoie... La noapte, va trebui să trec printr-o pădure întunecoasă. Cine ştie ce mi se poate întîmpla!... Fii bun şi dă-mi un revolver!

MURAŞKIN: Minţi, Ivan Ivanîci! Ce pădure? Nu cumva ţi-ai pus în gînd cine ştie ce? Ţi se citeşte pe faţă că plănuieşti ceva. Ce-i cu tine? Ţi-e rău?

TOLKACIOV: Stai, lasă-mă să-mi vin în fire... Ah, măiculiţă! Sînt obosit ca un cîine. Uite, parcă

din creștet și pînă-n tălpi m-ar tăia cineva în bucățele. Nu mai pot îndura! În numele prieteniei noastre, nu mă mai întreba nimic, nu-mi cere amănunte... dă-mi revolverul! Te implor!

MURAȘKIN: Ei, hai, lasă, Ivan Ivanici, ce înseamnă slăbiciunea asta? Un tată de familie, un consilier de stat! Mai mare rușinea!

TOLKACIOV: Eu, tată de familie? Sînt un martir, o vită de povară, un negru, un sclav, un netrebnic, care nu știu ce așteaptă de nu-și pune capăt zilelor! Sînt o cîrpă, un imbecil, un idiot! Pentru ce trăiesc? Pentru ce? *(Sare în picioare.)* Spune și tu! Pentru ce trăiesc? La ce folosește șirul ăsta neîntrerupt de suferințe fizice și morale? Înțeleg să fiu martirul unei idei, da! Dar să fiu martirul a dracu știe ce, al fustelor și al globurilor de lampă, asta nu! Mulțumesc! Nu, nu, nu! Sînt sătul! Sătul pînă peste cap!

MURAȘKIN: Nu țipa! Te aud vecinii!

TOLKACIOV: N-au decît să mă audă! Puțin îmi pasă! Nu-mi dai revolverul? Bine. O să-mi dea altcineva! Dar pe lumea asta nu mai am ce căuta! M-am hotărît!

MURAȘKIN: Stai binișor... Mi-ai rupt un nasture. Fii calm. Totuși nu pot să înțeleg de ce ești atît de nemulțumit de viață?

TOLKACIOV: De ce? Mă întrebi de ce? Ei bine, am să-ți spun îndată! Ascultă-mă! Poate că dacă am să-ți spun ție, am să mă simt mai ușurat sufletește. Să ne așezăm... Ei, ascultă!... Of, măiculiță, mă înăbuș!... Să luăm, de pildă, chiar ziua de azi! După cum știi, de la zece pînă la patru trebuie să mă spetesc la birou. Căldură, zăpușeală, muște, frate dragă, și-un haos de neîndurat! Secretarul e-n concediu, Hrapov a plecat să se-nsoare, ceilalți funcționărași au căpiat cu plecările în vilegiatură,

cu amorurile, cu spectacolele de amatori. Toți sînt adormiți, morți de oboseală, sleiți de chefuri, așa că nu-i chip să te înțelegi cu ei... Funcția de secretar o îndeplinește un individ surd de urechea stîngă și îndrăgostit... Publicul e năucit, toți sînt zoriți, aleargă, se înfurie, amenință — e o harababură și-un haos de-ți vine să-ți smulgi părul din cap! E o zăpăceală și o aiureală de nedescris... Iar munca e un chin! Tot aia și tot aia... Informații și relații! Relații și informații! E monoton ca o ploaie de toamnă! Înțelegi? Simți că-ți vine să urli!... Dă-mi puțină apă... Ieși din instituție frînt, sleit de puteri, ai vrea să te duci să mănînci, să te culci!... Dar nu! Nu uita că ești vilegiaturist, adică un rob, un nimic, o cîrpă, o jucărie, și că trebuie să alergi, ca un hamal, să faci comisioane. La noi s-a împămîntenit un obicei: dacă un vilegiaturist pleacă la oraș, orice netot — fără să mai vorbim de propria lui nevastă — se crede îndrituit să-i dea o seamă de comisioane. Uite, mie, de pildă: nevasta îmi cere să trec pe la croitoreasă, s-o dojenesc pentru că rochia e prea largă la corsaj și strîmtă în umeri!... Sonicika vrea să-i schimb pantofii... Cumnată-mea, să-i cumpăr de 20 copeici mătase purpurie, la fel cu mostra, și trei metri de șiret... Ehei! Stai că-ți citesc îndată lista... *(Scoate din buzunar o listă și citește.)* Un glob de lampă; un funt de salam afumat; de 5 copeici cuișoare și scorțișoară; ulei de ricin pentru Mișa; 10 funturi de zahăr tos; s-o iau de acasă tingirea de aramă de făcut dulceață și o piuliță pentru pisat zahărul; acid fenic și praf insecticid; de 10 copeici pudră; 20 stiele cu bere; esență de oțet și... un corset nr. 82 pentru *m-lle* Chanseau. Uf!... Să iau de acasă pardesiul și galoșii lui Mișa!... Toate astea au fost comisioane pentru nevastă și rude. Și acum, ascultă comisioanele din partea

simpaticilor vecini și cunoscuți, dracu să-i ia! Mîine, Vlasinii serbează onomastica lui Volodea. Trebuia, așadar, să-i cumpăr o bicicletă; doamna locotenent-colonel Vihrina e însărcinată și cu ocazia asta trebuie să trec zilnic pe la moașă și s-o poftesc să vină etc., etc. Am în buzunar cinci liste cu comisioane și toată batista e numai noduri. În felul ăsta, dragul meu, în intervalul de timp de cînd ies de la birou și pînă la plecarea trenului, trebuie s-alerg ca un cîine, cu limba scoasă, prin tot orașul... Lua-o-ar dracu de viață! Alerg de la prăvălie la farmacie, de la farmacie la croitoreasă; de la croitoreasă la mezelărie și iar la farmacie... Aici te poticnești, colo îți pierzi niște bani, într-alt loc uiți să plătești și patronul aleargă după tine și-ți face scandal... Într-alt loc, calci pe trena unei doamne... ptiu! După gimnastica asta, abia mai răsufli și, obosit, toată noaptea îți trosnesc oasele și nu visezi altceva decît crocodili. Cînd ai terminat comisioanele și ai făcut cumpărăturile, te întrebi unde să pui atîta calabalîc?... De pildă: cum ai să împachetezi la un loc piuliția grea de aramă cu pisălogul și globul de lampă? Acidul fenic și ceaiul? Ce faci cu sticlele de bere și cu bicicleta? O muncă de ocnaș, o problemă, un adevărat rebus! Oricît ți-ai bate capul, oricum ai întoarce-o, întotdeauna termini prin a sparge sau a vărsa ceva... Cînd ai ajuns la gară și te urci în tren, trebuie să stai cu picioarele depărtate, cu brațele desfăcute, sprijinind cu bărbia un pachet, încărcat cu boccele, cutiuțe și tot felul de porcării... Iar cînd se pune trenul în mișcare, călătorii încep să-ți arunce bagajele în toate părțile, fiindcă ai ocupat cu nimicurile tale locurile altora. Țipă, cheamă conductorul, amenință să mă dea jos la prima stație; și ce pot să fac? Stau locului țeapăn și clipesc din ochi, ca un

măgar ciomăgit! Stai, că nu s-a terminat!... Uite-mă și-acasă, la vilă... S-ar cădea, după toată oboseala zilei, să mănînc, să beau și să trag un pui de somn — nu-i așa? Dar nu! Prima care mă pîndește și mă ia în primire e nevastă-mea! De-abia apuc să sorb două linguri de supă, că nevasta mă și înhață — nu vreau, oare, să merg cu ea la un spectacol dat de amatori sau la dans? Nici vorbă că nu te poți împotrivi. Ești soț și cuvîntul „soț", în înțelesul pe care-l dau cei plecați în vilegiatură, înseamnă animal care nu cuvîntă, pe care poți să-l înhami și să-l încarci cînd și cît îți poftește inima, fără să te temi de intervenția societății pentru protecția animalelor. Te supui, mergi și holbezi ochii la vreun „Scandal într-o familie aleasă" sau la vreo „Motia". Aplauzi la ordinul nevestei și te perpelești, te perpelești, te perpelești, așteptînd, dintr-o clipă într-alta, să te lovească damblaua. La dans, trebuie să admiri perechile care țopăie și să cauți cavaleri pentru nevastă-ta... și, dacă nu-s cavaleri, trebuie, vrei nu vrei, să dansezi tu cadrilul! Cînd te întorci acasă, după miezul nopții, nu mai ești om, ci mai degrabă o mortăciune! Dar... iată că-n cele din urmă îți atingi ținta, ajungi să te dezbraci și să te întinzi în pat. Foarte bine. Doar să închizi ochii și să dormi... Te simți atît de bine, e-atîta poezie, atîta liniște, înțelegi? În odaia de-alături, copiii nu țipă... nevastă-ta nu-i lîngă tine, conștiința ți-e împăcată, mai bine de-așa nici că se poate! Ești gata s-adormi... cînd, deodată, auzi: bzz!... Țînțarii! *(Sare în picioare.)* Țînțarii, fir-ar ei de trei ori afurisiți! *(Ridicînd pumnii.)* Țînțarii! Plăgile Egiptului, inchiziția! Bizîie tînguitor, trist, de parcă ți-ar cere iertare... dar cînd te pișcă, nemernicul, te scarpini pe urmă un ceas! Începi să fumezi, să-i omori, te vîri cu capul sub plapumă... În zadar! În cele din

urmă, te resemnezi și te lași pradă lor... devorați-mă, blestematilor! N-apuci bine să te obișnuiești cu țînțarii, că un alt supliciu se abate asupra ta: în salon, nevastă-ta începe să exerseze romanțe cu tenorii ei... Ziua dorm, iar noaptea fac repetiții pentru concertele de amatori. Dumnezeule! Tenorii ăștia sînt o pacoste de o mie de ori mai grozavă decît țînțarii... *(Cîntă.)* „Nu-mi spune că tinerețea te-a pierdut...“ „Fermecat, stau iar în fața ta“... Ah! Ticăloșii! Sufletul mi l-au scos! Ca să nu-i mai aud, recurg la o șmecherie: încep să mă bat cu un deget pe tîmplă, lîngă ureche! Și așa continui să mă lovesc pînă la patru dimineața, cînd nevastă-mea și tenorii se hotărăsc să termine. Of! Te rog, mai dă-mi puțină apă, prietene!... Nu mai pot... Și-așa, nedormit, te scoli la șase dimineața și alergi la gară să prinzi trenul... Te grăbești, o iei la fugă, ți-e frică să nu întîrzii... și alergi prin noroi, prin ceață și frig! Brrr! Și cînd ajungi la slujbă, reîncepi aceeași muzică... Chiar așa, măi frate. O viață ticăloasă ca asta, dragul meu, n-o doresc nici dușmanilor mei! Pricepi? M-am îmbolnăvit! Sufăr de năduf, am arsuri, mereu mi-e frică de ceva, stomacul nu mai mistuie, văd ca prin ceață... Mă crezi? Am ajuns neurastenic... *(Se uită în jur.)* Da' asta să rămînă între noi... Vreau să mă consulte Ceciott sau Merjeevski[1]. Simt în mine ceva diabolic. Uite, în clipele de disperare, cînd mă pișcă țînțarii sau cînd cîntă tenorii, deodată vederea mi se tulbură, sar din pat, alerg ca un nebun prin toată casa și strig: „Vreau sînge, sînge!“ Și într-adevăr, în clipa aia, am o poftă nebună să spintec pe cineva cu un cuțit sau să-l pocnesc cu un scaun în cap! Uite unde te poate aduce viața de vilegiaturist! Și nimănui nu-i

[1] Celebri psihiatri ruși (n. ed.).

e milă, nimeni nu mă compătimește, ca și cum ar fi firesc să mă zbat în halul ăsta! Ba mai și rîd de mine! Dar sînt și eu o vieţuitoare, înţelege-mă, vreau să trăiesc! Asta nu-i un vodevil, ci o tragedie! Ascultă-mă! Dacă nu vrei să-mi dai revolverul, cel puţin înţelege-mă!

MURAȘKIN: Te înţeleg!

TOLKACIOV: Văd eu cum mă înţelegi... Adio!... Acu' mă duc să cumpăr sardele și salam... apoi praf de dinţi... și la gară.

MURAȘKIN: În ce loc îţi faci vilegiatura?

TOLKACIOV: La „Pîrîiașul mort".

MURAȘKIN *(vesel)*: Nu mai spune! Ascultă! N-o cunoști cumva pe Olga Pavlovna Finberg?

TOLKACIOV: Cum să nu! Sîntem în vizită!

MURAȘKIN: Așa? Uite ce întîmplare fericită! Ce bine-mi pare, ce drăguţ din partea ta...

TOLKACIOV: Ce anume?

MURAȘKIN: Dragul meu, scumpul meu, nu poţi să-mi faci un mic serviciu? Dovedește-mi că mi-ești bun prieten! Ei hai, dă-mi cuvîntul tău că-mi faci acest serviciu!

TOLKACIOV: Ce anume?

MURAȘKIN: Un serviciu prietenesc. Te rog, dragul meu! În primul rînd, salut-o din partea mea pe Olga Pavlovna Finberg și spune-i că sînt bine sănătos și că-i sărut mîna. În al doilea rînd, te rog, du-i un flecuștel!... M-a rugat să-i cumpăr o mașinuţă de cusut, din acelea de mînă! Da' n-am cu cine să i-o trimit... Du-i-o, dragule! Și, pentru că tot te duci acolo, ia și colivia asta cu canari... Numai să fii atent, să nu i se rupă ușiţa... De ce te uiţi așa la mine?

TOLKACIOV: Mașina de cusut... Colivia cu canari... cintezoi...

MURAȘKIN: Ce-i cu tine, Ivan Ivanici? Ce te-ai înroșit așa la față?

TOLKACIOV *(izbind cu piciorul în dușumea):* Dă-mi încoace mașina! Unde-i colivia? Așază-te și tu călare! Devorați-mă! Rupeți-mă în bucăți! Terminați-mă!... *(Strîngînd pumnii.)* Vreau sînge! Sînge! Sînge!

MURAȘKIN: Ai înnebunit!

TOLKACIOV *(apropiindu-se de el):* Vreau sînge! Sînge!

MURAȘKIN *(speriat):* A înnebunit! *(Strigă.)* Petrușka! Maria! Unde sînteți? Ajutor! Lume, ajutor! Ajutor!

TOLKACIOV *(urmărindu-l prin cameră):* Vreau sînge! Sînge!

Cortina

PESCĂRUȘUL

Comedie în patru acte
(1896)

În românește de
MONI GHELERTER și R. TECULESCU

PERSONAJE:

IRINA NIKOLAEVNA ARKADINA, după soț Trepleva, artistă
KONSTANTIN GAVRILOVICI TREPLEV, tînăr, fiul ei
PIOTR NIKOLAEVICI SORIN, fratele ei
NINA MIHAILOVNA ZARECINAIA, tînără, fiica unui proprietar bogat
ILIA AFANASIEVICI ȘAMRAEV, locotenent în retragere, administrator la Sorin
POLINA ANDREEVNA, soția lui
MAȘA, fiica lui
BORIS ALEXEEVICI TRIGORIN, scriitor
EVGHENI SERGHEEVICI DORN, medic
SEMION SEMIONOVICI MEDVEDENKO, învățător
IAKOV, argat

Un bucătar. O fată în casă.

Acțiunea se petrece la conacul lui Sorin. Între actul al treilea și al patrulea trec doi ani.

ACTUL ÎNTÎI

Un colț al parcului de pe moșia lui Sorin. O alee largă pornește de la scenă spre fundul parcului, către malul unui lac. Dar de vreme ce o scenă improvizată a fost ridicată pentru spectacol tocmai în fața lacului, acesta nu se vede de loc. În stînga și în dreapta scenei, tufișuri. Cîteva scaune, o măsuță. Puțin după asfințitul soarelui. Pe scenă, după cortina lăsată, *Iakov* și *alți argați*. Se aude zgomot și tuse. *Maşa* și *Medvedenko* vin din stînga, întorcîndu-se de la o plimbare.

MEDVEDENKO: De ce umbli totdeauna în negru?

MAȘA: Port doliul vieții mele. Sînt nefericită.

MEDVEDENKO: De ce? *(Îngîndurat.)* Nu înțeleg... Ești sănătoasă, iar tatăl dumitale, deși nu e bogat, nu duce lipsă de nimic. Viața mea e mult mai grea decît a dumitale. Primesc cu totul douăzeci și trei de ruble pe lună. Din ei îmi mai reținem ceva și pentru pensie și totuși nu port doliu. *(Se așază.)*

MAȘA: Nu e vorba de bani. Și săracul poate fi fericit.

MEDVEDENKO: Asta în teorie. În practică însă e cu totul altfel. Din salariul meu de numai douăzeci și trei de ruble, trebuie să mîncăm și să bem, și sîntem mulți: eu, mama, două surori și un frate... Ceai

și zahăr ne trebuie? Tutun ne trebuie? Descurcă-te cum știi!...

MAȘA *(cu privirile spre scenă)*: În curînd o să înceapă spectacolul.

MEDVEDENKO: Da. O să joace Zarecinaia, iar piesa e de Konstantin Gavrilovici. Se iubesc, și astăzi sufletele lor se vor contopi în dorința de a da o imagine artistică unică. Sufletele noastre însă, al dumitale și al meu, n-au puncte comune. Eu te iubesc și de dorul dumitale nu pot sta acasă. În fiecare zi fac pe jos pînă la dumneata șase verste la dus și șase la întors, și nu întîmpin decît indiferență. E lesne de înțeles. Eu n-am mijloace și am familie grea... Nu se mărită cineva cu un om care n-are nici el ce mînca!

MAȘA: Fleacuri. *(Prizează tabac.)* Dragostea dumitale mă înduioșează, dar eu nu pot să-ți răspund la fel. Asta-i tot. *(Îi întinde tabachera.)* Te rog...

MEDVEDENKO: Mulțumesc. Nu iau.

(Pauză.)

MAȘA: E zăduf. La noapte sigur că o să fie furtună. Dumneata ori faci filozofie, ori vorbești despre bani. Pentru dumneata nu există mai mare nenorocire decît sărăcia. Pentru mine e de mii de ori mai ușor să umbli în zdrențe și să cerșești decît... Dar dumneata nu poți înțelege așa ceva...

(Prin dreapta intră Sorin și Treplev.)

SORIN *(sprijinindu-se în baston)*: Eu nu mă simt în apele mele la țară, dragul meu, și se înțelege de la sine că n-am să mă obișnuiesc niciodată aici. Aseară m-am culcat la zece și m-am trezit azi la nouă, cu senzația că de-atîta somn mi s-a lipit creierul de fundul capului și așa și pe dincolo. *(Rîde.)* După masă, nu știu cum, dar iar m-a furat somnul

și acum mă simt frînt! E un fel de coșmar, cum s-ar zice...

TREPLEV: Adevărat! Tu trebuie să trăiești la oraș. *(Văzîndu-i pe Maș a și Medvedenko.)* Au să vă cheme cînd va începe. Acum nu e voie să stați aici. Plecați, vă rog.

SORIN *(către Maș a)*: Maria Ilinișna, fii bună și roagă-l pe tatăl dumitale să spună să dea drumul cîinelui! Altfel, urlă iar. Soră-mea n-a închis ochii toată noaptea.

MAȘA: Vorbiți dumneavoastră cu tata, că eu nu vorbesc. Pe mine vă rog să mă scutiți! *(Lui Medvedenko.)* Haidem!

MEDVEDENKO *(lui Treplev)*: Atunci să ne anunțați cînd o să-nceapă.

(Amîndoi pleacă.)

SORIN: Prin urmare, iar o să urle cîinele toată noaptea! Vezi, asta e! Niciodată n-am trăit la țară după cum am vrut. Se întîmpla să iau concediu cîte douăzeci și opt de zile, și veneam aici să mă odihnesc. Dar atît mă scoteau din fire cu tot felul de prostii, încît simțeam nevoia să plec în aceeași zi. *(Ride.)* Totdeauna am plecat cu plăcere de-aici... Dar acum, de cînd am ieșit la pensie, cum s-ar zice, nu mai am unde să mă duc. Vreau, nu vreau, trebuie să trăiesc aici...

IAKOV *(lui Treplev)*: Noi, Konstantin Gavrilîci, ne ducem să ne scăldăm.

TREPLEV: Bine, dar peste zece minute să fiți la locurile voastre. *(Se uită la ceas.)* O să-nceapă în curînd.

IAKOV: Am înțeles. *(Pleacă.)*

TREPLEV *(aruncînd o privire asupra scenei)*: Ăsta-i tot teatrul. Cortina, culisele, întîia, a doua, și încolo nimic. Nici un fel de decor. Fundalul ni-l dau

lacul și zarea. Vom ridica cortina la opt și jumătate precis, cînd răsare luna.

SORIN: Minunat.

TREPLEV: Dacă Zarecinaia întîrzie, pierdem tot efectul. Ar fi trebuit să fie aici. Tatăl și mama-ei vitregă se țin scai de ea. I-ar fi mai ușor să scape dintr-o închisoare decît să plece de-acasă! *(Îi îndreaptă lui Sorin cravata.)* Barba ți-e zbîrlită și părul ciufulit. Ar trebui să te mai tunzi...

SORIN *(pieptănîndu-și barba):* Asta-i tragedia vieții mele. Și în tinerețe aveam o mutră de parcă aș fi fost veșnic beat și așa și pe dincolo. N-am plăcut niciodată femeilor. *(Se așază.)* De ce o fi îmbufnată soră-mea?

TREPLEV: De ce? Se plictisește. *(Se așază alături de el.)* E geloasă. E pornită împotriva mea, împotriva spectacolului, împotriva piesei mele, pentru că nu joacă ea, ci Zarecinaia. Nici nu știe ce-i cu piesa mea, dar o și detestă!

SORIN *(rîde):* Ei și tu! Sari dincolo de cal...

TREPLEV: Îi e ciudă că, uite, pe scena asta mică, Zarecinaia o să aibă succes și nu ea! *(Se uită la ceas.)* Mama mea este o curiozitate psihologică. Desigur, are talent, e inteligentă, e în stare să plîngă cînd citește o carte, îl știe pe Nekrasov în întregime pe dinafară, îngrijește de bolnavi ca un înger, dar încearcă s-o lauzi pe Eleonora Duse în fața ei! Oho-ho! Trebuie s-o lauzi numai pe ea, să scrii numai despre ea, să o aclami, să fii încîntat de jocul ei neîntrecut în *Dama cu camelii* sau în *Beția vieții*, și cum aici, la țară, nu se găsește o asemenea „beție", se plictisește, se înfurie, toți sîntem dușmanii ei, toți sîntem vinovați. Apoi e superstițioasă, se teme de trei luminări, de numărul treisprezece... E zgîrcită. Știu sigur că are la banca din Odesa șaptezeci

de mii de ruble, dar dacă-i ceri un împrumut, începe să plîngă.

SORIN: Ți-a intrat în cap că piesa ta n-o să-i placă mamei tale, și ai început să te frămînți, cum s-ar zice. Fii liniștit. Maică-ta te adoră!

TREPLEV *(rupînd petalele unei flori)*: Mă iubește — nu mă iubește, mă iubește — nu mă iubește. *(Rîde.)* Vezi? Maică-mea nu mă iubește. Cum să mă iubească dacă ea vrea să trăiască, să iubească, să poarte bluze de culoare deschisă, iar eu am douăzeci și cinci de ani și-i amintesc mereu că nu mai e tînără? Cînd nu sînt lîngă ea, are numai treizeci și doi de ani, iar cînd sînt — patruzeci și trei. De asta mă urăște. Pe de altă parte, știe că nu admit teatrul. Ea iubește teatrul și i se pare că jucînd stă în slujba omenirii, a artei sfinte. După părerea mea, teatrul contemporan e numai rutină și prejudecată. Cînd se ridică cortina și în lumina rampei, în încăperile cu trei pereți, aceste mari talente, preoții artei sfinte, ne arată cum mănîncă oamenii, cum beau, cum iubesc, cum umblă, cum sînt îmbrăcați; cînd din scene și fraze vulgare se căznesc să scoată o morală, o biată morală pe-nțelesul tuturor, folositoare în viața de toate zilele; cînd în mii de variațiuni îmi servesc mereu același lucru și numai același lucru, îmi vine să fug, și fug așa cum a fugit Maupassant din fața turnului Eiffel, care-i strivea creierul cu absurditatea lui!

SORIN: Nu se poate trăi fără teatru.

TREPLEV: Trebuie căutate forme noi. Și dacă aceste forme noi nu sînt, mai bine să nu mai fie nimic. *(Se uită la ceas.)* Îmi iubesc mama, o iubesc mult, dar duce o viață nesocotită. Îl tîrăște mereu după ea pe scriitorul ăla, numele ei este comentat prin gazete și toate astea mă obosesc. Uneori vorbește în mine egoismul muritorului de rînd și îmi

pare rău că mama mea e o artistă cunoscută. Mi se pare că dacă ar fi o femeie obișnuită, aș fi mai fericit. Spune, unchiule, există o situație mai stupidă și mai desperată decît asta? La mama, deseori erau invitați artiștii și scriitorii celebri. Printre ei numai eu nu eram nimic și eram îngăduit numai pentru că eram fiul ei. Dar cine sînt eu? Ce sînt? Am părăsit universitatea după trei ani din motive de forță majoră, cum s-ar spune. Nu am nici un talent, nici un ban, iar pe pașaportul meu sînt trecut ca tîrgoveț din Kiev. De altfel, tata era un tîrgoveț din Kiev, deși era și el un artist cunoscut. De aceea cînd în salonul mamei toți artiștii și scriitorii îmi dădeau o atenție binevoitoare, mi se părea că privirile lor îmi măsurau nimicnicia, le ghiceam gîndurile și mă simțeam umilit...

SORIN: Spune-mi, te rog, ce fel de om e romancierul ăsta? Nu poți să-l înțelegi. Tace mereu.

TREPLEV: E un om deștept, simplu, dar, hai să zicem, puțin melancolic. Foarte cumsecade. N-are nici patruzeci de ani, dar e celebru și sătul de celebritate... În ce privește scrierile lui... cum să-ți spun? Sînt drăguțe. Are talent... dar... după Tolstoi sau Zola, nu-ți mai vine să-l citești pe Trigorin.

SORIN: Mie, frate, îmi plac literații. Cîndva îmi doream cu ardoare două lucruri: să mă însor și să ajung literat. Dar n-am izbutit nici una, nici alta. Dar e plăcut să fii chiar și un literat mai mărunt, la urma urmei...

TREPLEV *(ascultînd)*: Aud pași... *(Îl îmbrățișează pe Sorin.)* Nu pot să trăiesc fără ea... Pînă și zgomotul pașilor ei mă încîntă... Sînt nebun de fericire!... *(Merge repede întru întîmpinarea Ninei Zarecinaia, care intră.)* Vraja mea, visul meu...

NINA *(emoționată)*: Cred că n-am întîrziat... Sigur că nu...

TREPLEV *(sărutîndu-i mîinile):* Nu, nu, nu...

NINA: Toată ziua am fost neliniștită. M-am frămîntat îngrozitor. Mă temeam că tata n-o să mă lase... Dar a plecat adineauri cu mama mea vitregă. Cerul era roșu și începuse să răsară luna. Am gonit calul pînă aici, nu glumă! *(Rîde.)* Dar îmi pare bine! *(Îi strînge cu putere mîna lui Sorin.)*

SORIN *(rîzînd):* Mi se pare că-ți sînt cam plinși ochișorii... Ehe-he, nu e bine!

NINA: Vezi că... Abia mai pot să respir. Plec peste o jumătate de oră. Trebuie să ne grăbim. Nu pot, nu pot! Pentru Dumnezeu, nu mă faceți să întîrzii! Tata nu știe că sînt aici.

TREPLEV: Într-adevăr, ar trebui să începem. Să chemăm toată lumea!

SORIN: Mă duc să-i chem, cum s-ar zice. Chiar acum. *(Se îndreaptă spre ieșirea din dreapta, cîntînd.)* „*Spre Franța porniră doi grenadiri...*"[1] *(Privește în jurul lui.)* Odată am cîntat asta și un substitut de procuror mi-a spus: „Dumneavoastră, excelență, aveți o voce foarte puternică". Apoi s-a mai gîndit și a adăugat: „...dar... respingătoare". *(Rîde și pleacă.)*

NINA: Tatăl meu și soția lui nu mă lasă să vin aici. Ei spun că la voi e o atmosferă boemă... Le e teamă ca nu cumva să mă fac artistă... Dar pe mine mă atrage lacul ăsta ca pe un pescăruș... Sufletul mi-e plin de dumneata. *(Privește în jurul ei.)*

TREPLEV: Sîntem singuri.

NINA: Mi se pare că e cineva pe-acolo.

TREPLEV: Nu-i nimeni. *(O sărută.)*

NINA: Ce copac e ăsta?

TREPLEV: Un ulm.

NINA: De ce-i așa de întunecat?

---

[1] Din balada *Grenadirii* de Heinrich Heine (n. ed.).

TREPLEV: E seară și toate lucrurile se întunecă. Te rog din suflet, nu pleca devreme.

NINA: Nu se poate!

TREPLEV: Și dac-aș veni eu la dumneata, Nina? Dacă aș sta toată noaptea în grădină și aș privi spre fereastra dumitale?

NINA: Nu se poate. Te-ar vedea paznicul... Trezor nu s-a obișnuit încă cu dumneata, și o să latre.

TREPLEV: Te iubesc.

NINA: Sssst!

TREPLEV *(auzind pași):* Cine e? Dumneata ești, Iakov?

IAKOV *(din spatele cortinei):* Da, eu sînt.

TREPLEV: Treceți la locurile voastre! E vremea. Răsare luna?

IAKOV: Da.

TREPLEV: Spirt ai? Dar pucioasă? Ține minte, cînd se vor arăta ochii ăia roșii, trebuie să miroase a pucioasă! *(Către Nina.)* Intră, te rog. Totul e pregătit. Ești emoționată?

NINA: Da, foarte! Nu mi-e teamă de mama dumitale, dar știu că e și Trigorin de față... Mi-e frică și mi-e rușine să joc în fața lui... Un scriitor celebru... E tînăr?

TREPLEV: Da!

NINA: Ce povestiri minunate scrie!

TREPLEV *(rece):* Nu știu. Nu le-am citit.

NINA: Piesa dumitale e greu de jucat. Nu are personaje vii.

TREPLEV: Ce înseamnă „personaje vii"? Nu trebuie să înfățișăm viața așa cum e, sau cum ar trebui să fie, ci cum ne-o închipuim în visurile noastre!

NINA: Piesa dumitale are prea puțină acțiune. Numai literatură. Și, după părerea mea, într-o piesă

trebuie să existe neapărat și dragoste... *(Se retrag amîndoi în dosul cortinei.)*

(Intră Polina Andreevna și Dorn.)

POLINA ANDREEVNA: E umezeală. Întoarce-te și pune-ți galoșii.

DORN: Mi-e cald.

POLINA ANDREEVNA: N-ai grijă de sănătatea dumitale? Asta e încăpățînare! Ești doctor și știi prea bine că umezeala nu-ți face bine, dar îți place să mă chinuiești; ieri ai stat dinadins toată seara pe terasă...

DORN *(fredonează)*: *„Nu-mi spune că te-a pierdut tinerețea"*...

POLINA ANDREEVNA: Te-a prins atît de mult discuția cu Irina Nikolaevna, încît nici n-ai mai simțit frigul! Mărturisește că-ți place...

DORN: Am cincizeci și cinci de ani!

POLINA ANDREEVNA: Ce are a face? Pentru un bărbat asta nu însemnează bătrînețe. Ești încă bine și tot mai placi femeilor.

DORN: Unde vrei să ajungi?

POLINA ANDREEVNA: Toți sînteți la fel. În fața unei actrițe, toți sînteți la pămînt!

DORN *(fredonează)*: *„În fața ta sînt iarăși"*... Dacă în societate artiștii sînt iubiți și tratați altfel decît negustorii, de pildă, asta e în firea lucrurilor, asta înseamnă idealism.

POLINA ANDREEVNA: Femeile și-au pierdut întotdeauna capul după dumneata și ți s-au aruncat de gît. Și ăsta e idealism?

DORN *(dînd din umeri)*: Ei și? În purtarea femeilor față de mine au fost multe lucruri frumoase. În primul rînd ele țineau la mine pentru că eram un doctor bun. Îți mai aduci aminte că acum zece-cincisprezece ani eram singurul mamoș de încredere din

tot ținutul? Și afară de asta, am fost totdeauna un om cinstit!

POLINA ANDREEVNA *(îi apucă mîna)*: Dragul meu!

DORN: Mai încet. Uite-i că vin.

(Intră Arkadina la braț cu Sorin, apoi Trigorin, Șamraev, Medvedenko și Mașa.)

ȘAMRAEV: În 1873, la bîlciul de la Poltava, jocul ei era uimitor. O adevărată minune! Doamne, cum mai juca! Nu știți cumva pe unde o mai fi acum comicul Ciadin, Pavel Semionovici? În rolul lui Raspliuiev era neîntrecut. Era mai bine ca Sadovski, v-o jur, stimată doamnă! Pe unde o mai fi acum?

ARKADINA: Mă întrebi întotdeauna de oameni care au trăit înainte de potop! N-am de unde să știu! *(Se așază.)*

ȘAMRAEV *(oftind)*: Pașka Ciadin! Nu mai sînt actori ca el! Teatrul a decăzut, Irina Nikolaevna! Înainte erau stejari puternici, azi nu mai sînt decît cioturi.

DORN: Azi, într-adevăr, sînt puține talente strălucite, dar actorul mijlociu e acum cu mult mai bun!

ȘAMRAEV: Nu sînt de părerea dumitale. Dar în cele din urmă, asta e o chestie de gust. *De gustibus aut bene, aut nihil*[1]...

(Treplev iese de după estradă.)

ARKADINA *(fiului său)*: Nu începe, dragul meu?

TREPLEV: Numaidecît. V-aș ruga să aveți puțină răbdare.

---

[1] *Despre gusturi sau bine, sau nimic* — cuvinte luate din două locuțiuni latine: *De gustibus non disputandum (Gusturile nu se discută)* și *De mortuis aut bene, aut nihil (Despre morți, sau vorbești de bine, sau nimic)* (n. t.).

ARKADINA *(recitînd din Hamlet)*:

Dar fiul meu, oprește... ochii parcă
Pe dos mi i-ai întors acum, și văd
Pînă-n străfundul ființei mele-atîtea pete
Că mă întreb: se vor mai șterge-odată?...

TREPLEV *(recitînd din Hamlet)*:

Mă-ntreb de ce păcatului te-ai dat
Iubire în mocirlă căutînd?

(Se aude sunetul cornului de după estradă.)

TREPLEV: Domnilor, începe! Vă rog, atenție! *(Pauză.)* Încep! *(Bate cele trei lovituri și vorbește cu glas apăsat.)* O, voi umbre străvechi și venerate ce vă ridicați în noapte deasupra acestui lac, adormiți-ne ca să visăm ce va fi peste două sute de mii de ani!

SORIN: N-o să mai fie nimic peste două sute de mii de ani.

TREPLEV: Atunci, acest nimic să ni-l arate...

ARKADINA: Fie! Am adormit.

(Se ridică cortina. Se vede lacul. Luna e deasupra orizontului și se oglindește în apă; pe-o piatră mare stă Nina Zarecinaia, îmbrăcată toată în alb.)

NINA: Oamenii, leii, vulturii și potîrnichile, renii cu coarne înrămurate, gîștele, păianjenii, peștii cei tăcuți ai apelor, stelele de mare și cele ce nu puteau fi văzute cu ochiul liber, într-un cuvînt toate viețile, toate, toate s-au stins după ce-au încheiat tristul cerc al vieții lor... Sînt mii de veacuri de cînd pămîntul nu mai poartă nici o ființă vie, și această biată lună în zadar își mai aprinde candela. Cocorii nu se

mai trezesc țipînd în luncă și cărăbușii nu se mai aud prin crînguri de tei. E frig, frig, frig... E pustiu, pustiu, pustiu... E înfricoșător, înfricoșător, înfricoșător... *(Pauză.)* Trupurile ființelor vii s-au desfăcut în pulbere și materia cea veșnică le-a prefăcut în pietre, în apă, în nori, iar sufletele tuturor s-au contopit într-unul singur. Și sufletul lumii sînt eu... Eu... În mine e sufletul lui Alexandru cel Mare și al lui Cezar, și al lui Shakespeare, și al lui Napoleon, și sufletul celei din urmă lipitori. În mine conștiința oamenilor s-a contopit cu instinctele animalelor și îmi amintesc totul, totul, totul și retrăiesc în mine fiecare viață în parte.

(Se ivesc focuri jucăușe.)

ARKADINA *(încet):* E ceva decadent.

TREPLEV *(cu un ton plin de rugăminte și mustrare):* Mamă!...

NINA: Sînt singură. O dată la o sută de ani deschid buzele pentru a vorbi, glasul meu răsună trist în pustiul acesta și nimeni nu mă aude... Nici voi, palide focuri jucăușe, nu mă auziți... Mlaștina putredă vă naște spre dimineață și rătăciți pînă-n zori, dar fără gînduri, fără voință, fără fiorul vieții. Temîndu-se ca în voi să nu se aprindă viața, diavolul, părintele materiei veșnice, săvîrșește în fiecare clipă în voi, ca în pietre și în apă, schimbul atomilor, și astfel vă prefaceți necontenit. În univers, numai spiritul rămîne veșnic același și neschimbat. *(Pauză.)* Ca un prizonier aruncat într-o fîntînă adîncă și goală, nu știu nici unde sînt, nici ce mă așteaptă. Un singur lucru știu: că îmi e sortit să înving în lupta înverșunată și îndîrjită cu diavolul, izvorul forțelor materiei, și că după aceea, materia și spiritul se vor contopi într-o armonie desăvîrșită

și va începe împărăția voinței universale. Dar aceasta nu se va întîmpla decît după un lung, foarte lung șir de milenii și foarte încet, cînd luna și luminosul Sirius și pămîntul se vor fi prefăcut în pulbere. Dar pînă atunci, numai spaimă, spaimă... *(Pauză. Pe fondul lacului se arată două puncte roșii.)* Se apropie diavolul, puternicul meu dușman. Îi văd ochii fioroși și cu flăcări purpurii...

ARKADINA: Miroase a pucioasă. Era neapărată nevoie?

TREPLEV: Da.

ARKADINA *(rîde)*: Da, e un efect...

TREPLEV: Mamă!

NINA: Îi e urît fără om.

POLINA ANDREEVNA *(către Dorn)*: Ți-ai scos pălăria. Puneți-o pe cap. Ai să răcești.

ARKADINA: Doctorul și-a scos pălăria în fața diavolului, părintele materiei veșnice.

TREPLEV *(ieșindu-și din fire, cu glas tare)*: Piesa s-a terminat! Ajunge! Cortina!

ARKADINA: De ce te superi?

TREPLEV: Ajunge! Cortina! Lasă cortina! *(Bate din picior.)* Lăsați cortina! *(Cortina se lasă.)* Iertați-mă! Am scăpat din vedere că numai puținii aleși pot scrie piese și le pot juca. Am călcat monopolul! Mie... eu... *(Vrea să mai spună ceva, gesticulează, apoi pleacă prin stînga.)*

ARKADINA: Dar ce-i cu el?

SORIN: Irina, draga mea, nu se cade să rănești amorul propriu al unui tînăr!

ARKADINA: Da' ce i-am spus?

SORIN: L-ai jignit!

ARKADINA: Chiar el ne-a prevenit că e numai o glumă. Și i-am luat piesa ca pe-o glumă!

SORIN: Totuși...

ARKADINA: Dar acum vrea să ne dovedească că a scris o operă mare! Să mă ierte Dumnezeu! Prin urmare, dacă a pus la cale spectacolul ăsta și ne-a otrăvit cu pucioasă, n-a făcut-o în glumă ci pentru a ne demonstra ceva... A vrut să ne învețe cum trebuie să se scrie și ce trebuie să se joace. La urma urmelor, mă plictisește. Oricum, aceste veșnice porniri împotriva mea, aceste înțepături scot pe oricine din sărite! E un băiat cu toane și plin de trufie.

SORIN: Voia să-ți facă o plăcere.

ARKADINA: Da? Totuși, n-a ales o piesă obișnuită, ci ne-a silit să ascultăm aiureala asta decadentă! De dragul glumei sînt gata să ascult și aiureli, dar aici sînt pretenții de a aduce forme noi, de a începe o nouă eră în artă. După mine însă, n-avem de a face cu forme noi, ci numai cu un caracter urîcios.

TRIGORIN: Fiecare scrie cum vrea și cum poate.

ARKADINA: Să scrie cum vrea și cum poate, numai să mă lase în pace!

DORN: Jupiter, te superi...[1]

ARKADINA: Eu nu sînt Jupiter, ci o biată femeie. *(Își aprinde o țigară.)* Nu mă supăr, dar îmi pare rău că un tînăr își petrece vremea atît de anost. N-am vrut să-l jignesc.

MEDVEDENKO: Nimănui nu-i e îngăduit să despartă spiritul de materie, deoarece se prea poate ca spiritul să fie o înmănunchere de atomi materiali. *(Cu vioiciune către Trigorin.)* Ar trebui făcută și apoi jucată o piesă în care să se vadă cum trăiește și fratele nostru, învățătorul... că greu îi mai e să trăiască...

---

[1] Începutul dictonului latin: *Jupiter, te superi, prin urmare n-ai dreptate* (n.t.).

ARKADINA: E adevărat! Dar să nu mai vorbim nici de piese, nici de atomi. Ce frumoasă seară! Ascultați, domnilor, cîntă cineva! *(Ascultă.)* Ce frumos e!

POLINA ANDREEVNA: E de pe malul celălalt.

(Pauză.)

ARKADINA *(către Trigorin)*: Ia stai lîngă mine.. Acum zece-cincisprezece ani, aici, pe lac, se auzeau aproape în fiecare noapte muzică și cîntece. Pe mal erau vreo șase conace boierești. Mi-aduc aminte... Zarvă, risete, împușcături și atîtea aventuri de dragoste... Junele prim și idolul tuturor acestor șase conace era, pe atunci *(îl arată pe doctor)*, doctorul Evgheni Sergheici, aici prezent. Și-acum e fermecător, dar atunci era irezistibil. Totuși, începe să mă mustre conștiința. De ce l-am jignit pe biețul meu băiețaș? Nu am liniște. *(Tare.)* Kostea! Fiule! Kostea!

MAȘA: Mă duc să-l caut.

ARKADINA: Te rog, drăguță!

MAȘA *(iese prin stînga)*: Uuu! Konstantin Gavrilovici! *(Pleacă.)*

NINA *(ieșind din culise)*: Probabil că nu vom mai continua! Pot să ies. Bună seara! *(Se sărută cu Arkadina și Polina Andreevna.)*

SORIN: Bravo, bravo!

ARKADINA: Bravo, bravo! Te-am admirat cu toții. Cu o înfățișare ca a dumitale și cu o voce atît de minunată e păcat să stai la țară. Ai fără îndoială talent. Mă-nțelegi? Trebuie neapărat să joci teatru.

NINA: O, ăsta e și visul meu! *(Oftînd.)* Dar n-o să se împlinească niciodată!

ARKADINA: Cine știe? Dă-mi voie să-ți recomand pe Trigorin, Boris Alexeevici!

NINA: Ce bine-mi pare! *(Zăpăcindu-se.)* Am citit toate cărțile dumneavoastră...

ARKADINA *(așezînd-o între ei):* Nu te fistîci, draga mea! E celebru, dar are un suflet simplu. Uite că s-a zăpăcit și el...

DORN: Propun să se ridice cortina. E prea trist așa.

ȘAMRAEV *(tare):* Iakove, frate, ridică cortina!

(Cortina se ridică.)

NINA *(către Trigorin):* Nu e așa că piesa e ciudată?

TRIGORIN: N-am înțeles nimic. Încolo, am ascultat-o cu plăcere. Ai jucat cu atîta sinceritate și decorul a fost atît de frumos! *(Pauză.)* Trebuie să fie mult pește în lac.

NINA: Da.

TRIGORIN: Îmi place să pescuiesc, nu cunosc o plăcere mai mare decît să stau în amurg și să privesc pluta undiței.

NINA: Dar eu cred că pentru acela care a încercat plăcerile creației nu mai există alte plăceri.

ARKADINA *(rîzînd):* Nu-i mai spune de astea. Ori de cîte ori i se spun vorbe de laudă, se fistîcește.

ȘAMRAEV: Țin minte că odată, la Moscova, la operă, celebrul Silva a luat un do de jos. Și s-a întîmplat că în același timp, parcă dinadins, să se afle la galerie un bas, un cîntăreț de-al nostru de cor bisericesc, care să strige: „Bravo, Silva"... cu o octavă mai jos! Vă puteți închipui surprinderea noastră! Uite, cam așa: *(cu o voce joasă)* „Bravo, Silva"... Toată sala a înlemnit...

(Pauză.)

DORN: A trecut un înger!

NINA: E timpul să plec. La revedere!

ARKADINA: Unde pleci? De ce așa devreme? Nu-ți dăm voie!

NINA: Mă așteaptă tata.

ARKADINA: Ce om... *(Se sărută.)* Dar dacă nu se poate altfel!... Ne pare rău, foarte rău, că pleci...

NINA: Dac-ați ști ce greu mi-e să plec!

ARKADINA: Să te conducă cineva, draga mea...

NINA *(speriată)*: O, nu, nu!

SORIN *(rugător)*: Mai stai!

NINA: Mi-e cu neputință, Piotr Nikolaevici!

SORIN: O oră măcar... la urma urmei...

NINA *(gîndindu-se, apoi printre lacrimi)*: Mi-e cu neputință... *(Dă mîna cu toți și pleacă grăbită.)*

ARKADINA: Într-adevăr, ce fată nenorocită! Se spune că răposata ei mamă a lăsat moștenire soțului ei pînă la ultima copeică toată averea, care era foarte mare! Și acum fetița asta a rămas fără nimic, pentru că tatăl ei a și făcut testament, lăsînd totul celei de a doua soții! E revoltător!

DORN: Da, tatăl ei e un mare ticălos. Ce-i al lui e al lui.

SORIN *(frecîndu-și mîinile reci)*: Ce-ar fi dacă am pleca și noi! Se lasă umezeala. Mă dor picioarele.

ARKADINA: Picioarele tale abia te duc. Parcă-s de lemn. Hai să mergem, bătrîn nefericit! *(Îl ia de braț.)*

ȘAMRAEV *(oferind brațul soției sale)*: Madame?

SORIN: Iar urlă cîinele. *(Către Șamraev.)* Fii bun, Ilia Afanasievici, și spune să-i dea drumul!

ȘAMRAEV: Nu se poate, Piotr Nikolaevici. Mi-e teamă să nu vină hoții la hambar. Am tot meiul acolo. *(Către Medvedenko.)* Da, cu o octavă mai jos: „Bravo, Silva!" Și nu uita că nu era un artist, ci un biet cîntăreț de biserică!

MEDVEDENKO: Și ce leafă au cîntăreții ăștia de biserică?

(Pleacă toți, afară de Dorn.)

DORN *(singur)*: Nu știu. Sau eu mi-am pierdut mințile, sau nu înțeleg nimic, dar mie piesa mi-a plăcut. E ceva în ea. Cînd fetița aceea vorbea despre singurătate și cînd s-au văzut și ochii roșii ai diavolului, mi-au tremurat mîinile de emoție. Are prospețime și naivitate. Uite-l... Mi se pare că vine... Am de gînd să-i spun lucruri care să-i facă plăcere.

TREPLEV *(intră)*: Nu mai e nimeni.

DORN: Ba eu sînt.

TREPLEV: Mașenka mă caută peste tot prin parc. Ce ființă nesuferită!

DORN: Știi, Konstantin Gavrilovici, că piesa dumitale mi-a plăcut foarte mult! E oarecum ciudată și nu i-am auzit sfîrșitul, totuși m-a impresionat puternic. Ai talent. Trebuie să mergi mai departe.

(Treplev îi strînge mîna și-l îmbrățișează nervos.)

DORN: Da' ce naiba, stăpînește-ți nervii! Ți-au dat lacrimile... Ce vroiam să-ți spun? Ți-ai luat subiectul din lumea ideilor abstracte. Așa și trebuia, pentru că opera de artă trebuie neapărat să exprime o idee mare. Numai ceea ce e serios e frumos. Ce palid ești!

TREPLEV: Atunci... mă sfătuiești să continuu?

DORN: Da... dar să înfățișezi numai ce-i important și veșnic. Am avut bun gust în viață și am trăit-o în fel și chip. Sînt mulțumit. Dar dac-aș fi simțit și eu avîntul ce-l însuflețește pe artist cînd creează, sînt sigur că aș fi disprețuit învelișul meu material și tot ce e legat de el și m-aș fi avîntat de pe pămînt cît mai sus, spre înălțimi.

TREPLEV: Iartă-mă, te rog. Unde-i Zarecinaia?

DORN: Şi mai e ceva. Orice operă de artă trebuie să aibă o idee clară, bine definită. Trebuie să ştii pentru ce scrii. Altfel, dacă vei porni pe acest drum pitoresc fără să ai vreo ţintă hotărîtă, te vei rătăci şi talentul dumitale te va pierde.

TREPLEV *(nerăbdător)*: Unde-i Zarecinaia?

DORN: A plecat acasă.

TREPLEV *(desperat)*: Ce să fac? Vreau s-o văd... Trebuie neapărat s-o văd. Mă duc.

(Intră Maşa.)

DORN *(către Treplev)*: Linişteşte-te, prietene!

TREPLEV: Totuşi am să plec. Trebuie să plec.

MAŞA: Konstantin Gavrilovici, intră în casă. Te-aşteaptă mama dumitale. E neliniştită.

TREPLEV: Spune-i c-am plecat. Şi vă rog pe toţi: lăsaţi-mă în pace! Lăsaţi-mă! Nu vă mai ţineţi după mine!

DORN: Ei, ei, dragul meu, nu merge aşa! Nu şade frumos!

TREPLEV *(printre lacrimi)*: La revedere, doctore, şi îţi mulţumesc!... *(Pleacă.)*

DORN *(oftînd)*: Tinereţe, tinereţe!

MAŞA: Cînd nu mai ai nimic de spus, oftezi: Tinereţe, tinereţe!... *(Prizează tabac.)*

DORN *(îi ia tabachera şi o aruncă într-un tufiş)*: Isprăveşte, e dezgustător. *(Pauză.)* Mi se pare că în casă au început să joace cărţi. Hai şi noi acolo...

MAŞA: Mai aşteaptă puţin.

DORN: De ce?

MAŞA: Vreau să-ţi mai spun o dată. Vreau să-ţi vorbesc... *(Emoţionată.)* Nu-l iubesc pe tata. Dumitale însă îmi deschid inima. Nu ştiu de ce simt din tot sufletul că-mi eşti apropiat... Ajută-mă. Aju-

tă-mă, că altfel am să fac o prostie. Am să-mi bat joc de viața mea, am să mi-o stric... Nu mai pot...

DORN: Și cum să te ajut?

MAȘA: Suflăr. Nimeni, nimeni nu-mi știe suferințele! *(Își pune capul pe pieptul lui, încet.)* Îl iubesc pe Konstantin.

DORN: Ce nervoși sînteți cu toții! Ce nervoși! Și cîtă dragoste... O, lac fermecat! *(Cu blîndețe.)* Dar cu ce te pot ajuta eu, copilul meu? Cu ce?

Cortina

ACTUL AL DOILEA

Un teren de crichet. În fundul scenei, la dreapta, o casă cu terasă mare; în stînga se vede lacul, în care se oglindește soarele. O grădină de flori. Amiază. Căldură. Pe marginea terenului, la umbra unui tei bătrîn, stau pe-o bancă *Arkadina*, *Dorn* și *Maşa*. Pe genunchii lui Dorn — o carte deschisă.

ARKADINA *(către Maşa):* Ridică-te și dumneata! *(Se ridică amîndouă.)* Vino lîngă mine. Dumneata ai douăzeci și doi de ani, eu aproape de două ori pe atît. Evgheni Sergheevici, care pare mai tînără dintre noi?

DORN: Desigur că dumneata!

ARKADINA: Ai văzut? Și știi de ce? Pentru că eu lucrez, simt, mă zbucium toată ziua, pe cîtă vreme dumneata stai mereu locului și nu trăiești... Eu una știu: că nu trebuie să mă gîndesc la viitor. Nu mă gîndesc niciodată nici la bătrînețe, nici la moarte. Nu poți ocoli ceea ce se va întîmpla.

MAŞA: Iar eu mă simt ca și cum m-aș fi născut demult, demult, și-mi tîrăsc viața după mine ca pe o trenă fără de sfîrșit... Și deseori mi se întîmplă să nu mai am nici o poftă de viață! *(Se așază.)* Desigur că toate astea sînt fleacuri. Trebuie să te scuturi bine și să te lepezi de ele!

DORN *(cîntă încet)*: „*Povestiți-i voi, florile mele...*“

ARKADINA: Și mai trebuie să știi că sînt corectă ca un englez. Eu, draga mea, sînt totdeauna scoasă ca din cutie. Totdeauna sînt îmbrăcată și coafată *comme il faut*[1]. Să-mi îngădui eu vreodată să ies din casă, fie numai pînă în grădină, în bluză sau nepieptănată? Niciodată! De-asta mă și țin bine, pentru că n-am fost niciodată lălîie și nu m-am lăsat, ca altele... *(Cu mîinile în șolduri, se plimbă pe teren.)* Uitați-vă, arăt sau nu tînără? Sînt în stare să joc și rolul unei fetițe de cincisprezece ani!

DORN: Cu toate astea, eu tot am să citesc mai departe... *(Ia cartea.)* Ne-am oprit la negustorul de făină și la șobolani...

ARKADINA: Da, la șobolani. Citește! *(Se așază.)* Sau mai bine, dă-mi mie cartea. Am să citesc eu. E rîndul meu. *(Ia cartea și caută pasajul.)* La șobolani... Uite-aici. *(Citește.)* „*Și e tot atît de primejdios pentru oamenii de lume să răsfețe și să atragă pe scriitori la ei, cît e pentru un negustor de făină să crească șobolani în hambarele lui. Și, totuși, scriitorii sînt iubiți. De aceea, cînd o femeie a pus ochii pe un scriitor și dorește să-l cucerească, îl asediază cu laude, cu drăgălășenii și răsfățuri...*“ Ei, asta, poate, la francezi; la noi însă nu există nimic asemănător... nimic nu se face după program. Femeile noastre, de obicei, înainte de a cuceri inima unui scriitor, sînt îndrăgostite de el pînă peste cap. Să nu căutăm prea departe! Uitați-vă de pildă la mine și la Trigorin...

(Vine Sorin, sprijinindu-se în baston, și Nina. Medvedenko împinge în urma lor un fotoliu pe roate.)

SORIN *(cu tonul cu care mîngîi un copil)*: Ei? Ne bucurăm și noi astăzi? Sîntem și noi veselă, cum

[1] Corect (fr.) (n.t.).

s-ar zice? *(Către sora lui.)* Sigur că ne bucurăm! Tatăl și mama vitregă au plecat la Tver, și trei zile în cap sîntem liberă!

NINA *(se așază lîngă Arkadina și o îmbrățișează)*: Sînt atît de fericită! Acum sînt numai a voastră.

SORIN *(așezîndu-se în fotoliul său)*: Ce frumușică e astăzi!

ARKADINA: Și cochetă și nostimă... Asta-mi place! *(O sărută pe Nina.)* Dar să nu te mai lăudăm că te deochem. Unde e Boris Alexeevici?

NINA: La pescuit, lîngă cabina de baie.

ARKADINA: Cum de nu s-a plictisit? *(Vrea să continue cititul.)*

NINA: Ce citiți?

ARKADINA: Maupassant, *Sur l'eau*, drăguță! *(Citește cîteva rînduri pentru sine.)* Ei, mai departe nu-i nici interesant, nici adevărat. *(Închide cartea.)* Sufletul mi-e neliniștit. Spuneți-mi, ce-i cu fiul meu? De ce-i atît de plictisit și morocănos? Își petrece zilele pe lac; nu-l mai văd aproape de loc!

MAȘA: Îi e sufletul zbuciumat. *(Către Nina, sfioasă.)* Te rog, citește-ne din piesa lui!

NINA *(dînd din umeri)*: Ții dumneata neapărat? E atît de puțin interesant!

MAȘA *(stăpînindu-și emoția)*: Cînd citește, pălește și îi ard ochii. Are un glas frumos și trist și se poartă ca un poet.

(Sorin sforăie.)

DORN: Noapte bună!

ARKADINA: Petrușa!

SORIN: Da!

ARKADINA: Dormi?

SORIN: De fel!

(Pauză.)

ARKADINA: Faci rău, frate, că nu te îngrijești.

SORIN: Eu aș vrea să mă caut, dar nu vrea doctorul!

DORN: Ce să te mai cauți la șaizeci de ani?!

SORIN: Dar la șaizeci de ani mai vrei să trăiești!

DORN *(cu ciudă)*: Ia și dumneata, acolo, picături de valeriană!

ARKADINA: Cred c-ar fi bine să plece undeva la băi.

DORN: Să plece! Ar putea să plece, după cum ar putea să nu plece!

ARKADINA: Mai pricepe ceva dacă poți.

DORN: N-ai ce să pricepi. Totul e limpede.

(Pauză.)

MEDVEDENKO: Piotr Nikolaevici ar trebui să se lase de fumat...

SORIN: Astea-s prostii!

DORN: Nu, nu sînt prostii. Vinul și tutunul îți iau personalitatea. După o țigară sau un pahar de vodcă, dumneata nu mai ești Piotr Nikolaevici, ci Piotr Nikolaevici plus încă cineva. Eul dumitale se destramă și te porți cu dumneata cum te-ai purta cu o a treia persoană; cu el'...

SORIN *(rîde)*: E ușor să judeci pe alții. Dumneata ți-ai trăit viața, dar eu? Am fost douăzeci și opt de ani la Ministerul de Justiție, dar nu am trăit încă, nu am încercat nimic în viață, cum s-ar zice, și — lucru lesne de înțeles — mi-e încă sete de viață! Dumneata ești sătul și indiferent, și de asta înclini spre filozofie. Eu vreau să trăiesc, și de asta beau vin de Xeres la masă și fumez țigări de foi, și-așa și pe dincolo... Ei, și așa...

DORN: Viața trebuie luată în serios! Dar ca să te îngrijești la șaizeci de ani și să-ți pară rău că în

tinerețe ai avut prea puține plăceri, asta, iartă-mă, denotă neseriozitate!

MAȘA *(se ridică)*: Mi se pare că e vremea mesei. *(Merge leneș.)* Mi-a amorțit un picior... *(Pleacă.)*

DORN: Acum se duce și dă peste cap două păhărele, înainte de masă.

SORIN: Dacă n-are altă bucurie în viață, sărăcuța de ea!

DORN: Toate sînt deșertăciuni, excelență!

SORIN: Dumneata raționezi ca omul sătul.

ARKADINA: Ah, Doamne, ce poate fi mai plicticos decît dulcea plictiseală a vieții de la țară! E cald, liniște, nimeni nu face nimic, toți filozofează... Îmi place să stau cu voi, prieteni, îmi place să vă ascult, dar... e mult mai plăcut să mă aflu într-o cameră de hotel și să-mi învăț rolul.

NINA *(exaltată)*: Ce frumos e! Cum vă înțeleg!

SORIN: Desigur, e mai bine la oraș. Stai la biroul tău, lacheul nu dă voie nimănui să intre neanunțat, ai telefon... pe stradă birjari, și-așa și pe dincolo...

DORN *(fredonează)*: *„Povestiți-i voi, florile mele...“*

(Intră Șamraev și după el Polina Andreevna.)

ȘAMRAEV: Uite-i pe ai noștri! Bună ziua. *(Sărută mîna Arkadinei și apoi a Ninei.)* Sînt mulțumit că vă văd pe toți sănătoși. *(Către Arkadina.)* Soția mea spune că aveți de gînd să plecați chiar azi, împreună cu ea, la oraș. E adevărat?

ARKADINA: Da, așa aveam de gînd.

ȘAMRAEV: Hm! Foarte bine! Dar cu ce o să vă duceți, stimată doamnă? Azi se transportă secara și toți argații sînt ocupați. Și cu ce cai, dacă-mi dați voie să întreb?

ARKADINA: Cu ce cai? Știu eu cu ce cai?

SORIN: Avem caii de trăsură.

ȘAMRAEV *(enervîndu-se):* Caii de trăsură? Da' hamuri de unde să iau? De unde? E de neînchipuit! Să nu-ți vie să crezi! Stimată doamnă, mă închin în fața talentului dumneavoastră, sînt gata să-mi jertfesc zece ani din viață pentru dumneavoastră, dar cai nu vă pot da!

ARKADINA: Dar dacă trebuie să mă duc la oraș! Curios lucru!

ȘAMRAEV: Multstimată doamnă, nu știți ce înseamnă o gospodărie!

ARKADINA *(aprinzîndu-se):* Mereu aceeași poveste! Dacă e așa, plec chiar azi la Moscova. Poruncește să-mi tocmească în sat niște cai, dacă nu vrei să mă duc pe jos pînă la gară!

ȘAMRAEV *(aprinzîndu-se):* Atunci, eu îmi dau demisia! Căutați-vă un alt administrator. *(Pleacă.)*

ARKADINA: Nu e vară să nu se-ntîmple la fel! Aici nu e vară să nu fiu jignită. N-am să mai calc pe-aici!

(Iese în stînga în direcția cabinei de baie. După un minut trece spre casă urmată de Trigorin, care duce niște undițe și o găleată.)

SORIN *(aprinzîndu-se):* Asta-i obrăznicie! Dracu mai știe ce e! M-am săturat, la urma urmei! Să se-aducă toți caii numaidecît.

NINA *(către Polina Andreevna):* S-o refuzi pe Irina Nikolaevna, o artistă atît de celebră! Oare fiecare dorință a ei, fie ea și capriciu, nu e mai importantă decît gospodăria voastră? E de necrezut!

POLINA ANDREEVNA *(desperată):* Ce pot face? Puneți-vă în locul meu. Ce pot face?

SORIN *(către Nina):* Să mergem la soră-mea... S-o rugăm cu toții să nu plece. Nu? *(Privind în*

direcția în care a ieșit Șamraev.) E un om de nesuferit! Un adevărat tiran!

NINA *(nu-l lasă să se scoale)*: Rămîi, nu te scula! Te ducem noi! *(Ea și Medvedenko împing fotoliul cu roate.)* E îngrozitor!

SORIN: Da, e îngrozitor! Dar n-o să plece! Vorbesc eu cu el! *(Ieșe. Rămîn Dorn și Polina Andreevna.)*

DORN: Ce oameni anoști! De fapt, soțul dumitale ar merita să fie dat pe ușă afară! Totul se va sfîrși însă altfel. Și muierea asta bătrînă de Piotr Nikolaevici și sora lui îi vor cere iertare. Ai să vezi!

POLINA ANDREEVNA: A trimis și caii de trăsură la cîmp! În fiecare zi nu sînt decît neînțelegeri de-astea! Dacă ai ști cît sînt de chinuită! Mă îmbolnăvesc! Uite, tremur... Nu pot să-i rabd mojicia! *(Cu ton rugător.)* Evgheni, iubitule, scumpule, ia-mă la dumneata... Timpul trece, nu mai sîntem tineri și măcar acum, la sfîrșitul vieții, să nu ne mai ascundem, să nu mai mințim...

(Pauză.)

DORN: Am cincizeci și cinci de ani. E prea tîrziu să-mi schimb viața.

POLINA ANDREEVNA: Știu, refuzi pentru că în afară de mine mai sînt și alte femei în viața ta. E cu neputință să le iei pe toate la dumneata... Înțeleg... Iartă-mă, știu că te-ai săturat de mine...

(Nina se arată lîngă casă; culege flori.)

DORN: Ba nu e chiar așa.

POLINA ANDREEVNA: Mă roade gelozia. Desigur, ca doctor nu poți să nu vezi femei. Înțeleg...

DORN *(către Nina, care se apropie)*: Ce mai e nou?

NINA: Irina Nikolaevna plînge, iar Piotr Nikolaevici are o criză de astm.

DORN *(se ridică):* Mă duc să le dau valeriană la amîndoi.

NINA *(îi oferă florile):* Îmi dai voie?

DORN: *Merci bien*[1]. *(Se îndreaptă spre casă.)*

POLINA ANDREEVNA *(mergînd cu el):* Ce flori frumoase! *(Lîngă casă, cu glas surd.)* Dă-mi florile! Dă-mi florile! *(Ia florile, le rupe și le aruncă. Amîndoi intră în casă.)*

NINA *(singură):* Ce curios e să vezi că o artistă celebră plînge și încă pentru un fleac ca ăsta! Dar nu e și mai curios că un scriitor celebru, la care se închină cititorii, despre care scriu toate gazetele, ale cărui fotografii le poate cumpăra oricine, care e tradus în limbi străine, își petrece vremea pescuind și se bucură că a prins doi cosaci? Credeam că oamenii celebri sînt mîndri și inaccesibili, că disprețuiesc mulțimea, ca și cum s-ar răzbuna prin gloria și strălucirea numelui lor de faptul că mulțimea pune mai presus de toate bogăția și boieria din naștere. Dar uite că și ei plîng, prind pești, joacă cărți, rîd și se supără, la fel ca toți ceilalți!...

TREPLEV *(intră fără pălărie, ținînd în mînă o pușcă și un pescăruș împușcat):* Ești singură?

NINA: Singură.

(Treplev îi pune la picioare pescărușul.)

NINA: Ce înseamnă asta?

TREPLEV: Am fost atît de ticălos, încît am tras în acest pescăruș. Îl pun la picioarele dumitale!

NINA: Ce-i cu dumneata? *(Ridică pescărușul și se uită la el.)*

---

[1] Mulțumesc frumos (fr.) (n.t.).

TREPLEV *(după o pauză):* În curînd și în același fel mă voi omorî și eu.

NINA: Nu te mai recunosc!

TREPLEV: Da, după ce și eu am încetat să te mai recunosc pe dumneata. Te-ai schimbat față de mine. Ai o privire rece și prezența mea te stinghерește.

NINA: În ultimul timp te-ai făcut supărăcios, te exprimi tot mai obscur, cu fel de fel de simboluri. Uite, sînt sigură că și pescărușul ăsta e un simbol, dar eu — nu te supăra — nu înțeleg! *(Pune pescărușul pe bancă.)* Sînt prea simplă ca să înțeleg.

TREPLEV: Toate au început din seara în care piesa mea a căzut atît de stupid. Femeile nu iartă insuccesul. Am ars totul, pînă la ultima filă. Dacă ai ști cît de nenorocit sînt! Răceala dumitale e cumplită, nefirească. E ca și cum m-aș trezi din somn și aș vedea că lacul acesta a secat dintr-o dată sau că l-a înghițit pămîntul. Chiar acum mi-ai spus că ești prea simplă ca să mă înțelegi. Dar ce-i de înțeles aici?! Piesa n-a plăcut, dumneata nu ai decît dispreț pentru inspirația mea, mă crezi un om mediocru, un om de nimic, la fel ca mulți alții. *(Bate din picior.)* Îmi dau perfect de bine seama, îmi dau bine seama! Parcă aș avea un cui înfipt în creier, blestemat să fie și el, și mîndria asta a mea, care îmi suge sîngele, mi-l suge ca un vampir! *(Văzîndu-l pe Trigorin care se apropie citind o carte.)* Uite, vine adevăratul talent! Umblă ca Hamlet, ca și el ține o carte în mînă. *(O tachinează.)* Vorbe, vorbe, vorbe. Soarele ăsta nici nu s-a apropiat de dumneata, și ai și început să zîmbești și privirea ți s-a topit sub razele lui. Nu vreau să vă supăr...

(Pleacă grăbit.)

TRIGORIN *(notînd în carte)*: Trage tabac pe nas și bea vodcă... Totdeauna în negru... O iubește învățătorul...

NINA: Bună ziua, Boris Alexeevici!

TRIGORIN: Bună ziua. Pe neașteptate lucrurile s-au încurcat atît de mult, încît mi se pare că vom pleca chiar astăzi. S-ar putea să nu ne mai vedem niciodată. Îmi pare rău. Mi se întîmplă atît de rar să întîlnesc fete tinere, tinere și fermecătoare! Am și uitat și mi-e greu să-mi mai închipui cum se simte cineva la optsprezece-nouăsprezece ani. De aceea în povestirile și nuvelele mele, fetele sînt de obicei false. Aș vrea să fiu măcar o singură oră în locul dumitale, să știu cum gîndești și să aflu ce fel de ființă ești.

NINA: Iar eu aș vrea să fiu în locul dumitale.

TRIGORIN: De ce?

NINA: Ca să știu ce simte un scriitor talentat și celebru. Cum se simte celebritatea? Ce simți cînd știi că ești celebru?

TRIGORIN: Ce simt? Cred că... nimic. La asta nu m-am gîndit niciodată. *(Gîndindu-se.)* ...Una din două: sau dumneata exagerezi celebritatea mea sau celebritatea nu se simte de loc.

NINA: Dar cînd citești despre dumneata în gazete?

TRIGORIN: Cînd te laudă, e plăcut, iar cînd te înjură — vreo două zile nu mai ești în apele tale.

NINA: Ce lume minunată! Dac-ai ști cît te invidiez. Ursitele oamenilor sînt atît de deosebite. Unii abia tîrăsc după ei o existență plictisitoare și neînsemnată, semănînd cu toții între ei, toți nefericiți. Altora — dumitale de pildă, și ești unul la un milion — le e dat să aibă o viață interesantă, luminoasă, plină de conținut... Ești fericit...

TRIGORIN: Eu? *(Dînd din umeri.)* Cum să-ți spun... dumneata vorbești de celebritate, de feri-

cire, de o viață luminoasă și interesantă, dar pentru mine, iartă-mă, toate cuvintele astea frumoase sînt ca o dulceață din care eu nu gust niciodată. Ești foarte tînără și foarte bună.

NINA: Viața dumitale e atît de frumoasă!

TRIGORIN: Ce vezi în ea atît de frumos? *(Se uită la ceas.)* Uite, acum trebuie să mă duc să scriu. Iartă-mă, nu am timp... *(Ride.)* Dumneata ai pus, cum se spune, degetul pe rană și eu mă simt tulburat și aproape puțin supărat. Dar fie! Hai să vorbim. Să vorbim despre minunata și luminoasa mea viață... De unde să începem? *(Se gîndește puțin.)* De multe ori ești stăpînit de idei stăruitoare: ziua și noaptea nu te gîndești decît la lună, de pildă. Am și eu o lună a mea. Zi și noapte duc povara unui gînd ce nu mă părăsește... Trebuie să scriu, trebuie să scriu, trebuie... N-am isprăvit bine o povestire, cînd, nu știu de ce, trebuie să scriu o a doua, apoi o a treia, după a treia o a patra... Așa, scriu și eu cum aș merge cu caii de poștă, fără întrerupere, și nu pot altfel. Și acum te-ntreb: ce e luminos și minunat în toate astea? O, ce viață barbară! Uite, acum stau de vorbă cu dumneata, îmi pun tot sufletul, și totuși nu pot să uit nici o clipă că mă așteaptă o poveste neisprăvită. Văd un nor care seamănă cu un pian. Mă gîndesc: trebuie să pomenesc undeva, într-o povestire, că pe cer plutea un nor care seamănă cu un pian. Miroase a heliotrop? Repede îmi fixez în minte: un miros foarte dulce, culoarea văduvelor. A se pomeni în descrierea unei seri de vară. Te iscodesc pe dumneata și mă iscodesc și pe mine, la fiecare frază, la fiecare cuvînt și mă grăbesc să închid aceste fraze și cuvinte în cămările mele literare: poate-mi vor trebui! După ce am isprăvit o lucrare, alerg la teatru sau la pescuit. Ar trebui măcar atunci să mă odihnesc și să uit. Da' de unde! În capul meu

a și început să se miște, ca o ghiulea de tuci, subiectul cel nou. Și iarăși mă simt tîrît spre masa mea de lucru, și iarăși mă grăbesc să scriu, să scriu mereu. Așa mi se întîmplă de fiecare dată. Neliniștea vine din mine, simt că-mi irosesc viața, simt că pentru mierea pe care o împart orbește atîtor necunoscuți risipesc polenul celor mai frumoase flori ale mele, le smulg și le calc în picioare rădăcinile. Nu sînt oare un nebun? Oare cunoscuții și prietenii mei se poartă cu mine cum s-ar purta cu un om sănătos? „Ce mai scrii?" „Ce ne vei mai dărui?" Mereu aceleași cuvinte, aceleași cuvinte! Și mi se pare că toată atenția cunoscuților, laudele și entuziasmul, toate sînt numai înșelăciune. Mă mint ca pe un om bolnav, și uneori mi-e teamă că se vor apropia de mine pe furiș, pe la spate, că mă vor înșfăca și mă vor duce ca pe Poprișcin[1] la balamuc! Chiar în anii tinereții mele, în cei mai buni ani ai mei, ca începător, a fost un chin neîntrerupt. Scriitorul mărunt — mai ales cînd nu-i merge cu scrisul — se simte stîngaci, inutil, neîndemînatic, nervii îi sînt încordați, iritați. Dă neîncetat ocol celor apropiați de viața literară și artistică, nerecunoscut, neluat în seamă de nimeni, temîndu-se să privească oamenii în față, asemenea unui jucător pasionat care nu are bani. Necunoscîndu-mi cititorii, nu știu de ce mi-i închipuiam dușmănoși și neîncrezători. De public mi-era teamă, mă îngrozea. De cîte ori mi se juca o piesă nouă mi se părea că în sală toți oamenii bruni îmi sînt vrăjmași și că celor blonzi nici nu le pasă de mine. O! Ce chinuri îngrozitoare!

NINA: Te-aș întreba numai dacă inspirația, procesul însuși al creației nu-ți dau clipe de adîncă fericire?

[1] Personajul principal din nuvela *Însemnările unui nebun* de N. V. Gogol (n. ed.).

TRIGORIN: Da, cînd scriu e plăcut. Plăcută e și citirea corecturii, dar... abia a ieșit cartea de sub tipar și n-o mai pot suferi. Văd că nu e ceea ce trebuia, că am greșit, că n-ar fi trebuit scrisă de fel. Sînt abătut, mă doare-n suflet... *(Rîzînd.)* Și publicul citește și spune: „Da, e drăguț... are talent... Drăguț, dar e departe de Tolstoi" sau: „Frumoasă carte, dar *Părinți și copii* a lui Turgheniev e mai bună". Și așa mereu, pînă la groapă, totul va fi drăguț și scris cu talent; drăguț și scris cu talent și nimic mai mult. Iar cînd voi muri, cunoscuții mei, trecînd pe lîngă mormîntul meu, vor spune: „Aici odihnește Trigorin. A fost un scriitor bun, dar a scris mai prost decît Turgheniev."

NINA: Iartă-mă, dar refuz să te înțeleg. Cred mai degrabă că te-a răsfățat succesul.

TRIGORIN: Care succes? N-am fost niciodată încîntat de mine. Nu mă plac ca scriitor. Și, ce e mai rău, e că mă simt învăluit ca de-o pîclă și că de multe ori nu înțeleg ce scriu... Îmi plac — de pildă — apa asta, copacii, cerul, simt natura, ea trezește în mine o pasiune, o dorință de nestăpînit de a scrie. Dar eu nu sînt numai peisagist, ci și cetățean. Îmi iubesc țara, poporul, și simt că dacă sînt scriitor, am datoria să vorbesc despre popor, despre suferințele lui, despre viitorul lui. Am datoria să vorbesc despre știință, despre drepturile omului *et caetera*, *et caetera*. Și vorbesc despre toate, mă grăbesc, sînt îmboldit din toate părțile, unii se supără, în timp ce eu alerg dintr-o parte într-alta, ca o vulpe încolțită de cîini. Privesc cum viața și știința merg mereu înainte, iar eu rămîn tot mai mult în urmă, ca un țăran care a pierdut trenul. Și simt în cele din urmă că nu mă pricep să descriu decît o priveliște, iar în toate celelalte sînt fals, fals pînă în măduva oaselor.

NINA: Lucrezi prea mult și nu mai ai nici timp, nici poftă să știi cît prețuiești. Dumneata poți să fii nemulțumit de dumneata, dar pentru alții ești un om mare și minunat. Dacă eu aș fi un scriitor ca dumneata, mi-aș da toată viața mulțimii, știind că fericirea ei e s-o înalț pînă la mine, și mulțimea m-ar purta pe un car de triumf.

TRIGORIN: Ei, pe un car de triumf! Da' ce, sînt Agamemnon?

(Zîmbesc amîndoi.)

NINA: Pentru fericirea de a fi scriitoare sau artistă aș îndura ura rudelor, sărăcia și dezamăgirea, aș locui într-un pod sub acoperiș, aș mînca numai pîine neagră, aș răbda chinul de a fi nemulțumită de mine, de a-mi recunoaște greșelile, dar pentru toate acestea aș cere în schimb gloria... gloria adevărată, răsunătoare... *(Își acoperă fața cu mîinile.)* Am amețit... Of!

GLASUL ARKADINEI *(din casă)*: Boris Alexeevici!

TRIGORIN: Mă cheamă... Desigur ca să-mi fac geamantanele. Și tare n-aș vrea să plec! *(Se uită spre lac.)* Ce frumos e aici!... Minunat!

NINA: Vezi casa și grădina de pe celălalt mal?

TRIGORIN: Da.

NINA: Fac parte din moșia răposatei mele mame. Acolo m-am născut. Toată viața mi-am petrecut-o lîngă lacul ăsta. Îi știu și cel mai mic ostrov!

TRIGORIN: E frumos aici la voi. *(Văzînd pescărușul.)* Ce-i asta?

NINA: Un pescăruș. L-a împușcat Konstantin Gavrilîci.

TRIGORIN: Frumoasă pasăre. Zău că nu-mi vine să plec. Încearcă și o convinge pe Irina Nikolaevna să mai rămînă. *(Notează ceva în caiet.)*

NINA: Ce scrii?

TRIGORIN: Nimic important. Îmi notez ceva... Mi-a trecut prin gînd un subiect. *(Ascunzînd caietul.)* Un subiect pentru o scurtă povestire: pe malul unui lac trăiește din copilărie o fată tînără, așa, ca dumneata. Iubește lacul ca un pescăruș și e fericită și liberă ca și el. Dar vine din întîmplare un om, o vede și, așa, din lipsă de altceva, o nimicește ca pe acest pescăruș.

(Pauză.)

(La fereastră se arată Arkadina.)

ARKADINA: Boris Alexeevici, unde ești?

TRIGORIN: Viu numaidecît. *(Pleacă nitindu-se mereu la Nina. Către Arkadina, care a rămas la fereastră.)* Ce e?

ARKADINA: Nu mai plecăm!

(Trigorin intră în casă.)

NINA *(se apropie de rampă; după cîteva clipe de gîndire)*: Visez!

Cortina

ACTUL AL TREILEA

Sufrageria, în casa lui Sorin. În dreapta și în stînga, uși. Un bufet. Un dulap cu medicamente. În mijlocul odăii o masă. Geamantane și cutii de voiaj pregătite pentru plecare. *Trigorin* ia dejunul. *Maşa* stă lîngă masă.

MAŞA: Toate astea ți le povestesc dumitale, pentru că ești scriitor. Ai putea să le folosești. Ți-o spun cinstit. Dacă s-ar fi rănit serios, n-aș mai fi trăit nici o clipă. Și, totuși, sînt curajoasă. Uite, m-am hotărît să smulg din inimă iubirea asta, s-o smulg din rădăcină!

TRIGORIN: Și în ce fel?

MAŞA: Mă mărit. Cu Medvedenko.

TRIGORIN: Cu învățătorul?

MAŞA: Da!

TRIGORIN: Nu văd de ce ar fi nevoie?

MAŞA: La ce bun să iubești fără nici o nădejde, ani de-a rîndul, și să tot aștepți ceva? Cînd voi fi căsătorită, n-o să-mi mai stea gîndul la dragoste și grijile cele noi le vor înăbuși pe cele vechi. Orice s-ar zice, tot o să se schimbe ceva. Mai bem un păhărel?

TRIGORIN: Să nu fie prea mult!

MAȘA: Ei, asta-i! *(Umple cîte un pahar.)* Nu mă privi așa! Femeile beau mult mai des decît crezi dumneata. Unele din ele, cele mai puține, beau ca mine, în văzul tuturora. Cele mai multe beau însă pe-ascuns. Da, firește... Și toate beau vodcă sau coniac. *(Ciocnesc.)* Noroc! Dumneata ești un om cumsecade și îmi pare rău că ne despărțim.

(Beau.)

TRIGORIN: Nici eu n-aș vrea să plec.

MAȘA: Atunci roagă-te de ea să rămînă.

TRIGORIN: Nu, acum nu mai rămîne. Fiul ei se poartă ca un smintit. După ce a încercat să se sinucidă, vrea, pare-se, să mă provoace la duel. De ce? Se bosumflă, se înfurie, propovăduiește forme noi... E loc pentru toate, și pentru cele noi și pentru cele vechi, de ce să ne înghiontim unii pe alții?

MAȘA: Mai e și gelozia. Dar asta nu mă privește. *(Pauză.)*

(Iakov trece din stînga spre dreapta cu un geamantan. Intră Nina și se oprește la fereastră.)

MAȘA: Învățătorul meu nu e el prea deștept, dar e om bun și sărac și mă iubește mult. Și mi-e milă și de el și de bătrîna lui mamă. Ei, dă-mi voie să-ți urez numai bine. Și să nu ne pomenești de rău. *(Îi strînge mîna cu putere.)* Îți mulțumesc mult pentru bunăvoința dumitale. Și să-mi trimiți cărțile, dar neapărat cu autograf. Numai să nu scrii „multstimatei" ci simplu „Mariei, care și-a uitat neamul și nu știe pentru ce trăiește pe lumea asta". La revedere! *(Pleacă.)*

NINA *(întinzînd spre Trigorin pumnul strîns)*: Soț sau făr' de?

TRIGORIN: Soț!

NINA *(oftind)*: Nu, am în mînă un singur bob de mazăre. Mă gîndeam dacă să mă fac sau nu actriță... Dacă aș găsi pe cineva să-mi dea un sfat!

TRIGORIN: În cazuri de astea nu se pot da sfaturi.

(Pauză.)

NINA: Ne despărțim și... poate nu ne vom mai vedea niciodată. Te-aș ruga să iei acest mic medalion ca amintire. Am dat să se graveze pe el inițialele dumitale... și pe partea cealaltă titlul cărții dumitale *Zile și nopți*.

TRIGORIN: Cită grație! *(Sărută medalionul.)* Un dar minunat.

NINA: Să-ți aduci aminte de mine din cînd în cînd.

TRIGORIN: Am să-mi aduc aminte. Mi te voi aminti așa cum erai atunci, în ziua aceea limpede... Ții minte? Acum o săptămînă, cînd purtai o rochie deschisă și am stat de vorbă... iar pe bancă zăcea un pescăruș alb...

NINA *(gînditoare)*: Da, pescărușul... *(Pauză.)* Nu putem vorbi mai mult. Vine lume... Înainte de plecare, două clipe, te rog din suflet... *(Pleacă prin stînga: în același timp prin dreapta intră Arkadina, Sorin în frac și cu o decorație — apoi Iakov, ocupat cu împachetatul.)*

ARKADINA: Rămîi acasă, bătrînelule. Nu se mai fac vizite cu reumatismele tale. *(Către Trigorin.)* Cine a ieșit acum? Nina?

TRIGORIN: Da.

ARKADINA: Pardon, v-am deranjat. *(Se așază.)* Cred c-am împachetat totul. Sînt frîntă de oboseală...

TRIGORIN *(citind inscripția de pe medalion)*: *Zile și nopți*, pagina 121, rîndul 11 și 12...

IAKOV *(strîngînd masa)*: Să împachetez și undițele?

TRIGORIN: Da, o să mai am nevoie de ele. Cărțile dă-le cuiva...

IAKOV: Am înțeles.

TRIGORIN *(pentru sine):* Pagina 121, rîndurile 11 și 12! Ce-o fi în rîndurile astea? *(Către Arkadina.)* Aici în casă sînt cărți de-ale mele?

ARKADINA: Da. În biroul fratelui meu, în dulapul din colț.

TRIGORIN: Pagina 121... *(Pleacă.)*

ARKADINA: Zău, Petrușa, rămîi acasă...

SORIN: Voi plecați, și o să-mi fie greu fără voi în casa asta.

ARKADINA: Și la oraș ce-ai să faci?

SORIN: Nimic deosebit. Totuși! *(Rîde.)* E un eveniment: punerea pietrei fundamentale la Palatul Administrativ și așa și pe dincolo... Aș vrea măcar o oră, două, să scap de viața asta anostă. Mă simt îmbîcsit ca o lulea veche. Am spus să tragă trăsura pe la unu, așa că vom pleca în același timp.

ARKADINA *(după o pauză):* Fie! Trăiește aici, după pofta inimii, numai să nu te plictisești și să nu răcești. Vezi și de fiul meu. Îngrijește-l, sfătuiește-l. *(Pauză.)* Uite, plec și nici nu știu de ce a vrut Konstantin să se împuște. Cred că motivul principal a fost gelozia. Cu cît îl voi lua mai iute pe Trigorin de aici, cu atît o să fie mai bine.

SORIN: Cum să-ți spun? Au mai fost și alte motive, și nu e greu de înțeles: e tînăr, inteligent și trăiește numai la țară, izolat de lume, fără bani, fără situație, fără viitor, fără nici un fel de ocupație. Îi e și lui rușine și se îngrozește de trîndăvia lui. Eu țin foarte mult la el și el mă iubește, totuși i se pare că e de prisos, la urma urmei, în casa asta și că stă de pomană. Și acest amor propriu al lui nu e greu de înțeles...

ARKADINA: Cîtă bătaie de cap am cu el! *(Îngîndurată.)* Să-și caute o slujbă, ce zici?

SORIN *(fluieră; apoi nehotărît):* Mi se pare că cel mai potrivit lucru ar fi ca tu... să-i dai ceva bani. Mai întîi de toate trebuie să se îmbrace omenește, cum s-ar zice. Uită-te la el! Poartă aceeași haină de trei ani, umblă fără palton... *(Rîde.)* Și nu i-ar strica băiatului să petreacă puțin... să plece în străinătate, de pildă... Nu costă cine știe cît...

ARKADINA: Oricum... Pentru un rînd de haine, mai merge; dar ca să plece în străinătate! Dar nu, în momentul de față n-am nici pentru un rînd de haine! *(Cu hotărîre.)* Nu am bani!

(Sorin rîde.)

ARKADINA: N-am!

SORIN *(fluieră):* Bine, iartă-mă, draga mea, nu te supăra, te cred... Tu ești o femeie generoasă și nobilă.

ARKADINA *(printre lacrimi):* Dar n-am bani!

SORIN: Dacă aș avea, se-nțelege că i-aș da eu, dar n-am nici o lăscaie. *(Rîde.)* Toată pensia mi-o ia administratorul și mi-o cheltuiește pentru gospodărie, pe vite, pe prisăci, și banii mei se duc pe gîrlă. Albinele mor, vitele pier și cai de trăsură nu mi se dau niciodată...

ARKADINA: Ba eu am bani, dar vezi, sînt artistă și toaletele m-au ruinat întotdeauna...

SORIN: Tu ești atît de bună... Am multă stimă pentru tine. Da... Dar iar nu mi-e bine. *(Se clatină.)* Am amețit. *(Se sprijină de masă.)* Mi-e rău...

ARKADINA *(speriată):* Petrușa! *(Silindu-se să-l susțină.)* Petrușa, dragul meu!... *(Strigă.)* Ajutați-mă! Ajutați-mă!

(Intră Treplev, bandajat la cap, și Medvedenko.)

ARKADINA: Îi e rău.

SORIN: Nu-i nimic, nu-i nimic... *(Zîmbește, apoi bea apă.)* Mi-a și trecut... cum s-ar zice...

TREPLEV *(către Arkadina)*: Nu te speria, mamă, nu e grav. De la o vreme i se întîmplă des. *(Unchiului.)* Unchiule, trebuie să stai culcat.

SORIN: Da, puțin... Și totuși, am să mă duc la oraș... Am să stau culcat puțin și apoi am să plec... Ei, și-așa... *(Merge sprijinindu-se în baston.)*

MEDVEDENKO *(îl duce la braț)*: Știi ghicitoarea: dimineața în patru labe, la amiază în două, seara în trei...

SORIN *(rîde)*: Întocmai. Iar noaptea pe spate. Îți mulțumesc, pot merge și singur...

MEDVEDENKO: Haideți... fără nazuri...

(Ies cu Sorin.)

ARKADINA: M-a speriat!

TREPLEV: Nu e bine că stă la țară. Lîncezește. Uite, mamă, vezi, dacă te-ar apuca așa, dintr-o dată, generozitatea și l-ai împrumuta cu vreo mie cinci sute, două mii de ruble, ar putea trăi la oraș un an întreg.

ARKADINA: Nu am bani! Sînt artistă, nu bancher!

(Pauză.)

TREPLEV: Mamă, schimbă-mi pansamentul. O faci atît de bine!

ARKADINA *(ia din dulapul cu medicamente o sticluță cu iodoform și o cutie cu pansamente)*: Doctorul a întîrziat.

TREPLEV: A făgăduit să vină pe la zece și acum e amiază.

ARKADINA: Stai jos! *(Îi scoate vechiul pansament.)* Parcă ai avea un turban. Aseară întreba un

drumeț la bucătărie de ce naționalitate ești. Rana e aproape vindecată. A mai rămas o nimica toată. *(Îl sărută pe frunte.)* În lipsa mea n-ai să mai faci din nou pac-pac?

TREPLEV: Nu, mamă. A fost o clipă de desperare necugetată; n-am mai fost stăpîn pe mine. Dar n-o să se mai repete. *(Îi sărută mîna.)* Mîinile tale sînt de aur. Îmi aduc aminte, demult, demult — erai încă la teatrul de stat, eu eram mic pe atunci — a fost o bătaie la noi în curte. Au bătut o spălătoreasă. Ții minte? Au ridicat-o în nesimțire... Tu te duceai mereu pe la ea, îi duceai doctorii, îi spălai copiii în albie. Nu se poate să nu-ți aduci aminte!

ARKADINA: Nu. *(Îi face noul pansament.)*

TREPLEV: În aceeași casă cu noi locuiau două balerine... Veneau să bea cafeaua la tine...

ARKADINA: Da, de asta îmi aduc aminte.

TREPLEV: Erau foarte bisericoase. *(Pauză.)* Zilele astea am început să te iubesc iar cu duioșie și din tot sufletul, ca în copilărie. Nu mi-a mai rămas nimeni afară de tine. Numai că de ce, de ce te lași sub influența acestui om?

ARKADINA: Tu nu-l înțelegi, Konstantin! E o fire dintre cele mai nobile...

TREPLEV: Totuși, cînd i s-a spus că vreau să-l provoc la duel, noblețea nu l-a împiedicat să se dovedească laș. Și-acum uite-l că pleacă! Fuge rușinos!

ARKADINA: Ce absurditate! Eu l-am rugat doar să plece de-aici!

TREPLEV: O fire din cele mai nobile! Uite că sîntem aproape să ne încăierăm din pricina lui, iar el, în clipa asta, desigur, undeva prin salon sau prin grădină, rîde de noi... O cultivă pe Nina și se străduiește s-o convingă definitiv că el e un geniu.

ARKADINA: Tu simți un fel de bucurie să-mi spui lucruri neplăcute. Pe omul ăsta eu îl stimez, și te rog să nu vorbești urît despre el în fața mea!

TREPLEV: Eu însă nu-l stimez. Ai vrea să mă uit la el ca la un geniu, dar, iartă-mă, nu știu să mint și scrierile lui mă dezgustă.

ARKADINA: Te roade invidia! Oamenilor fără talent dar cu pretenții nu le rămîne altceva decît să tăgăduiască adevăratele talente. E și asta o mîngîiere, n-am ce zice!

TREPLEV *(ironic):* Adevăratele talente! *(Furios.)* Dacă e așa, ei bine, am eu mai mult talent decît voi toți la un loc! *(Își smulge pansamentul de pe cap.)* Voi, învechiții, ați pus stăpînire pe artă și credeți că numai ce faceți voi e legitim și adevărat, iar pe ceilalți îi prigoniți și-i înăbușiți! Nu vă recunosc. Nu vă recunosc nici pe tine, nici pe el!

ARKADINA: Decadentule!...

TREPLEV: Întoarce-te la teatrul tău scump și joacă în piese nătînge și fără duh.

ARKADINA: Niciodată n-am jucat în piese de-astea. Slăbește-mă! Nu ești în stare să scrii nici cel mai nenorocit vodevil. Tîrgoveț din Kiev! Parazitule!

TREPLEV: Zgripțoroaico!

ARKADINA: Zdrențărosule! *(Treplev se așază și plînge încet.)* Om de nimic. *(Se plimbă agitată.)* Liniștește-te! Nu trebuie să plîngi! *(Plînge și ea.)* Nu trebuie!... *(Îi sărută fruntea, obrajii, părul.)* Copilul meu drag, iartă-mă!... Iart-o pe mama ta păcătoasă! Iartă-mă, nenorocita de mine!

TREPLEV *(o îmbrățișează):* Dac-ai ști! Am pierdut tot! Ea nu mă iubește! Nu mai pot să scriu... Mi s-au spulberat toate speranțele...

ARKADINA: Nu deznădăjdui... Vor trece toate. El o să plece și ea o să te iubească din nou. *(Îi șterge lacrimile.)* Ajunge! Ne-am împăcat.

TREPLEV *(îi sărută mîinile)*: Da, mamă!

ARKADINA *(duioasă)*: Împacă-te și cu el! Nu e nevoie de duel. Nu e așa?

TREPLEV: Bine. Numai dă-mi voie, mamă, să nu-l mai văd. Mi-e greu... E peste puterile mele... *(Intră Trigorin.)* Uite... Mă duc... *(Strînge grăbit medicamentele în dulap.)* Pansamentul o să mi-l facă doctorul...

TRIGORIN *(caută în carte)*: Pagina 121... rîndul 11—12. Ah, iată! *(Citește.)* „*Dacă vreodată vei avea nevoie de viața mea, vino și ia-o*".

(Treplev ridică pansamentul și pleacă.)

ARKADINA *(ascultîndu-se la ceas)*: Peste puțin vor trage caii la scară.

TRIGORIN *(pentru sine)*: „*Dacă vreodată vei avea nevoie de viața mea, vino și ia-o*".

ARKADINA: Sper că ai împachetat totul?

TRIGORIN *(nerăbdător)*: Da, da... *(Îngîndurat.)* De ce la chemarea asta a unui suflet curat m-am simțit trist, și inima mi s-a strîns de durere?... „*Dacă vreodată vei avea nevoie de viața mea, vino și ia-o*". *(Arkadinei.)* Să mai rămînem încă o zi! *(Arkadina dă din cap negativ.)* O zi măcar...

ARKADINA: Nu, dragul meu! Știu ce te reține. Dar trebuie să fii stăpîn pe tine. Ești puțin ametit, trezește-te.

TRIGORIN: Fii și tu trează, rogu-te, și dovedește că ești înțelegătoare și cu judecată și ia lucrurile ca o adevărată prietenă... *(Îi strînge mîna.)* Tu știi să te jertfești... Poartă-te ca un prieten... Renunță...

ARKADINA *(puternic emoționată)*: Atît ești de înnebunit?

TRIGORIN: Mă cheamă ceva spre ea. Poate că e tocmai ceea ce-mi trebuie.

ARKADINA: Dragostea unei fetițe de provincie! Ce puțin te cunoști!

TRIGORIN: Uneori oamenii dorm mergînd. La fel și eu: vorbesc cu tine acum și parcă dorm și o văd pe ea, în vis... Visuri fermecătoare și dulci au pus stăpînire pe mine... Renunță la mine...

ARKADINA *(tremurînd):* Nu, nu... Sînt și eu o femeie ca oricare alta. De ce-mi vorbești așa? Nu mă chinui, Boris! Mi-e groază...

TRIGORIN: Dacă ai vrea, ai putea fi o femeie extraordinară. Numai iubirea tinerească, plină de farmec și de poezie, care te fură în lumea visurilor, numai ea îți poate da fericirea pe pămînt. Pînă acum n-am mai întîlnit iubirea asta. În tinerețe n-am avut timp. Am bătut la ușa tuturor redacțiilor, m-am luptat cu sărăcia. Acum însă iat-o, a sosit în sfîrșit, și mă cheamă! Ce rost ar avea să fug de ea?

ARKADINA *(mînioasă):* Ai înnebunit?

TRIGORIN: Fie și-așa!

ARKADINA: V-ați înțeles cu toții astăzi să mă chinuiți? *(Plînge.)*

TRIGORIN *(se apucă de cap):* Nu înțelege! Nu vrea să înțeleagă!

ARKADINA: Să fiu oare chiar atît de urîtă și bătrînă, încît să mi se poată vorbi fără nici o jenă despre alte femei? *(Îl îmbrățișează și-l sărută.)* O, ai înnebunit, scumpul meu, idolul meu! Tu ești ultima pagină a vieții mele! *(Îngenunchează.)* Bucuria mea, mîndria mea, fericirea mea... *(Îi cuprinde genunchii.)* Dacă mă părăsești fie și pentru un ceas, n-am să pot îndura, am să înnebunesc, stăpînul meu minunat, stăpînul meu fără seamăn...

TRIGORIN: Ar putea să intre cineva. *(Îi ajută să se ridice.)*

ARKADINA: N-are decît, nu mi-e rușine de iubirea mea pentru tine. *(Îi sărută mîinile.)* Comoara

mea, minte zvăpăiată, ești gata să faci o nebunie, dar eu nu vreau și n-am să te las... *(Ride.)* Ești al meu... Ești al meu... Și fruntea asta e a mea și ochii sînt ai mei și părul ăsta mătăsos e al meu... Ești tot al meu! Cu talentul tău, cu inteligența ta, ești cel mai bun dintre scriitorii de azi, ești singura nădejde a Rusiei... Ești sincer, simplu, proaspăt, ai un umor atît de sănătos. Tu știi să redai, cu o singură trăsătură, ce e mai caracteristic la un personaj sau într-un peisaj, oamenii tăi sînt vii și trăiesc... O, tu nu poți fi citit fără emoție. Crezi că te tămîiez, că te lingușesc! Uită-te în ochii mei, privește... Am aerul unei mincinoase? Nu simți că numai eu știu să te prețuiesc, că numai eu îți spun adevărul, dragul meu, minunea mea... O să pleci. Nu e așa? Și n-ai să mă părăsești?

TRIGORIN: N-am voință... Niciodată n-am avut voință. Vlăguit, moale, supus întotdeauna, să plac eu oare femeilor? Ia-mă, du-mă, dar să nu mă lași să fac nici un pas fără tine!

ARKADINA *(pentru sine):* Acum e al meu! *(Cu nepăsare, ca și cum nu s-ar fi întîmplat nimic.)* De altfel, dacă vrei, poți să rămîi. Am să plec singură, iar tu o să vii peste o săptămînă. La urma urmei, de ce să te grăbești?

TRIGORIN: Nu, mai bine plecăm împreună.

ARKADINA: Cum vrei! Fie și împreună... *(Pauză. Trigorin însemnă ceva în caiet.)* Ce scrii acolo?

TRIGORIN: Am auzit azi dimineață o vorbă frumoasă: „Crîngul fecioarei". O să-mi folosească. *(Se-ntinde.)* Așadar, plecăm nu-i așa? Iar vagoane, iar gări, iar bufete, iar geamantane, iar discuții...

ȘAMRAEV *(intrînd):* Am cinstea să vă anunț cu părere de rău că trăsura a tras la scară. Multstimată doamnă, e timpul să plecați la gară; trenul vine la ora două și cinci minute! Fii bună, Irina

Nikolaevna, şi nu uita să afli unde e acum actorul Suzdalţev! Trăieşte? E sănătos? Pe vremuri trăgeam cîte un chef împreună. Era neîntrecut în *Curierul din Lyon*. Ţin minte că împreună cu el, la Elisavetgrad, juca tragedianul Izmailov, un foarte bun actor şi el. Nu te grăbi, stimată doamnă, mai sînt cinci minute. Odată, într-o melodramă — jucau pe conspiratorii şi fuseseră descoperiţi — trebuind să spună: „Am căzut într-o cursă", Izmailov a spus: „Am căzut într-o curcă"... *(Rîde cu hohote.)* Auzi, curcă!

(În timp ce vorbeşte, Iakov umblă la geamantane, fata din casă îi aduce Arkadinei pălăria, mantoul, umbrela, mănuşile, toţi o ajută pe Arkadina să se îmbrace. Bucătarul priveşte din pragul uşii din stînga, apoi intră nehotărît. Intră şi Polina Andreevna, apoi Sorin şi Medvedenko.)

POLINA ANDREEVNA *(cu un coş în mînă)*: Poftim şi prune pentru drum... Sînt foarte dulci. Poate o să vi se facă poftă.

ARKADINA: Eşti foarte bună, Polina Andreevna.

POLINA ANDREEVNA: La revedere, draga mea! Dacă a fost ceva care v-a supărat... Iertaţi-mă! *(Plînge.)*

ARKADINA: Totul a fost cum nu se poate mai bine. Numai că nu trebuie să plîngi.

POLINA ANDREEVNA: Cum trece viaţa!

ARKADINA: Ce să-i faci!

SORIN *(în palton, cu pelerină, cu pălărie, baston, trece prin cameră intrînd pe uşa din stînga)*: Surioară, e timpul. Să nu întîrziem, la urma urmei... Eu mă duc la trăsură! *(Pleacă.)*

MEDVEDENKO: Ca să vă petrec, o s-o iau pe jos la gară. Ajung numaidecît. *(Pleacă.)*

ARKADINA: La revedere, dragii mei... Dacă om mai trăi şi om fi sănătoşi, o să ne vedem la vară din nou. *(Fata în casă, Iakov şi bucătarul îi sărută mîna.)* Să nu mă uitaţi. *(Îi dă bucătarului o rublă.)* Uite o rublă. Împărţiţi-o între voi trei.

BUCĂTARUL: Vă mulţumim, coniţă. Drum bun! Vă sîntem foarte recunoscători.

IAKOV: Să fie într-un ceas bun!

ŞAMRAEV: Ne-ai ferici cu o scrisorică. La revedere, Boris Alexeevici!

ARKADINA: Unde e Konstantin? Spuneţi-i că plec. Trebuie să ne luăm rămas bun. Să-mi păstraţi o amintire bună. *(Către Iakov.)* I-am dat o rublă bucătarului, pentru cîteşitrei.

(Ies cu toţii în dreapta, scena rămîne goală. În dosul scenei zgomot ca la plecare. Fata din casă se întoarce şi ia coşul cu prune, apoi iese.)

TRIGORIN *(întorcîndu-se)*: Mi-am uitat bastonul. Trebuie să fie pe terasă. *(Se îndreaptă spre uşa din stînga şi se-întîlneşte cu Nina, care intră.)* Dumneata? Noi plecăm...

NINA: Am presimţit c-o să ne mai vedem. *(Emoţionată.)* Boris Alexeevici, am luat o hotărîre definitivă. Zarurile sînt aruncate, m-apuc de teatru! Mîine nu voi mai fi aici, îl părăsesc pe tata, părăsesc totul şi încep o viaţă nouă. Plec şi eu la Moscova, ca şi dumneata. Ne vom vedea acolo.

TRIGORIN *(după ce priveşte în jur)*: Să tragi la „Bazarul slav". Şi dă-mi de ştire imediat în strada Molceanovka, la casa lui Groholski... Mă grăbesc...

(Pauză.)

NINA: Încă o clipă!

TRIGONIN *(cu vocea scăzută):* Ești atît de frumoasă! O, ce fericire la gîndul că ne vom revedea în curînd! *(Ea își lasă capul pe pieptul lui.)* Voi vedea iarăși ochii aștia minunați, zîmbetul ăsta nespus de frumos și de gingaș... Trăsăturile astea blajine, chipul ăsta plin de curățenie îngerească... Draga mea! *(Sărutare prelungă.)*

Cortina

Între actul al treilea și al patrulea au trecut doi ani.

ACTUL AL PATRULEA

Un salon din casa lui Sorin, transformat de Konstantin Treplev în cabinet de lucru. În dreapta și stînga, uși ce duc în camerele interioare. În față, o ușă de sticlă, spre terasă. Afară de mobila de salon, obișnuită, în colțul din dreapta, o masă de scris: lîngă ușa din stînga un divan turcesc, un dulap cu cărți, cărți pe fereastră, pe scaune. E seară. Arde o singură lampă cu abajur. Semiîntuneric. Se aude foșnetul frunzelor copacilor și vuietul vîntului în coșuri. Paznicul de noapte bate toaca. Intră *Medvedenko* și *Maşa*.

MAȘA *(strigînd):* Konstantin Gavrilîci! Konstantin Gavrilîci! *(Se uită în jur.)* Nu e nimeni. Bătrînul întreabă în fiecare clipă unde e Kostea, unde e Kostea... Nu poate trăi fără el...

MEDVEDENKO: Se teme de singurătate. *(Ascultă.)* Ce vreme îngrozitoare. Ține de două zile.

MAȘA *(face lampa mai mare):* Ce valuri sînt pe lac, ce valuri uriașe!

MEDVEDENKO: În grădină e întuneric. Ar trebui să dărîme scena aceea. Stă goală, urîtă, ca un schelet, și cortina pocnește în bătaia vîntului. Cînd am trecut aseară pe acolo mi s-a părut că plîngea cineva înăuntru.

MAȘA: Ei asta-i...

(Pauză.)

MEDVEDENKO: Mașa, să mergem acasă!

MAȘA *(dă din cap)*: Eu rămîn să dorm aici.

MEDVEDENKO *(o imploră)*: Hai acasă, Mașa! I-o fi foame copilului...

MAȘA: Fleacuri. O să-i dea Matriona de mîncare.

(Pauză.)

MEDVEDENKO: E păcat. E a treia noapte de cînd stă fără maică-sa.

MAȘA: Tare te-ai mai făcut plicticos! Înainte, cel puțin, îi dădeai cu filozofia. Acum însă atîta știi: Hai acasă, copilul, hai acasă, copilul! Altceva nu mai aud de la tine!

MEDVEDENKO: Să plecăm, Mașa!

MAȘA: Du-te singur!

MEDVEDENKO: Taică-tău n-o să-mi dea calul.

MAȘA: O să ți-l dea. Roagă-l și o să ți-l dea.

MEDVEDENKO: Bine. Am să-l rog. Asta înseamnă că tu vii mîine?

MAȘA *(prizează tabac)*: Da, mîine. Tare ești pisălog!...

(Intră Treplev și Polina Andreevna. Treplev aduce cîteva perne și o pătură, iar Polina Andreevna, rufăria de pat. Le pun pe divanul turcesc, apoi Treplev se așază la masa lui de lucru.)

MAȘA: Da' ce faci cu asta, mamă?

POLINA ANDREEVNA: Piotr Nikolaevici ne-a rugat să-i facem patul aici, lîngă Kostea.

MAȘA: Lasă, că-l fac eu! *(Face patul.)*

POLINA ANDREEVNA *(oftind)*: Omul bătrîn e ca un copil. *(Se apropie de masa de scris, se sprijină în coate și se uită într-un manuscris; pauză.)*

MEDVEDENKO: Atunci, mă duc. La revedere, Maşa! *(Îi sărută mîna.)* La revedere, mamă! *(Vrea să sărute mîna soacră-si.)*

POLINA ANDREEVNA *(plictisită):* Haide! Du-te cu Dumnezeu.

MEDVEDENKO: La revedere, Konstantin Gavrilîci!

(Treplev îi dă mîna tăcut. Medvedenko pleacă.)

POLINA ANDREEVNA *(privind manuscrisul):* Cine credea sau bănuia că dumneata, Kostea, ai să ajungi un scriitor adevărat — şi uite, slavă Domnului, au început să-ţi trimită şi bani de pe la reviste! *(Îi mîngîie părul.)* Şi ce frumuşel te-ai făcut... Bunul, dragul meu Kostea, fii mai blînd cu Maşenka mea!

MAŞA *(făcînd patul):* Dă-i pace, mamă!...

POLINA ANDREEVNA *(lui Treplev):* E tare drăguţă. *(Pauză.)* Ştii, Kostea, unei femei nu-i trebuie decît o mîngîiere din ochi. O ştiu de la mine.

(Treplev, fără să scoată o vorbă, se scoală de la masă şi pleacă.)

MAŞA: Uite că l-ai supărat. De ce nu-i dai pace?

POLINA ANDREEVNA: Îmi pare rău de tine, Maşenka!

MAŞA: Ai şi de ce!

POLINA ANDREEVNA: Mă doare inima pentru tine. Văd totul şi înţeleg totul.

MAŞA: Toate sînt numai prostii. Dragoste fără speranţă nu există decît în romane. Toate sînt fleacuri. Numai că nu trebuie să te laşi şi să tot aştepţi, să aştepţi fără să ştii ce... Cum ţi s-a furişat dragostea în inimă, trebuie s-o smulgi. Ni s-a făgăduit

că o să-l mute pe bărbatul meu în alt județ. Cînd o să ne mutăm acolo, am să uit totul!... Am să smulg dragostea din suflet, cu rădăcină cu tot.

(Se-aude un vals melancolic din odăile vecine.)

POLINA ANDREEVNA: Kostea cîntă. Înseamnă că-i trist.

MAȘA *(face cîțiva pași de vals, fără zgomot):* Ceea ce e important, mamă, e să nu-l tot ai în față mereu. Dacă l-or muta pe Semion, crede-mă că-ntr-o lună l-am și uitat. Toate astea sînt fleacuri.

(Se deschide ușa din stînga. Dorn și Medvedenko împing un jilț în care stă Sorin.)

MEDVEDENKO: Acum am șase guri acasă. Și făina s-a făcut șaptezeci de copeici pudul.

DORN: Descurcă-te dacă poți!

MEDVEDENKO: Ușor îți vine să rîzi dumitale, care ești căptușit cu bani.

DORN: Cu bani? După treizeci de ani de practică, prietene, de practică fără răgaz, în care timp n-am fost stăpîn pe mine nici noaptea, nici ziua, am izbutit să strîng abia două mii de ruble și le-am cheltuit și pe astea nu demult, în străinătate. Nu mai am nimic!

MAȘA *(către soțul ei):* N-ai plecat?

MEDVEDENKO *(scuzîndu-se):* Cum era să plec dacă nu-mi dă cal!

MAȘA *(cu vocea scăzută, supărată):* De nu te-aș mai vedea în față!

(Jilțul lui Sorin e împins în partea stîngă a camerei. Polina Andreevna, Maşa și Dorn se așază în jurul lui. Medvedenko, necăjit, se retrage într-un colț.)

DORN: Cîte schimbări la voi! Din salon ați făcut birou.

MAȘA: Lui Konstantin Gavrilici îi e mai la îndemînă să lucreze aici. Cînd vrea, poate ieși în grădină să se mai gîndească.

(Se aude bătaia paznicului.)

SORIN: Unde e sora mea?

DORN: A plecat la gară să-l întîmpine pe Trigorin. Se întoarce numaidecît.

SORIN: Dacă ai crezut că e nevoie s-o chemi și pe soră-mea, înseamnă că boala mea e primejdioasă! *(După o pauză.)* Și, totuși, mă mir! Sînt greu bolnav și cu toate astea nu mi se dă nici un fel de doctorie!

DORN: Ce vrei să-ți dau? Valeriană, bicarbonat, chinină?

SORIN: Acum iar începem cu filozofia. O, ce chin! *(Arătînd cu capul spre divan.)* Pentru mine l-ați pregătit?

POLINA ANDREEVNA: Pentru dumneata, Piotr Nikolaevici.

SORIN: Mulțumesc.

DORN *(fredonează)*: „*Plutește luna-n ceruri noaptea*"...

SORIN: Știi, am un subiect de nuvelă pentru Kostea! O să se cheme *Omul care a vrut*, *L'homme qui a voulu*. Cîndva, în tinerețe, am vrut să fiu scriitor și n-am izbutit. Am vrut să vorbesc frumos și am vorbit detestabil. *(Se strîmbă.)* „Ei, și-așa, la urma urmei, cum s-ar zice, așa și pe dincolo"... mi se întîmpla la tribunal să fac o expunere de motive și începeam să lungesc vorba și să mă bîlbîi, de mă treceau sudorile. Am vrut să mă căsătoresc și nu m-am căsătorit. Am vrut să trăiesc întotdeauna la oraș și iată că îmi sfîrșesc zilele la țară... Ei, și-așa...

DORN: Ai vrut să capeți titlul de consilier și-l ai.

SORIN *(rîde)*: Asta n-a fost ținta mea. A venit de la sine.

DORN: Recunoaște că nu e prea înțelept să te mai plîngi de viață la șaizeci și doi de ani.

SORIN: Ce încăpățînat! Dar înțelege că vreau să trăiesc!

DORN: E o nechibzuință. După legile naturii, orice viață trebuie să aibă un sfîrșit.

SORIN: Dumneata judeci ca un om sătul. Ești sătul și de aceea nu-ți mai pasă de viață. Ți-e totuna. Dar o să-ți fie și dumitale frică de moarte, cum le e tuturor...

DORN: Frica de moarte e o frică animalică. Trebuie s-o înăbușim. Se tem de moarte numai cei care cred în viața viitoare și cărora le e frică de păcatele lor. Dar dumneata? Mai întîi că nu ești credincios și apoi, ce păcate ai făcut? Ai fost judecător douăzeci și cinci de ani. Asta e tot.

SORIN *(rîde)*: Ba douăzeci și opt...

(Intră Treplev și se așază pe un taburet la picioarele lui Sorin. Masa îl privește tot timpul.)

DORN: Îl împiedicăm pe Konstantin Gavrilici să lucreze.

TREPLEV: Nu face nimic.

(Pauză.)

MEDVEDENKO: Dă-mi voie, doctore, să te-ntreb care oraș din străinătate ți-a plăcut mai mult.

DORN: Genova.

TREPLEV: De ce Genova?

DORN: Acolo e o mulțime neobișnuită pe străzi. E foarte frumos. Cînd părăsești seara hotelul, strada e

ticsită de lume. Te miști prin mulțime fără nici o țintă, încoace și încolo, în linii frînte, trăiești cu ea, te contopești cu sufletul ei și începi să crezi că într-adevăr poate să existe un singur suflet universal, pe care l-a jucat cîndva Nina Zarecinaia în piesa dumitale. Dar, pentru că veni vorba, unde-o mai fi acum Zarecinaia și ce-o mai fi făcînd?

TREPLEV: Cred că e sănătoasă.

DORN: Mi s-a spus că ar fi dus o viață ciudată. Să fie adevărat?

TREPLEV: E o poveste lungă, doctore.

DORN: Spune-o pe scurt.

(Pauză.)

TREPLEV: A fugit de-acasă și a trăit cu Trigorin. Știai?

DORN: Asta știu.

TREPLEV: A avut și un copil care a murit. După cum era de așteptat, Trigorin a lăsat-o și s-a întors la legăturile lui de mai înainte. De altfel, el nu a rupt niciodată vechile lui legături; dar fără caracter cum îl știi, s-a învîrtit și ici și colo. După cîte am înțeles, din cele cîte am aflat, viața personală a Ninei n-a reușit de loc.

DORN: Dar cu teatrul?

TREPLEV: Se pare că a nimerit-o și mai rău. A debutat undeva, lîngă Moscova, la un teatru de vară, apoi a plecat în provincie. Pe vremea aceea n-o pierdeam din ochi și unde era ea, eram și eu. Încerca numai roluri mari, dar jocul ei otova și fără gust, cu țipete și gesturi exagerate, n-o ajuta. Erau și unele momente cînd striga cu talent, cînd murea cu talent, dar erau numai momente.

DORN: Va să zică, o brumă de talent tot are.

TREPLEV: Greu de deslușit. Fără îndoială că trebuie să aibă. Eu am văzut-o jucînd dar ea n-a vrut să

mă vadă. Servitorii de la hotel nu mă lăsau să intru. Am înțeles ce se petrece cu ea și n-am mai stăruit. *(Pauză.)* Și... ce să vă mai spun? Mai tîrziu, cînd m-am întors acasă, am primit scrisori de la ea. Scrisori inteligente, calde, interesante. Nu se plîngea, dar îmi dădeam seama că trebuie să fie foarte nenorocită. La fiecare rînd al ei simțeai încordarea nervilor și-o imaginație cam dezordonată. Iscălea „Pescărușul". În *Rusalca*, morarul spune despre el că e un corb. Ea, în scrisorile ei repeta neîncetat despre ea că e un pescăruș. Acum e aici.

DORN: Cum aici?

TREPLEV: În tîrg, la un han. Are o cameră. A sosit de vreo cinci zile. M-am dus s-o văd — Maria Ilinișna a fost și ea — dar nu primește pe nimeni. Semion Semionovici ne-a spus c-ar fi văzut-o ieri după masă pe cîmp, la vreo două verste de-aici.

MEDVEDENKO: Da, am văzut-o. Se ducea spre tîrg. Am salutat-o și am întrebat-o de ce nu vine la noi în vizită. Mi-a spus c-o să vină.

TREPLEV: N-o să vină. *(Pauză.)* Tatăl și mama ei vitregă nu vor să mai știe de ea. Au pus peste tot paznici, să n-o lase nici să se apropie de conac. *(Se duce împreună cu doctorul lîngă masa de scris.)* Ce ușor e, doctore, să fii filozof pe hîrtie, și ce greu e în realitate!

SORIN: Ce fată încîntătoare era!

DORN: Ce-ai spus?

SORIN: Că era o fată încîntătoare! Consilierul Sorin a fost într-o vreme chiar îndrăgostit de ea.

DORN: Don Juan bătrîn!

(Se aude rîsul lui Șamraev.)

POLINA ANDREEVNA: Se pare că se întorc ai noștri de la gară...

TREPLEV: Da. O aud pe mama!

(Intră Arkadina, Trigorin și Șamraev.)

ȘAMRAEV *(intrînd)*: Toți îmbătrînim, pe toți ne roade vitregia anilor, numai dumneata, preastimată doamnă, ești mereu tînără... Ca întotdeauna ai o bluză de culoare deschisă, ești vioaie și plină de grație...

ARKADINA: Iar vrei să mă deochi, plicticosule!

TRIGORIN *(către Sorin)*: Bine te-am găsit, Piotr Nikolaevici! Tot bolnav? Nu-mi place! *(Văzînd-o pe Maşa, bucuros.)* Maria Ilinișna!

MAȘA: M-ai recunoscut? *(Îi strînge mîna.)*

TRIGORIN: Căsătorită?

MAȘA: De mult!

TRIGORIN: Fericită? *(Îl salută pe Dorn și pe Medvedenko, apoi, nehotărît, se apropie de Treplev.)* Irina Nikolaevna mi-a spus că ai uitat trecutul și nu mai ești supărat.

(Treplev îi întinde mîna.)

ARKADINA *(către fiul ei)*: Boris Alexeevici a adus revista cu noua ta povestire.

TREPLEV *(luînd revista)*: Mulțumesc. Ești foarte amabil. *(Toți se așază.)*

TRIGORIN: Admiratorii dumitale îți trimit salutări... La Petersburg și la Moscova lumea se interesează mult de dumneata și mă tot întreabă mereu. Vor să știe ce fel de om ești, cîți ani ai, dacă ești blond sau brun... Toți cred — nu știu de ce — că nu mai ești tînăr. Și nimeni nu-ți știe numele adevărat, de vreme ce scrii sub pseudonim. Ești misterios ca Masca de Fier.

TREPLEV: Pentru mult timp la noi?

TRIGORIN: Nu. Am de gînd să plec chiar mîine la Moscova. Trebuie. Mă grăbesc să termin o nuvelă

și apoi am făgăduit și ceva pentru o antologie. Într-un cuvînt, tot vechea poveste!

(În timp ce ei vorbesc, Arkadina și Polina Andreevna așază și desfac în mijlocul camerei o masă de joc. Șamraev aprinde lumînările, așază scaunele. Apoi scoate din dulap un joc de loto.)

TRIGORIN: Vremea nu m-a primit prea bine. Bate un vînt aspru. Mîine dimineață, dacă s-o mai liniști, am să mă duc la lac să prind pește. Vreau să văd cu același prilej grădina și locul unde — ții minte — s-a jucat piesa dumitale. Mi-a venit în gînd un subiect, pe care îl simt cum crește. Trebuie numai să-mi împrospătez în minte locul acțiunii.

MAȘA *(către tatăl ei)*: Tată, dă-i voie bărbatului meu să ia calul! Trebuie să plece acasă.

ȘAMRAEV *(îngînă)*: Calul... acasă... *(Sever.)* Ai văzut doar și tu. Acum au venit caii de la gară. Nu-i pot porni iar.

MAȘA: Dar mai sînt și alți cai... *(Văzînd că nu-i răspunde, face un gest descurajat cu mîna.)* Decît să ai de a face cu voi...

MEDVEDENKO: Lasă, Maşa, că mă duc pe jos... Da...

POLINA ANDREEVNA *(oftînd)*: Pe jos, pe o asttel de vreme... *(Se așază la masa de joc.)* Luați loc, vă rog!

MEDVEDENKO: Sînt numai șase verste... La revedere!... *(Sărută mîna soției sale.)* La revedere, mamă! *(Polina Andreevna îi întinde în silă mîna să i-o sărute.)* N-aș fi supărat pe nimeni, dar e vorba de copil! *(Salută pe toți ceilalți.)* La revedere!... *(Pleacă, cu aerul unui om vinovat.)*

ȘAMRAEV: Nu face nimic. O ia el și pe jos, că doar nu-i general...

POLINA ANDREEVNA *(bate în masă):* Rog pe toată lumea să poftească... Să nu pierdem vremea! În curînd vom fi chemaţi la cină.

(Şamraev, Dorn şi Maşa se aşază la masă.)

ARKADINA *(către Trigorin):* Cînd încep serile lungi de toamnă, aici se joacă loto. Uită-te la lotoul ăsta de modă veche cu care jucam cu răposata maicămea cînd eram copil! Nu vrei să joci cu noi o partidă pînă la cină? *(Se aşază cu Trigorin la masă.)* Jocul e plictisitor, dar dacă te obişnuieşti cu el, merge. *(Împarte la toţi cîte trei cartoane.)*

TREPLEV *(frunzărind revista):* Nuvela lui a citit-o, la a mea însă nici n-a tăiat filele! *(Pune revista pe masa de scris, apoi se îndreaptă spre uşa din stînga şi, trecînd pe lîngă Arkadina, îi sărută părul.)*

ARKADINA: Kostea, tu nu joci?

TREPLEV: Iartă-mă, dar n-am chef... Mă duc să mă plimb... *(Iese.)*

ARKADINA: Miza — zece copeici! Doctore, pune pentru mine.

DORN: Am înţeles!

MAŞA: Aţi pus toţi? Încep... Douăzeci şi doi!

ARKADINA: Este!

MAŞA: Trei!...

DORN: Uite-l!

MAŞA: Ai pus trei? Opt! Optzeci şi unu! Zece!

ŞAMRAEV: Nu aşa de iute!

ARKADINA: Nu ştiţi ce primire mi s-a făcut la Harkov, dragii mei! Şi-acum sînt ametită!

MAŞA: Treizeci şi patru!

(În spatele scenei se aude un vals melancolic.)

ARKADINA: Studenții mi-au făcut ovații... Trei coșuri cu flori, două jerbe și asta... *(Scoate de la piept o broșă și-o aruncă pe masă.)*

ȘAMRAEV: E ceva...

MAȘA: Cincizeci!

DORN: Cincizeci în cap?

ARKADINA: Purtam o toaletă minunată! Orice s-ar zice, știu să mă-mbrac!

POLINA ANDREEVNA: Kostea cîntă. E trist, bietul băiat!

ȘAMRAEV: Îl înjură gazetele tare de tot.

MAȘA: Șaptezeci și șapte!

ARKADINA: Ăsta să-i fie necazul!

TRIGORIN: N-are noroc. Nu-și poate găsi tonul adevărat. E la el ceva ciudat, neprecis, care de multe ori seamănă a aiureală. Nici un personaj nu e viu!

MAȘA: Unsprezece!

ARKADINA *(uitîndu-se la Sorin)*: Petrușa, tu te plictisești! *(Pauză)*. Doarme.

DORN: Doarme consilierul nostru.

MAȘA: Șapte! Nouăzeci!

TRIGORIN: Mă întreb dacă aș mai scrie trăind la o moșie ca asta, lîngă un lac! Mi-aș învinge patima asta și aș pescui toată ziua!

MAȘA: Douăzeci și opt!

TRIGORIN: Să prinzi un cosac sau un biban e o mare plăcere.

DORN: Eu cred în Konstantin Gavrilici. Are ceva! E ceva în el! Gîndește în imagini, povestirile lui sînt pitorești, colorate, le simți cu adevărat. Păcat numai că nu urmărește ținte bine hotărîte. Impresionează, dar atît. Și numai cu asta n-ajungi departe. Irina Nikolaevna, îți pare bine că fiul dumitale e scriitor?

ARKADINA: Închipuiți-vă că n-am citit încă nimic de el. N-am timp niciodată.

MAȘA: Douăzeci și șase!

(Treplev intră încet și se îndreaptă spre masa lui de scris.)

ȘAMRAEV *(către Trigorin)*: Boris Alexeevici, a rămas la noi ceva de-al dumneavoastră.

TRIGORIN: Ce anume?

ȘAMRAEV: Pescărușul pe care l-a împușcat într-o zi Konstantin Gavrilici. Mi-ați spus să-l dau la împăiat...

TRIGORIN: Nu-mi aduc aminte. *(Gîndindu-se.)* Nu-mi aduc aminte!

MAȘA: Șaizeci și șase! Unu!

TREPLEV *(deschide fereastra și ascultă)*: Ce beznă! Nu înțeleg de ce sînt atît de neliniștit!

ARKADINA: Kostea, închide fereastra, e curent!

(Treplev închide fereastra.)

MAȘA: Optzeci și opt!

TRIGORIN: Domnilor, am cîștigat partida!

ARKADINA *(veselă)*: Bravo! Bravo!

ȘAMRAEV: Bravo!

ARKADINA: Omului ăstuia îi merge mereu în plin. *(Se ridică.)* Și acum, hai să mîncăm ceva! Celebritatea noastră n-a prînzit astăzi. Continuăm după masă. *(Către fiul ei.)* Kostea, lasă-ți manuscrisele și hai să mîncăm!

TREPLEV: N-am chef, mamă. Nu mi-e foame!

ARKADINA: Cum vrei. *(Îl trezește pe Sorin.)* Petrușa, la cină! *(Îl ia pe Șamraev de braț.)* Am să vă povestesc cum am fost primită la Harkov.

(Polina Andreevna stinge lumînările de pe masă, apoi împreună cu Dorn împinge scaunul lui Sorin. Ies cu toții pe ușa din stînga; pe scenă rămîne Treplev, la masa de scris.)

TREPLEV *(se pregătește de scris: recitește ce a însemnat)*: Am vorbit atît de mult despre forme noi, dar acum simt că lunec și eu spre rutină, puțin cîte puțin. *(Citește.)* „Afișul de pe gard vestea"... „Fața palidă încadrată de un păr întunecat"... Vestea... încadrată... E banal. *(Șterge.)* Am să încep cu ploaia al cărei zgomot l-a trezit pe erou, iar restul am să-l șterg. Descrierea serii cu lună e lungă și căutată... Pentru Trigorin e ușor. Și-a făcut un fel al lui de a scrie... La el, pe un stăvilar strălucește gîtul unei sticle sparte, cade umbra roții de la moară, și noaptea cu lună e gata! Pe cîtă vreme la mine e și lumină tremurătoare, și sclipirea lină a stelelor, sînt și sunetele îndepărtate ale unui pian, ce mor în aerul liniștit și aromat... E chinuit! *(Pauză.)* Da. Ajung din ce în ce mai mult să cred că nu e vorba nici de forme vechi și nici de forme noi și că omul scrie fără să se gîndească la nici un fel de formă, scrie pentru că scrisul se revarsă liber din sufletul lui. *(Cineva bate în geamul din dreptul mesei.)* Ce-i asta? *(Se uită pe fereastră.)* Nu se vede nimic... *(Deschide ușa de sticlă și privește în grădină.)* Cineva a coborît în fugă scările. *(Strigă.)* Cine e? *(Iese. Se aude cum trece repede pe terasă. Peste o clipă se întoarce cu Nina Zarecinaia.)* Nina! Nina!

(Nina își lasă capul pe pieptul lui și plînge stăpînit.)

TREPLEV: Nina! Nina! Dumneata ești... Dumneata... *(Pauză.)* Parcă aveam un fel de presimțire! Toată ziua mi-a fost inima grea! *(Îi scoate pălăria și pelerina.)* O, buna mea, frumoasa mea, ai venit! Să nu plîngem, nu!

NINA: E cineva pe-aici?

TREPLEV: Nimeni.

NINA: Încuie ușa. Altfel vor da peste noi!

TREPLEV: N-o să vină nimeni!

NINA: Știu că Irina Nikolaevna e aici. Încuie ușa...

TREPLEV *(încuie ușa din dreapta apoi se apropie de cea din stînga.):* Asta n-are cheie. Am să pun un fotoliu. *(Pune un fotoliu în fața ușii.)* Nu-ți fie teamă. N-are să intre nimeni.

NINA *(îl privește lung în față):* Lasă-mă să te privesc! *(Se uită în jurul ei.)* E cald... E bine... Aici era pe vremuri salonul. M-am schimbat mult?

TREPLEV: Da, ai slăbit, și ochii îți sînt mai mari. Nina, ce ciudat e că te văd. De ce nu mi-ai dat voie să viu la dumneata? De ce n-ai venit pînă acum? Știu, ești de aproape o săptămînă aici... În fiecare zi am încercat de cîteva ori să te văd și am stat sub fereastra dumitale ca un cerșetor.

NINA: Mi-a fost teamă că mă urăști. În fiecare noapte visez că mă privești și că nu mă mai recunoști. O! Dac-ai ști! De cînd m-am întors rătăcesc mereu pe aici... prin jurul lacului. M-am oprit de multe ori prin preajma casei voastre, dar nu m-am hotărît să intru. Să ne așezăm! *(Se așază.)* Să ne-așezăm și să vorbim, să vorbim! Aici e bine, e cald și plăcut... Auzi cum urlă vîntul? Turgheniev spune undeva: *„Ferice de-acela care-n astfel de nopți are un acoperiș și-un colțișor cald"*. Eu sînt un pescăruș... Nu, nu, n-am vrut să spun asta... *(Își trece mîna pe frunte.)* Despre ce vorbeam? Da... Turgheniev... *„Și să le-ajute Domnul tuturor celor ce rătăcesc fără adăpost"*... Nu-i nimic! *(Plînge cu suspine.)*

TREPLEV: Nina! Iar începi... Nina!

NINA: Nu-i nimic, îmi face bine... N-am mai plîns de doi ani. Aseară, tîrziu, m-am dus în grădină să văd dacă teatrul nostru mai e acolo. Tot mai e. Și-am putut plînge după doi ani, pentru prima dată, și parcă mi-am ușurat sufletul și mi l-am luminat. Uite că nu mai plîng. *(Îl ia de mînă.)* Și așa, acum

ești scriitor... Dumneata ești scriitor și eu actriță... Ne-a luat același vîrtej pe amîndoi... Trăiam veselă ca un copil. Mă trezeam dimineața și începeam să cînt; te iubeam, visam glorie, și-acum? Mîine dis-de-dimineață trebuie să plec la Eleț, cu clasa a treia... la un loc cu țăranii; iar la Eleț, negustorii mai subțiri au să mă urmărească cu amabilitățile lor. Ce viață ticăloasă!

TREPLEV: De ce te duci la Eleț?

NINA: Am un angajament pe toată iarna. E timpul să plec.

TREPLEV: Nina, te-am blestemat, te-am urît, ți-am rupt scrisorile și fotografiile, dar în fiecare clipă simțeam că sufletul meu e pentru vecie legat de dumneata. Nu pot să nu te mai iubesc, Nina. Din clipa în care te-am pierdut și am început să tipăresc ce scriu, viața mea e un chin. Sufăr... Ca și cum tinerețea mea ar fi zburat deodată, parcă aș fi de nouăzeci de ani pe lume! Te strig, sărut pămîntul pe care-ai călcat; oriunde aș privi, văd numai chipul dumitale cu zîmbetul lui blajin, care mi-a luminat anii cei mai buni ai vieții...

NINA *(încurcată)*: De ce-mi vorbești așa? De ce-mi vorbești așa?

TREPLEV: Sînt singur, nici o dragoste nu-mi încălzește inima. Mi-e frig de parcă aș trăi sub pămînt, și tot ce scriu e searbăd, uscat, întunecat. Rămîi aici, Nina, te implor! Sau dacă nu, lasă-mă să vin cu dumneata!

(Nina își pune repede pălăria și pelerina.)

TREPLEV: Nina, de ce? Pentru numele lui Dumnezeu, Nina!... *(O privește cum se îmbracă. Pauză.)*

NINA: Trăsura mă așteaptă la poartă. Nu mă întovărăși. Mă duc singură... *(Printre lacrimi.)* Dă-mi puțină apă...

TREPLEV *(îi dă să bea)*: Unde te duci acum?

NINA: În oraș. *(Pauză.)* Irina Nikolaevna e aici?

TREPLEV: Da... Joi, unchiul meu nu s-a simțit bine și i-am telegrafiat să vină.

NINA: De ce-mi spui că ai sărutat pămîntul pe care am călcat? Mai bine m-ai fi omorît! *(Se apleacă pe masă.)* Sînt atît de obosită! Dacă aș putea să mă odihnesc... Să mă odihnesc! *(Ridicînd capul.)* Sînt un pescăruș. Nu, nu e asta... Eu sînt actriță... Da! *(Auzind rîsul Arkadinei și al lui Trigorin stă să asculte, apoi aleargă la ușa din stînga și se uită pe gaura cheii.)* Și el e aici!... *(Se întoarce la Treplev.)* Da, da... Nu face nimic... Da... El nu credea în teatru, rîdea de visurile mele, și încetul cu încetul n-am mai crezut nici eu și mi-am pierdut curajul... Și-apoi, zbuciumul dragostei, gelozia, neîncetata frică pentru copilul meu... M-au copleșit meschinăriile, nimicurile, jucam fără viață... Nu știam ce să fac cu mîinile și cum să stau pe scenă, nu eram stăpînă pe vocea mea. Nu poți înțelege starea asta, să simți că joci îngrozitor de prost. Eu — sînt un pescăruș. Nu, nu e asta... Îți mai aduci aminte că ai împușcat odată un pescăruș? Un om a venit din întîmplare și neavînd ce face l-a nimicit... Uite un subiect pentru o scurtă povestire... Nu, nu-i asta... *(Își trece mîna pe frunte.)* Despre ce vorbeam? Da, despre teatru. Acum nu mai sînt ca atunci... Sînt o actriță adevărată: joc cu plăcere, cu entuziasm. Scena mă îmbată și simt că sînt frumoasă. Și acum, de cînd sînt aici, am mers mult pe jos și tot umblînd m-am gîndit și am simțit cum cu fiecare zi ce trece cresc puterile sufletului meu... Acum știu, înțeleg, Kostea, că în ceea ce facem noi, ori că am juca pe scenă, ori că am scrie, principalul nu e gloria, nu e strălucirea, nu e ceea ce visam eu, ci puterea noastră de a îndura. Să știi să-ți porți crucea și să-ți păstrezi

credința. Eu cred și sufăr mai puțin. Și atunci cînd mă gîndesc la chemarea mea nu mă mai tem de viață.

TREPLEV *(trist):* Ți-ai găsit calea, știi încotro mergi, pe cînd eu tot mai orbecăiesc prin haosul visurilor și al imaginilor, fără să știu la ce și cui folosește. Nu cred și nu știu care-i chemarea mea!

NINA: *(ascultînd):* Ssst... Și-acum plec!... Rămîi cu bine. Cînd voi fi actriță mare, vino să mă vezi. Îmi făgăduiești? Și-acum... *(Îi strînge mîna.)* E tîrziu. Abia mă mai țin picioarele... Sînt istovită, mi-e foame...

TREPLEV: Rămîi, am să-ți aduc de mîncare...

NINA: Nu, nu... Nu mă conduce. Ajung și singură... Trăsura e aproape... Așadar, l-a adus și pe el? Ei și? Mi-e totuna! Cînd îl vezi pe Trigorin să nu-i spui nimic... Îl iubesc. Îl iubesc chiar mai mult decît înainte...Un subiect pentru o scurtă povestire... Îl iubesc, îl iubesc cu patimă, pînă la deznădejde. Ce bine era înainte, Kostea! Îți mai aduci aminte? Ce viață luminoasă, caldă, fericită, curată și ce simțăminte! — simțăminte ce semănau cu niște flori gingașe și delicate! Îți aduci aminte... *(Declamă.)* *„Oamenii, leii, vulturii și potîrnichile, renii cu coarne înrămurate, gîștele, păianjenii, peștii cei tăcuți ai apelor, stelele de mare și cele ce nu puteau fi văzute cu ochiul, într-un cuvînt toate viețuitoarele, toate, toate s-au stins după ce au încheiat tristul cerc al vieții lor. Sînt mii de veacuri de cînd pămîntul nu mai poartă nici o ființă vie, și această biată lună în zadar își mai aprinde candela. Cocorii nu se mai trezesc țipînd prin lunci și cărăbușii nu se mai aud prin crînguri de tei...“*

(Îl îmbrățișează și iese repede pe ușa de sticlă.)

TREPLEV *(după o pauză):* De n-ar întîlni-o cineva în grădină și de nu i-ar spune mamei! Asta ar putea-o supăra... *(Timp de două minute rupe, în tăcere, toate manuscrisele și le aruncă sub masă, apoi deschide ușa din dreapta și iese.)*

DORN *(încercînd să deschidă ușa din stînga):* Ciudat. S-ar zice că ușa e închisă. *(Intră și așază scaunul la loc.)* Cursă cu obstacole...

(Intră Arkadina, Polina Andreevna, după ele Iakov cu sticlele și Masa, apoi Șamraev și Trigorin.)

ARKADINA: Pune-le aici, pe masă. Vinul roșu și berea sînt pentru Boris Alexeevici. O să jucăm și o să bem. Luați loc, domnilor!

POLINA ANDREEVNA *(lui Iakov):* Servește și ceaiul. *(Aprinde lumînările și se așază la masa de joc.)*

ȘAMRAEV *(îl duce pe Trigorin la dulap):* Ăsta e obiectul despre care v-am vorbit... *(Scoate din dulap pescărușul împăiat.)* Comanda dumneavoastră.

TRIGORIN *(privind pescărușul):* Nu-mi aduc aminte! *(Gîndindu-se.)* Nu-mi aduc aminte!

(În dreapta, în spatele scenei, se aude o împușcătură. Toți tresar.)

ARKADINA *(speriată):* Ce s-a întîmplat?

DORN: Nimic. O fi plesnit ceva în trusa mea cu medicamente. Nu vă neliniștiți. *(Iese prin dreapta: peste o clipă se întoarce.)* Asta era. A plesnit sticla cu eter. *(Fredonează.)* „*Din nou în fața ta stau fermecat*“...

ARKADINA *(se așază la masă):* Of, cum m-am speriat. Mi-am amintit de... *(Își acoperă fața cu mîinile.)* Am văzut negru înaintea ochilor...

DORN *(frunzărind revista, către Trigorin)*: Acum două luni a fost publicat aici un articol... O scrisoare din America... Și am vrut să te-ntreb între altele... *(Îl ia de talie și-l duce în fața rampei.)* Deoarece chestiunea asta mă interesează foarte mult... *(Cu glas scăzut.)* Ia-o de-aici pe Irina Nikolaevna. Konstantin Gavrilovici s-a împușcat...

Cortina

UNCHIUL VANEA

Scene din viața la țară

În patru acte

(1897)

În românește de

MONI GHELERTER și R. TECULESCU

PERSONAJE:

SEREBREAKOV ALEXANDR VLADIMIROVICI, profesor universitar la pensie
ELENA ANDREEVNA, soția lui, 27 de ani
SOFIA ALEXANDROVNA (SONIA), fiica lui din prima căsătorie
VOINIȚKAIA MARIA VASILIEVNA, văduvă de consilier, mama primei soții a profesorului
VOINIȚKI IVAN PETROVICI (UNCHIUL VANEA), fiul ei
ASTROV MIHAIL LVOVICI, medic
TELEGHIN ILIA ILICI, proprietar scăpătat
MARINA, dădacă bătrînă
Un argat.

Acțiunea se petrece la conacul lui Serebreakov.

ACTUL ÎNTÎI

O grădină. Se vede o aripă de casă, cu terasă. Pe alee, sub un plop bătrîn, o masă pregătită pentru ceai. Scaune, bănci, pe una din ele o chitară. Nu departe de masă, un scrînciob. Ora trei după masă. Cerul înnorat.

MARINA *(puhavă, bătrînă, cu mișcări încete, stă lîngă samovar, împletind un ciorap, în timp ce Astrov se plimbă în preajma ei. Îi umple paharul):* Bea, tătucule!

ASTROV *(luînd fără poftă paharul):* N-am chef!

MARINA: Dar un păhărel de vodcă ai bea?

ASTROV: Nu, nu beau în fiecare zi. Și apoi, e și zăduf. *(Pauză.)* Cîți ani să fie de cînd ne cunoaștem, dădacă?

MARINA *(pe gînduri):* Cîți? Dumnezeu știe... Ai venit pe meleagurile astea... Ia să vedem... Trăia încă Vera Petrovna, mama Sonicikii. Pe vremea ei ai venit la noi două ierni în șir... Păi de atunci se cheamă că au trecut cam unsprezece ani. *(Gîndindu-se.)* Ba, poate, și mai mult...

ASTROV: M-am schimbat mult de-atunci?

MARINA: Mult. Erai tînăr, frumos... Acum, ai îmbătrînit. Și parcă și frumusețea ți-e altfel.

Și-apoi, dacă-i vorba, mai bei și cîte un păhărel de vodcă!

ASTROV: Da... În zece ani am ajuns să fiu alt om. Care o fi pricina? Am lucrat prea mult, mătușică. De dimineața pînă seara în picioare, să nu știi ce-i odihna, iar noaptea, cînd te vîri în așternut, ți-e tot frică să nu te cheme cumva la vreun bolnav. De cînd ne-am cunoscut n-am avut nici o zi liberă. Cum să nu-mbătrînești? Că și viața e plicticoasă, idioată, murdară... Te trage la fund viața asta! În jurul tău numai oameni scrîntiți, peste tot oameni scrîntiți și dacă trăiești cu ei doi-trei ani, încetul cu încetul, fără să-ți dai seama, ajungi să te scrîntești și tu... Asta e soarta. *(Își răsucește mustața lungă.)* Lungă mi-a mai crescut mustața! Tîmpită mustață! Am ajuns și eu să fiu un om scrîntit, mătușă. De prostit încă nu m-am prostit, mulțumesc lui Dumnezeu, creierii îmi sînt încă la locul lor, dar parcă mi s-au tocit simțurile. Nu vreau nimic, nu-mi trebuie nimic, nu iubesc pe nimeni... Uite, numai pe tine te iubesc. *(O sărută pe cap.)* Cînd eram copil, am avut și eu o dădacă. Semăna cu tine.

MARINA: Poate vrei să mănînci?

ASTROV: Nu. În postul mare, în a treia săptămînă, am plecat la Malițkoe. Bîntuia molima... Tifos exantematic. Zăceau toți în bordeie, claie peste grămadă... Murdărie, duhoare, fum... Viței pe jos, de-a valma cu bolnavii, și purceii tot acolo. M-am zbătut toată ziua, n-am stat jos o clipă, nici o picătură de apă n-am pus în gură. Dar cînd m-am întors acasă, crezi că m-au lăsat să răsuflu? Mi-au adus un acar de la gară. L-am întins pe masă să-l operez, iar el s-a apucat să-mi moară sub cloroform. Și, uite, cînd nu trebuia, m-au năpădit simțămintele și a început să mă mustre cugetul, ca și cum aș

fi vrut într-adins să-l omor. Și atunci m-am așezat, am închis ochii — uite-așa, ca acum — și m-am gîndit: ne vor pomeni oare, cu o vorbă bună, cei ce vor trăi cu o sută, două sute de ani după noi și cărora azi le croim drumul? Eu cred că nu ne vor pomeni, mătușă!

MARINA: Oamenii nu! Dar Dumnezeu o să-și aducă aminte.

ASTROV: Bine-ai spus, dădacă! Uite, îți mulțumesc.

(Intră Voinițki.)

VOINIȚKI *(iese din casă, a dormit după dejun și-i e fața umflată de somn. Se așază pe bancă îndreptîndu-și cravata elegantă):* Da... *(Pauză.)* Da...

ASTROV: Ai dormit bine?

VOINIȚKI: Da, foarte bine. *(Cască.)* De cînd trăiește aici profesorul cu nevastă-sa, viața mi s-a dat peste cap... Nu dorm la vreme, la masă mănînc fel de fel de sosuri picante, beau vin... Astea nu-s sănătoase. Înainte nu aveam nici o clipă de răgaz. Lucram împreună cu Sonia, cu cît spor nu mai e nevoie să-ți spun. Acum muncește numai Sonia. Eu dorm, mănînc, beau... Nu e bine!

MARINA *(dînd din cap):* Și ce mai rînduială la noi! Profesorul se scoală la amiază, iar samovarul fierbe și-l așteaptă toată dimineața. Pînă să vină ei, ne așezam la masă la unu, ca toți oamenii, dar de cînd sînt ei aici mîncăm la șapte seara! Noaptea, profesorul citește și scrie, iar la două, deodată soneria... Ce s-a întîmplat, măiculiță? Vrea ceai! Du-te de trezește toată lumea pentru el și pune-i samovarul... Ce mai rînduială!

ASTROV: Și mult o să mai stea pe-aici?

VOINIȚKI *(fluieră):* O sută de ani. Profesorul s-a hotărît să se stabilească aici.

MARINA: Uite și acum: de două ceasuri stă samovarul pe masă și ei s-au dus la plimbare.

VOINIȚKI: Iată-i că vin! Nu te prăpădi cu firea!

(Se aud glasuri; din fundul grădinii vin Serebreakov, Elena Andreevna, Sonia și Teleghin, care se întorc de la plimbare.)

SEREBREAKOV: Foarte frumos, foarte frumos. Priveliștile sînt minunate.

TELEGHIN: Într-adevăr deosebite, excelență!

SONIA: Tată, mîine mergem la ocolul silvic. Vii cu noi?

VOINIȚKI: Poftiți, vă rog, la ceai!

SEREBREAKOV: Fiți buni, dragii mei, și trimiteți-mi ceaiul în biroul meu. Mai am încă de lucru astăzi.

SONIA: Sînt sigură că o să-ți placă la ocolul silvic.

(Elena Andreevna, Serebreakov și Sonia intră în casă. Teleghin se așază la masă, lîngă Marina.)

VOINIȚKI: E cald și-i zăduf, dar marele nostru învățat cară cu el paltonul, galoșii, mănușile și umbrela.

ASTROV: Se îngrijește omul.

VOINIȚKI: Și ea ce frumoasă e! Ce frumoasă! În viața mea n-am văzut o femeie mai frumoasă!

TELEGHIN: Eu, Maria Timofeevna, fie că m-aș plimba pe cîmp sau într-o grădină la umbră, fie că aș privi masa asta — simt întotdeauna o fericire nespusă. Vremea e minunată, păsările cîntă, trăim în pace și bună-înțelegere... ce ne mai trebuie? *(Luînd paharul.)* Îți mulțumesc din toată inima!

VOINIȚKI *(visător):* Ochii ei... Minunată femeie!

ASTROV: Povestește-ne ceva, Ivan Petrovici!

VOINIȚKI *(moale)*: Ce să-ți povestesc?

ASTROV: Nu-i nimic nou?

VOINIȚKI: Nimic. Toate-s vechi. Eu sînt același ca pe vremuri, ba poate și mai rău, fiindcă m-am lăsat, m-am dat lenii, nu fac nimic, ci doar bombănesc toată ziua, ca moșnegii. *Maman*, bătrîna mea gaiță, tot mai ciripește despre emanciparea femeii. Cu un ochi se uită-n fundul gropii, și cu celălalt caută în cărțile ei savante semnele unei vieți noi!

ASTROV: Și profesorul?

VOINIȚKI: Profesorul, ca și mai înainte, stă în cabinetul lui și scrie de dimineață pînă noaptea tîrziu. „Scriem ode nesfîrșite cu frunțile-ncruntate, dar laurii și fala nu vor să se arate..." Biata hîrtie! Mai bine și-ar scrie biografia! Grozav subiect! Mă-nțelegi! Un profesor ieșit la pensie, un hodorog, o caricatură de savant bătrîn. Podagră, reumatism, migrene, iar de gelozie și invidie i s-a umflat și ficatul. Și dihania asta trăiește pe moșia primei sale soții, și nu de plăcere ci pentru că buzunarul nu-i îngăduie să trăiască la oraș. Se plînge mereu de nenorocirile lui, deși în realitate e nespus de fericit. *(Nervos.)* Gîndește-te numai ce noroc a avut! Fiul unui biet țîrcovnic, intră la seminar, reușește apoi să obțină gradele universitare, ba și o catedră! Ajunge excelență, ginerele unui senator și așa mai departe. De altfel, toate astea nu au nici o importanță. Dar ascultă altceva! De douăzeci și cinci de ani bătuți pe muchie, omul acesta ține prelegeri și scrie despre artă, fără să înțeleagă o iotă! De douăzeci și cinci de ani rumegă părerile altora despre realism sau naturalism și alte bazaconii. De douăzeci și cinci de ani ține prelegeri și scrie despre ceea ce oamenii inteligenți știu de mult, iar pe proști nu-i interesează. Adică de douăzeci și cinci de ani bate apa în piuă. Și în același timp, ce îngîmfare!

Ce ifose! A ieșit la pensie și nu-l cunoaște nimeni. E absolut necunoscut. Va să zică, douăzeci și cinci de ani a ocupat locul altuia. Și uită-te la el cum calcă de parcă e un semizeu.

ASTROV: Pare-mi-se că-l invidiezi!

VOINIȚKI: Da. Află că-l invidiez! Și ce trecere are la femei! Nici un Don Juan n-a cunoscut un succes ca al lui. Nevasta lui dintîi, sora mea, era o ființă încîntătoare, blajină, curată ca cerul ăsta albastru, nobilă, generoasă. A avut mai mulți adoratori decît a avut el elevi, dar îl iubea cum numai îngerii curați pot iubi alte ființe, tot atît de curate ca și ei. Mama mea, soacra lui, pînă și astăzi îl adoră și e cuprinsă în fața lui de un fel de teamă sacră. A doua soție, o femeie frumoasă și deșteaptă — ai văzut-o adineauri — s-a căsătorit cu el, om bătrîn, și i-a jertfit tinerețea, frumusețea, libertatea și strălucirea ei. Și mă întreb de ce? Pentru ce?

ASTROV: Și îi este credincioasă profesorului?

VOINIȚKI: Din păcate, da!

ASTROV: De ce „din păcate"?

VOINIȚKI: Pentru că fidelitatea asta e falsă de la început pînă la sfîrșit. Are multă retorică în ea, dar nici un pic de logică. E imoral să înșeli un soț bătrîn, pe care nu-l poți suferi. Dar să înăbuși în tine tinerețea și sentimentele adevărate — asta nu e imoral?

TELEGHIN *(cu ton plîngăreț):* Vanea, nu-mi place cînd te aud vorbind așa. Zău! spun drept... Și femeia care-și înșeală soțul ca și bărbatul care-și înșeală soția nu sînt oameni de credință. Asemenea oameni sînt în stare să-și trădeze și țara.

VOINIȚKI *(supărat):* Ține-ți gura, Ciupitule!

TELEGHIN: Lasă-mă să vorbesc, Vanea. Soția mea a fugit de la mine cu iubitul ei chiar a doua zi după nuntă, din cauza înfățișării mele nu prea atră-

gătoare. Eu, după asta, nu m-am abătut de la datorie. O iubesc și acum și-i sînt credincios, o ajut cu ce pot și i-am dat toată averea pentru întreținerea copiilor pe care i-a avut cu bărbatul pe care l-a iubit. Am pierdut fericirea, dar mi-am păstrat mîndria. Și ea? Tinerețea i s-a dus; frumusețea, sub puterea legilor firii, i s-a ofilit, omul pe care-l iubea a murit... Ce i-a rămas?

(Intră Sonia și Elena Andreevna, apoi Maria Vasilievna cu o carte. Se așază și citește; i se dă ceai. Ea bea fără a se uita la ceilalți.)

SONIA *(grăbită, către Marina):* Au venit țăranii, doicuță. Du-te și vorbește cu ei. Las' că servesc eu ceaiul. *(Toarnă ceaiul.)*

(Marina pleacă. Elena Andreevna își ia ceașca și bea ceaiul, așezată în scrînciob.)

ASTROV *(către Elena Andreevna):* Am venit să-l văd pe soțul dumneavoastră. Mi-ați scris că e greu bolnav, că are reumatism și nu mai știu ce! Dar se pare că e sănătos tun.

ELENA ANDREEVNA: Aseară nu i-a fost bine. Se plîngea de dureri de picioare. Dar astăzi i-au trecut...

ASTROV: Eu însă eram să-mi rup gîtul întinzînd-o treizeci de verste! Nu face nimic. Nu-i pentru prima dată. Dar de vreme ce tot sînt aici, am să rămîn pînă mîine și am să-mi scot din pagubă cu somnul. Cel puțin, am să dorm *quantum satis*[1].

SONIA: Foarte bine. Rămîi atît de rar să dormi la noi! Sînt sigură că nici n-ai mîncat.

ASTROV: E-adevărat. N-am mîncat.

[1] Pe săturate (lat.) (n.t.).

SONIA: Tocmai bine. Vei mînca la noi. Acum luăm prînzul la ora şapte. *(Îşi bea ceaiul.)* Da' ceaiul ăsta e rece!

TELEGHIN: Da, samovarul s-a răcit aproape de tot.

ELENA ANDREEVNA: Nu face nimic, Ivan Ivanîci, îl vom bea şi rece.

TELEGHIN: Mă iertaţi, nu Ivan Ivanîci ci Ilia Ilici... Ilia Ilici Teleghin... Sau, cum îmi spun unii, din pricina feţei mele ciupite de vărsat: Ciupitul. Am botezat-o pe Sonia, şi excelenţa-sa, soţul dumneavoastră, mă cunoaşte foarte bine. Acum locuiesc pe proprietatea dumneavoastră şi dacă aţi binevoit să observaţi, iau în fiecare zi masa la dumneavoastră.

SONIA: Ilia Ilici e ajutorul nostru. Mîna noastră dreaptă. *(Afectuoasă.)* Naşule, să-ţi mai pun o ceaşcă, naşule?

MARIA VASILIEVNA: Ah!

SONIA: Ce e, bunicuţă?

MARIA VASILIEVNA: Am uitat să-i spun ceva lui Alexandr... Mi-am pierdut memoria... Azi am primit o scrisoare de la Pavel Alexeevici de la Harkov... Ne-a trimis o nouă broşură de-a lui...

ASTROV: E interesantă?

MARIA VASILIEVNA: Interesantă, dar oarecum ciudată. Tăgăduieşte tot ce a apărat cu şapte ani în urmă. E înfiorător!

VOINIŢKI: Nu-i nimic înfiorător! *Maman*, bea-ţi ceaiul!

MARIA VASILIEVNA: Bine, dar vreau să vorbesc!

VOINIŢKI: De cincizeci de ani nu facem altceva decît să vorbim şi iar să vorbim şi să citim broşuri. Ar fi timpul să-ncetăm.

MARIA VASILIEVNA: Nu știu de ce nu-ți place cînd vorbesc eu. Iartă-mă, Jean, dar în ultimul an te-ai schimbat atît, încît nu te mai recunosc... Erai un om cu convingeri precise, o personalitate luminoasă...

VOINIȚKI: O da, eram o personalitate luminoasă, care nu lumina pe nimeni. *(Pauză.)* Am fost o personalitate luminoasă! Altă glumă mai usturătoare nici nu mi s-ar putea spune. Am patruzeci și șapte de ani. Pînă acum un an m-am străduit, ca și voi, să-mi întunec într-adins vederea cu scolastica asta a voastră și să nu-mi dau seama de viața adevărată — și credeam că fac bine. Acum însă dac-ați ști! Nu dorm nopți de-a rîndul de ciudă și de mînie, gîndind ce prostește mi-am pierdut timpul, cînd aș fi putut avea tot ce nu-mi mai îngăduie acum bătrînețea să am!

SONIA: Unchiule Vanea, e plictisitor!

MARIA VASILIEVNA *(fiului ei):* S-ar spune că vrei să dai vina pe convingerile tale de odinioară... Dar nu sînt ele de vină ci tu... Ai uitat că o convingere prin ea însăși nu e nimic, e literă moartă... Ar fi trebuit fapte.

VOINIȚKI: Fapte? Nu toată lumea e în stare să fie un *perpetuum mobile* mîzgălitor de hîrtie, ca *Herr* profesor al dumitale.

MARIA VASILIEVNA: Ce vrei să spui cu asta?

SONIA *(rugător):* Bunicuță, unchiule Vanea! Vă rog! Vă rog mult!...

VOINIȚKI: Tac! Tac și-mi cer iertare.

(Pauză.)

ELENA ANDREEVNA: Ce vreme frumoasă e azi. Nu e cald de loc...

(Pauză.)

VOINIȚKI: E o vreme tocmai bună să te spînzuri...

(Teleghin își acordează chitara. Marina umblă în jurul casei și cheamă găinile.)

MARINA: Pui, pui, pui...

SONIA: Dădacă, de ce-au venit țăranii?

MARINA: Vechea poveste. Tot locul ăla nelucrat. Pui, pui, pui...

SONIA: Pe cine chemi?

MARINA: Pestrița a scăpat cu puii. Să nu-i înhațe gaia. *(Pleacă.)*

(Teleghin cîntă o polcă. Toți ascultă în tăcere. Intră un argat.)

ARGATUL: Domnul doctor e aici? *(Către Astrov.)* Vă rog, Mihail Lvovici, au venit după dumneavoastră.

ASTROV: De unde?

ARGATUL: De la fabrică.

ASTROV *(încîntat)*: Foarte mulțumesc. Ce să-i faci?... Trebuie să mă duc. *(Își caută șapca din ochi.)* Ce păcat! Dracu să-i ia...

SONIA: Adevărat, e foarte neplăcut... De la fabrică întoarce-te să iei masa cu noi.

ASTROV: O să fie prea tîrziu. N-ai ce să-i faci!... *(Argatului.)* Uite ce e, drăguțule: adu-mi mai întîi un păhărel cu vodcă. *(Argatul pleacă.)* N-ai ce să-i faci! *(Găsește șapca.)* Într-o piesă a lui Ostrovski e un personaj cu mustață mare și numai cu o fărîmă de minte. Ăla sînt eu... Așadar, doamnelor, domnilor, am onoarea! *(Către Elena Andreevna.)* Dacă o să vă abateți vreodată pe la mine, uite, împreună cu Sofia Alexandrovna, o să mă bucur din toată inima. Am o moșioară nu prea mare, cu totul vreo treizeci de deseatine, dar dacă vă interesează, am o grădină-model și o pepinieră cum nu găsești

la o mie de verste împrejur. Alături de mine e ocolul silvic... Șeful ocolului e bătrîn și mereu bolnav, așa că, la drept vorbind, eu duc toate treburile.

ELENA ANDREEVNA: Mi s-a spus că vă plac pădurile. Desigur că asta poate să fie de mare folos. Dar nu vă îndepărtează, oare, de la adevărata dumneavoastră menire? Sînteți medic!

ASTROV: Numai Dumnezeu știe care e adevărata noastră menire.

ELENA ANDREEVNA: Și vă interesează?

ASTROV: Da, este un lucru interesant.

VOINIȚKI *(ironic)*: Grozav!

ELENA ANDREEVNA *(lui Astrov)*: Sînteți încă tînăr. După înfățișare să tot aveți treizeci și șase, treizeci și șapte de ani. De aceea cred că nu e chiar atît de interesantă pe cît spuneți îndeletnicirea asta. Pădure și iar pădure! Trebuie să fie monoton.

SONIA: Nu. E cît se poate de interesant! Mihail Lvovici sădește în fiecare an o pădure nouă și a primit chiar o medalie de bronz și o diplomă. Se trudește să nu fie distruse pădurile bătrîne... Cînd îl auzi vorbind, trebuie să fii de părerea lui! Spune că pădurile sînt podoaba pămîntului, că-l învață pe om să înțeleagă frumosul și-i dau o mare bucurie sufletească. Pădurile îndulcesc clima aspră, și în țările unde clima e mai blîndă, omul își cheltuiește mai puțin puterile în luptă cu natura. De aceea și omul acolo e mai cumpătat și mai blînd. Oamenii de acolo sînt frumoși, zvelți, sensibili. Vorba lor e mai aleasă, mișcările pline de grație. Acolo înfloresc științele și artele, filozofia lor nu e întunecată iar purtarea lor față de femei e plină de eleganță și noblețe...

VOINIȚKI *(rîzînd)*: Bravo! Bravo! Toate astea sînt frumoase, dar nu sînt convingătoare, așa că... *(Lui Astrov.)* Dă-mi voie, prietene, să fac focul în

sobe tot cu lemne și să clădesc hambare tot din lemn!

ASTROV: Ai putea să faci foc în sobe cu turbă și să-ți clădești hambarele din piatră. Hai, să zic, să se taie pădurile pentru nevoi; dar de ce să le distrugi? Pădurile Rusiei trosnesc sub topoare. Pier miliarde de copaci. Se nimicesc adăposturile animalelor și păsărilor. Rîurile scad și pînă la urmă seacă. Priveliști minunate dispar pentru totdeauna. Și toate astea pentru că omul leneș n-are atîta minte să se aplece și să ridice de pe jos cu ce să se încălzească. *(Către Elena Andreevna.)* Nu-i așa, doamnă? Trebuie să fii barbar, fără un pic de judecată, ca să arzi în sobă această frumusețe, să distrugi ceea ce nu ești în stare să faci. Omul e înzestrat cu inteligență și forță creatoare ca să sporească tot ce-i este dat, dar pînă acum el n-a creat, ci a distrus. Pădurile se împuținează mereu, rîurile seacă, vînatul se rărește, clima s-a înăsprit și pe zi ce trece pămîntul devine tot mai sărac și mai urît. *(Către Voinițki.)* Tu mă privești cu ironie și tot ce spun ți se pare lipsit de seriozitate. Se poate să fie într-adevăr o ciudățenie a mea. Totuși, cînd trec pe lîngă pădurile țăranilor, pe care le-am scăpat de la tăiere, sau cînd aud freamătul lăstărișului sădit cu mîinile mele, simt că și clima e oarecum în stăpînirea mea și că dacă peste o mie de ani omul va fi fericit cît de cît, asta o să fie puțin și meritul meu. Cînd sădesc un mesteacăn și-l văd apoi cum înverzește și se leagănă în vînt mi se umple sufletul de mîndrie și... *(Văzîndu-l pe argat care i-a adus pe tavă un păhărel de vodcă.)* Totuși... *(Bea.)* E timpul să plec! Dar toate astea, la urma urmei, sînt poate o ciudățenie de a mea. Am onoarea să vă salut! *(Se îndreaptă spre casă.)*

SONIA *(îl ia de braț și merg împreună):* Și cînd mai vii pe la noi?

ASTROV: Nu știu...

SONIA: Iar o să treacă o lună?...

(Astrov și Sonia intră în casă. Maria Vasilievna și Teleghin rămîn lîngă masă. Elena Andreevna și Voinițki se îndreaptă spre terasă.)

ELENA ANDREEVNA: Ivan Petrovici, iar te-ai purtat cum nu se poate mai urît! Era neapărată nevoie s-o superi pe Maria Vasilievna vorbind de *perpetuum mobile?* Și azi dimineață, la gustare, iar te-ai certat cu Alexandr! Ce lucruri meschine!

VOINIȚKI: Dacă îl urăsc?

ELENA ANDREEVNA: Pe Alexandr n-ai de ce să-l urăști. E și el ca toți ceilalți. Nu e mai rău decît dumneata.

VOINIȚKI: Dacă ai putea să-ți vezi fața și mișcările! Ce lene ți-e să trăiești! Ah, ce lene!

ELENA ANDREEVNA: Mi-e lene și mi-e silă! Toți îl vorbesc de rău pe soțul meu și toți mă privesc cu milă: „Nenorocita de ea, are un bărbat bătrîn!" O, ce bine înțeleg compătimirea asta. Tocmai cum a spus Astrov adineauri: cu toții distrugeți pădurea fără să vă gîndiți, și-n curînd nu va mai rămîne nimic pe pămînt. Și tot fără să vă gîndiți îl distrugeți și pe om, și-n curînd, mulțumită vouă, nu va mai rămîne pe pămînt nici credință, nici curățenie sufletească, nici putere de jertfă. De ce nu sînteți în stare să vă uitați cu indiferență la o femeie care nu e a voastră? Pentru că doctorul ăsta are dreptate: în voi toți stă demonul distrugerii! Nu vă e milă nici de păduri, nici de păsări, nici de femei, nu vă e milă de nimic...

VOINIȚKI: Nu-mi place filozofia asta!

(Pauză.)

ELENA ANDREEVNA: Doctorul ăsta are o față obosită, nervoasă. Interesantă figură! Fără îndoială că Soniei îi place. E îndrăgostită de el și eu o înțeleg. De cînd sînt aici, a venit de trei ori. Dar eu sînt timidă și n-am stat niciodată de vorbă cu el cum ar fi trebuit și nici n-am fost prea drăguță cu el. O fi crezînd poate că sînt rea... Cred, Ivan Petrovici, că noi sîntem atît de buni prieteni, fiindcă amîndoi sîntem așa de plictisiți și de plicticoși... Da, plicticoși! Nu mă privi așa, că nu-mi place!

VOINIȚKI: Cum te-aș putea privi altfel, dacă te iubesc! Ești fericirea mea, viața mea, tinerețea mea! Știu că n-am cum să fiu iubit. Sorții mei sînt egali cu zero. Dar eu nu vreau nimic. Lasă-mă să te privesc și să-ți ascult glasul...

ELENA ANDREEVNA: Vorbește mai încet. Poate să te audă cineva.

(Pornesc spre casă.)

VOINIȚKI *(mergînd după ea):* Dă-mi numai voie să-ți vorbesc de dragostea mea, nu mă goni! Doar atît. Și pentru mine va fi o fericire nespusă...

ELENA ANDREEVNA: Ce chin...

(Amîndoi intră în casă. Teleghin lovește strunele chitarei și cîntă o polcă; Maria Vasilievna notează ceva pe marginea broșurii.)

Cortina

ACTUL AL DOILEA

Sufrageria din casa lui Serebreakov. Noapte. Se aude paznicul bătînd toaca. Serebreakov stă într-un fotoliu în fața ferestrei deschise, picotind, și Elena Andreevna, alături de el, picotește și ea.

SEREBREAKOV *(trezindu-se)*: Cine e? Tu ești, Sonia?

ELENA ANDREEVNA: Nu. Eu sînt.

SEREBREAKOV: Tu ești, Lenocika? Mă doare îngrozitor!

ELENA ANDREEVNA: Ți-a căzut pledul. *(Îi învelește picioarele.)* Alexandr, închid fereastra!

SEREBREAKOV: Nu, că mă înăbuș... Adormisem și am visat că piciorul meu sting nu mai era al meu. M-a trezit o durere cumplită. Asta nu e podagră, mai degrabă reumatism. Cît e ceasul?

ELENA ANDREEVNA: Douăsprezece și douăzeci.

(Pauză.)

SEREBREAKOV: Mîine dimineață să mi-l cauți în bibliotecă pe Batiușkov. Mi se pare că-l avem.

ELENA ANDREEVNA: Ce-ai spus?

SEREBREAKOV: Mîine dimineață să mi-l cauți pe Batiușkov. Îmi aduc aminte că-l avem. De ce-oi fi respirînd atît de greu?

ELENA ANDREEVNA: Ești obosit. Nu dormi de două nopți.

SEREBREAKOV: Se spune că Turgheniev din podagră a dat în angină pectorală. Mă tem să nu fie și cu mine la fel. Afurisită, nesuferită bătrînețe! Dracu s-o ia! De cînd am îmbătrînit, mi-e silă de mine. Iar vouă, tuturor, trebuie să vă fie scîrbă să vă uitați la mine.

ELENA ANDREEVNA: Vorbești de bătrînețea ta ca și cum noi toți am fi vinovați de ea.

SEREBREAKOV: Tu ești cea dintîi căreia trebuie să-i fie silă de mine. *(Elena Andreevna pleacă de lîngă el și se așază mai departe.)* Și desigur că ai dreptate. Nu sînt prost, te-nțeleg. Ești tînără, sănătoasă, frumoasă, vrei să trăiești, dar eu sînt bătrîn, aproape un cadavru. Ce să-i fac? Parcă eu nu-nțeleg! E o prostie că mai trăiesc! Dar așteaptă că am să vă eliberez pe toți, în curînd. N-am s-o mai duc multă vreme.

ELENA ANDREEVNA: Nu mai pot. Pentru numele lui Dumnezeu, taci odată!

SEREBREAKOV: După voi s-ar zice că toți sînteți sleiți, că tînjiți, că vă pierdeți tinerețea din pricina mea și că numai eu mă bucur de viață. Nu-i așa?

ELENA ANDREEVNA: Taci! Nu vezi cît mă chinuiești?

SEREBREAKOV: Firește, chinuiesc pe toată lumea.

ELENA ANDREEVNA *(printre lacrimi)*: Nu mai pot să rabd... Spune-mi odată ce vrei?

SEREBREAKOV: Nu vreau nimic.

ELENA ANDREEVNA. Atunci taci. Te rog să taci!

SEREBREAKOV: Curios! Cînd vorbește Ivan Petrovici sau bătrîna asta idioată de Maria Vasilievna, toți ascultă fără să sufle. Și e destul ca să spun și eu o vorbă, pentru ca toți să vă simțiți nenorociți. Pînă și de glasul meu vă e silă. Să zicem că aș fi nesuferit, egoist, despotic! Dar nici la bătrînețe să n-am dreptul să fiu egoist? Nici măcar atît n-am meritat? Uite, te-ntreb pe tine: n-am și eu dreptul la o bătrînețe tihnită, la atenție din partea oamenilor?

ELENA ANDREEVNA: Dar nimeni nu-ți tăgăduiește drepturile! *(Fereastra se zguduie de vînt.)* A început vîntul, să-nchid fereastra! *(O închide.)* O să plouă. Nimeni nu-ți tăgăduiește drepturile.

(Pauză. În grădină paznicul bate toaca și cîntă ceva.)

SEREBREAKOV: Să-ți închini toată viața științei, să te obișnuiești cu cabinetul tău de lucru, cu auditoriul, cu colegii — oameni respectabili — și, deodată, din senin, să te trezești în cavoul ăsta, să nu vezi în fiecare zi decît oameni timpiți și să n-auzi decît nerozii... Eu vreau să trăiesc, îmi place succesul, faima, zgomotul... Aici, parcă sînt în surghiun! Să ai în fiecare clipă nostalgia trecutului tău, să tot urmărești succesele altora, să-ți fie frică de moarte... Nu pot!... Asta e peste puterile mele. Și culmea e că nu-mi dau nici dreptul să-mbătrînesc!

ELENA ANDREEVNA: Mai așteaptă. Ai răbdare! Peste cinci-șase ani am să fiu bătrînă și eu.

(Intră Sonia.)

SONIA: Tată, tu ne-ai spus să trimitem după doctorul Astrov și acum, după ce a venit, nu vrei să-l primești! Nu e frumos! Am pus degeaba omul pe drumuri...

SEREBREAKOV: Ce să-mi facă mie Astrov al tău? Se pricepe la medicină cum mă pricep eu la astronomie!

SONIA: Bine, nu putem aduce pentru podagra ta o întreagă facultate de medicină!

SEREBREAKOV: Nici nu vreau să stau de vorbă cu un smintit ca el.

SONIA: Cum crezi. *(Se așază.)* Mi-e totuna.

SEREBREAKOV: Cît e ceasul?

ELENA ANDREEVNA: Aproape unu.

SEREBREAKOV: Ce zăduf! Sonia, dă-mi picăturile de pe masă.

SONIA: Numaidecît! *(I le dă.)*

SEREBREAKOV *(enervat):* Ah, nu astea! Nimeni nu-i în stare să-ți facă ceva.

SONIA: Te rog, fără capricii! Unora le-o fi plăcînd poate, dar pe mine scutește-mă! Nu-mi place. Și nici n-am timp, mîine trebuie să mă scol de dimineață că începe cositul finului.

(Intră Voinițki în halat și cu o lumînare.)

VOINIȚKI: Vine furtuna. *(Fulgeră.)* Uite-o! Hélène și tu, Sonia, duceți-vă la culcare. Am venit să vă schimb!

SEREBREAKOV *(speriat):* Nu, nu, nu mă lăsați cu el! O să mă omoare cu vorba!

VOINIȚKI: Dar trebuie să le lași să se odihnească. N-au dormit de două nopți.

SEREBREAKOV: N-au decît să se culce, dar pleacă și tu. Îți mulțumesc. Te implor! În numele prieteniei noastre de altădată, nu stărui! O să stăm de vorbă mai tîrziu.

VOINIȚKI *(zîmbind):* În numele prieteniei noastre de altădată... de altădată...

SONIA: Da' taci odată, unchiule Vanea!

SEREBREAKOV *(soției):* Draga mea, nu mă lăsa cu el. O să mă omoare cu vorba!

VOINIȚKI: Începe să fie caraghios!

(Intră Marina cu o lumînare.)

SONIA: Mai bine te-ai culca, dădacă, e tîrziu!

MARINA: Nici n-am luat samovarul de pe masă. Nu mai ajungi să te culci.

SEREBREAKOV: Vechea poveste! Nimeni nu doarme, toți sînt istoviți, numai eu sînt în culmea fericirii...

MARINA *(se apropie de Serebreakov, cu duioșie):* Ce-i, tătucule? Te doare? Și pe mine mă junghie picioarele, cum mă mai junghie... *(Îi îndreaptă pledul.)* Asta e o boală veche la dumneata. Răposata Vera Petrovna, mama Soniei, nu dormea nopți de-a rîndul, chinuindu-se cu îngrijirile... că tare mult te iubea... *(Pauză.)* Bătrînii sînt ca ăi mici, vor să fie căinați. Dar nimeni nu-i plînge pe bătrîni. *(Îl sărută pe umăr.)* Haidem la culcare... tătucule. Haidem, sufletelul meu!... Am să-ți dau niște ceai de tei și am să-ți încălzesc picioruşele... Am să mă rog Domnului pentru tine...

SEREBREAKOV *(mișcat):* Să mergem, Marino!

MARINA: Și pe mine mă junghie picioarele, cum mă mai junghie! *(Îl conduce ajutată de Sonia.)* Și Vera Petrovna, pe vremuri, se necăjea și plîngea mereu... Tu, Soniuşka, erai încă mică și prostuță pe-atunci... Hai, tătucule, hai!...

(Serebreakov, Sonia și Marina ies.)

ELENA ANDREEVNA: Mă istovește. Abia mă țin picioarele!

VOINIȚKI: Pe dumneata te istovește el, dar eu mă istovesc pe mine! Asta e a treia noapte de cînd nu dorm.

ELENA ANDREEVNA: Parcă e un blestem pe casa asta! Mama dumitale, în afară de broșurile ei și de profesor, ne urăște pe toți; profesorul e irascibil, în mine nu se încrede, iar de dumneata se teme; Sonia se supără pe tatăl ei, se supără pe mine și nu-mi vorbește de două săptămîni. Dumneata nu poți să-l suferi pe soțul meu și o disprețuiești pe față pe mama dumitale. Eu sînt enervată și mi-a venit astăzi de vreo douăzeci de ori să plîng... parcă e un blestem pe casa asta!

VOINIȚKI: Să lăsăm filozofia!

ELENA ANDREEVNA: Dumneata, Ivan Petrovici, ești un om cult și inteligent și ar trebui să înțelegi că lumea se prăpădește nu din cauza tîlharilor, nici din cauza incendiilor, ci din pricina urii ascunse dintre oameni, din pricina tuturor acestor ciondăneli mărunte... Rostul dumitale ar fi nu să bombănești, ci să-i împaci pe toți.

VOINIȚKI: Mai întîi împacă-mă cu mine însumi. Scumpa mea... *(Îi ia mîna să o sărute.)*

ELENA ANDREEVNA: Ce înseamnă asta? *(Își trage mîna.)* Pleacă, te rog!

VOINIȚKI: Ploaia o să treacă îndată și natura toată o să se învioreze și o să respire în voie. Numai pe mine nimic n-o să mă învioreze... Zi și noapte mă urmărește ca o stafie gîndul că viața mea e pierdută pentru totdeauna. Trecut nu am, mi l-am irosit prosteste pe fleacuri, iar prezentul e groaznic și stupid. Astea-s viața și dragostea mea. Unde să le pun, ce să fac cu ele? Sentimentele mele se duc fără folos, ca o rază de soare care bate într-o groapă. Și mă duc și eu...

ELENA ANDREEVNA: Cînd îmi vorbești de dragostea dumitale, mintea mi se-ntunecă și nu știu ce să-ți răspund. Iartă-mă, dar nu-ți pot spune nimic. *(Dă să plece.)* Noapte bună!

VOINIȚKI *(așezîndu-i-se în cale):* Și dacă ai ști cît sufăr la gîndul că în aceeași casă, alături de mine, se irosește o altă viață — a dumitale! Ce mai aștepți? Ce blestemată filozofie te ține? Înțelege odată, înțelege!...

ELENA ANDREEVNA *(cu ochii ațintiți asupra lui):* Ivan Petrovici, te-ai îmbătat!

VOINIȚKI: Se poate, se prea poate!

ELENA ANDREEVNA: Unde-i doctorul?

VOINIȚKI: E dincolo... la mine, doarme. Se poate, se prea poate... Toate-s cu putință!

ELENA ANDREEVNA: Și astăzi ai băut! De ce?

VOINIȚKI: Cînd bei, mai seamănă puțin a viață... Lasă-mă să beau, Hélène!

ELENA ANDREEVNA: Înainte nu beai niciodată și nu vorbeai atît de mult... Du-te și te culcă! Mă plictisești!

VOINIȚKI *(aplecîndu-se să-i sărute mîna):* Scumpa mea... minunea mea...

ELENA ANDREEVNA *(încîudată):* Lasă-mă în pace! La urma urmei, e dezgustător! *(Iese.)*

VOINIȚKI *(singur):* S-a dus... *(Pauză.)* Acum zece ani, pe cînd trăia soră-mea, am întîlnit-o la dînsa. Pe-atunci avea șaptesprezece ani, iar eu treizeci și șapte. De ce nu m-am îndrăgostit atunci de ea și n-am cerut-o în căsătorie? Ar fi fost atît de ușor! Acum ar fi fost soția mea... Da... Ne-ar fi trezit pe amîndoi furtuna... Ea s-ar fi speriat de tunet, iar eu, luînd-o în brațe, i-aș fi șoptit: „Nu-ți fie teamă, sînt aici". O, gînduri minunate... Ce bine ar fi fost! Uite că-mi vine să și rîd!... Dar, Doamne, Dumnezeule, mi se încurcă gîndurile în

cap... De ce sînt bătrîn? De ce nu mă-nțelege? Retorica ei, morala ei leneșă, gîndurile ei absurde despre sfîrșitul lumii, toate astea îmi sînt profund nesuferite! *(Pauză.)* O, cum m-am înșelat! L-am adorat pe profesorul ăsta, pe înțepenitul ăsta de podagră, am lucrat pentru el ca un animal! Sonia și cu mine am stors cît am putut din moșia asta. Ca niște culaci am făcut negoț cu untdelemn, mazăre, brînză. Ne-am luat de la gură ca să strîngem copeică cu copeică și să trimitem mii de ruble profesorului. Eram mîndri de el și de știința lui, trăiam și respiram numai prin el. Tot ce scria și spunea mi se părea genial... Doamne, și acum? Acum a ieșit la pensie, acum se vede răbojul vieții lui. Nu va rămîne după el nici o pagină de muncă vrednică! E absolut necunoscut, un nimic. Un balon de săpun! M-am înșelat... Văd bine... M-am înșelat prostește!

(Intră Astrov, în haină, fără jiletcă și fără cravată, puțin băut. După el Teleghin cu chitara.)

ASTROV: Haide, cîntă!

TELEGHIN: Dă' doarme toată lumea!

ASTROV: Cîntă! *(Teleghin cîntă în surdină.)* Ești singur? *(Către Voinițki.)* Doamnele au plecat? *(Punîndu-și mîinile în șold cîntă încet.)* „Casă și cuptor te cară, gospodarul doarme afară"... M-a trezit furtuna... Ce mai ploicică! Cît o fi ceasul?

VOINIȚKI: Dracu știe!

ASTROV: Parc-am auzit glasul Elenei Andreevna?...

VOINIȚKI: Adineauri a fost aici.

ASTROV: Strașnică femeie! *(Privește flacoanele de pe masă.)* Doctorii! De unde nu sînt rețete! De la Harkov, de la Moscova, de la Tula... A umplut

toate orașele cu podagra lui! E bolnav cu adevărat, sau se preface?

VOINIȚKI: Ba e bolnav!

(Pauză.)

ASTROV: De ce ești astăzi atît de trist? Ți-e milă de profesor?

VOINIȚKI: Lasă-mă-n pace!

ASTROV: Sau poate că ești îndrăgostit de nevasta lui?

VOINIȚKI: E prietena mea.

ASTROV: Atît de repede?

VOINIȚKI: Ce vrea să zică acest: „Atît de repede"?

ASTROV: O femeie nu poate fi prietenă cu un bărbat decît numai în ordinea următoare: mai întîi camaradă, apoi iubită, și abia la urmă prietenă.

VOINIȚKI: Trivială filozofie!

ASTROV: Ce-ai spus? Da... Trebuie să mărturisesc: încep să mă ticăloșesc. Vezi, sînt și beat! De obicei mă îmbăt cam o dată pe lună. Cînd sînt în starea asta, mă simt tare nerușinat și sînt cinic. Atunci nu-mi pasă de nimic. Fac cele mai grele operații, și-mi reușesc de minune; schițez cele mai măreț planuri pentru viitor. În aceste clipe nu mai cred despre mine că sînt un trăsnit, ci sînt convins că aduc omenirii un folos uriaș... Uriaș! În clipele astea am un sistem filozofic al meu propriu și voi toți, fraților, îmi păreți niște gîngănii... niște microbi. *(Către Teleghin.)* Cîntă, Ciupitule!

TELEGHIN: Din toată inima pentru tine, drăguțule, dar înțelege odată că dorm toți ai casei!

ASTROV: Cîntă, îți spun! *(Teleghin cîntă încet.)* Ar trebui să bem ceva. Haidem dincolo! Mi se pare că ne-a mai rămas puțin coniac. Iar cînd s-o face ziuă, s-o ștergem la mine acasă. Ne-am înțeles?

Am un infirmier care nu spune niciodată: „Ne-am înțeles" ci: „M-am înțeles". Un pungaș fără pereche... Atunci „m-am înțeles"? *(Văzînd-o pe Sonia, care intră.)* Iartă-mă, sînt fără cravată. *(Pleacă repede; Teleghin îl urmează.)*

SONIA: Și tu, unchiule Vanea, iar te-ai îmbătat cu doctorul! S-au împrietenit șoimii noștri. Ei, el e întotdeauna așa, dar ție ce ți-a venit? La vîrsta ta nu-ți șade bine.

VOINIȚKI: Vîrsta n-are ce căuta aici... Dacă n-ai o viață adevărată, trăiești cu nălucile. Tot e mai bine decît nimic!

SONIA: Tot finul nostru a fost cosit, plouă în fiecare zi, totul putrezește, dar tu te ții de năluci. Te-ai lăsat cu totul de gospodărie! Muncesc singură... E peste puterile mele... *(Speriată.)* Unchiule, ai lacrimi în ochi!

VOINIȚKI: Da' de unde lacrimi? Nu-i nimic... Fleacuri. Te-ai uitat adineauri la mine cum se uita răposata maică-ta. Scumpa mea... *(Îi sărută cu patimă mîna și obrajii.)* Sora mea... surioara mea dragă... De ce nu mai e printre noi? Dacă ar ști ea! O, Doamne, dacă ar ști!

SONIA: Ce anume să știe, unchiule?

VOINIȚKI: Mi-e greu, nu știu cum... Nimic, nimic, drăguțo... Lasă-mă... altă dată... Mă duc. *(Pleacă.)*

SONIA *(bate în ușă)*: Mihail Lvovici, dormi? O clipă, te rog!

ASTROV *(de după ușă)*: Numaidecît. *(Apare după un timp. E în jiletcă și cu cravată.)* Ce dorești, mă rog?

SONIA: Dacă îți place, bea dumneata singur, dar te implor, nu-l mai pune și pe unchiul să bea. Îi face rău.

ASTROV: Bine. N-o să mai beau. *(Pauză.)* Plec numaidecît la mine-acasă. Zis și făcut. Pînă înhamă caii, se crapă de ziuă.

SONIA: Plouă. Așteaptă pînă dimineață.

ASTROV: Furtuna ne ocolește. O să ne ajungă doar cîțiva stropi. Plec. Și te rog să nu mă mai chemi la tatăl dumitale. Eu îi spun că e podagră, și el — că e reumatism. Eu îl rog să stea culcat, și el — șade în fotoliu, iar azi nici n-a vrut să vorbească cu mine.

SONIA: E un răsfățat. *(Caută în bufet.)* Vrei să mănînci ceva?

ASTROV: Bucuros.

SONIA: Îmi place să mănînc noaptea. Mi se pare că mai e ceva în bufet. Se spune că în viața lui a avut mare succes la femei și că femeile l-au răsfățat. Uite, brînză. *(Stau amîndoi lîngă bufet și mănîncă.)*

ASTROV: N-am mîncat nimic azi, am băut numai. Caracterul tatălui dumitale nu-i ușor de suportat. *(Ia o sticlă din bufet.)* Se poate? *(Bea un păhărel.)* Nu e nimeni aici și pot să vorbesc pe față. Cred că n-aș putea trăi nici măcar o lună la dumneavoastră. M-aș înăbuși... Tatăl dumitale, care s-a înfundat cu totul în podagra și în cărțile lui, unchiul Vanea cu melancolia lui, bunica dumitale și în sfîrșit mama dumitale vitregă...

SONIA: Ce-i cu mama mea vitregă?

ASTROV: La om, totul trebuie să fie frumos; și fața și îmbrăcămintea și sufletul și gîndurile. E frumoasă, fără îndoială, dar... te uiți la ea: mănîncă, doarme, se plimbă, ne vrăjește pe toți cu frumusețea ei... Și asta-i tot. Nu cunoaște nici un fel de îndatorire. Alții trebuiesc să lucreze pentru ea. E sau nu e așa? Dar viața în trîndăvie nu poate să rămînă curată. *(Pauză.)* Poate că o judec prea aspru. Nici

eu nu sînt mulțumit de viață, ca și unchiul Vanea al dumitale. De aceea și sîntem așa de acri amîndoi.

SONIA: Dumneata nu ești mulțumit de viață?

ASTROV: Viața în sine îmi place, dar viața asta a noastră ruscască, de la țară, viața asta de burtăverde, nu pot s-o sufăr și-o disprețuiesc din adîncul sufletului. Iar întrucît privește viața mea proprie, zău că nu are nimic frumos în ea. Știi, cînd umbli noaptea printr-o pădure și vezi o lumină licărind în depărtare, nu mai știi nici de oboseală, nici de întuneric, nici de crengile țepoase ce-ți biciuiesc fața. Știi bine că eu muncesc ca nimeni altul în județ. Soarta mă urmărește fără răgaz. Sufăr uneori peste puteri și nu văd nicăieri nici o lumină înaintea mea. Pentru mine nu mai aștept nimic. Pe oameni nu-i iubesc... De mult nu mai iubesc pe nimeni.

SONIA: Pe nimeni?

ASTROV: Pe nimeni. Simt o oarecare duioșie, ca un fel de obișnuință, pentru bătrîna dumitale dădacă. Țăranii parcă sînt toți la fel: neluminați și murdari, iar cu așa-zișii intelectuali e greu să te împaci. Te obosesc. Toți bunii noștri prieteni au gînduri mărunte, sentimente mărunte și nu văd mai departe de lungul nasului. Sînt proști, iar cei mai deștepți și mai răsăriți sînt niște isterici, roși de autoanalize și stăpîniți de reflexe... Ăștia se vaietă, sînt mizantropi, bîrfesc în mod bolnăvicios, se apropie de om tiptil, pe la spate, îl privesc chiondorîș și hotărăsc: „O, ăsta nu-i întreg la minte!“ sau: „Ăsta e o gură spartă!“ Iar dacă nu știu ce etichetă să-ți mai lipească pe frunte, spun: „E un om ciudat, da, foarte ciudat!“ Iubesc pădurea — asta-i ciudat; nu mănînc carne — și asta-i ciudat. Nu mai există raporturi directe, curate, libere față de natură și de om! Nu și nu! *(Vrea să bea.)*

SONIA *(îl împiedică)*: Nu, te rog, te implor, nu mai bea!

ASTROV: De ce?

SONIA: Nu-ți șade bine de loc! Ești un om deosebit, ai un glas care fură, ești cel mai frumos dintre toți oamenii pe care îi cunosc. De ce vrei să semeni cu oamenii de rînd care beau și joacă cărți? Să nu mai faci asta, te implor! Dumneata spui întotdeauna că oamenii nu creează ci distrug doar ceea ce le e dat de sus. Acum, de ce te distrugi pe dumneata însuți? Nu, nu trebuie, te rog, te implor!

ASTROV *(îi întinde mîna)*: N-am să mai beau.

SONIA: Dă-mi cuvîntul.

ASTROV: Pe cuvîntul meu de onoare.

SONIA *(îi strînge mîna cu putere)*: Mulțumesc.

ASTROV: Gata. M-am trezit. Vezi, sînt treaz de-a binelea și așa voi rămîne pînă la sfîrșitul zilelor mele. *(Se uită la ceas.)* Așadar să urmăm: spuneam că mi-a trecut timpul și că pentru mine acum e prea tîrziu... Am îmbătrînit, am muncit prea mult, m-am banalizat, sentimentele mi s-au tocit și cred că nu m-aș mai putea lega de nimeni. Nu iubesc pe nimeni și... nici nu voi mai iubi. Numai frumusețea mă mai atrage. Nu sînt nepăsător față de ea. Uite cred că dacă Elena Andreevna ar vrea, ar putea să-mi sucească capul într-o singură zi... Dar vezi, asta nu mai e dragoste, nu mai e afecțiune... *(Își acoperă ochii cu mîna și tresare)*.

SONIA: Ce-i cu dumneata?

ASTROV: Nu-i nimic. În postul mare mi-a murit un bolnav sub cloroform.

SONIA: E vremea să uiți povestea asta. *(Pauză.)* Spune-mi, Mihail Lvovici... Dacă aș avea o prietenă sau o soră mai mică și dacă ai afla că ea... să zicem... te iubește, ce-ai face?

ASTROV *(dînd din umeri):* Nu știu. Probabil... nimic. I-aș da să înțeleagă că n-o pot iubi... Și nici nu-mi stă gîndul la asta, acum. Cum-necum, e timpul să plec. La revedere, draga mea, altfel nu mai isprăvim pînă-n zori. *(Îi strînge mîna.)* Dacă-mi dai voie, am să trec prin salon; mă tem să nu mă oprească unchiul dumitale. *(Pleacă.)*

SONIA *(singură):* Nu mi-a spus nimic... Sufletul și inima lui îmi sînt încă ascunse... Dar de ce mă simt atît de fericită? *(Rîde de bucurie.)* I-am spus: ești un om deosebit, nobil și ai un glas care fură. Să fi fost oare nepotrivit? Glasul lui vibrează, te mîngîie... Uite, parcă-l aud încă răsunînd aici... Cînd i-am vorbit însă de o soră mai mică, n-a înțeles... *(Frîngîndu-și mîinile.)* Ce cumplit e să știi că nu ești frumoasă. Și eu o știu, o știu! Duminica trecută, cînd am ieșit de la biserică, am auzit cum se vorbea despre mine și o femeie a spus: „E bună, milostivă, dar păcat că e așa de urîtă"... Urîtă...

(Intră Elena Andreevna.)

ELENA ANDREEVNA *(deschide fereastra):* A trecut furtuna. Ce aer curat! *(Pauză.)* Unde e doctorul?

SONIA: A plecat.

(Pauză.)

ELENA ANDREEVNA: Sophie?

SONIA: Da?

ELENA ANDREEVNA: Pînă cînd ai să mai fii supărată pe mine? Doar nu ne-am făcut nici un rău una alteia! De ce să ne dușmănim? N-are rost...

SONIA: Și eu aveam același gînd. *(O îmbrățișează.)* Destul cu atîta supărare.

ELENA ANDREEVNA: Bine că s-a isprăvit! *(Amîndouă sînt emoționate.)*

SONIA: Tata s-a culcat?

ELENA ANDREEVNA: Nu. E în salon... Nu ne vorbim săptămîni întregi și Dumnezeu știe de ce. *(Văzînd bufetul deschis.)* Ce-i aici?

SONIA: A mîncat Mihail Lvovici.

ELENA ANDREEVNA: Uite și vin. Hai să bem „Bruderschaft".

SONIA: Hai!

ELENA ANDREEVNA: Din același pahar... *(Toarnă.)* Mai bine-i așa! Va să zică de acum încolo ne spunem „tu"?

SONIA: Da, da! *(Beau și se sărută.)* De mult voiam să ne împăcăm, dar, nu știu de ce, nu îndrăzneam. *(Plînge.)*

ELENA ANDREEVNA: De ce plîngi?

SONIA: Nu știu ce am, mi-a venit așa dintr-o dată.

ELENA ANDREEVNA: Haide, haide, fii cuminte!... *(Plînge și ea.)* Ce proastă sînt! Uite că acum plîng și eu... *(Pauză.)* Ești supărată pe mine fiindcă bănui că m-am măritat cu tatăl tău din interes. Dacă crezi în jurăminte, uite, mă jur: m-am căsătorit cu el din dragoste. Îmi plăcea fiindcă era un om învățat, celebru. Dar iubirea asta n-a fost adevărată, era ceva artificial. Pe atunci însă mi se părea că e adevărată. Nu e vina mea. Iar tu, chiar de la căsătoria noastră, n-ai încetat să mă chinui cu privirile tale bănuitoare.

SONIA: Ei, lasă acum, că doar ne-am împăcat. Să uităm!

ELENA ANDREEVNA: Nu trebuie să mă mai privești așa. Nu-ți șade bine... Trebuie să ai încredere în toată lumea, altfel nu se poate trăi.

(Pauză.)

SONIA: Spune-mi sincer, ca unei prietene. Ești fericită?

ELENA ANDREEVNA: Nu!

SONIA: Știam... Și încă o întrebare. Spune-mi cinstit: ai vrea să ai un soț tînăr?

ELENA ANDREEVNA: Ce copilă ești! Nici vorbă că aș vrea. *(Rîde.)* Ei, mai întreabă-mă ceva...

SONIA: Îți place doctorul?

ELENA ANDREEVNA: Da, mult!

SONIA *(rîde)*: Îți par caraghioasă, nu-i așa? Iată, a plecat acum cîteva clipe, dar parcă îi mai aud glasul și pașii... Îi văd chipul în fereastra asta întunecată! Lasă-mă să-ți spun totul... Dar nu pot vorbi aici, mi-e rușine. Mai bine să mergem în odaia mea, să stăm acolo de vorbă! Spune-mi drept, îți par o caraghioasă, nu-i așa?... Spune-mi ceva despre el!

ELENA ANDREEVNA: Ce anume?

SONIA: E deștept, se pricepe la toate, știe tot... Vindecă oameni și sădește păduri...

ELENA ANDREEVNA: Dar nu e vorba nici de medicină, nici de păduri... Înțelege, draga mea, are talent! Știi tu ce e talentul? Curaj, minte liberă, elan... Sădești un copac și te și gîndești ce o să fie peste o mie de ani — întrezărești de pe acum fericirea omenirii. Astfel de oameni sînt rari. Ei trebuie iubiți... Bea, și uneori e chiar grosolan... Ei și? Un om de talent nu poate fi fără cusur. Gîndește-te ce viață duce acest doctor?! Drumuri desfundate, pline de noroaie, geruri, viforniță, distanțe uriașe, oameni grosolani și sălbatici, peste tot sărăcie și boală. În asemenea împrejurări îi este greu celui care muncește și se luptă zi de zi să se păstreze pînă la patruzeci de ani cumpătat și fără cusur... *(O sărută.)* Îți doresc din suflet să fii fericită, o meriți... *(Se ridică.)* Iar eu sînt o ființă anostă, un personaj episodic... Și-n muzică, și-n casa soțului meu, și în toate romanele mele de dragoste am

fost doar un personaj episodic. De fapt, Sonia, dacă mă gîndesc bine, sînt foarte, foarte nenorocită. *(Umblă emoționată pe scenă.)* N-am parte de fericire pe lumea asta. Așa e! De ce rîzi?

SONIA *(rîde, cu fața în palme)*: Ce fericită sînt!... Ce fericită!

ELENA ANDREEVNA: Aș vrea să cînt la pian... Aș cînta ceva...

SONIA: Cîntă! *(O îmbrățișează.)* Nu pot să dorm... Cîntă!

ELENA ANDREEVNA: Numaidecît. Dar tatăl tău nu doarme, și, cînd e bolnav, muzica îl supără. Du-te și-l întreabă. Dacă ne dă voie, cînt. Du-te.

SONIA: Mă duc. *(Iese.)*

(În grădină paznicul bate toaca.)

ELENA ANDREEVNA: De mult n-am mai cîntat la pian. Am să cînt și am să plîng. Am să plîng ca o proastă. *(Se apleacă pe fereastră.)* Tu bați toaca, Efim?

GLASUL PAZNICULUI: Eu!

ELENA ANDREEVNA: Nu mai bate. Boierul e bolnav.

GLASUL PAZNICULUI: De-i așa, plec. *(Fluieră, chemîndu-și ciinii.)* Ei, Jucika, Malcik, Jucika!

(Pauză.)

SONIA *(intrînd în odaie)*: Nu-i voie!

Cortina

ACTUL AL TREILEA

Salon în casa lui Serebreakov. Trei uși: în dreapta, în stînga, la mijloc. E ziuă. *Voinițki*, *Sonia* stau jos; *Elena Andreevna* se plimbă pe scenă îngîndurată.

VOINIȚKI: *Herr* profesor a binevoit să-și exprime dorința ca să ne adunăm cu toții, astăzi, în acest salon, la ora unu. *(Se uită la ceas.)* Unu fără un sfert. Vrea să comunice ceva omenirii.

ELENA ANDREEVNA: O fi avînd vreo treabă cu noi...

VOINIȚKI: Nici un fel de treabă. Scrie prostii, bombăne, e gelos și nimic mai mult.

SONIA *(pe un ton de mustrare):* Unchiule!

VOINIȚKI: Bine, iartă-mă. *(Arătînd-o pe Elena Andreevna.)* Uitați-vă la ea. Umblă și se leagănă de lene ce-i e. Drăguț! Foarte drăguț!

ELENA ANDREEVNA: Iar dumneata nu ne mai slăbești cu bombăneala. Cum de nu ți s-a urît? *(Cu tristețe.)* Mor de plictiseală! Nu știu ce să fac.

SONIA *(dînd din umeri):* Treabă e destulă, numai să vrei.

ELENA ANDREEVNA: De pildă?

SONIA: Vezi de gospodărie, învață oamenii, îngrijește bolnavii, nu e destul? Cînd tu și cu tata nu

eraţi încă aici, unchiul Vanea şi cu mine ne duceam singuri să vindem făină în piaţă.

ELENA ANDREEVNA: Nu mă pricep şi nici nu mă interesează. Numai în romanele cu tează eroii îi instruiesc şi-i lecuiesc pe ţărani. Ce-ar fi aşa, deodată, să m-apuc să-i lecuiesc sau să-i învăţ?

SONIA: Eu una nu înţeleg de ce să nu faci asta? Aşteaptă puţin şi ai să te obişnuieşti. *(O îmbrăţişează.)* Nu-i voie să te plictiseşti, draga mea. *(Rîde.)* Ştiu că te plictiseşti de nu-ţi mai găseşti locul. Dar plictiseala şi trîndăvia sînt molipsitoare. Uite, unchiul Vanea nu mai face nimic, se ţine după tine ca o umbră, iar eu mi-am lăsat treburile şi am venit să stau de vorbă cu tine. M-am lenevit, nu mai pot lucra! Înainte, doctorul Mihail Lvovici venea la noi foarte rar, o dată pe lună, era foarte greu să-l înduplecî, dar acum vine în fiecare zi. S-a lăsat şi de păduri şi de medicină. Ne-ai vrăjit pe toţi, zău aşa!

VOINIŢKI: După ce tînjeşti? *(Cu vioiciune.)* Haide, draga mea, minunată făptură, fii deşteaptă! În vinele dumitale curge sînge de zînă a apelor — fii zînă! Dă-ţi drumul măcar o dată în viaţă şi îndrăgosteşte-te cît mai curînd de vreun duh al apelor şi bîldîbîc, aruncă-te cu capu-n bulboană pentru ca *Herr* profesor şi noi toţi să rămînem cu gura căscată!

ELENA ANDREEVNA: Lasă-mă să trec! *(Cu mînie.)* Ce cruzime! *(Vrea să plece.)*

VOINIŢKI *(nu o lasă):* Hai, odorul meu, iartă-mă... Îţi cer iertare. *(Îi sărută mîna.)* Hai să ne împăcăm!

ELENA ANDREEVNA: Recunoaşte că şi un înger şi-ar pierde răbdarea.

VOINIŢKI: În semn de pace şi înţelegere, îţi voi aduce chiar acum un buchet de trandafiri. L-am

pregătit de azi dimineață... Trandafiri de toamnă — trandafiri frumoși și triști... *(Pleacă.)*

SONIA: Trandafiri de toamnă, trandafiri frumoși și triști...

(Privesc amîndouă pe fereastră.)

ELENA ANDREEVNA: Uite c-am ajuns și în septembrie! Cum o să ne petrecem iarna aici? *(Pauză.)* Unde-i doctorul?

SONIA: În odaia unchiului Vanea. Scrie nu știu ce. Îmi pare bine că a plecat unchiul Vanea. Vreau să-ți vorbesc.

ELENA ANDREEVNA: Despre ce?

SONIA: Despre ce? *(Își pune capul pe pieptul ei.)*

ELENA ANDREEVNA: Ei, ajunge, ajunge. *(Îi mîngîie părul.)* Liniștește-te.

SONIA: Nu sînt frumoasă!

ELENA ANDREEVNA: Ai o minune de păr.

SONIA: Asta nu! *(Privindu-se în oglindă.)* Nu! Cînd o femeie nu e frumoasă, i se spune: „Ai ochi minunați, ai păr minunat..." Îl iubesc de șase ani, îl iubesc mai mult decît pe mama, în fiece clipă îl aud, îi simt strîngerea mîinii și sînt cu ochii mereu la ușă, aștept și mi se pare mereu că va intra. Și după cum vezi, caut mereu să-ți vorbesc despre el. Acum vine în fiecare zi aici, dar nu se uită la mine, nu mă vede... Dacă ai ști ce chin e asta! Nu am nici o nădejde, nici una, nici una! *(Desperată.)* O Doamne, Dumnezeule, dă-mi putere să îndur... Toată noaptea m-am rugat... Adeseori m-apropii de el, încep eu vorba, mă uit în ochii lui... Nu mai am mîndrie, nu mai am putere să mă stăpînesc... N-am mai putut răbda și i-am mărturisit ieri unchiului Vanea că-l iubesc... Toți servitorii știu că-l iubesc... Toți o știu.

ELENA ANDREEVNA: Dar el?

SONIA: Nici nu mă vede.

ELENA ANDREEVNA *(gînditoare):* Ce om ciudat! Știi ce? Lasă-mă să vorbesc cu el... Cu băgare de seamă, numai să-i dau să înțeleagă... *(Pauză.)* Sincer vorbind, nu e mai bine să te lămurești odată? Lasă-mă să-i vorbesc. *(Sonia încuviințează din cap.)*

ELENA ANDREEVNA: Foarte bine. Nu-i greu de aflat dacă te iubește sau nu te iubește. Nu fi neliniștită, drăguța mea, nu te frămînta. Am să-l iau pe departe, așa ca să nu bage de seamă... Atît să știm: da sau nu? *(Pauză.)* Și dacă e nu, să nu mai calce pe-aici. Nu-i așa? *(Sonia aprobă dînd din cap.)* Ți-e mai ușor dacă nu-l vezi... Și n-o să mai amînăm multă vreme: o să-l întrebăm chiar acum... Tocmai voia să-mi arate niște planuri... Du-te și spune-i că vreau să-l văd.

SONIA *(puternic emoționată):* Ai să-mi spui tot adevărul?

ELENA ANDREEVNA: Da' desigur. Mi se pare că adevărul, oricare ar fi el, nu e atît de cumplit ca nesiguranța! Ai încredere în mine, draga mea.

SONIA: Da, da... să-i spun că vrei să vezi planurile... *(Pornește, dar se oprește lîngă ușă.)* Nu, e mai bine să nu te lămurești... Tot îți mai rămîne nădejdea...

ELENA ANDREEVNA: Ce-ai spus?

SONIA: Nimic. *(Iese.)*

ELENA ANDREEVNA: Nu e nimic mai rău decît să cunoști taina cuiva și să nu-i poți ajuta. *(Gîndindu-se.)* El nu o iubește, e limpede. Dar de ce să nu se însoare cu ea? Nu e frumoasă, dar pentru un medic de plasă și la vîrsta lui ar fi o soție minunată. E deșteaptă, e bună și curată la suflet... Nu, dar nu-i asta, nu... *(Pauză.)* O înțeleg pe biata copilă. În plictiseala asta ucigătoare de-aici, unde

în loc de oameni rătăcesc în jurul tău doar niște pete cenușii, cînd nu auzi decît lucruri triviale, cînd toți nu știu decît să mănînce, să bea și să doarmă, vine uneori el — el care nu seamănă cu ceilalți, frumos, inteligent, seducător — așa cum răsare strălucind luna în mijlocul întunericului... Să te lași prinsă de farmecul unui om ca el, să uiți de toate... Mi se pare că și pe mine m-a prins puțin. Da, fără el mă plictisesc, și cînd mă gîndesc la el, mă trezesc zîmbind... Vanea spune că în vinele mele curge-sîngele unei zîne a apelor. „Dă-ți drumul măcar o dată în viață". Știu eu? Poate că așa ar trebui... Ce-ar fi să-mi iau zborul de lîngă voi toți, ca o pasăre liberă, să mă depărtez de mutrele voastre adormite, de discuțiile voastre, să uit că mai sînteți pe lume... Eu însă n-am curaj și sînt timidă... M-ar chinui conștiința. Vine aici în fiecare zi. Am ghicit de ce vine și mă simt vinovată, sînt gata să cad în genunchi în fața Soniei, să-i cer iertare și să plîng...

ASTROV *(intră cu o hartă):* Bună ziua. *(Îi strînge mîna.)* Doriți să vedeți picturile mele?

ELENA ANDREEVNA: Ieri mi-ai făgăduit că-mi arăți lucrările dumitale... Ai vreme acum?

ASTROV: O, mai e vorba? *(Desface harta pe masa de joc și o fixează cu niște pioneze.)* Unde v-ați născut?

ELENA ANDREEVNA *(ajutîndu-l):* La Petersburg.

ASTROV: Și unde v-ați făcut studiile?

ELENA ANDREEVNA: La conservator.

ASTROV: Atunci n-o să vă intereseze.

ELENA ANDREEVNA: De ce? E drept, nu cunosc viața la țară, dar am citit mult.

ASTROV: Aici, în casă, eu am masa mea de lucru... în camera lui Ivan Petrovci. Cînd sînt istovit

și îndobitocit de oboseală las lucrurile baltă și dau fuga pînă aici, să-mi trec un ceas, două, de urît, cu fleacurile astea... Ivan Petrovici și Sofia Alexandrovna țăcănesc cu abacul, în timp ce eu stau alături de ei, la masa mea și mîzgălesc. Și e cald, e liniște și cîntă greierul. Dar plăcerea asta nu mi-o îngădui prea des, o dată pe lună... *(Arătînd harta.)* Și, acum, uită-te colea. E tabloul județului nostru, cum era acum cincizeci de ani. Verdele închis și cel deschis arată pădurile. Jumătate din toată suprafața era pe-atunci acoperită de păduri. Pe unde vezi umbrit cu roșu peste verde acolo trăiau cerbi și capre... Eu arăt aici și flora și fauna. Pe lacul acesta, trăiau lebede, gîște, rațe și — după cum spun bătrînii — păsările zburau în stoluri uriașe, ca niște nori. Afară de sate și cătune, vezi că, pe ici, pe colo, sînt împrăștiate așezări diferite, case răzlețe, schiturile rascolnicilor, mori de apă... Erau multe cornute și cai. Asta se vede după cîtă culoare albastră este. De exemplu, în plasa asta, culoarea albastră e densă; aici erau herghelii întregi. Vencau cam trei cai de fiecare gospodărie. *(Pauză.)* Acum să privim mai jos. Ce a fost în urmă cu douăzeci și cinci de ani. De astă dată pădurile nu mai ocupă decît o treime din întreaga suprafață. Nu mai sînt capre — cerbi însă, se mai găsesc. Verdele și albastrul sînt mai palide și așa mai departe, și așa mai departe. Să trecem la partea a treia. Planul județului cum este astăzi. Mai stăruie pe-alocuri culoarea verde, dar nu peste tot; doar cîteva pete; au dispărut cerbii și lebedele și cocoșii de munte... Nu mai e nici o urmă de așezare sau de schit. Morile de altădată nu mai există. În general, harta arată o degenerare progresivă și neîndoielnică, căreia îi mai trebuie vreo zece-cincisprezece ani ca să fie completă. Ai să spui că este aici o influență a civilizației, că e

normal ca viața veche să facă loc unei vieți noi. Da, aș înțelege, dacă în locul acestor păduri distruse s-ar întinde șosele, căi ferate, dacă s-ar face uzine, fabrici, școli, dacă poporul ar fi mai sănătos, mai bogat, mai deștept... Dar nici vorbă de așa ceva! În județul nostru sînt aceleași mlaștini, aceiași țințari, aceeași lipsă de drumuri. Pretutindeni bîntuie sărăcia, tifosul, difteria, incendiile... Ne găsim în fața unei degenerări, datorită unei crunte lupte pentru existență. E o degenerare pricinuită de trîndăvie, ignoranță, inconștiență, cînd omul înghețat, flămînd, bolnav, pentru ca să-și păstreze rămășițele vieții și să-și scape copiii, se apucă instinctiv, necugetat, de orice, numai să-și potolească foamea și să se încălzească. Distruge totul, fără să se gîndească la ziua de mîine... Aproape totul s-a distrus. În schimb nu s-a creat încă nimic. *(Rece.)* Văd pe fața dumitale că toate astea nu te interesează de fel.

ELENA ANDREEVNA: Înțeleg atît de puțin din toate astea...

ASTROV: Nu-i nimic de înțeles. Adevărul e că nu vă interesează...

ELENA ANDREEVNA: La drept vorbind, gîndurile îmi sînt în altă parte. Iartă-mă, dar trebuie să te supun unui mic interogatoriu... Sînt tulburată și nu știu de unde să încep.

ASTROV: Un interogatoriu?

ELENA ANDREEVNA: Da, dar destul de nevinovat. Să stăm jos! *(Se așază.)* E vorba de o ființă tînără. Să vorbim ca oameni cinstiți, ca doi prieteni, fără înconjur. Să vorbim și să uităm apoi despre ce am vorbit. Primești?

ASTROV: Da.

ELENA ANDREEVNA: E vorba de fiica-mea vitregă, de Sonia. Îți place?

ASTROV: Da, o stimez.

ELENA ANDREEVNA: Dar ca femeie îți place?

ASTROV *(după un timp):* Nu!

ELENA ANDREEVNA: Încă două-trei cuvinte și am isprăvit. N-ai băgat de seamă nimic?

ASTROV: Nimic.

ELENA ANDREEVNA *(îl ia de mînă):* N-o iubești! Ți se citește în ochi... Ea suferă... Înțelege... și nu mai veni pe aici!

ASTROV *(se scoală):* Vremea mea a trecut... Nici n-am timp să mă gîndesc la așa ceva... *(Dînd din umeri.)* Cînd aș mai putea... *(E stînjenit.)*

ELENA ANDREEVNA: Uf! Ce convorbire neplăcută! Sînt atît de tulburată! Pare-că aș fi dus în spate cine știe ce povară. Slavă Domnului că s-a terminat! Să uităm asta ca și cum nici n-am fi vorbit și... pleacă! Ești un om deștept, ai să înțelegi... *(Pauză.)* M-am roșit toată.

ASTROV: Dacă mi-ai fi vorbit cu o lună-două mai înainte, cine știe, poate m-aș fi gîndit, dar acum... *(Dă din umeri.)* Dar dacă suferă, atunci fără îndoială... Numai că nu înțeleg un lucru: de ce ai avut nevoie de interogatoriul ăsta? *(O privește în ochi și o amenință cu degetul.)* Ești vicleană!

ELENA ANDREEVNA: Ce vrei să spui?

ASTROV *(rîzînd):* Ce vicleană ești! Să presupunem că Sonia suferă... Se prea poate! Dar la ce bun interogatoriul la care m-ai supus? *(Împiedicînd-o să vorbească, cu vioiciune.)* Dă-mi voie, nu face pe mirata. Știi foarte bine de ce vin aici în fiecare zi... Știi și pentru ce, știi și pentru cine. Fiară mică și iubită, nu te uita așa la mine! Sînt și eu un mic animal de pradă!

ELENA ANDREEVNA: Fiară? Nu înțeleg nimic!

ASTROV: Ești un dihor frumos, cu blană pufoasă... Îți trebuiesc victime... De o lună nu mai

fac nimic, am dat cu piciorul la toate. Te caut cu patimă și asta îți place grozav, grozav îți place... uite! Mă dau bătut. Și asta o știai și fără interogatoriul de adineauri. *(Încrucișîndu-și mîinile și plecîndu-și capul.)* Mă supun! Hai, sfîșie-mă!

ELENA ANDREEVNA: Ai înnebunit!

ASTROV *(rîde printre dinți)*: Ești sfioasă!...

ELENA ANDREEVNA: O, sînt mai bună și mai presus decît mă crezi. Asta ți-o jur! *(Vrea să plece.)*

ASTROV *(punîndu-i-se în cale)*: Voi pleca. De azi nu voi mai da pe-aici, dar... *(Îi ia mîna și privește în jur.)* Unde ne vedem? Spune-mi mai repede, unde? Poate să intre cineva. Spune mai repede! *(Exaltat.)* Ce minunată făptură... O sărutare, numai una... Vreau să-ți sărut părul parfumat...

ELENA ANDREEVNA: Îți jur...

ASTROV *(întrerupîndu-o)*: De ce să juri? Nu-i nevoie. Nu-i nevoie de cuvinte de prisos... O, ce frumoasă ești, ce mîini! *(Îi sărută mîinile.)*

ELENA ANDREEVNA: Și-acum, destul! Pleacă! Du-te odată! *(Își retrage mîinile.)* Nu-ți dai seama ce faci!

ASTROV: Spune, spune unde ne vedem mîine? *(Îi cuprinde mijlocul.)* Îți dai seama că e un lucru inevitabil! Noi doi trebuie să ne vedem! *(O sărută. În acest timp intră Voinițki cu un buchet de trandafiri și se oprește în ușă.)*

ELENA ANDREEVNA *(fără să-l vadă pe Voinițki)*: Fie-ți milă de mine... Lasă-mă... *(Își lasă capul pe pieptul lui Astrov.)* Nu! *(Vrea să plece.)*

ASTROV *(reținînd-o de talie)*: Vino mîine la ocolul silvic... pe la două... Da? Da? Ai să vii?

ELENA ANDREEVNA *(văzîndu-l pe Voinițki)*: Lasă-mă. *(Adînc zbuciumată, se depărtează spre fereastră.)* E îngrozitor!

VOINIȚKI *(punc buchetul pe masă; emoționat își șterge cu batista fața și gîtul):* Nu-i nimic... Da... Nimic...

ASTROV *(supărat):* Vremea nu e rea azi, stimate Ivan Petrovici. Dimineața cerul era înnourat a ploaie, dar acum e soare. La drept vorbind, frumoasă toamnă am avut... și semănăturile sînt bunicele. *(Strînge harta sul.)* Numai un singur lucru: s-au micșorat zilele... *(Iese.)*

ELENA ANDREEVNA *(se apropie repede de Voinițki):* Dă-ți toată silința, folosește toată trecerea dumitale ca eu și soțul meu să plecăm chiar azi de-aici. M-auzi? Chiar astăzi!

VOINIȚKI: Cum? Da... Bine... Eu, Hélène, am văzut totul, totul...

ELENA ANDREEVNA *(nervoasă):* Ai auzit? Chiar astăzi trebuie să plec de-aici!

(Intră Serebreakov, Sonia, Teleghin și Marina.)

TELEGHIN: Nici eu, excelență, nu mă simt tocmai bine. De două zile bolesc. Am ceva la cap...

SEREBREAKOV: Unde sînt ceilalți? Nu-mi place casa asta. Parcă e un labirint! Douăzeci și șase de camere imense, prin care poți să te rătăcești, și niciodată nu găsești pe nimeni... *(Sună.)* Chemați pe Maria Vasilievna și pe Elena Andreevna.

ELENA ANDREEVNA: Sînt aici!

SEREBREAKOV: Vă rog pe toți să luați loc.

SONIA *(apropiindu-se de Elena Andreevna, nerăbdătoare):* Ce-a spus?

ELENA ANDREEVNA: Ai să afli mai tîrziu.

SONIA: Tremuri, ești tulburată! *(O privește cercetător.)* Înțeleg! A spus că n-are să mai vină pe-aici... nu-i așa? *(Pauză.)* Spune, așa e?

(Elena Andreevna dă afirmativ din cap.)

SEREBREAKOV *(lui Teleghin):* Cu boala, Ilia Iliei, te mai poți împăca, îți mai trece. Dar cu ceea ce nu mă pot împăca de fel e cu rînduiala vieții de la țară! Am impresia c-am căzut de pe pămînt pe-o planetă străină. Luați loc, vă rog! Sonia! *(Sonia nu-l aude. A rămas în picioare cu capul plecat, tristă.)* Sonia! *(Pauză.)* Nu aude. *(Marinei.)* Dădacă, ia loc și dumneata! *(Marina se așază și împletește la ciorap.)* Vă rog, domnilor, fiți numai urechi, cum s-ar zice! *(Rîde.)*

VOINIȚKI *(foarte neliniștit):* Poate că nu aveți nevoie de mine. Pot pleca?

SEREBREAKOV: Nu. Tocmai de tine avem mai multă nevoie!

VOINIȚKI: Ce vrei dumneata de la mine?

SEREBREAKOV: Îmi spui dumneata? Dar de ce te superi? *(Pauză.)* Dacă am vreo vină față de tine, te rog să mă ierți.

VOINIȚKI: Lasă tonul ăsta. Intră în subiect. Ce dorești?

(Intră Maria Vasilievna.)

SEREBREAKOV: Iat-o și pe *maman*. Domnilor, încep. *(Pauză.)* „V-am poftit, domnilor, pentru a vă aduce la cunoștință că vine la noi un revizor".[1] Dar să lăsăm glumele la o parte. Chestiunea e serioasă. V-am adunat să vă cer ajutor și sfat, și, cunoscîndu-vă bunăvoința, nădăjduiesc că le voi avea. După cum știi, sînt un savant, un cărturar, și-am fost totdeauna străin de viața practică. Nu pot să mă lipsesc de luminile oamenilor pricepuți. De aceea te rog, pe tine, Ivan Petrovici, pe dumneata, Ilia

[1] Din *Revizorul*, de N. V. Gogol (în românește de Al. Kiriţescu) (n. ed.).

Ilici, pe dumneata, *maman... Manet omnes una nox*[1], sau, cu alte cuvinte, toți sîntem în mîna lui Dumnezeu. Sînt bătrîn și bolnav. De aceea socot că a venit vremea să pun la punct chestiunile bănești în legătură cu familia mea. Eu nu mai am mult de trăit, așa că nu mă gîndesc la mine, dar am o soție tînără și o fată de măritat. *(Pauză.)* Mi-e cu neputință să mai trăiesc la țară! Noi nu sîntem făcuți ca să trăim aici. Și nici să trăim la oraș nu ne-ajunge cu ceea ce avem de la moșie. Să zicem că am vinde pădurea. Ar fi o măsură excepțională pe care n-am putea-o folosi în fiecare an. Trebuie găsită deci o altă soluție care să ne asigure o cifră de venituri mai mult sau mai puțin stabilă. Cred că am găsit o astfel de soluție — și acum am cinstea s-o supun judecății domniilor-voastre... O voi arăta în linii generale, trecînd peste amănunte. Moșia noastră nu ne aduce, în mediu, mai mult de doi la sută din valoarea ei totală. Eu propun s-o vindem. Dacă banii pe care îi vom lua îi vom plasa în titluri de rentă, vom primi patru sau cinci la sută și cred că o să ne mai rămînă și un excedent de cîteva mii de ruble, cu care să ne îngăduim a cumpăra și o mică vilă în Finlanda.

VOINIȚKI: Stai puțin, am impresia că auzul mă-nșeală! Vrei să-mi repeți ceea ce ne-ai spus?

SEREBREAKOV: Vom plasa banii în titluri de rentă, iar cu prisosul vom cumpăra o vilă în Finlanda.

VOINIȚKI: Lasă Finlanda! Ai mai spus încă ceva!

SEREBREAKOV: Propun să vindem moșia.

VOINIȚKI: Asta e... Ai să vinzi moșia. Nici că se poate mai bine! Strașnică idee!... Dar la mine, la

[1] Pe toți ne așteaptă aceeași noapte (lat.) (n.t.).

bătrîna mea mamă și la Sonia te-ai gîndit? Unde ne ducem?

SEREBREAKOV: Le vom chibzui pe toate la vremea lor... Nu totul deodată...

VOINIȚKI: Ia stai puțin! Se vede că pînă acum nu am avut nici un pic de judecată sănătoasă. Am fost atît de prost să cred că moșia aparține Soniei. Răposatul meu tată o cumpărase de zestre surorii mele. Se vede că pînă acum am fost un naiv și n-am înțeles legile pe turcește. Credeam că proprietatea surorii mele a trecut Soniei.

SEREBREAKOV: Firește că moșia e a Soniei. Cine tăgăduiește? Fără învoirea Soniei nu m-aș putea hotărî la vînzare. Și tocmai pentru că e în interesul Soniei am făcut propunerea asta.

VOINIȚKI: Nu pricep nimic, dar absolut nimic! Ori mi-am pierdut eu mințile... Ori... ori...

MARIA VASILIEVNA: Jean, nu-l contrazice pe Alexandr. Crede-mă, știe el mai bine decît noi ce are de făcut!

VOINIȚKI: Dați-mi un pahar de apă! *(Bea.)* Acum spuneți ce-oți vrea, ce-oți vrea.

SEREBREAKOV: Nu înțeleg de ce te frămînți? Nu spun că proiectul meu e ideal. Dacă toată lumea găsește că nu e bun, eu nu mai stărui.

(Pauză.)

TELEGHIN *(buimăcit):* Eu, excelență, am pentru știință nu numai evlavie ci și sentimente de rudenie. Fratele soției fratelui meu, Grigori Ilici — poate binevoiți a-l cunoaște: Konstantin Trofimovici Lakedomonov — a fost doctor în...

VOINIȚKI: Lasă, Ciupitule. Acum vorbim de treburi serioase... Ne-o spui mai tîrziu... *(Lui Serebreakov.)* Uite, pe el să-l întrebi. Moșia a fost cumpărată de la unchiul lui.

SEREBREAKOV: De ce să-l mai întreb? Parcă nu știu...

VOINIȚKI: Moșia a fost cumpărată pe-atunci cu nouăzeci și cinci de mii de ruble. Tata a plătit numai șaptezeci de mii și a rămas o datorie de douăzeci și cinci de mii. Și acum luați bine seama: moșia asta nu putea fi cumpărată dacă eu nu renunțam la moștenire, în favoarea surorii mele, pe care am iubit-o din toată inima. Și afară de asta, am muncit zece ani ca un cal de povară și am plătit toată datoria...

SEREBREAKOV: Îmi pare rău că am început discuția asta...

VOINIȚKI: În prezent moșia nu e grevată de nici o datorie și merge bine, dar asta mulțumită numai străduințelor mele. Și acum, cînd am îmbătrînit, dumnealui vrea să mă dea pe ușă afară!

SEREBREAKOV: Nu înțeleg unde vrei să ajungi!

VOINIȚKI: Timp de douăzeci și cinci de ani am administrat această moșie muncind ca un rob, ți-am trimis regulat banii ca cel mai conștiincios vechil. Și în tot acest timp, nu te-ai gîndit să-mi acorzi nici cea mai mică răsplată! În toți anii aceștia, mi-ai dat o leafă de cinci sute de ruble pe an — leafă de mizerie! — și nu ți-a trecut niciodată prin cap să mi-o mărești măcar cu o rublă!

SEREBREAKOV: De unde puteam să știu, Ivan Petrovici? Eu nu sînt un om cu simț practic și nu mă pricep. Ai fi putut să ți-o mărești singur cît ai fi vrut...

VOINIȚKI: Care va să zică, de ce n-am furat? De ce nu-mi aruncați toți disprețul în față că n-am fost hoț? Așa ar fi trebuit să fac! Acum n-aș mai fi fost un cerșetor!

MARIA VASILIEVNA *(severă)*: Jean!

TELEGHIN *(emoțional):* Vanea, frățioare! Să nu mai vorbești așa!... Tremur tot!... De ce să strici buna înțelegere? *(Îl sărută.)* Nu se cade!

VOINIȚKI: Douăzeci și cinci de ani am stat cu mama între patru ziduri, ca niște cîrtițe... Toate gîndurile și toate simțămintele noastre pentru tine erau. Ziua vorbeam de tine, de lucrările tale, ne mîndream cu celebritatea ta, îți rosteam cu evlavie numele, iar nopțile ni le pierdeam cu cititul revistelor și cărților, pe care acum le disprețuiesc din adîncul sufletului!

TELEGHIN: Nu se cade să vorbești astfel, Vanea, nu se cade... Te implor!...

SEREBREAKOV *(iritat):* Nu înțeleg ce vrei!

VOINIȚKI: Pentru noi tu erai o ființă de ordin superior și articolele tale le știam pe dinafară... Abia acum mi s-au deschis ochii! Abia acum îmi dau seama că, scriind despre artă, habar n-aveai ce-nseamnă arta! Toate lucrările tale la care țineam atît nu fac nici o para chioară. Ne-ai tras pe sfoară!

SEREBREAKOV: Domnilor, vă rog să-l potoliți, altfel am să plec!

ELENA ANDREEVNA: Ivan Petrovici, îți cer să taci. M-ai auzit?

VOINIȚKI: N-am să tac! *(Tăindu-i drumul lui Serebreakov.)* Așteaptă, că n-am sfîrșit! Mi-ai distrus viața! Eu n-am trăit, n-am trăit! Din cauza ta mi-am distrus, mi-am irosit cei mai frumoși ani ai vieții. Ești cel mai mare dușman al meu!

TELEGHIN: Nu mai pot suporta... nu mai pot!... Plec. *(Iese foarte tulburat.)*

SEREBREAKOV: Ce vrei de la mine și cu ce drept îmi vorbești pe acest ton? Om de nimic ce ești! Dacă moșia e a ta, ia-ți-o! N-am nevoie de ea!

ELENA ANDREEVNA: Chiar acum am să plec din iadul ăsta! *(Țipă.)* Nu-l mai pot îndura!

VOINIȚKI: Mi-am prăpădit viața! Nu sînt lipsit de talent, nu sînt prost și am inițiativă... Dacă aș fi dus o existență normală ar fi ieșit poate din mine un Schopenhauer sau un Dostoievski... vorbesc aiurea! Înnebunesc!... Mamă, sînt deznădăjduit!... Mamă!

MARIA VASILIEVNA *(sever):* Ascultă ce-ți spune Alexandr!

SONIA *(se așază în genunchi în fața Marinei și se lipește de ea):* Doiculița mea dragă!

VOINIȚKI: Mamă, ce să fac? Nu, nu-mi spune nimic! Știu și singur ce trebuie să fac! *(Lui Serebreakov.)* Ai să mă ții minte! *(Iese pe ușa din mijloc.)*

(Maria Vasilievna iese după el.)

SEREBREAKOV: Dar ce-i asta, domnilor, la urma urmei! Luați-l de aici pe nebunul ăsta! Nu mai pot să trăiesc sub același acoperiș cu el. Stă colea *(arată ușa din mijloc)* lîngă mine... Ori se mută în sat sau în casa din curte, ori mă mut eu, dar nu mai pot să stau cu el sub același acoperiș...

ELENA ANDREEVNA *(soțului ei):* Chiar astăzi o să plecăm de-aici! Trebuie să ne pregătim chiar din clipa asta.

SEREBREAKOV: Ce om de nimic!

SONIA *(stînd în genunchi se-ntoarce spre tatăl ei, nervoasă, printre lacrimi):* Tată, trebuie să fii îngăduitor. Și eu și unchiul Vanea sîntem atît de nenorociți! *(Stăpînindu-și desperarea.)* Trebuie să fii îngăduitor. Adu-ți aminte cînd eraimai tînăr, unchiul Vanea și cu bunica traduceau noaptea cărți pentru tine, îți copiau manuscrisele nopți întregi de-a rîndul... Eu și unchiul Vanea munceam fără răgaz. Nu ne îngăduiam să cheltuim nici o copeică pentru noi și-ți trimiteam totul ție... Ne-am cîștigat pîinea din

greu... Nu asta am vrut să spun, nu asta... Dar trebuie să ne înțelegi, tată, trebuie să fii îngăduitor!

ELENA ANDREEVNA *(emoționată, către soțul ei):* Pentru numele lui Dumnezeu, Alexandr, trebuie să ai o explicație cu el... Te rog din tot sufletul!

SEREBREAKOV: Bine, o voi avea... Nici nu-l învinuiesc de nimic, nici nu sînt supărat, dar recunoașteți și voi că purtarea lui e cel puțin ciudată. Uite, mă și duc la el. *(Iese pe ușa din mijloc.)*

ELENA ANDREEVNA: Ia-l cu binele, liniștește-l! *(Îl urmează.)*

SONIA *(strîngîndu-se lîngă dădacă):* Doiculița mea dragă!

MARINA: Nu-i nimic, fetițo, lasă... Au să sîsîie gînsacii și-apoi au să se potolească... Au să sîsîie și au să isprăvească.

SONIA: Doiculiță!

MARINA *(mîngîindu-i părul):* Tremuri de parcă ai fi stat în ger! Lasă, fetița mea orfană! Mare e mila lui Dumnezeu! Am să-ți dau un ceai bun de tei sau de zmeură și o să-ți treacă. Nu te mai amărî, fetița mea... *(Privind spre ușa din mijloc, înciudată.)* S-au zbîrlit gînsacii... Fir-ar să fie!...

(În culise se aude o împușcătură și țipătul Elenei Andreevna, Sonia tresare.)

MARINA: Uu! Fir-ar...

SEREBREAKOV *(intră în fugă, clătinîndu-se de spaimă):* Puneți mîna pe el, prindeți-l, a-nnebunit!

(Elena Andreevna și Voinițki se luptă la ușă.)

ELENA ANDREEVNA *(străduindu-se să-i smulgă revolverul):* Dă-l încoace, dă-l încoace, îți spun!

VOINIȚKI: Lasă-mă, Hélène, lasă-mă! *(Se desprinde, intră fugind și-l caută din ochi pe Serebreakov.)* Unde-i? A, uite-l. *(Trage în el.)* Poc! *(Pauză.)* Nu l-am nimerit? Iar am dat greș? *(Înfuriat.)* Drace, drace... dracu să-l ia!... *(Trîntește revolverul pe podea și se așază pe un scaun, sleit. Serebreakov e buimăcit. Elena Andreevna s-a lipit de perete; îi e rău.)*

ELENA ANDREEVNA: Duce-ți-mă de aici! Duceți-mă, omorîți-mă, dar nu mai pot rămîne aici, nu mai pot!

VOINIȚKI *(desperat)*: O, ce fac! Ce fac!

SONIA *(incet)*: Doiculița mea, doiculiță!

Cortina

ACTUL AL PATRULEA

Odaia lui Ivan Petrovici. În aceeași cameră e și dormitorul lui și biroul proprietății. La fereastră, o masă mare, cu registre de venituri și cheltuieli și hîrtii de tot felul: dulapuri, un pupitru, un cîntar, o masă mai mică pentru Astrov; pe această masă, cele necesare pentru desen: culori, o mapă. O colivie cu un graur. Pe perete o hartă a Africii, vădit inutilă în acest loc. Un divan mare îmbrăcat cu mușama. În stînga, o ușă duce spre odăile de locuit; în dreapta, ușa vestibulului, un preș în fața acesteia ca țăranii să nu murdărească podeaua. O seară de toamnă. Tăcere. *Teleghin* și *Marina*, unul în fața celuilalt, deapănă un scul de lînă pentru ciorapi.

TELEGHIN: Mai repede, Marina Timofeevna, acuși ne cheamă să ne luăm rămas bun. Au și poruncit să tragă caii la scară!

MARINA *(se grăbește cu depănatul)*: N-a mai rămas mult.

TELEGHIN: Pleacă la Harkov. Au să locuiască acolo.

MARINA: Cu atît mai bine!

TELEGHIN: S-au speriat. „Nici măcar o oră, a spus Elena Andreevna, nu mai vreau să rămîn aici... Să plecăm, să plecăm. O să ne oprim, zicea, la Har-

kov. Acolo om vedea ce-o mai fi și pe urmă om trimite după lucruri..." Pleacă fără mult bagaj. Asta înseamnă că soarta nu le-a hărăzit să trăiască aici, Marina Timofeevna! O predestinație fatală.

MARINA: E mai bine așa. Ce mai zarvă au făcut adineauri, au tras și cu pistolul... Mare rușine!

TELEGHIN: Da, un subiect demn de penelul lui Aivazovski.

MARINA: Mai bine nu-mi vedeau ochii toate astea!... *(Pauză.)* De-acum încolo vom trăi iar ca înainte. Dimineața, la opt, ceaiul, la unu, masa de prînz, seara ne-om așeza ș-om cina. Toate s-or face după rînduiala lor, ca la oameni de omenie, ca la creștini. *(Cu un oftat.)* De mult n-am mîncat tăiței, păcătoasa de mine!

TELEGHIN: Da, cam mult de cînd nu s-au mai gătit la noi tăiței. *(Pauză.)* E cam mult! Azi dimineață, Marina Timofeevna, am trecut prin sat și băcanul a strigat după mine: „Ei, mă, linge-blide", și nu știi cît m-am amărît!

MARINA: Da' nu-l lua în seamă, tătucule! Toți lingem blidele lui Dumnezeu. Nici tu, nici Sonia, nici Ivan Petrovici, nimeni nu stă fără treabă, toți muncim. Toți... Unde-i Sonia?

TELEGHIN: În grădină. Îl tot caută pe Ivan Petrovici cu doctorul. Se tem ca nu cumva să-și pună capăt zilelor.

MARINA: Dar unde-i pistolul lui?

TELEGHIN *(în șoaptă):* L-am ascuns în pivniță!

MARINA *(surîzînd):* Păcatele mele!

(Intră, venind din curte, Voinițki și Astrov.)

VOINIȚKI: Lasă-mă-n pace! *(Către Marina și Teleghin.)* Hai, ștergeți-o și voi de-aici, lăsați-mă singur măcar un ceas. N-am nevoie de tutelă!

TELEGHIN: M-am și dus, Vanea! *(Iese în vîrful picioarelor.)*

MARINA: Curat gînsac: ga-ga-ga! *(Strînge lîna și iese.)*

VOINIȚKI: Lasă-mă-n pace!

ASTROV: Bucuros! De mult trebuiá să fiu plecat de aici, dar repet, nu plec pînă nu-mi dai înapoi ce mi-ai luat.

VOINIȚKI: Nu ți-am luat nimic!

ASTROV: Îți vorbesc serios, nu mă mai întîrzia. De mult trebuia să fiu plecat.

VOINIȚKI: Nu ți-am luat nimic! *(Amîndoi se așază.)*

ASTROV: Da? Ce să-i faci! Am să mai aștept puțin. Dar pe urmă, iartă-mă, o să fiu nevoit să fac uz de forță. O să te legăm și o să te căutăm. Ți-o spun foarte serios.

VOINIȚKI: Cum vrei! *(Pauză.)* Dar să se prostească cineva într-atît: să tragi de două ori și să nu nimerești! N-o să-mi iert asta niciodată.

ASTROV: Dacă ai avut chef de tras, de ce nu ți-ai tras ție un glonț în cap!

VOINIȚKI *(ridicînd din umeri)*: Ciudat! O tentativă de omor și nici nu mă arestează, nici nu mă dau în judecată! Înseamnă că mă socotesc nebun. *(Rîde cu răutate.)* Bine! Sînt nebun! Dar cei care sub haina de profesori, de magi, de eruditi, își ascund incapacitatea, stupiditatea, lipsa lor de suflet strigătoare la cer, ăștia nu sînt nebuni! Nu sînt nebune nici acelea care se căsătoresc cu niște babalîci și apoi îi înșeală în văzul tuturor! Te-am văzut cînd o strîngeai în brațe!

ASTROV: Da, boierule, am strîns-o în brațe, și ție, na! *(Îi dă cu tifla.)*

VOINIȚKI *(uitîndu-se spre ușă)*: Nebun e pămîntul care vă rabdă pe voi.

ASTROV: Ai spus o prostie!

VOINIȚKI: Ei și? Nu sînt nebun, iresponsabil? Am tot dreptul să spun prostii.

ASTROV: Glumă răsuflată. Nu ești nebun, ești doar caraghios. O paiață! Și eu credeam pe vremuri că toți caraghioșii sînt nebuni, anormali! Acum însă cred că starea normală a omului e să fie caraghios! Tu ești normal.

VOINIȚKI *(ascunzîndu-și fața în mîini):* Ce rușine! Dacă ai ști ce rușine mi-e de mine! Sentimentul acesta ascuțit al rușinii nu se poate asemăna cu nici o durere. *(Se tînguie.)* Nu mai pot! *(Se apleacă pe masă.)* Ce să fac? Ce să fac?

ASTROV: Nimic!

VOINIȚKI: Dă-mi ceva! O, Doamne, Dumnezeule! Am patruzeci și șapte de ani. Dacă — să zicem — voi trăi pînă la șaizeci de ani, îmi mai rămîn încă treisprezece. Prea mult! Cum voi trăi acești treisprezece ani? Ce-o să mă fac? Cu ce-am să-i umplu? O, înțelegi... *(Îi strînge mîna convulsiv.)* Înțelegi, dacă aș putea trăi ce-mi mai rămîne din viață în alt fel... Să te trezești într-o dimineață limpede și liniștită și să simți că ai început să trăiești din nou, că ai uitat tot trecutul, că s-a risipit ca un fum. *(Plînge.)* Să începi o viață nouă... Spune-mi, cu ce să încep?... De unde?

ASTROV *(înciudat):* Ei, asta-mi place! Ce e aceea viață nouă! În halul în care sîntem, eu și cu tine, nu mai rămîne nici o nădejde...

VOINIȚKI: Crezi?

ASTROV: Sînt sigur.

VOINIȚKI: Dă-mi ceva... *(Duce mîna la inimă.)* Mă arde aici!

ASTROV *(supărat, strigă):* Isprăvește odată! *(Mai blînd.)* Cei care vor trăi o sută, două sute de ani după noi și care ne vor disprețui pentru că ne-am

trăit viața atît de searbăd și atît de prostește — vor izbuti poate să găsească mijlocul să fie fericiți. Noi însă... Ție și mie o singură nădejde ne-a mai rămas. Nădejdea că odată și odată, atunci cînd ne vom odihni în coșciugele noastre, vom visa...Poate chiar visuri frumoase. *(Oftînd.)* Da, frate! În tot județul acesta erau numai doi intelectuali cumsecade: tu și cu mine. Dar în zece ani, viața asta meschină, viața asta vrednică de dispreț ne-a năclăit. Ne-a otrăvit sîngele cu miazmele ei putrede și am ajuns și noi niște făpturi josnice, ca toți ceilalți. *(Cu vioiciune.)* Dar nu mă duce cu vorba. Dă-mi înapoi ce mi-ai luat!

VOINIȚKI: Nu ți-am luat nimic.

ASTROV: Mi-ai luat din trusă un flacon cu morfină. *(Pauză.)* Ascultă, dacă vrei cu orice preț s-o sfîrșești cu viața, du-te în pădure și împușcă-te acolo. Dar morfina dă-mi-o, că altfel vor ieși vorbe și bănuieli că ți-am dat-o chiar eu... Mi-e de ajuns că voi fi obligat să-ți fac autopsia... Crezi că e chiar atît de interesant? *(Intră Sonia.)*

VOINIȚKI: Lasă-mă-n pace!

ASTROV *(Soniei):* Sofia Alexandrovna, unchiul dumitale mi-a șterpelit din trusă un flacon cu morfină și nu vrea să mi-l dea înapoi. Spune-i că la urma urmelor ceea ce face nu-i lucru cu cap. Și nici nu mai am timp de pierdut. Trebuie să plec.

SONIA: Ai luat morfina, unchiule Vanea?

(Pauză.)

ASTROV: El a luat-o, sînt sigur!

SONIA: Dă-i-o înapoi! De ce să ne sperii? *(Cu blîndețe.)* Dă-o, unchiule! Poate că nu sînt mai puțin nenorocită decît tine și totuși nu deznădăjduiesc. Îndur și voi îndura pînă cînd viața mi se va curma de la sine... Rabdă și tu. *(Pauză.)* Dă-i flaconul!

(Îi sărută mîna.) Dragul meu, bunul meu, scumpul meu unchi, dă-i-l înapoi. *(Plînge.)* Tu eşti bun! O să-ţi fie milă de noi şi ai să i-l dai înapoi. Rabdă, unchiule, rabdă şi tu!

VOINIŢKI *(scoate din sertar flaconul şi-l dă lui Astrov):* Ia-ţi-l! *(Soniei.)* Dar trebuie să ne apucăm de lucru cît mai curînd, să facem cît mai repede ceva, că altfel nu mai pot!

SONIA: Da, o să lucrăm. Cum îi vom petrece pe ai noştri ne şi apucăm de lucru. *(Frunzăreşte nervos hîrtiile de pe masă.)* Am rămas cu toate în urmă.

ASTROV *(pune flaconul în trusă şi strînge curelele):* Acum pot să-mi iau drumul.

ELENA ANDREEVNA *(intră):* Ivan Petrovici, eşti aici? Sîntem gata de plecare... Du-te la Alexandr, vrea să-ţi spună ceva.

SONIA: Du-te, unchiule! *(Îl ia pe Voiniţki de braţ.)* Haidem! Tata şi cu tine trebuie să vă împăcaţi. Nici nu mai încape vorbă! *(Iese cu el.)*

ELENA ANDREEVNA: Plec! *(Îi întinde mîna lui Astrov.)* Rămîi cu bine!

ASTROV: Aşa de iute?

ELENA ANDREEVNA: Au înhămat caii.

ASTROV: Atunci... cu bine!...

ELENA ANDREEVNA: Mi-ai făgăduit să pleci chiar azi de aici.

ASTROV: Ţin minte. Plec numaidecît. *(Pauză.)* Te-ai speriat? *(Îi ia mîna.)* E chiar atît de îngrozitor?

ELENA ANDREEVNA: Da.

ASTROV: Şi dacă n-ai mai pleca? Ce zici? Mîine, la ocolul silvic...

ELENA ANDREEVNA: Nu. M-am hotărît. De aceea te privesc cu atît curaj pentru că plecarea noastră e hotărîtă. Un singur lucru te rog: să ai o părere mai bună despre mine. Aş vrea să mă respecţi.

ASTROV: Ei! *(Gest de nerăbdare.)* Rămîi, te rog... Recunoaşte că pe lumea asta n-ai nimic de făcut, n-ai nici un ţel în viaţă, că nimic nu-ţi trezeşte interes şi mai curînd sau mai tîrziu, inevitabil, ai să cedezi simţurilor. Şi atunci, decît la Harkov sau la Kursk, sau în altă parte, e mai bine aici, în mijlocul naturii. Cel puţin e poetic, toamna e atît de frumoasă... Avem aici ocolul silvic, conacuri căzute în ruină, în stilul lui Turgheniev...

ELENA ANDREEVNA: Ştii că ai haz? Sînt supărată pe dumneata şi totuşi... O să-mi aduc aminte cu plăcere de dumneata. Eşti un om interesant, original. N-o să ne mai vedem niciodată, de aceea — de ce să-ţi ascund! Chiar îmi plăceai puţin. Hai să ne strîngem mîna şi să ne despărţim tot prieteni! Să nu-mi porţi pică.

ASTROV *(după ce i-a strîns mîna)*: Bine. Pleacă!... *(Gînditor.)* Ai un suflet bun, pare-se, şi totuşi în întreaga dumitale făptură e ceva ciudat. Ai venit aici cu bărbatul dumitale şi toţi cei care munceau, roboteau, creau ceva, şi-au lăsat treburile ca să se ocupe toată vara numai de podagra soţului dumitale şi de dumneata. Dumneata şi cu el, amîndoi ne-aţi molipsit cu trîndăvia voastră. Şi m-aţi prins şi pe mine. O lună întreagă n-am făcut nimic, şi în vremea asta erau oameni bolnavi, iar în pădurile mele, în crînguri, ţăranii îşi băgau vitele la păscut... Şi, ca şi la noi, oriunde-aţi păşi, dumneata şi soţul dumitale aduceţi prăpădul pretutindeni. Glumesc, desigur, şi totuşi... ce ciudat lucru! Sînt sigur că dacă aţi fi rămas, prăpădul ăsta n-ar mai fi avut margini. Şi eu aş fi pierit, dar nici dumitale nu ţi-ar fi fost mai bine... Şi-acum, pleacă! *Finita la comedia!*[1]

[1] S-a sfîrşit (ital.) (n. t.).

ELENA ANDREEVNA *(ia de pe masă un creion și-l ascunde repede):* Iau creionul ăsta ca amintire.

ASTROV: Ce lucru ciudat. Ne cunoaștem, și, fără veste, nu se știe pentru ce, n-o să ne mai vedem niciodată. Așa sînt toate pe lumea asta. Cît nu e nimeni aici și n-a intrat unchiul Vanea cu un buchet... dă-mi voie să te sărut... de despărțire. Da? *(O sărută pe obraz.)* Așa! Minunat!

ELENA ANDREEVNA: Îți doresc mult noroc. *(Privind în jur.)* Fie ce-o fi! Măcar o dată în viață. *(Îl îmbrățișează cu elan; apoi se depărtează repede unul de celălalt.)* Trebuie să plec.

ASTROV: Pleacă iute. Dacă au tras caii la scară, du-te.

ELENA ANDREEVNA: Mi se pare că vin. *(Ascultă amîndoi.)*

ASTROV: *Finita!*

(Intră Serebreakov, Voinițki, Maria Vasilievna cu o carte, Teleghin și Sonia.)

SEREBREAKOV *(lui Voinițki):* Jur că am uitat totul! După cele petrecute în aceste cîteva ceasuri am trecut prin atîtea și am gîndit atît de mult, încît mi se pare că aș putea să scriu ca învățătură pentru cei ce ne vor urma un întreg tratat despre arta de a trăi. Primesc bucuros scuzele tale și la rîndul meu îți cer să mă ierți. Rămîi cu bine! *(Se sărută de trei ori.)*

VOINIȚKI: Ai să primești regulat și de-acum înainte ceea ce ai primit și pînă acum. Totul va fi ca pe vremuri.

(Elena Andreevna o îmbrățișează pe Sonia.)

SEREBREAKOV *(sărută mîna Mariei Vasilievna):* *Maman...*

MARIA VASILIEVNA *(sărutîndu-l):* Alexandr, fotografiază-te cît mai curînd și să ne trimiți fotografia. Știi cît de mult te iubesc!

TELEGHIN: La revedere, excelență, și să nu ne uitați!

SEREBREAKOV *(sărutînd-o pe Sonia):* Rămîi cu bine... Rămas bun la toată lumea!... *(Întinzîndu-i mîna lui Astrov.)* Îți mulțumesc pentru plăcuta dumitale tovărășie... Stimez felul dumitale de a gîndi, entuziasmul dumitale, avîntul dumitale, dar dați-mi voie, ca un bătrîn ce sînt, să adaug la salutul meu de rămas bun și o singură observație: domnilor, trebuie să lucrăm! Trebuie să lucrăm! *(Îi salută pe toți.)* Toate cele bune! *(Pleacă. După el ies Maria Vasilievna și Sonia.)*

VOINIȚKI *(sărută îndelung mîna Elenei Andreevna):* Cu bine! Iartă-mă! Nu ne vom mai vedea niciodată!

ELENA ANDREEVNA *(mișcată):* Cu bine, dragul meu! *(Îl sărută pe frunte și pleacă.)*

ASTROV *(lui Teleghin):* Spune, Ciupitule, să înhame și caii mei.

TELEGHIN: Am înțeles, drăguțule! *(Iese. Rămîn numai Astrov și Voinițki.)*

ASTROV *(strînge culorile de pe masă și le pune într-un geamantan):* De ce nu te duci să-i petreci?

VOINIȚKI: Lasă-i să plece, eu nu pot... nu pot. Mi-e greu. Trebuie să mă ocup de ceva, cît mai repede... Să lucrez! Să lucrez! *(Frunzărește hîrtiile de pe masă.)*

(Pauză. Se aud clopoțeii trăsurii.)

ASTROV: Au plecat. Profesorul trebuie să fie mulțumit. N-o să mai dea pe-aici cît o fi lumea.

MARINA *(intrînd):* Au plecat. *(Se așază pe un scaun și împletește la ciorap.)*

SONIA *(intră)*: Au plecat. *(Își șterge lacrimile.)* Dă, Doamne, să fie într-un ceas bun! Ei, unchiule Vanea, să facem ceva...

VOINIȚKI: Să lucrăm, să lucrăm!...

SONIA: N-am mai stat de mult împreună la masa asta... *(Aprinde lampa pe masă.)* Mi se pare că nu e cerneală... *(Ia călimara, se duce la dulap și o umple.)* Totuși, îmi pare rău că au plecat.

MARIA VASILIEVNA *(intră încet)*: Au plecat. *(Se așază și se adîncește în citit.)*

SONIA *(se așază la masă și răsfoiește registrul)*: Mai întîi de toate, unchiule Vanea, să trecem conturile. Totul s-a încurcat. Și azi au trimis după socoteli. *(Scrie.)* Tu scrie un cont, iar eu altul.

VOINIȚKI *(scrie)*: „Contul... domnului..."

MARINA *(căscă)*: Mi-e somn...

ASTROV: Ce liniște! Penițele scîrțîie, greierele cîntă. E cald, te simți bine... Nu-mi vine să plec de aici. *(Se aud clopoțeii.)* Au tras caii la scară, nu-mi mai rămîne așadar decît să-mi iau rămas bun de la voi, prietenii mei, de la masa asta și... apoi la drum! *(Pune harta în mapă.)*

MARINA: De ce te grăbești? Mai stai!

ASTROV: Nu se poate.

VOINIȚKI *(scrie)*: „Rămîn din datoria veche două ruble, șaptezeci și cinci".

(Intră un argat.)

ARGATUL: Mihail Lvovici, caii au tras la scară!

ASTROV: Am auzit! *(Îi dă trusa, geamantanul și mapa.)* Uite, ia astea! Vezi să nu bolești mapa!

ARGATUL: Am înțeles! *(Pleacă.)*

ASTROV: Haidem!... *(Merge să-și ia rămas bun).*

SONIA: Cînd o să ne mai vedem?

ASTROV: Pînă la vară nici nu poate fi vorba. Iarna e greu. Se înțelege de la sine că dacă se întîm-

plă ceva, îmi dați de știre și viu. *(Dă mîna cu ea.)* Mulțumesc pentru pîinea și sarea și pentru ospitalitatea voastră, într-un cuvînt pentru toate. *(O sărută pe Marina pe frunte.)* Rămîi cu bine, bătrînico!

MARINA: Pleci fără să-ți fi băut ceaiul?

ASTROV: Nu beau, măicuță!

MARINA: Poate un păhărel de vodcă?

ASTROV *(nehotărît)*: Dacă zici dumneata...

(Marina pleacă.)

ASTROV: Lăturașul meu din stînga a început să șchiopăteze! Am băgat de seamă ieri, cînd l-a dus Petruška la adăpat!

VOINIȚKI: Trebuie să-l potcovești din nou.

ASTROV: Am să mă opresc la Rojdestvennoe, la potcovar. N-am încotro! *(Se apropie de harta Africii și o privește.)* Ce mai arșiță trebuie să fie acum în Africa asta! Grozav lucru!

VOINIȚKI: Tot ce se poate!

MARINA *(se întoarce cu tava pe care e un păhărel de vodcă și o bucățică de pîine)*: Poftește!

(Astrov bea vodca.)

MARINA: Să-ți fie de bine, tătucule! *(Se închină adînc.)* Da' o bucată de pîine nu iei?

ASTROV: Nu. Merge și așa!... Toate cele bune! *(Către Marina.)* Nu mă mai petrece, măicuță. Nu e nevoie!

(Pleacă. Sonia iese după el, ca să-l petreacă cu o luminare. Marina se așază în fotoliul ei.)

VOINIȚKI *(scrie)*: „La două februarie douăzeci de funturi de untdelemn... La șaisprezece februarie iarăși ulei, douăzeci de funturi hrișcă"... *(Pauză.)*

(Se aud zurgălăii.)

MARINA: A plecat!

(Pauză.)

SONIA *(se întoarce și pune lumînarea pe masă)*: A plecat...

VOINIȚKI *(calculînd la abac)*: În total cincisprezece... douăzeci și cinci...

(Sonia se așază și scrie.)

MARINA *(cască)*: Of, păcatele noastre...

(Teleghin intră în vîrful picioarelor, se așază lîngă ușă și-și acordează încet chitara.)

VOINIȚKI *(Soniei, mîngîindu-i părul)*: Copila mea, ce greu îmi este, dacă ai ști ce greu îmi este!

SONIA: Ce să-i faci, trebuie să trăiești! *(Pauză.)* Vom trăi, unchiule Vanea. Vom trăi un șir lung, lung de zile, de seri nesfîrșite; vom îndura cu răbdare încercările pe care ni le va trimite soarta; ne vom trudi pentru alții, și-acum și la bătrînețe, fără să cunoaștem odihna, și cînd ne va sosi ceasul, vom muri supuși, și-acolo, dincolo de mormînt, vom spune că am suferit, că am plîns, că am fost amărîți, și Dumnezeu o să se îndure de noi amîndoi, și noi, unchiule drag, vom vedea o viață luminoasă, frumoasă, minunată! Ne vom bucura și vom privi nenorocirile noastre de-acum zîmbind cu înduioșare — și o să ne odihnim. Cred în asta, unchiule, cred cu tărie, cred din tot sufletul... *(Îngenunchează în fața sa și-și pune capul în mîinile lui. Cu glas obosit.)* Ne vom odihni!

(Teleghin cîntă încet din chitară.)

SONIA: Ne vom odihni! Vom auzi îngerii, vom vedea cerul semănat cu diamante, vom vedea toate

răutățile pământești, toate suferințele noastre topite în îndurarea care va cuprinde întreaga lume, și viața noastră va fi tihnită, duioasă și dulce ca o dezmierdare. Cred, da, cred... *(Îi șterge lacrimile cu batista.)* Unchiule Vanea, bietul meu unchi, tu plîngi... *(Printre lacrimi.)* N-ai cunoscut nici o bucurie în viață, dar așteaptă, unchiule Vanea, mai așteaptă... Ne vom odihni! *(Îl îmbrățișează.)* Ne vom odihni!

(Paznicul bate toaca. Teleghin cîntă încet din chitară, Maria Vasilievna scrie pe marginea broșurii, Marina împletește la ciorap.)

SONIA: Ne vom odihni!

Cortina se lasă încet.

TREI SURORI

Dramă în patru acte
(1900—1901)

În românește de
MONI GHELERTER și V. JIANU

PERSONAJE:

PROZOROV ANDREI SERGHEEVICI,
NATALIA IVANOVNA, logodnica şi mai apoi soţia sa

OLGA
MAŞA
IRINA
} surorile lui Andrei

KULÎGHIN FEODOR ILICI, profesor de liceu, soţul Maşei
VERŞININ ALEXANDR IGNATIEVICI, locotenent-colonel, comandant de baterie
TUZENBAH NIKOLAI LVOVICI, baron, locotenent
SOLIONÎI VASILI VASILIEVICI, căpitan
CEBUTÎKIN IVAN ROMANOVICI, medic militar
FEDOTIK ALEXEI PETROVICI, sublocotenent
RODE VLADIMIR KARLOVICI, sublocotenent
FERAPONT, bătrînul uşier al administraţiei zemstvei
ANFISA, bătrînă doică, 80 de ani

Acţiunea se petrece într-un oraş de provincie, capitală de gubernie.

ACTUL ÎNTÎI

Casa Prozorov. Salonul cu colonade prin care se zăreşte în fund sala cea mare. E la amiază, afară o zi însorită, veselă, În sala din fund se pune masa mare pentru dejun. *Olga*, într-o uniformă bleumarin, de profesoară de liceu, cercetează într-una, cînd stînd locului în picioare, cînd mergînd, caietele elevelor. *Maşa*, în rochie neagră, cu pălăria pe genunchi, stă într-un fotoliu şi citeşte o carte. *Irina*, în rochie albă, stă îngîndurată.

OLGA: Acum un an, chiar în ziua de cinci mai, de ziua ta, Irina, a murit tata. Era foarte frig şi ningea. Mi se părea că n-o să mai pot trăi. Îţi pierduseşi cunoştinţa şi zăceai ca moartă. Dar a trecut anul şi n-a mai rămas decît amintirea. Acum porţi iar rochia albă. Obrazul îţi străluceşte din nou! *(Ceasul bate ora 12.)* Şi atunci bătea ceasul! *(Pauză.)* Îmi amintesc cum l-au luat pe tata... Cînta muzica... La cimitir s-au tras salve... Fusese general... comandant de brigadă... şi totuşi ce lume puţină era. Ploua prea tare, o ploaie amestecată cu ninsoare.

IRINA: Ce rost are să ne amintim de toate astea?

(În sala mare, de după colonade, apar lîngă masă Tuzenbah, Cebutikin şi Solionii.)

OLGA: Azi e cald... Putem lăsa ferestrele larg deschise... dar mestecenii n-au înfrunzit încă. Acum unsprezece ani, tata a primit comanda brigăzii și a plecat cu noi din Moscova... Îmi aduc bine aminte că pe timpul ăsta, la începutul lunii mai, la Moscova e cald, totul e înflorit, scăldat în soare. Au trecut unsprezece ani, și îmi amintesc de parcă am fi plecat abia ieri de acolo. Doamne, Dumnezeule! Cînd m-am trezit azi dimineață, am zărit soarele, lumina, primăvara și o nespusă bucurie mi-a cuprins sufletul. Și mi s-a făcut atîta dor să mă întorc în locurile acelea dragi!...

CEBUTÎKIN *(din fund, stînd de vorbă cu Tuzenbah și Solionîi):* Ei, pe dracu ghem!

TUZENBAH: Sigur că-i o nebunie!

(Maşa, visătoare, cu cartea în mînă, fluieră o melodie.)

OLGA: Nu mai fluiera, Maşa! Cum poți face așa ceva?... *(Pauză.)* Toată dimineața sînt la liceu, la lecții; după-amiaza, pînă seara tîrziu, dau meditații, din pricina asta mă doare mereu capul și mă frămîntă niște gînduri de parcă am și îmbătrînit! De patru ani de cînd sînt la liceu simt cum fiecare zi îmi secătuiește, picătură cu picătură, puterile și tinerețea. Numai o singură dorință stăruie și crește mereu în mine...

IRINA: Să plecăm la Moscova! Vindem casa, lichidăm tot ce avem aici... și... la Moscova!

OLGA: Da! Cît mai curînd la Moscova!

(Cebutikin și Tuzenbah rîd în fund.)

IRINA: Fratele nostru o să ajungă, desigur, profesor universitar și n-o să mai poată rămîne aici. Dar ce-o să se facă biata Maşa?

OLGA: Maşa o să vină în fiecare vară la noi, la Moscova.

(Maşa fluieră încet o melodie.)

IRINA: Cu ajutorul lui Dumnezeu se vor aranja toate. *(Priveşte pe fereastră.)* Ce vreme minunată! Nu ştiu de ce mi-e sufletul plin de bucurie! Azi dimineaţă, cînd m-am deşteptat, mi-am adus aminte că e ziua mea şi m-am simţit fericită! Mi-am amintit copilăria şi timpul cînd trăia încă mama. Ce gînduri minunate mi-au trecut prin minte! Ce gînduri...

OLGA: Ce strălucitoare eşti astăzi! Pari neobişnuit de frumoasă. Şi Maşa e frumoasă! Nici Andrei n-ar fi urît, dar s-a îngrăşat prea mult şi nu-i stă bine. Eu însă am îmbătrînit, am slăbit mult, poate că mă supăr prea mult cu fetele la liceu. Uite, azi sînt liberă, stau acasă, şi nu mă doare capul, mă simt mai tînără decît ieri. Am numai douăzeci şi opt de ani... Totul e aşa cum trebuie să fie, totul e de la Dumnezeu; dar poate că dacă mă măritam şi stam acasă toată ziua era mai bine... *(Pauză.)* Mi-aş fi iubit bărbatul.

TUZENBAH *(către Solionîi, în fund):* Vorbeşti prostii şi m-am săturat să te tot ascult! *(Intră în salon.)* Am uitat să vă spun! Azi vine în vizită Versinin, noul comandant al bateriei noastre. *(Se aşază la pian.)*

OLGA: Să poftească. Sîntem bucuroase!

IRINA: E bătrîn?

TUZENBAH: Nu, nu tocmai. Cel mult patruzeci-patruzeci şi cinci de ani. *(Cîntă încet la pian.)* Pare băiat bun şi cred că nu e prost. Numai că vorbeşte cam mult.

IRINA: E un om interesant?

TUZENBAH: Da, destul... Dar are o soţie, o soacră şi două fetiţe. De altfel, e căsătorit a doua oară.

Face vizite și spune tuturora că are nevastă și două fete. O s-o spună și aici. Soția lui e cam smintită, umblă cu cozile pe spate ca o fetișcană, vorbește numai despre lucruri înalte, filozofează, și, din cînd în cînd, încearcă să se sinucidă. Cred că o face ca să-și necăjească soțul. Dacă eram în locul lui, o lăsam de mult; dar el rabdă, și se plînge altora.

SOLIONÎI *(venind din sala mare împreună cu Cebutîkin):* Cu o singură mînă sînt în stare să ridic numai douăzeci și patru de kilograme, dar cu amîndouă optzeci, chiar nouăzeci! Ceea ce înseamnă că doi oameni nu sînt numai de două ori mai puternici decît unul singur, ci de trei sau chiar de mai multe ori...

CEBUTÎKIN *(mergînd, citește ziarul):* Împotriva căderii părului: douăzeci grame naftalină la jumătate litru de spirt... se dizolvă și se întrebuințează zilnic... *(Își notează în carnețel.)* Să notăm asta. *(Către Solionîi.)* Și, cum îți spuneam, se astupă sticluța cu un dop, și prin el se trece un tub de sticlă... apoi se ia sare de lămîie un vîrf de linguriță...

IRINA: Ivan Romanîci, dragul meu Ivan Romanîci....

CEBUTÎKIN: Ce-i, fetița mea, bucuria vieții mele?

IRINA: Spune-mi, te rog, de ce mă simt atît de fericită azi? Parcă sînt dusă de-o barcă cu pînze, deasupra mea e cerul albastru nesfîrșit, pe care plutesc păsări mari și albe... Spune-mi de ce... de ce?

CEBUTÎKIN *(sărutîndu-i afectuos amîndouă mîinile):* Pasărea mea albă!

IRINA: Azi, cînd m-am deșteptat din somn, m-am sculat și m-am spălat, mi s-a părut deodată că totul s-a deslușit pentru mine în lume, că știu cum trebuie să trăiesc. Ivan Romanîci, dragul meu, știu tot! Omul e dator să muncească, să trudească în sudoarea frunții, oricine ar fi el. În asta e țîlcul și țelul vieții lui, în asta constă fericirea, încîntarea lui! Ce bine

e să fii muncitor, să fii un om care se scoală în zori și sparge piatră în drum, sau păstor, sau dascăl care învață copiii, sau mecanic la calea ferată... Dumnezeule, nu om, ci chiar bou sau cal de povară să fii, numai să muncești, decît să fii o femeie tînără care se scoală la amiază, ia cafeaua în pat și se îmbracă două ceasuri... E îngrozitor! Ard de dorul să muncesc și eu, cum arde cineva de sete în arșița verii. Ivan Romanîci, să nu mă mai cinstești cu prietenia dumitale dacă nu mă voi scula în zori, dacă nu voi munci!

CEBUTÎKIN *(afectuos):* Bine, bine, draga mea!

OLGA: Tata ne-a obișnuit să ne sculăm devreme, la șapte. Și Irina se trezește la șapte, dar stă în pat cel puțin pînă la nouă și se gîndește... cu o mutră nespus de serioasă. *(Rîde.)*

IRINA: Te-ai obișnuit să mă consideri fetiță și te miră că pot avea o mutră serioasă. Dar am douăzeci de ani!

TUZENBAH: Doamne! Ce bine înțeleg eu dorul de muncă! N-am muncit în viața mea. M-am născut la Petersburg, oraș rece și trîndav, dintr-o familie care n-a știut ce-i munca sau grija. Cînd mă întorceam de la școala militară, îmi scotea valetul cizmele, în timp ce eu făceam nazuri și mama mă privea cu adorație — ba se mira foarte mult cînd alții mă priveau altfel. M-au ferit de orice trudă. Numai că nu știu dacă au izbutit, cred că nu. A venit timpul și puhoiul se apropie de noi, se pregătește vijelia cea mare și binefăcătoare. Vine, e aproape — în curînd va da năvală peste noi, măturînd toată lenea, nepăsarea, toate prejudecățile față de muncă, toată plictiseala și putreziciunea. Voi munci! Dar peste douăzeci și cinci-treizeci de ani va munci fiecare om. Fiecare!

CEBUTÎKIN: Eu n-am să muncesc.

TUZENBAH: Dumneata nici nu intri în socoteală.

SOLIONÎI: Peste douăzeci și cinci de ani n-ai să mai fii pe lume, slavă Domnului! Peste doi-trei ani, o să te lovească damblaua, sau ai să mă scoți din fire într-o bună zi și o să-ți trag un glonț în cap, îngerașule! *(Scoate din buzunar o sticluță cu parfum și-și dă pe mîini și pe piept.)*

CEBUTÎKIN *(rîde)*: Cînd stai să te gîndești bine, e drept că n-am făcut nimic toată viața. Cum am ieșit din universitate, am tăiat frunze la cîini. N-am pus mîna pe o carte... nu citesc decît ziare... *(Scoate din buzunar alt ziar.)* Vezi, din ziare am aflat că a existat un Dobroliubov, de pildă... dar habar n-am ce a scris... Dumnezeu știe! *(De la parter bate cineva în podea.)* Ați auzit, mă cheamă jos... a venit cineva la mine. Mă întorc îndată... așteptați-mă... *(Iese grăbit, pieptănîndu-și barba.)*

IRINA: Să știți că pregătește ceva.

TUZENBAH: Fără îndoială... A plecat cu o mutră foarte solemnă. Să știi că-ți aduce un dar!

IRINA: Ar fi tare neplăcut!

OLGA: Da. E îngrozior. Face întotdeauna prostii.

MAȘA: „Pe plaiu-ntins sub geana mării smălțat în aur e-un tufan..."[1] *(Se ridică, fredonînd încet.)*

OLGA: Nu prea ești veselă azi, Mașa.

(Mașa își pune pălăria, fredonînd.)

OLGA: Unde pleci?

MAȘA: Acasă.

IRINA: Ciudat...

TUZENBAH: Cum pleci tocmai acum, cînd e o zi onomastică?

---

[1] Din *Ruslan și Ludmila* de A. S. Puskin (în românește de Miron Radu Paraschivescu) (n. ed.).

MAȘA: Nu face nimic... Viu diseară. La revedere, draga mea!... *(O sărută pe Irina.)* Încă o dată, îți urez sănătate și fericire. Altădată, pe cînd trăia bietul tata, era la noi de fiecare zi onomastică mare tămbălău. Veneau cîte treizeci-patruzeci de ofițeri. Azi însă, nu sînt decît cîțiva, și e liniște ca în deșert... Mă duc... sînt tristă azi... nu-mi găsesc locul... nu mă lua în seamă. *(Rîde printre lacrimi.)* Lasă că stăm noi de vorbă mai tîrziu, drăguța mea. Acum, mă duc. La revedere!

IRINA *(nemulțumită):* Vezi cum ești?...

OLGA *(cu lacrimi în ochi):* Te înțeleg atît de bine, dragă Mașa!

SOLIONÎI: Cînd filozofează un bărbat iese filozofie sau sofisticărie; dar cînd filozofează o femeie sau două iese... o nucă în perete!

MAȘA: Ce vrei să spui cu asta, ființă îngrozitoare?

SOLIONÎI: Nimic... „Nici să crîcnească n-a apucat, că pe el ursul s-a așezat!"

(Pauză.)

MAȘA *(către Olga, supărată):* Nu mai boci!

(Intră Anfisa și Ferapont, care aduce o tortă.)

ANFISA: Intră aici, tătucule, că ești curat pe picioare. *(Către Irina.)* E de la zemstvă, de la domnul Protopopov, de la Mihail Ivanîci. A adus o tortă.

IRINA: Mulțumesc frumos! Spune-i că-i mulțumesc. *(Ia torta.)*

FERAPONT: Cum ați spus?

IRINA *(mai tare):* Spune-i că-i mulțumesc.

OLGA: Dă-i niște cozonac, doiculiță. Ferapont, du-te să-ți dea cozonac!

FERAPONT: Cum ați spus?

ANFISA: Haide, Ferapont, Spiridonîci, tătucule, să mergem!... *(Iese cu Ferapont.)*

MAȘA: Nu pot să-l sufăr pe acest Mihail Potapici sau Ivanîci, pe Protopopov! Să nu-l poftești aici!

IRINA: Nici nu l-am poftit!

MAȘA: Cu atît mai bine!

(Intră Cebutîkin, urmat de soldat, care aduce un samovar de argint. Un murmur de mirare și nemulțumire.)

OLGA *(ascunzîndu-și obrazul în mîini):* Un samovar!... Vai, e îngrozitor! *(Trece în sala mare, unde e pusă masa.)*

IRINA: Dragul meu Ivan Romanîci, ce înseamnă asta?

TUZENBAH: Nu v-am spus eu? *(Rîde.)*

MAȘA: Ivan Romanîci, ar trebui să-ți fie rușine!

CEBUTÎKIN: Dragele mele, iubitele mele, voi sînteți tot ce mi-a rămas mai scump pe lume! Numai pe voi vă am! În curînd împlinesc șaizeci de ani. Sînt bătrîn... singur... Un bătrîn fără nici un rost! Dragostea ce v-o port e tot ce-i mai bun în mine. Dacă nu erați voi, de mult mă duceam din lumea asta... *(Către Irina.)* Drăguțo!... Fetița mea, te cunosc de cînd te-ai născut... te-am ținut în brațe... o iubeam mult pe răposata maică-ta...

IRINA: Bine, da' de ce un dar atît de scump?

CEBUTÎKIN *(printre lacrimi, supărat):* Un dar atît de scump!... Ia să mă lăsați în pace! *(Către ordonanță.)* Du-l acolo... *(O imită.)* Un dar atît de scump...

(Ordonanța duce samovarul în sala mare.)

ANFISA *(trecînd prin salon):* Dragele mele, a venit un colonel necunoscut. Și-a scos paltonul, drăguțelor, și vine încoa. Irinușka, să te porți bine, să te porți frumos! *(Plecînd.)* E de mult timpul să vă așezați la masă... of, Doamne!...

TUZENBAH: Să știți că e Verșinin.

(Intră Verșinin.)

TUZENBAH *(prezintă):* Locotenent-colonel Verșinin.

VERȘININ *(către Maşa și Irina):* Am onoarea să mă prezint — Verșinin! Sînt nespus de fericit că am ajuns în sfîrșit la dumneavoastră. Dar ce mult v-ați schimbat! Vai, vai!

IRINA: Luați loc, vă rog. Sîntem foarte bucuroase!

VERȘININ: Nici nu vă închipuiți ce bine îmi pare!... *(Vesel.)* Îmi amintesc de cele trei fetițe... Erați trei surori! La față nu-mi aduc bine aminte cum erați. Știu că pe atunci colonelul Prozorov avea trei fetițe pe care le-am cunoscut. Cum trece vremea! Vai, cum trece vremea!...

TUZENBAH: Alexandr Ignatievici e din Moscova.

IRINA: Din Moscova? Sînteți din Moscova?

VERȘININ: Da, sînt din Moscova. Tatăl dumneavoastră a fost acolo comandant de baterie, iar eu am servit ca ofițer sub ordinele lui. *(Către Maşa.)* Mi se pare că încep să vă recunosc.

MAȘA: Eu, însă, nu-mi aduc aminte de dumneata!

IRINA: Olia, Olia! *(Strigă spre sala cea mare.)* Vino încoace, Olia!

(Olga intră în salon.)

IRINA *(prezentînd):* Locotenent-colonelul Verșinin, din Moscova.

VERȘININ: Prin urmare, dumneavoastră sînteți Olga Sergheevna, sora cea mare... dumneavoastră, Maria... iar Irina e cea mică.

OLGA: Sînteți din Moscova?

VERȘININ: Da, mi-am făcut acolo studiile și am intrat apoi în armată, slujind mulți ani ca ofițer. Acum am primit comanda bateriei de aci și am venit,

după cum vedeți. Prea bine însă nu-mi aduc aminte de dumneavoastră... Știu că erați trei surori. Întipărit în minte mi-a rămas însă chipul tatălui dumneavoastră. Închid ochii și-l văd... Îl vizitam deseori la Moscova.

OLGA: Și eu care eram încredințată că-i țin minte pe toți...

VERȘININ: Mă numesc Alexandr Ignatievici.

IRINA: Alexandr Ignatievici... Sînteți din Moscova... Ce surpriză!

OLGA: O să ne întoarcem și noi curînd la Moscova!

IRINA: Nădăjduim s-o facem pînă la toamnă. E orașul nostru natal, ne-am născut acolo. Am stat pe strada Staraia Basmannaia.

(Amîndouă izbucnesc în rîs, fericite.)

MAȘA: Nu ne așteptam să vedem un concetățean. *(Vioaie.)* Acum mi-aduc aminte! Ții minte, Olia, i se spunea „maiorul îndrăgostit"! Erai locotenent pe atunci și erai îndrăgostit de cineva; nu știu însă de ce toată lumea te sîcîia, spunîndu-ți maior?

VERȘININ: Da... da! Exact! „Maiorul îndrăgostit"!... Exact...

MAȘA: Pe vremea aceea nu aveai decît mustață... Cum ai îmbătrînit! *(Cu lacrimi în ochi.)* Vai, cum ai îmbătrînit...

VERȘININ: Da. Pe vremea cînd mi se spunea „maiorul îndrăgostit" eram încă tînăr, iubeam... Acum toate s-au schimbat!

OLGA: Dar n-ai încă nici un fir alb! Dumneata ai îmbătrînit, dar nu ești încă bătrîn.

VERȘININ: Totuși am patruzeci și doi de ani! Ați plecat de mult din Moscova?

IRINA: De unsprezece ani. Mașa, de ce plîngi ca o caraghioasă? *(Printre lacrimi.)* Încetează, că acum mă apucă și pe mine plînsul!

MAȘA: Nu plîng! Spune, te rog, pe ce stradă locuiai?

VERȘININ: Pe Staraia Basmannaia.

OLGA: Și noi am locuit acolo...

VERȘININ: Un timp am stat pe strada Nemțească; de acolo mă duceam la Cazarma Roșie; trebuia să trec peste un pod urît, pe sub care vuia apa; drumețul singuratic simțea un gol în suflet. *(Pauză.)* Aci însă aveți un rîu mare și frumos, cu ape bogate... minunat rîu!

OLGA: Da, dar e prea frig. E frig și sînt foarte mulți țînțari...

VERȘININ: Da' de unde! Aveți o climă cît se poate de bună, sănătoasă, o climă slavă! Pădure... rîu... sînt și mesteceni! Din toți copacii, cel mai mult îmi plac mesteceniî, gingași, sfioși. Ce bine se trăiește aici! Ciudat mi s-a părut însă că au așezat gara atît de departe... la douăzeci de kilometri de oraș... De ce oare? Nimeni nu știe...

SOLIONÎI: Eu însă, știu de ce. *(Toată lumea se uită la el.)* Dacă era gara aproape, însemna că nu era departe; și dacă e departe, înseamnă că nu-i aproape!

(Tăcere stînjenită.)

TUZENBAH: Glumeț Vasil Vasilici!

OLGA: Acum mi-aduc și eu aminte de dumneata. Îmi amintesc.

VERȘININ: Am cunoscut-o pe mama dumneavoastră.

CEBUTÎKIN: Bună femeie era, Dumnezeu s-o ierte!

IRINA: Mama e îngropată la Moscova.

OLGA: La Mănăstirea Nouă de maici...

MAȘA: Închipuiți-vă că am început să-i uit figura. Așa o să ne uite și pe noi lumea...

VERȘININ: Da, ne va uita! Asta ne e ursita tuturor, și n-avem încotro! Ceea ce ni se pare astăzi grav, însemnat, deosebit de important, cu timpul va fi dat uitării sau ne va părea un lucru de nimic. Interesant e că nu ne putem da seama dinainte de ceea ce va trece mai tîrziu drept măreț și plin de însemnătate, sau, dimpotrivă, ridicol și de neluat în seamă. Oare descoperirile unui Copernic, bunăoară, sau ale lui Columb n-au părut la început inutile și ridicole, în timp ce scrierile neghioabe ale unui smintit erau socotite drept adevăruri de netăgăduit? Și se prea poate ca viața noastră, cu care ne împăcăm atît de bine azi, mîine să treacă drept ciudată, fără rost, prost organizată și chiar plină de păcate...

TUZENBAH: Cine știe? S-ar putea însă ca lumea să vorbească de viața noastră cu evlavie, ca despre ceva măreț. Timpul în care trăim nu cunoaște schingiuirile, osînda cu moartea, năvălirile străine de odinioară și cu toate astea, cîtă suferință!

SOLIONÎI *(cu vocea pițigăiată):* Pui... pui... pui... Baronul nu se simte bine dacă nu filozofează...

TUZENBAH: Vasil Vasilici! Te rog să-mi dai pace! *(Schimbă locul.)* Devine plicticos pînă la urmă!

SOLIONÎI *(cu vocea pițigăiată):* Pui... pui... pui!...

TUZENBAH *(către Verșinin):* Și totuși, suferințele timpului nostru... nespus de multe... sînt chezășia nivelului moral superior la care a ajuns societatea.

VERȘININ: Da, da! Fără îndoială!

CEBUTÎKIN: Spuneai adineauri, baroane, că viața noastră va fi considerată măreață mai tîrziu; vezi însă că oamenii rămîn mici. *(Se ridică.)* La te

uită cît sînt de mic! Spre mîngîierea mea sufletească, trebuie să se spună însă că viața mi-e măreață, înțeleasă de toți!

(Din culise se aude un cîntec de vioară.)

MAȘA: Cîntă Andrei, fratele nostru.

IRINA: El e savantul nostru. În curînd va fi profesor universitar. Tata a fost militar, dar fiul său și-a ales meseria de cărturar.

MAȘA: A fost dorința tatii.

OLGA: Azi ne-am bătut joc de el! Mi se pare că este îndrăgostit.

IRINA: Da, da, de o domnișoară de aici; desigur că o să vină azi pe la noi.

MAȘA: Vai! Cum se îmbracă și fata asta! Nu numai că tot ce pune pe ea e urît și demodat, dar îți face milă. O fustă galbenă cu niște franjuri vulgare, cu o bluză roșie. Pe față pare că e dată cu săpun. Nu! Andrei nu-i îndrăgostit de ea. Nu pot crede că e atît de lipsit de gust! Face pe nebunul ca să ne necăjească! Ieri am auzit că se mărită cu Protopopov, președintele zemstvei. Foarte bine... *(Strigă spre ușa laterală.)* Andrei, vino aici o clipă!

(Intră Andrei.)

OLGA: Fratele nostru, Andrei Sergheici.

VERȘININ: Verșinin.

ANDREI: Prozorov. *(Se șterge cu batista pe obraz.)* Sînteți noul comandant al bateriei?

OLGA: Închipuie-ți că Alexandr Ignatievici e din Moscova.

ANDREI: Da? Vă felicit. Acum surorile mele n-au să vă mai dea pace!

VERȘININ: Deocamdată, eu sînt acela care le-am plictisit.

IRINA: Priviți, vă rog, ce dar frumos am primit de la Andrei. *(Arată cadrul pentru fotografii.)* Cadrul ăsta e lucrat de mîna lui!

VERȘININ *(se uită la cadru și nu știe ce să spună)*: Da... e destul de frumos...

IRINA: Și cel de pe pian tot de el e făcut.

(Andrei dă din mînă și se desprinde de grup.)

OLGA: El e cărturarul nostru... Cîntă și la vioară, face orice și e meșter în toate. Are numai prostul obicei de a fugi de lume. Andrei, vino încoa, nu pleca!

(Mașa și Irina îl iau de braț și-l aduc, rîzînd, înapoi.)

MAȘA: Haide, haide!

ANDREI: Lăsați-mă, vă rog!

MAȘA: Ești un caraghios! Alexandr Ignatievici nu se supăra niciodată cînd i se spunea „maiorul îndrăgostit".

VERȘININ: Niciodată!

MAȘA: Pe tine te vom porecli „scripcarul îndrăgostit".

IRINA: Sau... „dascălul îndrăgostit".

OLGA: Fără îndoială că e îndrăgostit. Andriușa e îndrăgostit!

IRINA *(aplaudă)*: Bravo, bravo, bis! Andriușa e îndrăgostit.

CEBUTÎKIN *(se apropie pe la spate de Andrei și-l ia, cu amîndouă mîinile, de mijloc)*: „Am fost aduși pe lume pentru dragoste!" *(Rîde cu poftă. Ține tot timpul ziarul în mînă.)*

ANDREI: Ajunge!... Ajunge!... *(Își șterge obrazul cu batista.)* N-am dormit toată noaptea și acum nu mă prea simt în apele mele, cum s-ar spune.

Am citit pînă la patru. Apoi m-am culcat, dar mi-a fost cu neputință să dorm. M-am gîndit ba la una, ba la alta, pînă s-a crăpat de ziuă... acum se luminează devreme. În sfîrșit a răsărit soarele, care mi-a trimis razele de-a dreptul în pat. Vreau să traduc o carte din englezește, în timpul verii, cît mai sînt aici.

VERȘININ: Știți englezește?

ANDREI: Da. Tata, Dumnezeu să-l ierte, tare ne-a persecutat cu învățătura. E caraghios și straniu, dar trebuie să mărturisesc că, după ce a murit, am început să mă îngraș și m-am simțit ca scăpat de sub jug. Mulțumită lui știm azi, eu și surorile mele, franțuzește, nemțește și englezește; ba Irina știe și italienește. Dar nimeni nu-și poate închipui cît ne-au costat toate astea!

MAȘA: E un lux prea mare pentru orașul ăsta să cunoști trei limbi! Nici măcar lux nu e... E ca și cînd ai avea șase degete la o mînă! Știm prea multe lucruri de prisos!

VERȘININ: Ia te uită! *(Rîde.)* Știți prea multe lucruri de prisos! Mie mi se pare însă că nu există și nici nu poate exista pe lume un oraș atît de searbăd și plicticos, încît să nu aibă nevoie de un om inteligent și învățat! Să presupunem că între cei o sută de mii de locuitori ai acestui oraș — ce e drept, grosolani și înapoiați — numai trei vă seamănă. Fără îndoială că n-o să puteți învinge bezna mulțimii din jur. De-a lungul vieții veți fi nevoiți să cedați și să vă pierdeți cu vremea în mulțimea acestor o sută de mii; viața vă va înăbuși, dar nu veți dispare cu totii. Înrîurirea voastră va dăinui! Peste o vreme vor apărea șase, apoi doisprezece inși de seama voastră. Pînă la urmă cei de seama voastră vor ajunge cei mulți! Peste două-trei sute de ani, viața pe acest pămînt va fi nespus de frumoasă, uimi-

toare. Omul are nevoie de o astfel de viață și chiar dacă nu s-a ajuns încă acolo, trebuie s-o presimtă, s-o aștepte, s-o viseze, să se pregătească pentru ea! Pentru asta, el e dator să vadă și să știe mai mult și mai bine decît părinții și bunicii lui. *(Rîde.)* Și dumneavoastră vă mai plîngeți că știți prea multe lucruri de prisos!

MAȘA *(scoțîndu-și pălăria):* Rămîn la dejun.

IRINA *(oftînd):* Într-adevăr, toate astea ar trebui însemnate...

(Andrei a ieșit fără să fie observat.)

TUZENBAH: Ați spus că peste veacuri viața pe acest pămînt va fi nespus de frumoasă, uimitoare! Aveți dreptate. Și ca să ne împărtășim de pe acum din ea, măcar de departe, ar trebui să ne pregătim, trebuie să muncim...

VERȘININ: Da! Ce multe flori aveți aici! *(Se scoală și se uită împrejur.)* Toată casa e minunată! Vă invidiez! O viață întreagă am trăit în case mici, cu sobe care scoteau mereu fum, cu mobilă sărăcăcioasă... două scaune și un divan... Mi-au lipsit în viață flori ca astea... *(Își freacă mîinile.)* Ei, ce să mai vorbim!

TUZENBAH: Da, trebuie să muncim! Sînt încredințat că spuneți în sinea dumneavoastră: „Uite un neamț sentimental!" Vă asigur însă că sînt rus și că nici nu știu nemțește... și tata era ortodox...

(Pauză.)

VERȘININ *(plimbîndu-se pe scenă):* Mă gîndesc adeseori ce ar fi dacă aș putea începe viața de la capăt... dar de data asta în mod conștient... dacă aceea pe care am trăit-o ar rămîne în urmă ca o ciornă... iar cealaltă, cea nouă, ar fi adevărată! Dacă ar fi cu putință una ca asta, cred că ne-am stră-

dui cu toții, înainte de toate, să nu ne mai repetăm. Atunci cred că fiecare și-ar înfiripa cel puțin un alt cadru de viață, cu o casă plină de flori și lumină, ca asta de pildă... Am o nevastă și două fetițe. Nevasta mea e o persoană suferindă... și așa mai departe, și așa mai departe. Dacă ar fi să încep o viață nouă, sînt sigur că nu m-aș mai însura. Nu... nu!

(Intră Kulighin în frac-uniformă.)

KULÎGHIN *(se apropie de Irina)*: Surioară dragă, dă-mi voie să te felicit de ziua ta onomastică, să-ți urez sănătate și tot ce se poate dori unei fete de vîrsta ta. Uite, ți-am adus în dar o carte. *(Îi dă cartea.)* E istoria liceului nostru din ultimii cincizeci de ani, scrisă de mine. Nu-i o lucrare de mare însemnătate. Am scris-o așa, neavînd ce face. Totuși, te sfătuiesc s-o citești. Bună ziua, domnilor. *(Către Verșinin.)* Kulighin, profesor la liceul din localitate, consilier. *(Către Irina.)* O să găsești în carte și o listă a tuturor absolvenților în răstimpul acestor cincizeci de ani. *Feci quod potui, faciant meliora potentes.*[1] *(O sărută pe Măsa.)*

IRINA: Cartea asta mi-ai adus-o și de paști.

KULÎGHIN *(ride)*: Nu se poate! În cazul ăsta, dă-mi-o înapoi. Sau mai bine s-o dăm colonelului. Luați-o, domnule colonel, poate că o veți citi într-o zi, ca să vă alungați plictiseala.

VERȘININ: Vă mulțumesc! *(Se scoală să plece.)* Sînt încîntat de cunoștință.

OLGA: Cum? Plecați? Nu se poate!

IRINA: Vă rog să rămîneți la noi, la dejun.

OLGA: Vă rog!

---

[1] Am făcut ce am putut, cine poate, să facă mai bine (lat.) (n.t.).

VERȘININ *(salută)*: Mi se pare că am nimerit aci de o zi onomastică. Îmi cer scuze că nu am știut și nu v-am felicitat. *(Trece cu Olga în sala mare.)*

KULÎGHIN: Domnilor, azi e duminică! Zi de odihnă! Să ne odihnim deci și fiecare să se veselească conform vîrstei și situației sale. Va trebui să strîngeți covoarele în timpul verii, să le puneți bine pentru la iarnă... la naftalină sau praf persan... Romanii erau sănătoși pentru că știau să muncească și să se odihnească. Nu degeaba aveau: *Mens sana in corpore sano!* Viața lor era orînduită după anumite forme. Directorul nostru spune: „Esențialul pentru orice fel de viață e forma. Tot ce-și pierde forma încetează de a mai exista...“ După cum se întîmplă și în viața de toate zilele. *(O prinde pe Mașa de mijloc, rîzînd.)* Mașa mă iubește. Soția mea mă iubește! Ar trebui să puneți și perdelele la naftalină o dată cu covoarele... Azi sînt vesel, sînt bine dispus! Mașa, domnul director ne-a poftit la ora patru... Se face o excursie cu profesorii și familiile lor.

MAȘA: Nu mă duc!

KULÎGHIN *(amărît)*: Dar de ce, dragă Mașa?

MAȘA: Lasă, că vorbim mai tîrziu... *(Supărată.)* Bine!... O să merg! Acum, însă, te rog să mă lași în pace! *(Se depărtează de el.)*

KULÎGHIN: Apoi seara, după excursie, sîntem invitați la director acasă. Cu toată sănătatea lui șubredă, omul ăsta se străduiește înainte de toate să fie sociabil. E o personalitate superioară! Un om minunat. Ieri, după consiliu, îmi spune: „Tare sînt obosit, Feodor Ilici!“ *(Se uită la ceasul din perete și pe urmă la al său.)* Ceasul vostru merge cu șapte minute înainte. Da! Așa îmi spunea: „Sînt tare obosit“.

(Din culise se aude o vioară.)

OLGA: Poftiți la masă, domnilor! Plăcinta e pe masă!

KULÎGHIN: Olga, drăguța mea! Ieri am muncit de dimineață pînă la unsprezece noaptea, eram obosit. Dar azi mă simt fericit. *(Se îndreaptă spre sala cea mare unde este pusă masa.)* Drăguța mea...

CEBUTÎKIN *(pune ziarul în buzunar și își aranjează barba):* Aha, plăcintă, foarte bine!

MAȘA *(către Cebutikin, cu severitate):* Ascultă, să nu bei nimic astăzi! Ai auzit? Știi că băutura îți face rău.

CEBUTÎKIN: Aș! Acum m-am lecuit! Sînt doi ani de cînd nu mai beau! *(Nerăbdător.)* Și la urma urmei, parcă nu-i totuna!

MAȘA: Oricum ar fi, tot nu-ți dau voie să bei. *(Supărată, vorbind ca să n-o audă bărbatul ei.)* Ei, drăcie! Iar o să mor de plictiseală toată seara, la director.

TUZENBAH: În locul dumitale nu m-aș duce... Foarte simplu!

CEBUTÎKIN: Nu te duce, inimioară scumpă!

MAȘA: Da, nu te duce!... Blestemată, nesuferită viață!... *(Trece în sala mare.)*

CEBUTÎKIN *(urmînd-o):* Haide, haide!

SOLIONÎI *(trecînd și el în sala mare):* Pui... pui... pui...

TUZENBAH: Încetează, Vasil Vasilici! Ajunge!

SOLIONÎI: Pui... pui... pui...

KULÎGHIN *(vesel):* În sănătatea dumitale, domnule colonel! Eu sînt profesor, sînt de-al casei, soțul Mașei!... Mașa e o fată bună, foarte bună...

VERȘININ: O să beau din vodca asta mai încîsă. *(Bea.)* În sănătatea dumitale! *(Către Olga.)* Ce bine mă simt în casa dumneavoastră!

(Irina și Tuzenbah au rămas în salon.)

IRINA: Maşa e prost dispusă azi. S-a măritat la optsprezece ani. Atunci i se părea că soţul ei este cel mai deştept om din lume! Acum e de altă părere. E cel mai bun, dar nu şi cel mai deştept!

OLGA *(nerăbdătoare):* Andrei, ce faci, n-ai de gînd să vii?

ANDREI *(corbind din culise):* Numaidecît. *(Apare şi se îndreaptă spre masă.)*

TUZENBAH: La ce te gîndeşti?

IRINA: La nimic! Nu-mi place Solionîi ăsta al dumitale, mi-e chiar teamă de el! Vorbeşte numai prostii...

TUZENBAH: Un om ciudat! Mi-e şi milă, mi-e şi necaz pe el cîteodată, dar mai mult mi-e milă. De fapt, cred că e un timid... De cîte ori sîntem singuri, pare foarte deştept şi drăguţ... în societate însă e grosolan şi certăreţ. Nu te duce încă acolo, lasă-i să se aşeze la masă. Dă-mi voie să mai stau cîteva clipe cu dumneata. La ce te gîndeşti? *(Pauză.)* Ai numai douăzeci de ani, şi eu nu am împlinit încă treizeci. Avem atîţia ani în faţa noastră, un şir lung de zile, pline de dragostea ce ţi-o port...

IRINA: Nikolai Lvovici, nu-mi vorbi de dragoste!

TUZENBAH *(fără s-o asculte):* Simt o sete cumplită de viaţă, de luptă, de muncă! Şi setea asta s-a contopit în sufletul meu cu dragostea pentru dumneata, Irina! Parcă înadins eşti atît de fermecătoare, ca viaţa să mi se pară şi mai plină de farmec. Spune, la ce te gîndeşti?

IRINA: Spui că viaţa e frumoasă! Dar dacă pare numai frumoasă? Pentru noi, cele trei surori, viaţa n-a fost încă frumoasă, ne-a înăbuşit ca o buruiană... Vezi, încep să plîng... Nu, nu trebuie... *(Îşi şterge iute lacrimile. Surîde.)* Trebuie să muncim... să muncim! N-avem bucurii... viaţa ni se pare tristă şi

fără rost tocmai pentru că nu știm ce înseamnă munca! Ne-am născut printre cei care o disprețuiesc.

(Intră Natalia Ivanovna. Poartă o rochie roz și un cordon verde.)

NATAȘA: Lumea se și așază la masă... Am întîrziat. *(Trecînd, se uită în oglindă și își aranjează pieptănătura.)* Mi se pare că sînt destul de bine pieptănată... *(O zărește pe Irina.)* Draga mea Irina Sergheevna, te felicit! *(O sărută lung și cu foc.)* Aveți lume multă! Zău, mă simt foarte stingherită! Bună ziua, domnule baron.

OLGA *(intrînd în salon):* Uite-o și pe Natalia Ivanovna! Bună ziua, draga mea. *(Se sărută.)*

NATAȘA: Vă felicit! E ziua onomastică a Irinei. Ce mulți musafiri! Sînt tare intimidată!...

OLGA: N-ai de ce... sînt numai de-ai casei. *(Șoptește cu vocea speriată.)* Vai de mine, ce cordon verde! Draga mea, dar nu se poate!

NATAȘA: Cum? Crezi că poartă ghinion?

OLGA: Nu... dar nu merge... e chiar nepotrivit...

NATAȘA *(cu o voce plîngăreață):* Da? Crezi? Dar nu e un verde țipător, e mai degrabă șters... *(O urmează pe Olga în sala mare.)*

(În sală lumea se așază la masă, în salon nu e nimeni.)

KULÎGHIN: Irina, să-ți dea Dumnezeu un bărbat bun! E timpul să te măriți!

CEBUTÎKIN: Natalia Ivanovna, și dumitale la fel!

KULÎGHIN: Lasă că Natalia Ivanovna a și pus ochii pe unul!

MAȘA *(bate cu furculița în marginea farfuriei):* Vreau și eu un păhărel de vin! Ei, fie ce-o fi!

KULÎGHIN: Maşa, trei cu minus la purtare!

VERȘININ: Vodca e foarte bună! Cu ce e făcută?

SOLIONÎI: Cu gîndaci.

IRINA *(cu voce plîngăreață):* Vai! Ce oroare!

OLGA: Diseară avem un curcan și o plăcintă cu mere. Slavă Domnului, azi sînt acasă toată ziua. Și seara la fel... Domnilor, să poftiți și diseară...

VERȘININ: Îmi permiteți să vin?

IRINA: Vă rog, cu toată plăcerea!

NATAȘA: Aci se vine fără multe mofturi.

CEBUTÎKIN: „Am fost aduși pe lume pentru dragoste!" *(Rîde.)*

ANDREI: Încetați, domnilor! Nu v-ați plictisit încă?

(Intră Fedotik și Rode, cu un coș mare cu flori.)

FEDOTIK: Mi se pare că s-au așezat la masă.

RODE *(vorbind tare și graseind):* S-au așezat la masă? Da, ai dreptate...

FEDOTIK: Așteaptă o clipă. *(Fotografiază.)* Una! Te rog, mai așteaptă nițel. *(Face încă o fotografie.)* Două! Acum am terminat. *(Amîndoi apucă coșul și se îndreaptă spre sala cea mare, unde sînt primiți cu mare gălăgie.)*

RODE *(vorbind tare):* Vă felicit și vă doresc toate cele bune! Afară este o vreme minunată! Toată dimineața ne-am plimbat cu elevii. Știți că dau lecții de gimnastică la liceu...

FEDOTIK: Irina Sergheevna, vă puteți mișca... *(Face o fotografie.)* Sînteți atît de frumoasă astăzi! *(Scoate din buzunar o sfîrleză.)* Iată și o sfîrleză... Are un sunet neobișnuit...

IRINA: Ce minune!

MAȘA: „Pe plaiu-ntins sub geana mării smălțat în aur e-un tufan..." *(Plîngător.)* Ei, pentru ce spun

asta? Versurile astea mă obsedează... de azi dimineață îmi vin mereu în minte...

KULÎGHIN: Sîntem treisprezece la masă.

RODE *(tare):* Vai de mine, domnilor! Nu cumva sînteți superstițioși?!

(Rîsete.)

KULÎGHIN: Dacă sîntem treisprezece la masă, să știți că avem printre noi îndrăgostiți. Nu cumva ești dumneata acela, Ivan Romanovici?

(Rîsete.)

CEBUTÎKIN: Sînt un bătrîn păcătos, o mărturisesc! Dar nu înțeleg de ce s-a roșit Natalia Ivanovna!

(Toată lumea izbucnește în rîs zgomotos. Natașa se scoală și fuge în salon, urmată de Andrei.)

ANDREI: Te rog nu-i lua în seamă! Așteaptă, te rog, nu pleca...

NATAȘA: Mi-e rușine! Nu știu ce-i cu mine... De ce își bat joc de mine? Știu că o să par prost crescută pentru că m-am sculat de la masă, dar n-am încotro... nu pot... *(Își ascunde obrazul în mîini.)*

ANDREI: Nu fi supărată, draga mea, te rog din suflet! Ei nu fac decît să glumească, dar fără răutate! Sînt buni! Au inimi de aur. Te încredințez că amîndoi le sîntem dragi! Vino aci, lîngă fereastră... De aici nu ne văd... *(Se uită împrejur.)*

NATAȘA: Eu nu prea sînt obișnuită cu lumea!...

ANDREI: O, tinerețe! Minunată, frumoasă tinerețe! Draga mea, buna mea, nu te necăji! Tot ce te rog e să ai încredere în mine... Ce bine mă simt, sufletul mi-e plin de dragoste, de bucurie! Nu ne vede

nimeni, nimeni! De ce, de ce m-am îndrăgostit de dumneata și cînd? Nu înțeleg nici eu nimic! Draga mea bună și nevinovată, te rog să-mi fii soție! Te iubesc... te iubesc... așa cum n-am iubit pe nimeni înainte... *(Se sărută.)*

(În aceeași clipă intră doi ofițeri, care, văzînd scena, se opresc foarte nedumeriți.)

Cortina

ACTUL AL DOILEA

Același decor ca și în actul întîi. E ora opt seara. Dincolo de scenă, pe stradă, cîntă cineva abia auzit din armonică. Pe scenă e întuneric. Intră *Natalia Ivanovna* în capot și cu o lumînare în mînă. Se oprește în fața ușii care dă în odaia lui Andrei.

NATAȘA: Ce faci acolo, Andriușa? Citești? Nu face nimic... întrebam așa, într-o doară. *(Se duce și deschide altă ușă, se uită înăuntru și închide ușa la loc.)* N-au lăsat lumina...

ANDREI *(iese din cameră cu o carte în mînă):* Ce-i, Natașa?

NATAȘA: Mă uitam dacă nu-i lumină. Acum, de carnaval, slugile și-au pierdut capul. Te poți aștepta la orice!... Ieri, la miezul nopții, am trecut prin sufragerie și ardea o lumînare... N-am putut afla cine a lăsat-o aprinsă. *(Pune jos lumînarea.)* Cît e ceasul?

ANDREI *(se uită la ceas):* E opt și un sfert.

NATAȘA: Nu s-au întors nici Olga, nici Irina. Prea muncesc mult sărmanele fete! Olga are consiliu pedagogic, și Irina e la telegraf. *(Oftează.)* I-am spus azi dimineață surorii tale: „Mai cruță-te, Irino dragă!" Dar nu vrea să asculte. Ai spus că-i ora opt și un sfert? Tare mi-e teamă că-i bolnav Bobik al

nostru! De ce o fi atît de rece? Ieri avea febră, şi azi e rece de tot... Tare mi-e teamă...

ANDREI: Lasă, Natașa, că n-are nimic băiatul. E sănătos tun!

NATAȘA: Totuşi, am să-l ţin la regim. Mi-e teamă. Cînd te gîndeşti că azi e vorba să vină mascaţii la noi, pe la zece! Andriuşa, ar fi mai bine să nu vină...

ANDREI: Nu ştiu ce să-ţi spun... Au fost poftiţi.

NATAȘA: Ştii că azi dimineaţă cînd s-a deşteptat puişorul, s-a uitat la mine şi deodată mi-a surîs. Vezi că m-a recunoscut. I-am spus: „Bună dimineaţa, Bobik, bună dimineaţa, drăguţule!" şi el rîdea. Să ştii că înţelege totul. Aşadar, ne-am înţeles, Andriuşa! Mă duc să spun că nu primim mascaţii.

ANDREI *(nehotărît):* Mda... Vezi însă, că asta este dorinţa surorilor mele... şi... ele sînt stăpîne aici.

NATAȘA: Lasă că le spun eu! Sînt bune şi au să înţeleagă. *(Plecînd.)* Pentru cină am dat ordin să ţi se dea iaurt. Doctorul a spus că numai cu iaurt o să izbuteşti să slăbeşti. *(Se opreşte.)* Bobik e atît de rece! Mi-e teamă că-i prea frig la el în odaie. Ar trebui să-i dăm alta... cel puţin pînă la primăvară... Camera Irinei, de pildă, s-ar potrivi de minune pentru copil... e uscată şi are toată ziua soare. O să-i propun asta. Irina poate sta împreună cu Olga, deocamdată... Tot vin ele numai la culcare! Sînt plecate ziua întreagă... *(Pauză.)* Dragul meu Andrei, de ce nu spui nimic?

ANDREI: Ce să mai zic?... Mă gîndesc şi eu...

NATAȘA: Da... voiam parcă să-ţi spun ceva... A, da! A venit Ferapont de la zemstvă. Vrea să-ţi vorbească.

ANDREI *(căscînd):* Cheamă-l aici.

(Natașa iese. Andrei citește o carte, aplecat spre luminarea lăsată de ea pe masă. Intră Ferapont, îmbrăcat într-un palton vechi și rupt, cu gulerul ridicat. E legat la urechi.)

ANDREI: Bună seara, ce vrei să-mi spui?

FERAPONT: Președintele vă trimite o carte și o hîrtie. Poftim! *(Îi dă cartea și un pachet.)*

ANDREI: Mulțumesc. Bine. Dar de ce ai venit atît de tîrziu? E trecut de ora opt!

FERAPONT: Cum ați spus?

ANDREI *(vorbind tare)*: Îți spun că ai venit tîrziu. E ora opt trecut!

FERAPONT: Da. Așa-i. Am venit de cînd era lumină, dar nu m-au lăsat. Boierul — ziceau — are treabă. Ce să-i faci? Treaba-i treabă! Eu nu mă grăbesc... *(Crezînd că Andrei îl întreabă ceva.)* Cum ați spus?

ANDREI: N-am spus nimic. *(Se uită la carte.)* Mîine e vineri și n-avem slujbă. Eu însă tot mă duc... acasă mă plictisesc. *(Pauză.)* Ei, moșule, moșule, ce ciudat se schimbă toate și cum te mai amăgește viața! Neavînd ce face azi, am pus mîna pe cartea asta, un vechi curs universitar... Mi-a venit să rîd! Doamne, Doamne! Iată-mă secretar la zemstvă, unde Protopopov e președinte, pe cît vreme eu nu sînt decît secretar... tot ce pot spera, în cel mai bun caz, e să ajung membru în consiliu! Eu să fiu membru în consiliul zemstvei de-aici, eu care visez în fiecare seară că sînt profesor la Universitatea din Moscova. Un cărturar de vază... Mîndria țării rușești!...

FERAPONT: Ce pot să spun eu?... A început să-mi slăbească auzul.

ANDREI: Dacă auzeai bine poate că n-aș fi vorbit cu tine! Simt nevoia să vorbesc cu cineva, dar

nevastă-mea nu mă înțelege și — nu știu de ce — de surori mă tem. Mă tem... să nu rîdă de mine... nu beau, nu-mi place cîrciuma, dar tare m-aș fi dus acum pe la Testov sau la Restaurantul Mare din Moscova. Da... dragul meu!

FERAPONT: Știți că mai deunăzi a venit pe la zemstvă un antreprenor care povestea despre niște negustori din Moscova. Cică au mîncat patruzeci de blinele și că unul din ei ar fi murit... nu țin bine minte, au mîncat patruzeci sau cincizeci.

ANDREI: La Moscova sînt restaurante cu săli mari, unde nimeni nu te cunoaște și totuși nu te simți străin. Aci te cunoaște toată lumea și ești străin. Singur și străin!...

FERAPONT: Cum ați spus? *(Pauză.)* Tot el povestea, dar ce poți să știi, s-ar putea să mintă... Cică de-a lungul Moscovei este întinsă o funie...

ANDREI: Cu ce scop?

FERAPONT: Habar n-am. Așa zicea antreprenorul.

ANDREI: Fleacuri! *(Citește din carte.)* Ai fost vreodată la Moscova?

FERAPONT *(după o pauză)*: N-am fost, n-a vrut Dumnezeu! *(Pauză.)* Pot să plec?

ANDREI: Da. Du-te sănătos! *(Ferapont pleacă.)* Fii sănătos! *(Citește.)* Să vii mîine dimineață să ici hîrtiile astea... Poți să pleci... *(Pauză.)* A plecat. *(Se aude soneria.)* Da, așa e... *(Cască, se întinde și se îndreaptă, fără grabă, spre camera sa.)*

(Din culise se aude doica, care adoarme copilul. Intră Maşa și Verșinin. În timp ce stau de vorbă, intră jupîneasa și aprinde lampa și lumînările.)

MAȘA: Știu și eu? *(Pauză.)* Nu știu. Desigur, obișnuința e mare lucru. Bunăoară, după moartea ta-

tii, ne venea foarte greu să ne obișnuim fără ordonanțe. Cred însă că în afara obișnuinței mai vorbește în mine și simțul de dreptate. Nu știu cum o fi în alte orașe, dar aici singurii oameni de treabă, de neam și cu creștere mai aleasă sînt militarii.

VERȘININ: Mi-e tare sete, aș bea un ceai...

MAȘA *(uitîndu-se la ceas):* Ne servește îndată. Știi... m-au măritat la optsprezece ani... Mi-era teamă de soțul meu... pentru că era profesor la liceu... iar eu abia ieșisem atunci din școală. Mi se părea grozav de învățat, de inteligent și de important. Acum însă, din păcate, nu mai sînt de aceeași părere.

VERȘININ: Așa-i... Da, da!

MAȘA: Nu spun nimic despre soțul meu, m-am obișnuit cu el. Dar printre civili sînt atîția oameni lipsiți de creștere, grosolani și care nu știu să se poarte. Grosolănia mă tulbură și mă jignește. Sufăr cînd văd că un om nu e îndeajuns de sensibil, de blînd și de politicos. Cînd mi se întîmplă să fiu între profesori — colegii soțului meu — sufăr!

VERȘININ: Da... Așa-i. Mi se pare însă că nu prea este mare deosebire între militari și ceilalți, mai cu seamă în acest oraș. Toți sînt la fel. Cînd stai de vorbă cu un intelectual de aci, fie civil, fie militar, afli că e chinuit... ba de nevastă, ba de moșie, de casă, de cai și așa mai departe... Vezi, noi, rușii, sîntem în stare să ajungem la cele mai înalte culmi ale gîndirii, dar spune-mi... de ce oare ne lăsăm robiți de toate mărunțișurile vieții? De ce?

MAȘA: De ce?

VERȘININ: De ce sînt ei chinuiți... chinuiți de copii, de neveste? Și de ce, la rîndul lor, copiii și nevestele sînt chinuiți de ei?

MAȘA: Văd că azi ești cam prost dispus.

VERȘININ: Se prea poate. Azi n-am mîncat nimic. De dimineață n-am pus nimic în gură. Mi-e fata cam bolnavă... Cînd se îmbolnăvește una din fetițe, simt cum mă sugrumă neliniștea! Mă mustră conștiința: cum de am fost în stare să le dau o astfel de mamă! O, dacă ai fi văzut-o astăzi! Ce nulitate! Am început să ne certăm de la șapte dimineața, iar la nouă am plecat trîntind ușa. *(Pauză.)* Nu-mi place să vorbesc altora despre asta, și, ciudat lucru, mă plîng tocmai dumitale! *(Îi sărută mîna.)* Te rog să nu te superi pe mine! Nu am pe nimeni pe lume în afară de dumneata. Pe nimeni...

(Pauză.)

MAȘA: Cum mai vuiește soba! Așa era cu puțin înainte de a muri bietul tata. Așa vuia și atunci coșul... Chiar așa...

VERȘININ: Nu cumva ești superstițioasă?!

MAȘA: Ba da.

VERȘININ: Ce ciudat! *(Îi sărută mîna.)* Ești o femeie minunată, fermecătoare! Minunată, fermecătoare! Cu toate că-i întuneric aci, îți văd strălucirea ochilor.

MAȘA *(se așază pe alt scaun):* Aci e mai multă lumină...

VERȘININ: Te iubesc, te iubesc, te iubesc! Cît îmi sînt de dragi ochii, mișcările dumitale! Adesea te visez... Minunată, fermecătoare femeie!

MAȘA *(rîde încet):* Nu știu de ce îmi vine să rîd cînd îmi vorbești astfel. Adevărul însă e că mi-e teamă... Nu mai spune nimic. Te rog! *(Aproape în șoaptă.)* Ba nu! Vorbește! Mi-e totuna... *(Își ascunde fața în mîini.)* Mi-e totuna. Vine cineva. Să schimbăm vorba.

(Intră Irina și Tuzenbah prin sala mare.)

TUZENBAH: Știi, numele meu e alcătuit din trei nume. Mă numesc baron Tuzenbah-Krone-Altschauer, dar sînt rus, ortodox ca și dumneata. Mi-a rămas puțin din firea nemțească... Poate răbdarea și îndărătnicia cu care te plictisesc în fiecare seară, cînd vin și te conduc acasă!

IRINA: Cît de obosită sînt!

TUZENBAH: Am să vin astfel în fiecare seară și am să te conduc acasă, zece-douăzeci de ani, cît timp nu mă vei goni... *(Îi zărește pe Mașa și pe Versinin. Se îndreaptă spre ei, vesel.)* Voi erați? Bună seara.

IRINA: Iată-mă în sfîrșit acasă! *(Către Mașa.)* Azi a venit la poștă o cucoană care voia să telegrafieze la Saratov. Voia să-și vestească fratele că-i murise fiul și nu-și putea aminti adresa. Pînă la urmă am trimis telegrama fără adresă, la Saratov. Se tînguia într-una și eu am fost rea cu ea, fără nici un motiv. I-am spus: „N-am timp". M-am purtat prostește cu ea... Azi vin mascații la noi?

MAȘA: Da.

IRINA *(se așază în fotoliu)*: O să mă odihnesc o clipă... Sînt obosită!

TUZENBAH *(surîzînd)*: Ești ca o fetiță oropsită cînd te întorci de la slujbă...

(Pauză.)

IRINA: Am obosit. Nu-mi place slujba la poștă. Nu-mi place.

MAȘA: Ai slăbit... *(Fluieră încet.)* Ai îmbătrînit. Acum semeni a băiat la față.

TUZENBAH: O schimbă pieptănătura.

IRINA: Trebuie să-mi caut altă slujbă. Asta nu-i pentru mine. Nu găsesc acolo ceea ce am dorit, ceea ce am visat... E o muncă fără poezie... lipsită de idei... *(Bate cineva în podea.)* E doctorul. *(Către*

Tuzenbah.) Dragul meu, răspunde-i. Eu nu sînt în stare, sînt istovită... *(Tuzenbah răspunde, bătînd în podea.)*

IRINA: O să apară îndată. Ar trebui să luăm măsuri. Doctorul a fost ieri cu Andrei la club și iar au pierdut. Se spune că Andrei a pierdut la joc două sute de ruble.

MAȘA *(indiferentă):* Ce să-i faci?!

IRINA: A mai pierdut acum două săptămîni... ca și în decembrie... Ce bine ar fi să piardă mai repede tot! Poate că atunci am pleca din orașul ăsta. Doamne, Dumnezeule! Visez Moscova în fiecare noapte! Parcă aș fi nebună!... *(Rîde.)* Abia în iunie o să plecăm... Dar pînă atunci au mai rămas... februarie, martie, aprilie și mai... aproape jumătate de an.

MAȘA: Natașa n-ar trebui să afle că a pierdut.

IRINA: Cred că puțin îi pasă!

(Prin sala mare intră Cebutîkin, încă somnoros după siesta de după-amiază. După ce își piaptănă barba, se așază și scoate din buzunar ziarul.)

MAȘA: Ia te uită... a sosit! Și-a plătit chiria?

IRINA *(rîde):* Da' de unde! N-a plătit-o de opt luni. A uitat, pesemne.

MAȘA *(rîde):* Ia priviți ce grav stă!

(Rîd cu toții. Pauză.)

IRINA: De ce nu spui ceva, Alexandr Ignatievici?

VERȘININ: Știu și eu? Tare aș bea un ceai! Mi-aș da jumătate din viață pentru un pahar cu ceai! De azi dimineață n-am băgat nimic în gură...

CEBUTÎKIN: Irina Sergheevna!

IRINA: Ce poftești?

CEBUTÎKIN: Vino aici, te rog... *venez ici... (Irina se duce și se așază lîngă el, la masă.)* Nu pot fără dumneata. *(Irina ia cărțile de joc și începe o pasiență.)*

VERȘININ: Ce să-i faci! Văd că nu ne mai aduce ceaiul... Să facem și noi atunci puțină filozofie.

TUZENBAH: Prea bine! Despre ce să vorbim?

VERȘININ: Despre ce? Hai să visăm... bunăoară... la viața de peste două-trei sute de ani!...

TUZENBAH: Ce crezi? O să zboare lumea cu aerostatele! Hainele își vor schimba croiala... Se va descoperi poate un al șaselea simț, care se va fi dezvoltat... Viața, însă, va rămîne aceeași! Grea, plină de taine și fericire... Chiar peste o mie de ani, omul tot la fel o să se tînguiască, zicînd: „Vai, ce grea e viața!" Și tot așa, ca și acum, o să se teamă de moarte și n-o să vrea să moară.

VERȘININ *(stă pe gînduri):* Cum să-ți spun? Mie mi se pare că totul va trebui să se schimbe încetul cu încetul și că a și început să se schimbe chiar sub ochii noștri. Peste două-trei sute sau o mie de ani... căci anii nu înseamnă mai nimic... o să înceapă o viață fericită, o viață nouă! Noi nu vom avea parte de ea, firește; însă pentru ea trăim astăzi, ne trudim și suferim. Noi o înfăptuim... și ăsta e sensul existenței noastre și chiar am putea spune, fericirea noastră.

(Mașa rîde încet.)

TUZENBAH: Ce-i cu dumneata?

MAȘA: Nici eu nu știu! De azi dimineață îmi vine într-una să rîd.

VERȘININ: Mi-am terminat studiile în același loc cu dumneata. Dar n-am urmat cursuri la Academia militară. Citesc mult, însă nu știu să-mi aleg

cărțile. Poate nu citesc ceea ce ar trebui. Cu toate astea, cu cît trăiesc mai mult, cu atît simt în mine mai aprigă setea de a cunoaște. Încărunțesc, sînt aproape bătrîn, și știu atît de puțin, atît de puțin! Totuși mi se pare că știu bine ceea ce este esențial și adevărat. Cît aș vrea să vă dovedesc că fericirea nu-i pentru noi, că nu trebuie să fie și nici nu va fi... Noi trebuie să muncim, să muncim mereu. Fericirea? Fericirea e hărăzită urmașilor noștri îndepărtați. *(Pauză.)* Dacă nu mie, cel puțin urmașilor urmașilor mei.

(În sala mare apar Fedotik și Rode, care se așază și cîntă încet, acompaniindu-se la chitară.)

TUZENBAH: După dumneata, nici să visăm la fericire n-avem voie. Dar dacă eu mă simt fericit!

VERȘININ: Nu-i așa...

TUZENBAH *(dă din mîini, rîzînd):* Se vede că nu ne putem înțelege! Nu știu însă cum aș face să te conving.

(Mașa rîde încet.)

TUZENBAH *(amenințînd-o cu degetul):* Rîzi, rîzi. *(Către Verșinin.)* Nici peste două-trei sute de ani, ba nici peste un milion de ani, viața nu se va schimba cu o iotă! Ea rămîne aceeași, urmîndu-și legile ei proprii, pe care noi nu le putem pătrunde și pe care nu le vom cunoaște niciodată. Păsările călătoare, cocorii de pildă, își urmează neobositele zboruri! Oricare ar fi gîndurile ce le frămîntă mintea — meschine sau mărețe — își vor continua mereu zborul, fără să știe încotro și de ce. Ei zboară și vor continua să zboare în ciuda filozofilor ce s-ar putea ivi printre ei. Aceștia vor putea să filozofeze în liniște, numai să nu tulbure zborul celorlalți.

MAȘA: Bine, dar pentru ce?

TUZENBAH: Pentru ce? Uite, afară ninge. Pentru ce?

(Pauză.)

MAȘA: Mie, însă, mi se pare că tot omul trebuie să aibă o credință sau cel puțin să o caute. Altfel existența lui e goală, goală... Să trăiești și să nu știi de ce zboară cocorii? De ce se nasc copiii?... De ce sînt stele pe cer?... Ori știi de ce trăiești, ori toate pe lume sînt fleacuri... nimicuri...

(Pauză.)

VERȘININ: Și totuși, ce păcat că s-a dus tinerețea!

MAȘA: Gogol spunea: „Plicticos lucru să trăiești pe lume, domnilor!"

TUZENBAH: Și eu am să spun: „Greu lucru să se înțeleagă cineva cu dumneavoastră, domnilor!" Mai lăsați-o.

CEBUTÎKIN *(citește din ziar):* Balzac s-a cununat la Berdicev... *(Irina cîntă încet.)* Asta trebuie să mi-o însemn în carnet. *(Scrie.)* Balzac s-a cununat la Berdicev. *(Citește mai departe ziarul.)*

IRINA *(făcînd pasiența îngîndurată):* Balzac s-a cununat la Berdicev...

TUZENBAH: Zarurile au fost aruncate! Știi, Maria Sergheevna, mi-am dat demisia!

MAȘA: Am auzit. Nu văd nimic bun în asta. Nu-mi plac civilii.

TUZENBAH: E totuna! *(Se ridică).* Nu prea sînt eu chipeș! Vezi dar, că nu fac de militar! Dar parcă nu-i totuna?... Am de gînd să muncesc. Vreau cel puțin o dată în viața mea să muncesc atît, încît să vin seara istovit acasă, să mă întind pe pat și să

adorm numaidecît. *(Trece în sala mare.)* Cred că numai muncitorii dorm bine noaptea!

FEDOTIK *(către Irina):* Venind aci pe strada Moscovei, am intrat în prăvălia lui Pîjikov și ți-am cumpărat niște creioane colorate și briceagul ăsta.

IRINA: Firește! Voi toți mă considerați încă o fetiță... dar eu am crescut! *(Ia creioanele și briceagul, cu vădită bucurie.)* Ce drăguțe sînt!

FEDOTIK: Pentru mine am cumpărat un briceag mai mare. Ia uitați-vă! O lamă, încă una, și-a treia. Asta e pentru scobit în urechi; uite și o forfecuță și o pilă de unghii.

RODE *(tare):* Doctore, cîți ani ai?

CEBUTÎKIN: Eu? Treizeci și doi.

(Rîs general.)

FEDOTIK: Hai să vă arăt o pasiență nouă. *(Așază cărțile.)*

(Jupîneasa intră cu samovarul, Anfisa rămîne pe lîngă el. După un timp intră Natașa și se învîrtește și ea în jurul mesei, apoi intră Solionîi, care salută lumea și ia loc la masă.)

VERȘININ: Ce vreme urîtă e afară! Ce vînt!

MAȘA: Da, m-am săturat de atîta iarnă. Am și uitat cum e vara.

IRINA: Mi se pare că iese pasiența. Să știi că plecăm la Moscova.

FEDOTIK: Ba nu iese de loc. Ia te uită cum a închis optul acela pe doi de pică. *(Rîde.)* Asta înseamnă că nu plecați la Moscova!

CEBUTÎKIN *(citește din ziar):* Tsi-tsi-car... Acolo-i molimă. Bîntuie vărsatul negru!

ANFISA *(vine spre Mașa):* Mașa, măicuță, poftește lumea la ceai! *(Către Verșinin.)* Poftiți la ceai,

domnule colonel... Iertați-mă, tătucule, v-am uitat numele.

MAȘA: Adu-l aci, doiculiță, nu mă mai duc acolo!

IRINA: Doiculiță!

ANFISA: Iacă, vin îndată!

NATAȘA *(către Solionîi):* Știi, pruncii ăștia înțeleg foarte bine tot! Mai deunăzi îi spun: „Bună ziua, Bobik, bună ziua, drăguțule!" Să fi văzut numai cum m-a privit! Să nu crezi că vorbesc așa pentru că-i sînt mamă, te rog să mă crezi! Bobik însă este un copil excepțional!

SOLIONÎI: Dacă copilul ăsta era al meu, îl puneam în tigaie și-l mîncam fript. *(Își ia paharul de ceai și trece în salon, așezîndu-se într-un colț.)*

NATAȘA *(ascunzîndu-și fața în mîini):* Vai, ce om brutal și prost crescut!

MAȘA: Fericit cel ce nu vede dacă acum e iarnă sau vară... Cred că dacă aș fi fost la Moscova, nu m-aș fi sinchisit de timp!

VERȘININ: Mai deunăzi citeam niște memorii scrise de un ministru francez la închisoare. A fost osîndit pentru afacerea Panama. Nu vă puteți închipui cu ce încîntare și însuflețire vorbea de păsările pe care le vedea prin gratiile ferestrei, despre păsările pe care nu le observase niciodată atîta vreme cît fusese ministru. Firește că acum, după ce și-a recăpătat libertatea, nu le mai bagă în seamă — ca înainte. La fel se va întîmpla și cu dumneata. Cînd vei locui la Moscova, n-o să ți se mai pară minunată, ca acum. Fericirea nu există pentru noi și n-o atingem niciodată, o dorim numai.

TUZENBAH *(ia de pe masă o cutie de bomboane):* Dar unde sînt bomboanele?

IRINA: Le-a mîncat Solionîi.

TUZENBAH: Cum? Pe toate?

ANFISA *(servind ceaiul):* Domnule colonel, aveți o scrisoare!

VERȘININ: Eu? *(Ia scrisoarea.)* E de la fiica mea. *(Citește.)* Da... firește! Maria Sergheevna, nu te supăra... o să plec pe neobservate... nici ceaiul nu-l pot bea... *(Se ridică emoționat.)* Veșnica poveste...

MAȘA: Ce s-a întîmplat? Nu se poate spune?

VERȘININ *(vorbește încet):* Iar s-a otrăvit soția mea! Sînt nevoit să plec. Voi trece fără să fiu observat. Ce neplăcute sînt toate astea! *(Sărută mîna Mașei.)* Draga mea, buna mea... frumoasa mea... o s-o iau încetișor pe-aici. *(Pleacă.)*

ANFISA: Dar unde se duce? Tocmai acum cînd am servit ceaiul! Ce om ciudat!...

MAȘA *(supărată):* Vezi-ți de treabă! Nu dai omului pace niciodată! *(Cu ceașca de ceai în mînă se îndreaptă spre masă.)* M-ai plictisit, bătrîno...

ANFISA: Nu te mai supăra, măicuță!

ANDREI *(din culise):* Anfiso!

ANFISA *(ingînă):* „Anfiso"... Stă colea și... *(Se duce.)*

MAȘA *(în sala mare, lîngă masă; supărată):* Faceți-mi loc și mie la masă! *(Răvășește cărțile așezate pentru pasiență.)* De ce v-ați așezat aici, cu cărțile astea? Beți ceaiul acum!

IRINA: Ce răutăcioasă ești, Maşa!

MAȘA: Foarte bine! Dacă sînt rea, să nu mai vorbiți cu mine. Să mă lăsați în pace!

CEBUTÎKIN *(rîzînd):* Auzi dumneata! S-o lăsăm în pace!

MAȘA: Ai șaizeci de ani, dar bolborosești întotdeauna dracu știe ce năzbîtii. Parcă ai fi copil!

NATAȘA *(oftînd):* Maşa, draga mea, nu-i frumos să folosești în conversație astfel de expresii! Drept să-ți spun, frumoasă cum ești și făcînd parte dintr-o lume aleasă, ai putea fi fermecătoare dacă n-ai folosi

aceste cuvinte nepotrivite. *Je vous prie, pardonnez-moi, Marie, mais vous avez des manières un peu grossières.*[1]

TUZENBAH *(stăpînindu-se cu greu să nu izbucnească în rîs):* V-aș ruga... să-mi dați... să-mi dați... mi se pare că acolo este coniac...

NATAȘA: *Il paraît que mon Bobik ne dort plus*[2], s-a deșteptat. Azi e bolnav mititelul... Mă iertați... mă duc să văd ce face. *(Pleacă.)*

IRINA: Unde s-a dus Alexandr Ignatievici?

MAȘA: Acasă. Iar are un bucluc cu nevastă-sa.

TUZENBAH *(se îndreaptă spre Solionîi cu sticla de coniac în mînă):* Stai mereu îngîndurat și singurel și nu pot pricepe la ce te gîndești! Hai să ne împăcăm! Să bem un păhărel cu coniac! *(Beau.)* Fără îndoială că va trebui să cînt toată noaptea la pian... tot felul de fleacuri... Ce să-i faci?

SOLIONÎI: Nu înțeleg de ce vrei să ne împăcăm? Eu nu m-am certat cu dumneata.

TUZENBAH: Nu știu de ce dar stîrnești în mine un simțămînt ciudat, ca și cum ar fi întotdeauna o neînțelegere între noi. Trebuie să recunosc că ai un caracter destul de straniu...

SOLIONÎI *(declamă):* „Sînt ciudat, dar cine nu-i astfel? Deci nu te supăra, Aleko."

TUZENBAH: Dar ce caută aici Aleko?

(Pauză.)

SOLIONÎI: Vezi... de cîte ori sînt singur cu cineva, merge, sînt ca toți oamenii. În lume însă sînt plicticos, sfios... Spun numai prostii... Și totuși, sînt mai de treabă și mai cinstit decît mulți, mulți alții. Și o pot dovedi.

---

[1] Te rog să mă ierți, Maria, dar ai maniere cam grosolane (fr.) (n.t.).

[2] Se pare că Bobik al meu nu mai doarme (fr.) (n.t.).

TUZENBAH: De multe ori mă supăr pe dumneata. Veşnic te legi de mine cînd sîntem împreună în lume! Şi totuşi, mi-eşti simpatic, nu ştiu de ce. Azi mă îmbăt... fie ce-o fi! Să bem!

SOLIONÎI: Să bem! *(Beau.)* N-am nimic împotriva dumitale, baroane, şi nici n-am avut vreodată. Dar am caracterul lui Lermontov. *(Încet.)* Şi se spune că semăn puţin cu el... *(Scoate sticluţa cu parfum din buzunar şi îşi dă pe mîini.)*

TUZENBAH: Să ştii că demisionez. Ajunge! De cinci ani de cînd mă tot gîndesc şi răsgîndesc. În sfîrşit, m-am hotărît! Am de gînd să muncesc...

SOLIONÎI *(declamă):* „O, nu te supăra, Aleko! Ci uită ale tale visuri!"

(În timp ce stau de vorbă, apare Andrei; are o carte în mînă, trece încet şi se aşază lîngă luminare.)

TUZENBAH: Da! Am să muncesc!

CEBUTÎKIN *(vine în salon cu Irina):* Fireşte că şi mîncarea a fost caucaziană. Ciorbă cu ceapă şi al doilea fel cehartma; asta în loc de friptură.

SOLIONÎI: Ceremşa nu-i friptură. E o legumă... Seamănă cu ceapa.

CEBUTÎKIN: Ba s-avem iertare, îngeraşule. Cehartma nu e ceapă, ci friptură de berbec.

SOLIONÎI: Şi eu îţi spun că ceremşa e ceapă.

CEBUTÎKIN: La urma urmei, de ce m-aş certa cu dumneata, care n-ai fost niciodată în Caucaz şi n-ai mîncat cehartma?

SOLIONÎI: N-am mîncat, pentru că nu pot suferi mîncarea asta. Miroase a usturoi.

ANDREI *(rugător):* Vă rog, domnilor, încetaţi!

TUZENBAH: Cînd vin mascaţii?

IRINA: Au făgăduit să vină pe la ora nouă. Vor sosi în curînd.

TUZENBAH *(îl îmbrățișează pe Andrei și cîntă):*

Măi pridvoare, pridvoraș,
Pridvorașul meu cel nou.

ANDREI *(joacă și cîntă mai departe):*

Măi pridvoare, pridvoraș,
Pridvorașul meu cel nou.

CEBUTÎKIN *(tot așa joacă și cîntă):*

Măi pridvoare, pridvoraș,
Meșterit din păltinaș.

(Toată lumea rîde.)

TUZENBAH *(sărutîndu-l pe Andrei):* Mai dă-o naibii de treabă! Hai să bem, Andriușa... hai să bem și să ne tutuim! Să știi, Andriușa, că plec cu tine la Moscova, la universitate!

SOLIONÎI: La care? Moscova are două universități.

ANDREI: Moscova n-are decît o singură universitate.

SOLIONÎI: Și eu vă spun că are două.

ANDREI: Poate să aibă și trei! Cu-atît mai bine.

SOLIONÎI: Moscova are două universități! *(Toată lumea protestează zgomotos, strigînd: Șt... Șt...)* Vă spun că Moscova are două universități: cea veche și cea nouă. Dacă nu vreți să mă ascultați și vă supără vorbele mele, pot să și tac, ba mă pot duce și în altă cameră... *(Iese pe una din uși.)*

TUZENBAH: Bravo! Bravo! *(Rîde.)* Domnilor, vă rog să începem. Eu o să cînt la pian. Caraghios mai e și Solionîi ăsta. *(Se așază la pian și începe un vals.)*

MAȘA *(dansînd singură):* Baronul a băut! Baronul s-a îmbătat! S-a îmbătat!

(Intră Natașa.)

NATAȘA *(lui Cebutîkin):* Ivan Romanîci! *(Îi spune ceva lui Cebutîkin, apoi pleacă călcînd cu grijă. Cebutîkin se duce la Tuzenbah, îi pune mîna pe umăr și îi șoptește ceva la ureche.)*

IRINA: Ce s-a întîmplat?

CEBUTÎKIN: E timpul să plecăm. Rămîneți sănătoase!

TUZENBAH: Noapte bună. Trebuie să plecăm!

IRINA: Dar ce mai e și asta? Nu știți că vin mascații?

ANDREI *(foarte încurcat):* Să vedeți... mascații nu mai vin. Știi, Irino dragă... Natașa a spus că Bobik nu se simte bine și de aceea... dar la urma urmei... habar n-am ce se petrece și nici nu-mi pasă!

IRINA *(dînd din umeri):* Auzi, mă rog! Bobik nu se simte bine!

MAȘA: Asta să ne fie toată paguba! Ce să-i faci? Cînd te dă afară, trebuie să pleci! *(Irinei.)* Nu Bobik e bolnav... ea este... uite-aici... *(Arată cu degetul la cap.)* Mahalagioaică! Asta-i!

(Andrei intră în camera lui prin ușa din dreapta, Cebutîkin îl urmează. În sala mare toată lumea își ia rămas bun.)

FEDOTIK: Ce rău îmi pare! Eram atît de sigur că voi petrece bine astă-seară! Dar ce să-i faci?... Dacă-i copilașul bolnav... N-avem încotro. Mîine o să-i aduc jucării...

RODE *(tare):* Cînd te gîndești că m-am culcat dinadins după masă ca să pot dansa mai bine toată noaptea! E abia ora nouă!

MAȘA: Hai să ieșim în stradă... continuăm acolo conversația!... Găsim noi ce să facem!

(Se aude din vestibul cum își iau rămas bun, apoi rîsul vesel al lui Tuzenbah. Au plecat cu toții. Anfisa și jupîneasa strîng masa, sting luminile. Din culise se aude cîntul doicii care adoarme copilul. Andrei iese încet din camera lui, îmbrăcat în palton, cu pălărie, urmat de Cebutîkin.)

CEBUTÎKIN: N-am mai apucat să mă însor... viața a trecut ca un fulger. Și apoi, o iubeam nebunește pe maică-ta... și ea era măritată...

ANDREI: Nu-i bine să te căsătorești! E plicticos!

CEBUTÎKIN: Să știi că ai dreptate! Dar singurătatea? Oricît ai filozofa, singurătatea e ceva înspăimîntător, dragul meu! Și totuși la urma urmei poate că-i totuna!

ANDREI: Să plecăm mai repede!

CEBUTÎKIN: De ce să ne grăbim? Avem tot timpul!

ANDREI: Mă tem să nu mă oprească nevastă-mea.

CEBUTÎKIN: Aha!

ANDREI: În seara asta n-am să joc... o să priveso numai... Nu prea mă simt bine... Ia spune, Ivan Romanici, ce să fac? Răsuflu atît de greu...

CEBUTÎKIN: De ce mă întrebi? Am uitat tot, dragul meu... nu mai știu...

ANDREI: Să ieșim prin bucătărie! *(Ies împreună.)*

(Se aude soneria, apoi voci și rîsete.)

IRINA *(intră)*: Ce este?

ANFISA *(în șoaptă)*: Au venit mascații.

(Sună din nou.)

IRINA: Spune-le, doică, că nu-i nimeni acasă. Să ne ierte.

(Anfisa pleacă, Irina se plimbă îngîndurată prin cameră; este emoționată. Intră Solionii.)

SOLIONÎI *(nedumerit)*: Nu-i nimeni? Dar unde s-au dus cu toții?

IRINA: Au plecat acasă.

SOLIONÎI: Ciudat! Și dumneata ești singură aici?

IRINA: Singură. *(Pauză.)* La revedere!

SOLIONÎI: M-am purtat adineauri fără tact. Dar dumneata nu ești ca toți ceilalți. Ai un suflet mare și curat. Dumneata știi să înțelegi adevărul... Numai dumneata mă poți înțelege. Te iubesc nespus de mult, te iubesc din toată inima!

IRINA: Te rog să pleci! Bună seara!

SOLIONÎI: Nu pot trăi fără dumneata! *(Mergînd după ea.)* Bucuria mea! *(Cu lacrimi în ochi.)* Fericirea mea! Ce ochi luminoși, adînci și plini de vrajă! Pînă acum n-am întîlnit la nici o femeie ochi ca ai dumitale!

IRINA *(rece)*: Te rog să încetezi, Vasil Vasilici!

SOLIONÎI: E prima oară că-ți vorbesc de dragostea mea. Mi se pare că nu mai sînt pe pămînt, ci pe altă planetă! *(Se freacă pe frunte.)* Dar n-are nici un rost... dragoste cu sila nu se poate... firește! Nu voi îngădui însă niciodată ca altul să fie fericit în locul meu. Jur pe tot ce am mai sfînt că voi ucide pe oricare rival... O, minunea mea!

(Natașa trece ținînd o luminare în mînă.)

NATAȘA *(deschide ușile, privind în odăi. Numai pe aceea care dă în camera lui Andrei n-o deschide)*:

Aci e Andrei. Să-l lăsăm să-citească. Iartă-mă, Vasil Vasilici. Nu știam că ești aici. Nu sînt îmbrăcată.

SOLIONÎI: Mi-e totuna. La revedere! *(Pleacă.)*

NATAȘA: Fetițo dragă, pari foarte obosită! *(O sărută.)* Ar fi bine să te culci mai devreme azi.

IRINA: Bobik doarme?

NATAȘA: Da, dar cam agitat. Apropo, drăguță, vroiam să-ți spun ceva. Vezi așa se întîmplă mai întotdeauna, ba eu cu treaba, ba tu nu ești acasă... Știi, odaia lui Bobik, mi se pare cam umedă și rece. A ta ar fi tocmai bună pentru copil. Scumpa mea, ce-ar fi dacă te-ai muta deocamdată la Olia?

IRINA *(nu înțelege)*: Unde?

(Se aude o troică cu clopoței care se oprește în fața casei.)

NATAȘA: O să stai deocamdată cu Olia într-o odaie, și pe Bobik îl mut la tine. E atît de drăgălaș, mititelul! Azi îi spuneam: „Bobik, tu ești al meu, al meu!" Și să fi văzut cum mă privea cu ochișorii lui. *(Se aude soneria.)* Trebuie să fie Olga. Ce tîrziu vine!

(Intră jupineasa care șoptește ceva la urechea Nataşei.)

NATAȘA: Protopopov? Ce om caraghios! A venit să mă poftească la o plimbare cu troica... *(Ride.)* Ce curioși mai sînt și bărbații ăștia! *(Soneria.)* Cine-o fi venit? Mă duc să mă plimb pentru un sfert de oră... *(Către jupîneasă.)* Spune-i că vin numaidecît. *(Soneria.)* Iar sună... probabil că-i Olga. *(Pleacă.)*

(Jupineasa iese în fugă, Irina stă jos, îngîndurată. Intră Kulighin, apoi Olga și după ei, Verșinin.)

KULÎGHIN: Dar ce-i asta? Era vorba să fie o seratã!...

VERȘININ: Ce ciudat! Am plecat de-aci acum o jumătate de oră și așteptau să vină mascații...

IRINA: Au plecat cu toții.

KULÎGHIN: Și Maşa a plecat? Dar unde s-a dus? De ce așteaptă Protopopov afară în troică? Pe cine așteaptă?

IRINA: Vă rog să nu mă mai întrebați atîta. Sînt foarte obosită.

KULÎGHIN: Iar faci năzuri!

OLGA: Consiliul s-a terminat abia acum. Ce osteneală sînt! Directoarea e bolnavă și eu o înlocuiesc. Vai cum mă doare capul!... *(Se așază.)* Andrei a pierdut ieri două sute de ruble... tot orașul vorbește...

KULÎGHIN: Și pe mine m-a obosit consiliul de azi! *(Stă jos.)*

VERȘININ: Soția mea a vrut iar să mă sperie și a încercat să se otrăvească. Totul s-a sfîrșit însă cu bine! Acum sînt mulțumit! Pot să mă odihnesc. Ce păcat că trebuie să plecăm! Vă urez toate cele bune. Feodor Ilici, să plecăm undeva împreună. Nu mă pot întoarce acasă. Mi-e cu neputință... Să mergem...

KULÎGHIN: Sînt obosit. Nu merg! *(Se ridică.)* Sînt obosit. Nevastă-mea a plecat acasă?

IRINA: Cred că da.

KULÎGHIN *(sărută mîna Irinei):* La revedere. Mîine și poimîine mă odihnesc. Toate cele bune! *(Plecînd.)* Cu ce plăcere aș bea un ceai! Mă pregăteam să petrec seara într-o societate plăcută și.[1] *O, fallacem hominum spem!*[1].. Acuzativ cu exclamație!...

VERȘININ: Atunci sînt nevoit să mă duc singur... *(Pleacă, fluierînd, după Kulighin.)*

[1] O, deșartă speranță omenească (lat.) (n.t.).

OLGA: Mă doare capul... capul... Andrei a pierdut la cărți... tot orașul vorbește... Mă duc să mă culc. *(Plecînd.)* Mîine sînt liberă... ce fericire, Doamne! Mîine liberă și poimîine la fel... Mă doare capul, capul... *(Pleacă.)*

IRINA *(singură):* Au plecat cu toții! Nu mai e nimeni!

(Din stradă se aude o armonică, iar într-o odaie, cîntecul doicii.)

NATAȘA *(îmbrăcată în șubă, cu pălărie îmblănită, trece prin sala mare. După ea vine jupîneasa)*: Mă întorc peste o jumătate de oră! Mă duc să mă plimb puțin. *(Pleacă.)*

IRINA *(rămasă singură, cu tristețe):* La Moscova! La Moscova! La Moscova!

Cortina

ACTUL AL TREILEA

Camera Olgăi și a Irinei. La dreapta și la stînga, paturile care au în față paravane. E ora trei noaptea. Din depărtare se aud clopote de alarmă. E un incendiu mare în oraș. Lumea din casă nu s-a culcat. Pe dormeză stă întinsă *Maşa* îmbrăcată ca de obicei într-o rochie neagră. Intră *Olga*, urmată de *Anfisa*.

ANFISA: S-au adunat cu toții jos, sub scară... le-am spus: „Poftiți sus, vă rog, nu se poate să stați aici". Dar ei au început să se tînguie și să jelească. Spuneau: „Nu știm unde e tata. Vai, ferească sfîntul să nu fi pierit în flăcări!" Auzi vorbă! Mai sînt și alții în curte... tot dezbrăcați...

OLGA *(scoate niște rochii din dulap)*: Ia, doiculiță... uite, rochia asta cenușie... și asta... mai ia și bluza... și fusta... Ce nenorocire, Doamne, Dumnezeule! Se spune că ulicioara Kirsanova a ars de la un cap la altul! Mai ia și asta, și asta. *(Aruncă toate rochiile în brațele doicii.)* Și lui Verșinin era să-i ardă casa! S-au speriat și ei, sărmanii! Spune-le să doarmă la noi în noaptea asta... Nu trebuie să-i lăsăm să plece... Sărmanul Fedotik! I-a ars tot ce avea, nimic nu i-a rămas!

ANFISA: Olicika, eu n-am putere să le duc toate... să chemăm pe Ferapont.

OLGA *(sună):* Degeaba sun acum! *(Strigă spre uşă.)* Cine-i pe-acolo... să vină încoace! *(Prin uşa care a deschis-o se zăreşc, pe fereastră, luminile pîrjolului. Se aude cum prin faţa casei trec pompierii.)* Ce grozăvie! De s-ar isprăvi odată!

(Intră Ferapont.)

OLGA: Ia toate astea şi du-le jos... Sub scară o să le găseşti pe domnişoarele Kolotilin... să le dai rochiile astea... uite, şi astea.

FERAPONT: S-a făcut. Şi Moscova a ars în 1812. Doamne, Dumnezeul nostru, pînă şi franţujii se minunau!

OLGA: Du-te! Du-te!

FERAPONT: S-a făcut. *(Pleacă.)*

OLGA: Doică dragă, să le dai tot. Nu ne trebuie nimic... Dă-le tot, doiculiţă... Abia mă mai ţin picioarele... sînt obosită! Pe Verşinini nu se poate să-i lăsăm să se ducă acasă... pe fete le culcăm în salon... iar Alexandr Ignatievici va dormi jos, la baron... Fedotik să se culce tot acolo... sau să-i facem loc în sala mare. Doctorul s-a-mbătat parcă-ntr-adins! E beat mort! Nu putem culca pe nimeni la el. Pe soţia lui Verşinin o s-o culcăm tot în salon.

ANFISA *(obosită):* Olicika, sufleţelul meu, nu mă goni... nu mă goni!

OLGA: Nu mai vorbi prostii, doiculiţă! Cine te goneşte?

ANFISA *(îşi cuibăreşte capul la pieptul Olgăi):* Draga mea, inimioara mea... eu fac treabă... muncesc... în curînd însă n-o să mai pot... din pricina bătrîneţii! Şi atunci or spune: Pleacă! Dar unde să mă duc? Încotro? Am peste optzeci de ani... am împlinit optzeci şi unu...

OLGA: Lasă, doiculiță... stai jos... Ai obosit, sărăcuța de tine! *(O așază pe scaun.)* Să te odihnești, buna mea doică! Ce palidă ești la față!

(Intră Natașa.)

NATAȘA: Toată lumea spune că trebuie organizat un comitet de ajutorare pentru sinistrați! Ideea e minunată! Săracii trebuie ajutați cît mai grabnic... asta e doar îndatorirea celor bogați!... Bobik și Sofocika dorm de parcă nu s-ar fi întîmplat nimic. Ce multă lume e la noi în casă... Unde te duci, dai peste ei... În oraș bîntuie gripa... mi-e teamă să nu se molipsească copiii.

OLGA *(fără să-i dea ascultare)*: Din odaia asta nu se vede focul... Aci e liniște...

NATAȘA: Da... Mi se pare că mi s-a stricat coafura... *(Se uită în oglindă.)* Se spune că m-am îngrășat... nu-i adevărat! Nici pic. Masa a adormit! E tare ostenită, sărăcuța! *(Către Anfisa, rece.)* Nu-ți dau voie să stai jos în fața mea! Scoală-te! Pleacă de aici! *(Anfisa pleacă.)* Nu înțeleg de ce o mai ții pe bătrîna asta!

OLGA *(buimăcită)*: Iartă-mă, dar nu înțeleg nici eu...

NATAȘA: N-are ce căuta aici. E de la țară și să stea acolo... Ce sînt mofturile astea? Mie îmi place ordinea în casă! N-am nevoie de oameni de prisos! *(O mîngîie pe Olga pe obraz.)* Vai, ce obosită ești! Directoarea noastră e obosită! Cînd se va face mare Sofocika și va merge la școală, o să-mi fie frică de tine.

OLGA: N-am să fiu directoare!

NATAȘA: Ba o să fii aleasă! E lucru hotărît!

OLGA: N-o să primesc. De altfel, nici nu pot... e peste puterile mele! *(Bea un pahar cu apă.)* Te-ai purtat adineauri îngrozitor cu doica! Iartă-mă, dar

nu pot trece peste lucrurile astea... mi s-a făcut rău cînd am auzit!...

NATAȘA *(cu vioiciune):* Iartă-mă, Olia, iartă-mă... n-am vrut să te supăr...

(Masa se ridică, își ia perna și pleacă supărată.)

OLGA: Trebuie să înțelegi, draga mea... am primit o creștere care ți se pare curioasă, dar nu pot suferi una ca asta. Ieșirile de acest fel mă doboară, mă îmbolnăvesc, îmi iau orice curaj...

NATAȘA: Iartă-mă, iartă-mă!... *(O sărută.)*

OLGA: Orice grosolănie, chiar numai un cuvînt răstit mă fac să sufăr...

NATAȘA: E adevărat că mi se întîmplă adesea să vorbesc cum nu se cade. Dar de ce să nu înțelegi și tu, draga mea, că poate foarte bine să stea și la țară!

OLGA: E de treizeci de ani în casa noastră!

NATAȘA: Foarte bine! Dar acum nu mai e în stare să muncească! Văd că nu ne prea înțelegem! Sau nu vrei să mă înțelegi. Nu mai poate munci! Toată ziua nu face decît să doarmă sau să stea!

OLGA: Las-o să stea!

NATAȘA *(mirată):* Dar cum se poate să stea? E doar servitoare! *(Cu o voce plîngăreață.)* Nu te înțeleg de loc, Olia! Am doică la copil, guvernantă; avem jupînească, bucătăreasă! Ce ne mai trebuie și bătrîna asta? De ce?

(De departe se aud clopotele de alarmă.)

OLGA: Noaptea asta m-a îmbătrînit cu zece ani!

NATAȘA: Olia, să ne înțelegem o dată pentru totdeauna! Tu ești la liceu, iar eu în casă. Tu cu învățătura... Eu cu gospodăria. Cînd vorbesc de slugi, știu eu ce spun! Mîine să n-o mai prind aci

pe hoața asta bătrînă, pe pomanagioaica asta! *(Dă din picior.)* Pe zgripțoroaica asta bătrînă! Să nu cumva să mă scoateți din sărite! Să nu mă contraziceți! *(Își dă singură seama că a mers prea departe.)* O să ne certăm într-una dacă n-o să te muți de-aci, jos la parter! E îngrozitor!

(Intră Kulîghin.)

KULÎGHIN: Unde e Maşa? E timpul să plecăm şi noi acasă. Se spune că s-a potolit focul. *(Se întinde.)* A ars numai un cartier... La început bătea vîntul şi se credea că va lua foc tot oraşul! *(Stă jos.)* Am obosit! Scumpa mea Olga... mă gîndesc adesea că dacă nu era Maşa pe lume, m-aş fi căsătorit cu tine... Eşti atît de bună... Sînt istovit... *(Ascultă încordat.)*

OLGA: Ce e?

KULÎGHIN: Doctorul bea într-una. Parc-o face înadins! E beat turtă! *(Se ridică.)* Mi se pare că vine încoace. Ai auzit? Da... da, vine aci. *(Rîde.)* Vezi ce face... Mă ascund. *(Se duce şi se ascunde în colț după dulap.)* Ce bandit!

OLGA: De doi ani n-a mai băut. I s-a năzărit dintr-o dată şi s-a îmbătat! *(Se retrage cu Natașa în fundul odăii.)*

(Cebutîkin intră, trece prin odaie fără să se clatine, ca un om treaz, se oprește, se uită jur împrejur, apoi se duce la lavabou şi începe să se spele pe mîini.)

CEBUTÎKIN *(mohorît)*: Dracu să-i ia pe toți!... Da... toți cred că sînt doctor... că ştiu să lecuiesc tot felul de boli... Eu însă nu ştiu nimic... am uitat tot... Nu-mi amintesc nimic... nimic... *(Olga şi Natașa ies fără să fie văzute de Cebutîkin.)* Să-i ia dracu pe toți... Miercurea trecută m-au chemat

într-o mahala, la o femeie bolnavă, s-o lecuiesc! Dar femeia a murit... Și eu sînt vinovat! Da, da... Acum douăzeci și cinci de ani mai știam ceva! Acum însă, am uitat tot! Poate că nici nu mai sînt om... poate mă prefac numai... Mă prefac că am brațe... cap... picioare! Poate că nici nu mai sînt și mi se pare numai că umblu... mănînc, dorm. *(Plînge.)* O, ce bine ar fi să nu mai exist! *(Nu mai plînge; mohorît.)* Dracu să mai știe... Acum trei zile vorbeau la club... ziceau: Shakespeare... Voltaire... N-am citit nimic... nimic! Dar m-am prefăcut că știu de toate... și alții făceau la fel. Josnicie! Dobitocie! Mi-am adus aminte de femeia aceea pe care am lăsat-o să moară miercurea trecută! Mi-am adus aminte de toate... Simțeam o greutate pe suflet! Mi-era silă de mine... M-am dus și m-am îmbătat...

(Intră Irina cu Verșinin și Tuzenbah. Tuzenbah este îmbrăcat în haine civile, noi, elegante.)

IRINA: Să rămînem aici... N-o să intre nimeni.

VERȘININ: Dacă nu erau soldații, ardea tot orașul. Buni băieți! *(Își freacă mîinile de plăcere.)* Buni băieți! Suflete de aur!...

KULÎGHIN *(se apropie de ei):* Cît e ceasul, domnilor?

TUZENBAH: Trei trecute. Începe să se lumineze!

IRINA: S-au adunat cu toții în sala cea mare și nimeni nu pleacă. E și Solionîi al vostru cu ei!... *(Către Cebutîkin.)* Doctore! Mai bine te-ai duce să te culci!

CEBUTÎKIN: Nu-i nimic... Vă mulțumesc... *(Își piaptănă barba.)*

KULÎGHIN *(rîde):* S-a ciupit bine Ivan Romanîci. *(Îl bate pe umăr.)* Bravo!... *In vino veritas...* spuneau anticii.

TUZENBAH: Toată lumea mă roagă să dau un concert în folosul sinistraților.

IRINA: Da! Dar cu cine?

TUZENBAH: S-ar putea aranja! Maria Sergheevna, după părerea mea, cîntă minunat la pian!

KULÎGHIN: Da... cîntă într-adevăr foarte bine!

IRINA: A mai uitat... n-a mai cîntat de trei sau patru ani!

TUZENBAH: Aici, în oraș, absolut nimeni nu înțelege muzica. Nimeni. Eu însă mă pricep și vă încredințez că Maria Sergheevna cîntă admirabil! Aș zice cu talent chiar!

KULÎGHIN: Să știi că ai dreptate, baroane! O iubesc mult pe Mașa. E foarte drăguță!

TUZENBAH: Ce greu trebuie să fie să ai un dar atît de minunat și să nu te înțeleagă nimeni! Nimeni...

KULÎGHIN *(oftează)*: Ehei... da... Credeți însă că se cade ca Mașa să cînte la concert? *(Pauză.)* Eu nu prea mă pricep. Poate că da... știți, domnilor, directorul nostru e un om bun, chiar foarte bun și deștept, dar are concepții cam ciudate... Bineînțeles că asta n-ar fi treaba lui, dar dacă vreți, pot să-i vorbesc... *(Cebutikin ia ceasul de porțelan și-l privește cu încordare.)*

VERȘININ: Uitați-vă în ce hal de murdărie sînt! Asta s-a întîmplat acolo, la stingerea focului. *(Pauză.)* Ieri am auzit în treacăt că e vorba să ne mutăm undeva departe, cu brigada... Unii spun în Polonia... alții la Cita.

TUZENBAH: Așa-i... și eu am auzit! În cazul ăsta o să rămînă orașul pustiu...

IRINA: Și noi o să plecăm...

CEBUTÎKIN *(scapă din mînă ceasul, care se sparge în bucăți)*: Praf s-a făcut!...

(Tăcere. Toată lumea e necăjită și jenată.)

KULÎGHIN *(adunînd cioburile de pe jos):* Ivan Romanîci, Ivan Romanîci! Să spargi un lucru atît de scump! O să-ți punem notă rea la purtare!

IRINA: Era ceasul mamei!

CEBUTÎKIN: Se prea poate... al mamei... într-adevăr! Cine știe? Poate că nici nu l-am spart. Vi se pare numai că e spart... poate ni se pare numai că trăim... dar de fapt nici nu existăm... nimeni nu știe nimic! Nici eu, nici ceilalți! *(Îndreptîndu-se spre ușă.)* Ce vă uitați așa? Habar n-aveți de nimic! Uite, Natașa, de pildă... are o aventură cu Protopopov... dar voi nu știți nimic... stați aici... nu vedeți și nu auziți nimic, dar Natașa are o aventură cu Protopopov. *(Cîntă.)* Ehei!... O să înghițiți voi și p-asta! *(Pleacă.)*

VERȘININ: Mda! *(Ride.)* Ce curioase sînt toate astea... *(Pauză.)* Cînd a izbucnit focul, am dat repede fuga acasă... Cînd să mă apropii... ce văd? Casa neatinsă... nici o primejdie... dar fetițele stăteau în prag, dezbrăcate... părăsite de mama lor... Împrejur, lumea se agita, caii goneau, cîinii lătrau. Micuțele de ele, înspăimîntate, buimăcite... și aveau priviri atît de rugătoare... Mi s-a strîns inima cînd le-am văzut chipurile. Doamne, Dumnezeule, m-am gîndit, cîtă suferință le-o mai fi hărăzită și lor în viață! Le-am luat cu mine și am dat fuga cu ele încoace... Dar mă gîndeam mereu la suferințele care le așteaptă... *(Se aud clopotele de alarmă; pauză.)* Cînd sosesc acî, dau de nevastămea, supărată foc... care mai face și scandal... *(Intră Maşa cu perna și se așază pe dormeză.)* Cînd mi-am văzut fetițele în prag, dezbrăcate, în strada înroșită de văpaia focului, cu vuietul și larma dimprejur... m-am gîndit la vremurile de demult... Odinioară, se întîmpla la fel... atunci cînd năvăleau pe neașteptate vrăjmașii, prădînd și pîrjolind... și

totuși... ce mare deosebire între ce a fost și ce este acum!... Sînt încredințat că peste două-trei sute de ani lumea va privi înapoi spre vremurile noastre cu groază, cu batjocură. Viața noastră de azi li se va părea greoaie, apăsătoare și stranie... Firește! Ce viață frumoasă va fi atunci! *(Rîde.)* Iertați-mă, am început iar să filozofez! Îmi dați voie să continui, dragii mei? Azi am o poftă grozavă să fac pe filozoful... Mă simt inspirat. *(Pauză.)* Aici, parcă a adormit toată lumea... Și cum vă spuneam, ce viață frumoasă va fi atunci! Închipuiți-vă numai... Acum sînteți numai trei în tot orașul. Dar în generațiile viitoare, numărul celor de-o seamă cu voi va fi mai mare, din ce în ce mai mare... Și va veni vremea cînd totul se va schimba și se va trăi după cum gîndiți voi. Dar și voi veți îmbătrîni. Se va naște o lume nouă... mai bună, din ce în ce mai bună... *(Rîde.)* Nu știu ce am azi... am o poftă sălbatică de viață... *(Cîntă.)* „Iubirea a fost creată pentru orice vîrstă. Avîntul ei e binefăcător..." *(Rîde.)*

MAȘA: Tram... tam... tam...

VERȘININ: Tam... tam...

MAȘA: Tra... ra... ra...

VERȘININ: Tra... ta... ta... *(Rîde.)*

FEDOTIK *(intră, țopăind)*: Mi-a ars totul. Totul! Nu mi-a rămas nimic!

(Rîd cu toții.)

IRINA: Lasă glumele astea. Ți-a ars tot?

FEDOTIK *(rîzînd)*: Nu mi-a rămas un fir. Nimic. A ars și chitara și aparatul fotografic. Au ars și scrisorile... Voiam să-ți dăruiesc un carnet... și el a ars.

(Intră Solionîi.)

IRINA: Nu, nu se poate să intri aci. Te rog pleacă, Vasil Vasilici.

SOLIONÎI: Dar cum, baronul poate sta și eu nu?

VERȘININ: Are dreptate, trebuie să plecăm și noi. Ce-o mai fi cu incendiul?

SOLIONÎI: Se spune că s-a mai potolit. Ce ciudat! De ce baronul o fi avînd voie să stea și eu nu? *(Scoate sticluța cu parfum din buzunar și se parfumează.)*

VERȘININ *(cîntă iar)*: Tram... tam... tam...

MAȘA: Tam... tam...

VERȘININ *(rîzînd către Solionîi):* Haideți în sala mare!

SOLIONÎI: Prea bine. O vom însemna și pe asta. „Toate acestea mai îndelung le-aș tălmăci, dacă de gîște teamă nu mi-ar fi..." *(Privindu-l pe Tuzenbah.)* Pui... pui... pui... *(Iese cu Verșinin și Fedotik.)*

IRINA: Solionii ăsta a umplut odaia de fum! *(Nedumerită.)* Nu cumva a adormit baronul? Nikolai Lvovici! Trezește-te!

TUZENBAH *(buimac):* Vai, ce obosit eram... fabrica de cărămizi... Să nu credeți că visez... tot ce spun e adevărat... Plec în curînd la fabrica de cărămizi, încep să muncesc. A mai fost vorba despre asta. *(Irinei, cu dragoste.)* Ești atît de palidă! Ești fermecătoare, minunată... Am impresia că risipești toată bezna dimprejur cu paloarea dumitale, ca o lumină... Ești tristă... nu te împaci cu viața... De ce nu vii cu mine? Vino, vino să muncim împreună!

MAȘA: Te rog să pleci de aici, Nikolai Lvovici!

TUZENBAH *(rîzînd):* Erai aci? Nu te vedeam. *(Îi sărută Irinei mîna.)* La revedere, plec!... Acum, cînd te privesc, mi-aduc aminte cum erai de ziua dumitale... E mult de-atunci, erai veselă, plină de avînt și vorbeai cu înflăcărare despre bucuria de a munci... Pe-atunci mai puteam întrezări o viață

fericită. Dar astăzi? *(Îi sărută mîna.)* Ai lacrimi în ochi... culcă-te... se luminează... E aproape ziuă... Dacă mi-ar fi îngăduit să-mi dau viața pentru dumneata!

MAȘA: Pleacă, Nikolai Lvovici! Te rog...

TUZENBAH: Plec... *(Pleacă.)*

MAȘA *(culcîndu-se)*: Feodor, dormi?

KULÎGHIN: Cum?

MAȘA: Ai face bine să te duci acasă.

KULÎGHIN: Draga mea Mașa! Scumpa mea Mașa!

IRINA: Las-o să se odihnească, Fedea. E obosită.

KULÎGHIN: Plec numaidecît... soția mea scumpă și dragă... te iubesc, tu ești singura mea dragoste...

MAȘA *(supărată)*: *Amo*, *amas*, *amat*, *amamus*, *amatis*, *amant*...

KULÎGHIN *(rîde)*: Ești într-adevăr extraordinară! De șapte ani sînt căsătorit cu tine și am impresia că ieri ne-am cununat! Pe cuvîntul meu, ești o femeie excepțională. Ce mulțumit sînt! Ce mulțumit sînt!

MAȘA: Ce plictisită sînt! Ce plictisită sînt! *(Se ridică pe jumătate și vorbește, așezată pe divan.)* Uite, mă rog, e ceva ce nu-mi iese din cap... e revoltător. Îmi stă ca un cui în minte și nu pot să tac. Vorbesc de Andrei. A ipotecat casa la bancă și nevastă-sa a luat toți banii... Casa nu e numai a lui, e și a noastră. Asta trebuie s-o știe, dacă e un om cinstit...

KULÎGHIN: Dar cum îți vine să vorbești așa, Mașa? Ce-ai tu nevoie de toate socotelile astea? Bietul Andriușa e îndatorat pînă-n gît!... Lasă-l în plata Domnului!

MAȘA: Oricum, să știți că e revoltător! *(Se culcă iar.)*

KULÎGHIN: Slavă Domnului, nu sîntem săraci. Eu muncesc la liceu și mai dau și meditații. Sînt om

cinstit, fără pretenții... *Omnia mea mecum porto*[1], cum s-ar spune.

MAȘA: N-am nevoie de nimic, dar mă revoltă nedreptatea! *(Pauză.)* Du-te, Feodor.

KULÎGHIN *(o sărută)*: Odihnește-te puțin, ești obosită. Eu stau dincolo și te aștept... dormi! *(Se îndreaptă spre ușă.)* Sînt foarte mulțumit, sînt atît de mulțumit! *(Pleacă.)*

IRINA: E adevărat! Andrei al nostru s-a făcut atît de meschin! Cum a decăzut și a îmbătrînit alături de femeia asta! Altădată se pregătea să devie profesor universitar, și ieri se lăuda că a intrat în sfîrșit în consiliul zemstvei. El, un membru oarecare... și Protopopov, președinte... Tot orașul cîrtește, își bate joc... numai el nu vede, nu știe nimic... Ia te uită cum au dat fuga cu toții să ajute la stingerea focului... Numai el stă închis în camera lui, ca și cum nimic nu s-ar întîmpla. Atîta știe și el... să cînte la vioară. *(Nervoasă.)* E îngrozitor, îngrozitor! *(Izbucnește în plîns.)* Nu mai pot! Nu mai pot! Nu mai pot îndura! Nu mai pot!

(Intră Olga. Orînduiește lucrurile pe măsuța ei.)

IRINA *(plînge cu hohote)*: Goniți-mă de aici! Dați-mă afară! Nu mai pot!

OLGA *(speriată)*: Ce e cu tine, draga mea, ce s-a întîmplat?

IRINA *(hohotind)*: Unde? Unde s-a dus totul? Cum de s-a spulberat? Doamne, Dumnezeule! Am uitat tot, tot! Totul s-a învălmășit în mintea mea... nu mai știu cum se spune fereastră în italienește, sau tavan... În fiecare zi uit cîte ceva... și viața trece, vremea nu se mai întoarce. N-o să mai ple-

[1] Port cu mine tot ce e al meu (lat.) (n.t.).

căm niciodată la Moscova, niciodată! Acum îmi dau seama că n-o să mai plecăm!...

OLGA: O, draga mea, draga mea.

IRINA *(încearcă să se stăpînească)*: Ce nenorocită sînt! Nu pot să muncesc, n-o să mai muncesc. Ajunge, ajunge! Am fost telegrafistă... acum sînt la zemstvă... urăsc și disprețuiesc tot ce mi se dă să lucrez... Am douăzeci și patru de ani. Muncesc de mult. Parcă mi s-a uscat mintea... am slăbit, m-am sluțit, am îmbătrînit... și nici o mulțumire sufletească. Vremea trece. Am impresia că mă scufund, că mă depărtez de viața adevărată, frumoasă. Mi se pare că mă prăvălesc în beznă, în prăpastie. Deznădejdea mă sugrumă. Cum de mai trăiesc? Cum de nu m-am sinucis pînă acum? Nici eu nu știu...

OLGA: Nu mai plînge, fetița mea, nu mai plînge!... Mi se rupe inima!

IRINA: Nu, nu. N-o să mai plîng! Destul... Uite că nu mai plîng! Ajunge, ajunge!

OLGA: Scumpa mea, îți vorbesc acum ca un bun prieten, ca o soră! Ascultă-mă, urmează-mi sfatul! Mărită-te cu baronul! *(Irina plînge încet.)* Știu că îl prețuiești... că-l stimezi... E adevărat că nu-i frumos, dar e atît de cumsecade, de curat la suflet!... Și apoi nu se căsătorește omul numai din dragoste, ci și ca să îndeplinească o anumită îndatorire. Așa gîndesc eu și sînt încredințată că aș putea să mă mărit fără să iubesc! Aș primi orice cerere în căsătorie, dacă omul ar fi cumsecade!... Chiar dacă ar fi bătrîn...

IRINA: Am așteptat într-una și am nădăjduit că ne vom muta la Moscova, că voi găsi acolo un om adevărat, un om al visurilor mele, al dorințelor mele... Dar iată că totul e în zadar... În zadar...

OLGA *(îmbrățișînd-o):* Surioara mea dragă, scumpa mea surioară. Te înțeleg! Cînd și-a dat demisia baronul și a apărut în haine civile, mi s-a părut atît de urîțel, bietul băiat, încît m-au podidit lacrimile... M-a întrebat: „De ce plîngi?" Ce era să-i spun? Și totuși, dacă Dumnezeu îl va ajuta și te va lua de soție, voi fi fericită, căci asta e altceva, cu totul altceva!

(Intră Natașa cu o lumînare în mînă. Trece prin odaie, de la dreapta spre stînga, fără să spună un cuvînt.)

MAȘA *(Se așază pe dormeza pe care era culcată):* Asta umblă de parcă ea ar fi dat foc orașului!

OLGA: Ești proastă, Mașa. Iartă-mă, te rog, dar tu ești cea mai proastă din familia noastră.

MAȘA: Dragele mele, surorile mele, vreau să mă spovedesc vouă! Mi-e sufletul încătușat! Vouă mă voi spovedi! Și nimănui după aceea niciodată! Uite că încep... *(Încet.)* E taina mea cea mai adîncă... voi însă trebuie s-o aflați... nu mai pot să tac... *(Pauză.)* Iubesc... iubesc... Îl iubesc... l-ați văzut adineauri!... Ei bine, ce să mai spun... într-un cuvînt, îl iubesc pe Verșinin!...

OLGA *(trece după paravanul care se află în fața patului ei):* Lasă asta, Mașa, eu tot nu te aud.

MAȘA: Ce vrei să fac? *(Își ia capul în mîini.)* La început mi s-a părut un om ciudat! Apoi mi s-a făcut milă de el... și pînă la urmă am început să-l iubesc! Îl iubesc așa cum este... cu vocea, cu cuvintele lui... cu nenorocirile, cu cele două fetițe...

OLGA *(vorbește de după paravan):* Să știi că nu aud nimic! Poți spune orice prostie, că tot nu aud!

MAȘA: Tu ești proastă, Olga! Iubesc... pesemne că așa mi-a fost scris... că asta mi-e ursita... și el mă iubește... Mă tem grozav... Da! Nu e bine?

(O trage de mînă pe Irina către ea.) O, drăguța mea! Cum o să ne trăim viața asta? Ce-o să ni se mai întîmple? Cînd le citești în cărți, toate ți se par învechite, de parcă le-ai fi știut de mult, dar cînd iubești tu însuți, îți dai seama că nimeni nu știe nimic! Că fiecare trebuie să hotărască singur pentru el. Dragele mele... scumpele mele surioare... Acum v-am spus tot... acum o să tac... Voi grăi numai ca nebunul lui Gogol: Tăcere, tăcere!...

(Intră Andrei și după el Ferapont.)

ANDREI *(supărat)*: Ce tot vrei? Nu mai înțeleg nimic!

FERAPONT *(din ușă, nerăbdător)*: Eu, Andrei Sergheevici, v-am spus cel puțin de zece ori pînă acum...

ANDREI: În primul rînd nu sînt Andrei Sergheevici pentru tine, ci înălțimea voastră.

FERAPONT: Vă roagă pompierii, înălțimea voastră, să le dați voie să treacă prin grădină spre rîu, că pînă acum au tot ocolit și le vine foarte greu.

ANDREI: Bine! Spune-le să treacă. *(Ferapont pleacă.)* M-au plictisit. Unde e Olga? *(Olga iese de după paravan.)* Te-aș ruga să-mi dai cheia ta de la dulap. Pe a mea am pierdut-o... Aveai o cheiță mică...

(Olga îi întinde cheia, fără un cuvînt; Irina se duce după paravanul din fața patului ei. Pauză.)

ANDREI: Ce foc mare! Bine că s-a mai potolit. Să-i ia dracu pe toți! M-a scos din sărite acest Ferapont!... I-am spus o prostie... Înălțimea voastră... *(Pauză.)* De ce nu spui nimic, Olia? *(Pauză.)* Cred că ar fi timpul să lași la o parte prostiile și să nu

te mai superi pentru toate fleacurile... Acum, că sîntem cu toții aci, și Maşa, și tu, și Irina, ar fi bine să ne lămurim o dată pentru totdeauna. Ce aveți împotriva mea? Ce aveți?

OLGA: Lasă, Andriușa! E și mîine zi. *(Tulburată.)* Ce noapte zbuciumată!

ANDREI *(intimidat):* Nu te supăra. Eu întreb foarte liniștit: ce aveți împotriva mea? Spuneți-mi pe față!

(Se aude din culise vocea lui Verșinin: Tram, tam, tam.)

MAȘA *(se ridică și cîntă tare):* Tra, ta, ta. *(Olgăi.)* La revedere, Olia, Dumnezeu să te păzească! *(Se duce după paravan și o sărută pe Irina.)* Somn ușor... La revedere, Andrei! Te rog, du-te... Fetele sînt prea obosite... Mîine o să lămuriți totul... *(Pleacă).*

OLGA: Da, Andriușa, ar fi bine să amînăm pe mîine... *(Se duce după paravanul ei.)* Trebuie să ne culcăm!

ANDREI: Am să spun ce am de spus și după aceea plec. Uite! Mai întîi aveți ceva împotriva Natașei, nevastă-mea. Mi-am dat seama de asta din prima zi a căsniciei mele. Trebuie să vă spun însă că Natașa este o fată minunată, cinstită, dreaptă și mărinimoasă. Asta e părerea mea. O iubesc și o stimez! Ați înțeles? Și cer ca și ceilalți să facă la fel. Încă o dată vă spun, e dreaptă, cinstită și mărinimoasă. Toate nemulțumirile voastre, iertați-mă, nu sînt decît mofturi... *(Pauză.)* Apoi mi se pare că sînteți supărate pe mine pentru că nu am devenit profesor, pentru că nu mă ocup cu știința. Vedeți însă că am slujbă la zemstvă, am intrat în consiliul de conducere. Cred că ceea ce fac acum e tot atît de bun și sfînt ca și cînd aș fi slujit știința.

Dacă vreți să știți, sînt chiar mîndru de mine... *(Pauză.)* În sfîrșit, mai am ceva de spus!... Am ipotecat casa fără să vă cer consimțămîntul... Recunosc că sînt vinovat și vă cer iertare. Am fost forțat de datorii... Treizeci și cinci de mii... Nu mai joc cărți, m-am lăsat de mult... Tot ce pot să spun e că voi aveți pensia tatii, în timp ce eu n-am avut nimic... nici un venit, cu alte cuvinte...

(Pauză.)

KULÎGHIN *(din ușă):* Mașa e aci? *(Îngrijorat.)* Dar unde e? Ciudat... *(Pleacă.)*

ANDREI: Nimeni nu vrea să mă asculte! Natașa e o fată minunată, cinstită. *(Se plimbă neliniștit pe scenă, apoi se oprește.)* Cînd m-am însurat mă gîndeam că o să fim fericiți... cu toții! Doamne, Dumnezeule! *(Izbucnește în plîns.)* Surorile mele dragi, scumpele mele, să nu mă credeți, să nu credeți un cuvînt din tot ce v-am spus... Să nu mă credeți... *(Pleacă.)*

KULÎGHIN *(apare în ușă neliniștit):* Unde e Mașa? Nu-i aci? Ce ciudat! *(Pleacă.)*

(Se aud clopotele pompierilor. Scena e pustie.)

IRINA *(de după paravan):* Olia! Cine bate în podea?

OLGA: Ivan Romanici. E beat.

IRINA: Ce noapte zbuciumată! *(Pauză.)* Olia! *(Scoate capul de după paravan.)* Ai auzit? E vorba să plece brigada de aci... o mută undeva, departe...

OLGA: Zvonuri...

IRINA: Vom rămîne singure, singure de tot... Olia!

OLGA: Ei și?

IRINA: Scumpa, draga mea! Tu știi cît îl prețuiesc, cît îl stimez pe Tuzenbah. E un om cumsecade. Mă voi mărita cu el, sînt hotărită să fac orice, numai să plecăm la Moscova! Te rog din suflet, să plecăm! Nu e nimic pe lume mai frumos ca Moscova! Să plecăm, Olia, să plecăm!

Cortina

ACTUL AL PATRULEA

Grădina cu copaci bătrîni ai casei Prozorov. În fundul aleii lungi de brazi se zăreşte rîul, mărginit pe o parte de pădure. În dreapta e terasa casei. Pe terasă e pusă masa, pahare, sticle, s-a băut şampanie. E ziuă, spre amiază. Dinspre stradă spre rîu trece din cînd în cînd, traversînd grădina, cîte cineva, în grabă. Apoi mai trec şi cinci soldaţi. În tot timpul actului. *Cebutikin* e foarte bine dispus. Stă în grădină în fotoliu şi aşteaptă să fie chemat. E cu chipiu şi baston. Pe terasă stau *Tuzenbah*, *Irina* şi *Kulighin*, care e cu mustaţa rasă şi poartă decoraţia atîrnată de gît. *Fedotik* şi *Rode* coboară de pe terasă în grădină, petrecuţi de ceilalţi. Amîndoi sînt în ţinută de campanie.

TUZENBAH *(se sărută cu Fedotik)*: Dragul meu, am trăit ca doi prieteni buni! *(Se sărută cu Rode.)* Încă o dată... adio... dragul meu!

IRINA: La revedere!

FEDOTIK: Adio! Nu la revedere, căci n-o să ne mai vedem niciodată!

KULÎGHIN: Cine ştie? *(Îşi şterge ochii şi surîde.)* Ia te uită! M-au podidit lacrimile!

IRINA: Poate să ne mai întîlnim vreodată!

FEDOTIK: Da. Peste zece-cincisprezece ani! Atunci însă abia ne vom recunoaşte şi ne vom saluta cu

răceală! *(La un instantaneu.)* Stați!... E pentru ultima oară!

RODE *(îl îmbrățișează pe Tuzenbah):* N-o să ne mai vedem. *(Sărută mîna Irinei.)* Vă mulțumesc din suflet pentru tot, pentru tot!

FEDOTIK *(înciudat):* Stai puțin!...

TUZENBAH: Cu voia lui Dumnezeu, ne vom mai întîlni... Să ne scriți... neapărat...

RODE *(aruncînd o privire prin grădină):* Adio, copaci bătrîni! *(Strigă.)* Hop! Hop! *(Pauză.)* Adio, frumos ecou!

KULÎGHIN: Ei, cine știe? Poate că vă veți însura acolo, în Polonia... Nevestele voastre poloneze vă vor îmbrățișa, spunîndu-vă: *cohane*[1]*! (Rîde.)*

FEDOTIK *(se uită la ceas):* Nu mai avem nici o oră! Din toată bateria, numai Solionîi pleacă cu șlepul. Noi o pornim cu coloana. Azi vor pleca trei baterii cu cîte un divizion, mîine alte trei. Peste orașul ăsta se vor așterne apoi liniștea și tăcerea...

TUZENBAH: Și o plictiseală fără margini...

RODE: Unde e Maria Sergheevna?

KULÎGHIN: Maşa e în grădină.

FEDOTIK: Trebuie să ne luăm rămas bun și de la dînsa.

RODE: Adio, trebuie să plec, altfel simt că mă apucă plînsul! *(Îi îmbrățișează în grabă pe Tuzenbah și pe Kulîghin și sărută mîna Irinei.)* Ce bine am trăit aci!

FEDOTIK *(către Kulîghin):* Iată o amintire... un carnețel cu creionaș... Hai s-o luăm spre rîu... *(Pleacă amîndoi și se întorc de cîteva ori, ca să mai privească casa.)*

RODE *(strigă):* Hop! Hop!

KULÎGHIN *(strigă):* Adio!

---

[1] Iubitule (polon.) (n.t.)

(Se vede cum se întîlnesc în fundul scenei cu Maşa, îşi iau rămas bun şi pleacă împreună cu ea.)

IRINA: Au plecat!... *(Se aşază pe ultima treaptă a terasei.)*

CEBUTÎKIN: Au uitat să-şi ia rămas bun de la mine!

IRINA: Dar dumneata ce-ai păzit?

CEBUTÎKIN: Drept să-ţi spun, am uitat şi eu! Îi voi întîlni în curînd, de altfel, pentru că mîine plec... Da! Mai am o zi de stat aici! Peste un an ies la pensie. Mă întorc aci ca să-mi petrec restul zilelor alături de voi. Nu mi-a mai rămas decît un anişor pînă la pensie!... *(Pune ziarul în buzunar şi scoate un altul.)* O să vin aci... pe lîngă voi o să-mi schimb cu totul viaţa... O să devin atît de liniştit, atît de cuminte şi potolit că n-o să mă mai recunoaşteţi!

IRINA: Ai dreptate! Să ştii că ar trebui să-ţi schimbi felul de viaţă! Da, da, ar trebui să încerci.

CEBUTÎKIN: Da. Asta o simt şi eu. *(Fredonează încet.)* Tarara-bumbia... tarara-bumbia...

KULÎGHIN: Eşti incorigibil, Ivan Romanîci, incorigibil!

CEBUTÎKIN: Ce-ar fi să te mai ocupi de mine? Poate că m-aş îndrepta...

IRINA: Feodor şi-a ras mustăţile! Nu pot să-l văd!

KULÎGHIN: De ce?

CEBUTÎKIN: Ţi-aş spune eu cu ce semeni, dar nu pot!

KULÎGHIN: Ce să-i faci? Ăsta-i un *modus vivendi*. Directorul n-are mustaţă... Cînd m-au făcut inspector... mi-am ras-o şi eu! Nu place nimănui, dar

nu-mi pasă! Cu sau fără mustață, sînt tot atît de mulțumit!... *(Se așază.)*

(În fundul scenei apare Andrei, împingînd căruciorul copilului.)

IRINA: Dragul meu Ivan Romanici, sînt foarte îngrijorată! Dumneata ai fost aseară pe bulevard; spune-mi, te rog, ce s-a întîmplat acolo?

CEBUTÎKIN: Ce să se întîmple? Nimic! Fleacuri! *(Citește ziarul.)* Parcă nu-i totuna?

KULÎGHIN: Se zice că s-a întîlnit Solionîi cu baronul pe bulevard, în fața teatrului...

TUZENBAH: Încetează! Ce rost are... *(Dă apoi plictisit din mînă și intră în casă.)*

KULÎGHIN: S-au întîlnit în fața teatrului... Solionîi s-a legat de baron. Baronului i-a sărit țandăra și l-a insultat...

CEBUTÎKIN: Habar n-am de nimic... Fleacuri!

KULÎGHIN: Se zice că Solionîi o iubește pe Irina... din pricina asta îl urăște pe baron. E foarte ușor de înțeles... Irina e o fată frumoasă! După părerea mea, seamănă nițel cu Mașa... e tot atît de visătoare... Dar tu, Irino, ai o fire mai blîndă... De altfel, și Mașa are un caracter bun. O iubesc nespus de mult pe Mașa.

(Din fundul scenei se aude: Oho... hop, hop!)

IRINA *(tresare)*: Nu știu de ce mă sperie totul azi? *(Pauză.)* Totul e pregătit... după masă trimit lucrurile... Mîine mă cunun cu baronul și plecăm îndată la fabrica de cărămizi... Poimîine începe școala... încep și eu o viață nouă! De mi-ar ajuta Dumnezeu! La examenul de profesorat eram atît de emoționată, atît de fericită! Îmi venea să plîng

de bucurie... *(Pauză.)* Trebuie să sosească dintr-un moment într-altul și căruța... după lucruri...

KULÎGHIN: Prea bine, prea bine! Numai că mi se pare totul cam neserios... Prea multă filozofie și prea puțină seriozitate... Totuși îți doresc noroc... din tot sufletul!

CEBUTÎKIN *(mișcat):* Drăguța mea, draga mea, buna mea... inimioara mea de aur... Ați luat-o mult prea înainte... nu vă mai pot ajunge. Am rămas în urmă... precum pasărea zburătoare, care îmbătrînind, nu mai poate zbura. Avîntați-vă, puișorii mei, tot mai sus, în văzduhuri... cu Dumnezeu! *(Pauză.)* Degeaba ți-ai ras mustața, Feodor Ilici!

KULÎGHIN: Dă-o încolo de mustață! *(Oftează.)* Azi se duc militarii noștri! Viața o să reintre în vechile făgașuri... Orice s-ar spune, Mașa e o femeie bună și cinstită! O iubesc mult și-i sînt recunoscător pentru soarta mea. Vezi... oamenii au ursite atît de deosebite! Bunăoară... e aici un funcționar... se numește Kosîrev... a fost coleg cu mine în clasa a cincea. L-au dat afară, pentru că nu putea pricepe *ut consecutivum*. Acum o duce foarte prost. E sărac, bolnav. Cînd îl întîlnesc îi spun: „Bună ziua, *ut consecutivum!*“... „Da, îmi răspunde, chiar așa-i... *consecutivum...*“ și tușește. Eu însă am avut întotdeauna noroc. Sînt fericit, am fost decorat cu Ordinul Stanislav gradul II și am ajuns dascăl. Învăț pe alții acum acest *ut consecutivum*... Firește... Sînt un om deștept, mai deștept decît mulți alții... dar fericirea nu stă în asta...

(În casă cîntă cineva la pian „La prière d'une vierge“[1].)

---

[1] „Rugăciunea unei fecioare“ (fr.) (n.t.).

IRINA: Mîine seară n-o să mai aud *„La priere d'une vierge"!* N-o să-l mai văd pe acest Protopopov!... *(Pauză.)* A venit și azi! Stă acolo în salon...

KULÎGHIN: N-a venit încă directoarea?

IRINA: Nu. Au trimis s-o cheme. Nici nu vă puteți închipui ce greu e pentru mine să stau aci fără Olia... Acum locuiește la liceu... unde e directoare... Toată ziua are treabă și eu sînt singură, mi-e urît, n-am ce face, nu pot să sufăr odaia în care stau... și m-am gîndit așa: dacă nu mi-e dat să mă duc la Moscova, așa să fie. Pesemne că asta mi-e soarta. N-ai ce face împotriva ei! Totul e în mîna lui Dumnezeu... Așta-i adevărul. Nikolai Lvovici m-a cerut în căsătorie. M-am gîndit bine și pînă la urmă m-am hotărît... E un om bun, chiar uimitor de bun... Și, deodată, parcă mi-au crescut aripi, veselia mi-a înviorat sufletul, m-am simțit ușurată și dorul de muncă m-a cuprins din nou... Iată însă că aseară s-a întîmplat ceva... mă pîndește ceva tainic și de neînțeles...

CEBUTÎKIN: Fleacuri!... Prostii!...

NATAȘA *(strigă din fereastră):* Directoarea!

KULÎGHIN: A venit directoarea! Să mergem! *(Intră împreună cu Irina în casă.)*

CEBUTÎKIN *(citește ziarul și fredonează încet):* Tarara-bumbia... tarara-bumbia.

(Se apropie Mașa. Prin fund trece din nou Andrei cu căruciorul.)

MAȘA: Stă aici și puțin îi pasă!

CEBUTÎKIN: Dar ce s-a întîmplat?

MAȘA *(se așază):* Nimic! *(Pauză.)* Ai iubit-o mult pe mama?

CEBUTÎKIN: Nespus de mult!

MAȘA: Dar ea... te-a iubit?

CEBUTÎKIN *(după o pauză):* Asta nu mai țin minte!

MAȘA: „Al meu" e aici?... Așa zicea pe vremuri bucătăreasa noastră, Marfa, cînd vorbea de sergentul ei!... „Al meu" e aici?

CEBUTÎKIN: Nu... încă nu!

MAȘA: E firesc să devii grosolan și răutăcios cînd ți se măsoară cu atîta zgîrcenie clipele de fericire, cînd le cîștigi cu atîta greutate... și mai cu seamă cînd le pierzi așa cum le pierd eu acum!... *(Arată spre piept.)* Aci... uite, aci clocotește totul. *(Se uită la Andrei care plimbă într-una cărucior.)* Uite-l și pe fratele nostru, pe Andrei... Cum s-au mai spulberat toate nădejdile! Atîția oameni se străduiesc, de pildă să înalțe un clopot, își irosesc truda și paralele, ca pînă la urmă clopotul să se prăbușească, spărgîndu-se în bucăți... fără nici o pricină! Același lucru s-a întîmplat și cu Andrei!...

ANDREI: Cînd o să se facă liniște și în casa asta? Doamne, ce gălăgie!

CEBUTÎKIN: Foarte curînd! *(Se uită la ceas.)* Am un ceas, ca pe timpuri! Vestește orele prin bătăi. *(Îl întoarce; ceasul bate.)* La unu, pleacă bateria întîia, a doua și a cincea. *(Pauză.)* Eu o să plec mîine.

ANDREI: Pentru totdeauna?

CEBUTÎKIN: Nu știu. O să mă întorc, poate, peste un an... dar dracu știe? Parcă nu-i totuna?

(Din depărtare se aude muzică de harpă și vioară.)

ANDREI: Orașul se golește... pustiul se va așterne peste el... *(Pauză.)* Ieri s-a întîmplat ceva în fața teatrului... toată lumea vorbește... numai eu n-am habar de nimic!...

CEBUTÎKIN: Nu-s decît prostii! Solionîi s-a legat de baron. Baronul și-a ieșit din fire și l-a repezit. Pînă la urmă, Solionii a trebuit să-l provoace la duel. *(Se uită la ceas.)* Mi se pare că ar fi timpul... La ora douăsprezece și jumătate ne întîlnim în dumbravă... uite, aceea care se zărește dincolo de rîu... pif... paf... *(Rîde.)* Solionii își închipuie că-i Lermontov... Știi că scrie și versuri? Dar, să-ți spun drept, asta nu mai e glumă! Are pînă acum trei dueluri pe conștiință!

MAȘA: Cine?

CEBUTÎKIN: Solionii.

MAȘA: Dar baronul?

CEBUTÎKIN: Ce-i cu baronul?

MAȘA: Totul mi se încurcă în cap... Îți spun că nu trebuie să-i lași să se bată... Poate să-l rănească pe baron... Poate să-l ucidă.

CEBUTÎKIN: Baronul e băiat bun! Dar cu un baron mai mult sau mai puțin pe lume nu e totuna? N-au decît! Totuna e! *(Din grădină strigă cineva: Oho, hop, hop!)* Să mai aștepte! Ăsta e Skvorțov, al doilea martor! E jos, în barcă!

(Pauză).

ANDREI: Eu unul cred că e imoral să te bați în duel sau să iei parte la un duel, fie și în calitate de medic.

CEBUTÎKIN: Ți se pare numai!... De fapt... nu sîntem... nu există nimic pe lume!... Ni se pare numai că trăim... Dar la urma urmei, totuna e.

MAȘA: Toată ziua vorbesc și iar vorbesc... *(Merge.)* Ca și cum n-ar fi de ajuns clima asta, în care te poți aștepta să ningă oricînd; trebuie să mai auzi și toate discuțiile astea! *(Se oprește.)* Nu! Nu vreau să intru în casă... nu pot!... Cînd vine Versinin, să mă chemați... *(Pleacă pe alee.)* Păsă-

rile călătoare au început să plece... *(Privește în sus.)* Lebede sau gîște sălbatice... dragele mele, fericitele mele! *(Pleacă.)*

ANDREI: O să rămînă casa pustie... Băieții se duc, te duci și dumneata... Irina se mărită... eu rămîn singur în toată casa...

CEBUTÎKIN: Dar nevasta dumitale?

(Intră Ferapont cu un teanc de hîrtii în mînă.)

ANDREI: Nevasta ca nevasta! N-am ce zice... E cinstită... cumsecade, să spunem, chiar bună... Și cu toate astea, are în ea ceva ce o reduce la nivelul animalului aceluia orb... mărunt... țepos! În orice caz, nu e un om. Acum îți vorbesc sincer, ca unui prieten adevărat! Ești singurul om căruia îi pot mărturisi totul! Firește... o iubesc pe Natașa... Citeodată, însă, mi se pare atît de vulgară... Și atunci îmi pierd capul... Nu mai știu de ce o iubesc sau, în orice caz, de ce am iubit-o.

CEBUTÎKIN *(se ridică):* Ehei... dragul meu! Mîine plec... poate nu ne mai vedem niciodată. Iată însă sfatul meu: Pune mîna pe pălărie și pe baston și ia-o din loc!... Pleacă!... Du-te!... Du-te fără să întorci capul. Și cu cît te vei duce mai departe, cu atîta va fi mai bine!

(În fundul scenei trece Solionîi cu doi ofițeri. Îl zărește pe Cebutîkin și vine spre dînsul, lăsîndu-i pe ceilalți să-și urmeze drumul.)

SOLIONÎI: Doctore! E douăsprezece jumătate! E timpul să plecăm. *(Dă mîna cu Andrei.)*

CEBUTÎKIN: Vin numaidecît! M-ați plictisit cu toții! *(Către Andrei.)* Andriușa, dacă întreabă

cineva de mine, să spui că vin numaidecît!... *(Oftează.)* Of, of, of!

SOLIONÎI: „Nici să crîcnească n-a apucat că pe el ursul s-a așezat!“ *(Pleacă cu doctorul.)* De ce tot oftezi, moșulică?

CEBUTÎKIN: Hm!

SOLIONÎI: Cum o duci cu sănătatea?

CEBUTÎKIN *(furios):* Vezi-ți de treabă!

SOLIONÎI: Degeaba te necăjești, moșulică! N-o să fac mai nimic! O să trag numai în el ca într-o potîrniche! *(Scoate sticluța de parfum și își dă pe mîini.)* Am golit azi toată sticluța și miros într-una! Miros a cadavru mîinile astea! *(Pauză.)* Așa... îți mai aduci aminte versurile? *„Dar ea numai furtună vrea; parc-ar fi liniște-n furtună!“*

CEBUTÎKIN: Da! Firește! „Nici să crîcnească n-a apucat că pe el ursul s-a așezat!“ *(Pleacă cu Solionii.)*

(De departe se aude strigînd: Hop! Hop! Apoi intră Andrei și Ferapont.)

FERAPONT: Vă rog să iscăliți hîrtiile astea.

ANDREI *(nervos):* Lasă-mă în pace! Lasă-mă! Te rog! *(Pleacă cu căruciorul.)*

FERAPONT: Ăsta-i rolul hîrtiilor, să fie iscălite. *(Pleacă spre fundul scenei.)*

(Intră Irina cu Tuzenbah care poartă pălărie de pai. Kulîghin trece prin scenă strigînd: Masa! Masa!)

TUZENBAH: Mi se pare că el e singurul om din tot orașul care se bucură de plecarea militarilor!

IRINA: E ușor de înțeles! *(Pauză.)* Orașul nostru va rămîne pustiu.

TUZENBAH: Draga mea! Mă întorc într-o clipă.

IRINA: Unde te duci?

TUZENBAH: Am puțină treabă în oraș... apoi... trebuie să-mi iau rămas bun de la camarazi...

IRINA: Nu-i adevărat!... Nikolai... de ce ești atît de distrat astăzi? *(Pauză.)* Ce s-a întîmplat ieri în fața teatrului?

TUZENBAH *(face un gest):* Mă întorc... peste o oră voi fi iar cu tine... *(Îi sărută mîinile.)* Neprețuita mea! *(Se uită lung la ea.)* De cinci ani te iubesc... și tot nu mă pot obișnui! Îmi pari din ce în ce mai frumoasă! Ce păr minunat! Ce ochi! Mîine te iau de-aci. Vom munci, vom fi bogați, visurile mele se vor realiza... Vei fi fericită! Un singur lucru mai lipsește, unul singur: dragostea ta!

IRINA: Asta nu stă în puterile mele! Voi fi soția ta, îți voi fi credincioasă și supusă... dar de iubit... ce pot să fac? *(Izbucnește în lacrimi.)* N-am iubit niciodată! O! Visam zi și noapte o dragoste, o dragoste mare! Dar sufletul mi-e ca un pian prețios și închis, a cărui cheie s-a pierdut! *(Pauză.)* De ce ai o privire atît de rătăcită?

TUZENBAH: N-am dormit toată noaptea. Nimic nu mă înspăimîntă în viața asta! Și totuși, cheia asta pierdută îmi sfîșie inima, nu mă lasă să dorm. Spune-mi ceva! *(Pauză.)* Spune-mi ceva...

IRINA: Ce? Ce să-ți spun? Ce să-ți spun?

TUZENBAH: Spune-mi ceva!

IRINA: Ajunge! Ajunge!

(Pauză.)

TUZENBAH: Ce fleacuri, ce nimicuri stupide pot să capete, așa din senin, o însemnătate fără d margini în viața unui om! Rîzi de ele, ca de obicei, îți dai seama ce sînt și totuși mergi înainte, simțind că n-ai puterea să te oprești. Nu! Mai bine să nu vorbim despre asta! Sînt atît de vesel azi! Mi

se pare că văd acum, pentru întîia oară, și brazii, și paltinii, și mestecenii ăștia! Și totul mă privește parcă ciudat, așteptînd ceva! Ce copaci minunați! Viața ar trebui să fie neasemuit de frumoasă în preajma lor! *(Se aude strigînd: Hop! Hop!)* Trebuie să mă duc! E timpul... Ia te uită la copacul ăsta uscat! Se leagănă în vînt împreună cu ceilalți. Mi se pare că dacă voi muri, voi avea totuși, ca și el, partea mea de viață, într-un fel sau altul! Rămîi cu bine, scumpa mea!... *(Îi sărută mîinile.)* Actele pe care mi le-ai dat sînt pe masa mea de scris, sub calendar.

IRINA: Vin și eu cu tine.

TUZENBAH *(îngrijorat):* Nu, nu! *(Pleacă repede, dar se oprește pe alee.)* Irina!

IRINA: Ce e?

TUZENBAH *(neștiind ce să spună):* N-am luat azi cafeaua... te rog să spui să mi-o pregătească... *(Pleacă în grabă.)*

(Irina rămîne îngîndurată, apoi se duce în fundul scenei și se așază în leagăn, legănîndu-se încet. Andrei intră cu cărucior, urmat de Ferapont.)

FERAPONT: Andrei Sergheevici! Doar nu sînt ale mele hîrtiile, ci ale statului! Nu le-am născocit eu!

ANDREI: O! Unde sînt zilele de odinioară! Pe atunci eram tînăr, voios, cu mintea deschisă!... Visam și gîndeam atît de frumos! Cînd prezentul și viitorul erau luminate de speranțe! De ce oare devenim atît de goi, de cenușii, atît de trîndavi, nepăsători, netrebnici și nenorociți cînd începem să trăim?!... Iată! Orașul ăsta are două sute de ani și o sută de mii de locuitori... și nu e nici unul care să nu semene cu ceilalți! Nici în trecut și nici

în vremurile noastre nu s-a ivit printre ei vreun mare înfăptuitor, un cărturar, un pictor sau vreun om cît de puțin însemnat care să stîrnească invidia sau dorința fierbinte de a-i semăna! Nu fac decît să bea și să mănînce, să doarmă și pînă la urmă... să moară! Apoi se nasc alții... care trăiesc la fel! Ca să nu se tîmpească de plictiseală, se distrează clevetind, își umplu viața cu jocurile de cărți și cu băutura, cu judecăți fără rost. Nevestele își înșală bărbații, iar aceștia mint, prefăcîndu-se că nu știu, că nu aud nimic! O educație grosolană otrăvește sufletul copiilor, înăbușind în ei orice scînteie divină. Așa cresc, devenind niște cadavre ce seamănă între ele, tot atît de jalnici ca și părinții lor... *(Către Ferapont, cu ciudă.)* Ce vrei?

FERAPONT: Ce să vreau? Să iscăliți hîrtiile astea!

ANDREI: M-ai plictisit!

FERAPONT *(înmînîndu-i hîrtiile)*: Să vedeți... Portarul de la administrația zemstvei povestea mai deunăzi că la Petersburg ar fi fost iarna un ger de două sute de grade!

ANDREI: E înfiorător prezentul! Dar în schimb cînd mă gîndesc la viitor, ce minune! Sufletul mi se ușurează, aripile îmi cresc... în depărtări zăresc lumină, libertate... eu și copiii mei ne vom descătușa de trîndăvie, de evas și gîscă pe varză, de somnul de după-amiază, de toată lenea asta mîrșavă!...

FERAPONT: Cică au înghețat două mii de oameni! Lumea era îngrozită! Vezi, nu-mi aduc aminte dacă era la Petersburg sau la Moscova!

ANDREI *(induioșat)*: Dragele mele, surioarele mele dragi! *(Cu lacrimi în ochi.)* Mașa, sora mea dragă...

NATAȘA *(apare la fereastră)*: Cine face atîta gălăgie? Tu erai, Andriușa? O s-o trezești pe Sofo-

cika! *Il ne faut pas faire du bruit, la Sophie dort déjà ! Vous êtes un ours!*[1] *(Supărată.)* Dacă ai poftă de vorbă... dă altcuiva căruciorul... Ferapont, ia căruțul!

FERAPONT: Am înțeles, coniță! *(Ia căruțul.)*

ANDREI *(intimidat)*: Vorbesc încet...

NATAȘA *(la fereastră își mîngîie băiețașul)*: Bobik! Rîzgîiatule! Bobicelul meu cel rău!

ANDREI *(răsfoind hîrtiile)*: Bine... bine! O să le revăd! Iscălesc ceea ce trebuie și apoi le duci la administrația zemstvei... *(Pleacă în casă, citind hîrtiile. Ferapont duce căruțul în fundul grădinii.)*

NATAȘA *(din fereastră)*: Bobik! Ia să spui tu cum se numește mămica ta! Drăguțule! Dragul meu! Dar asta cine e? Asta-i mătușa Olia? Spune bună ziua mătușichii!

(Intră doi cîntăreți ambulanți care cîntă la harpă și la vioară: un bărbat și o femeie. Din casă ies Verșinin, Olga și Anfisa și ascultă o clipă pe cîntăreți; după ei, Irina.)

OLGA: Acum trece toată lumea prin grădina noastră: trec oameni și căruțe! Doiculiță! Dă ceva cîntăreților.

ANFISA *(le dă niște gologani)*: Duceți-vă cu Dumnezeu, oameni buni! *(Cîntăreții salută și pleacă.)* Sărmanii! Nimeni nu cîntă pe drumuri de prea mult bine! *(Către Irina.)* Bună ziua, Irinușka mea! *(O îmbrățișează.)* Ehei, fetița mea! Dacă ai ști ce bine o duc acum... da, da! Stau cu Oliușka la liceu, avem o locuință mare și frumoasă. S-a îndurat Domnul Dumnezeu de bătrînețile mele. De cînd mă

[1] Să nu faceți zgomot, Sophie a adormit. Ești un urs! (fr.) (n.t.)

știu, păcătoasa de mine, n-am avut trai mai bun... Casa e tare frumoasă... și eu am o odaie numai pentru mine, cu o minunăție de pat. Adesea mă deștept în mijlocul nopții și mulțumesc Preasfîntului și Maicii Preciste. Drept să-ți spun, nu cred să fie om mai fericit pe lume ca mine!

VERȘININ *(se uită la ceas)*: Plecăm îndată, Olga Sergheevna! E timpul! *(Pauză.)* Vă doresc, din toată inima, tot ce e mai bun pe lume... Unde e Maria Sergheevna?

IRINA: Undeva prin grădină. Mă duc s-o caut.

VERȘININ: Fii, te rog, atît de drăguță! Mă grăbesc!

ANFISA: Mă duc și eu s-o caut. *(Strigă.)* Mașenka! Mașa! *(Se duce cu Irina în fundul grădinii.)*

VERȘININ: Orice lucru are un sfîrșit. Acum ne despărțim. *(Se uită la ceas.)* Oficialitățile orașului ne-au dat un dejun. S-a băut șampanie. Primarul a ținut o cuvîntare; eu mîncam, ascultam, dar eram cu sufletul aici, la dumneavoastră... *(Privește grădina.)* M-am obișnuit cu dumneavoastră.

OLGA: O să ne mai vedem vreodată?

VERȘININ: Se prea poate să nu ne mai revedem! *(Pauză.)* Nevastă-mea mai rămîne aci vreo două luni, împreună cu fetițele; v-aș ruga mult, în caz de nevoie...

OLGA: Da, firește! Te rog să nu ai nici o grijă! *(Pauză.)* Mîine n-o să mai fie nici urmă de militar în oraș... se va șterge totul, nu va rămîne decît o amintire... iar noi vom începe o viață nouă! *(Pauză.)* Totul se întîmplă independent de voința noastră. Nu voiam să fiu directoare... A trebuit s-o fac și pe asta! Acum sînt încredințată că nu voi mai pleca la Moscova!...

VERȘININ: Ei, vă mulțumesc pentru tot ce ați făcut! Vă rog să mă iertați dacă v-am supărat cu

ceva... Știți, vorbesc uneori prea mult... Vă rog să mă iertați și să-mi păstrați o bună amintire...

OLGA *(își șterge lacrimile)*: De ce n-o fi venind și Mașa?

VERȘININ: Ce să vă mai spun, acum, la plecare?... Despre ce să mai filozofăm? *(Ride.)* Viața e grea. Multora ni se arată vitregă și lipsită de nădejde. Totuși trebuie să recunoaștem că devine din ce în ce mai bună și că nu e departe vremea cînd se va lumina cu desăvîrșire. *(Se uită la ceas.)* E tîrziu, tîrziu. Odinioară, omenirea se îndeletnicea cu războaiele, își umplea viața cu expediții, năvăliri și izbînzi. Azi, toate acestea au rămas în trecut, lăsînd un mare gol, pe care nu știm cum să-l umplem. Omenirea întreagă caută cu patimă... Și fără îndoială că va găsi. Ar trebui s-o facă mai repede! *(Pauză.)* Dacă ar fi cu putință să adaugi la dragostea de muncă și puțină cultură, iar la cultură un dram de dragoste de muncă, atunci... *(Se uită la ceas.)* Dar e timpul să plec...

OLGA: Uite-o, vine!

(Intră Mașa.)

VERȘININ: Am venit să-mi iau rămas bun... *(Olga se retrage mai departe, ca să nu-i stinghereaască.)*

MAȘA *(se uită drept în ochii lui Verșinin)*: Adio! *(Se sărută prelung.)*

OLGA: Sfîrșește!... Ajunge!...

(Mașa plînge în hohote.)

VERȘININ: Să-mi scrii... să nu mă uiți! Dă-mi drumul!... E timpul să plec! Luați-o... Olga Sergheevna, trebuie... să plec... am întîrziat! *(Emoționat, sărută mîinile Olgăi, o îmbrățișează din nou pe Mașa, apoi pleacă în grabă.)*

OLGA: Haide, Maşa, ajunge! Încetează, draga mea.

(Intră Kuligin.)

KULÎGHIN *(intimidat)*: Nu face nimic... las-o să plîngă. Las-o! Buna mea Maşa, draga mea Maşa!... Tu eşti soţia mea... sînt fericit, orice s-ar întîmpla. Nu mă voi plînge şi nu-ţi voi face nici o mustrare... Olia e martoră... O să ne trăim viaţa ca şi înainte... Niciodată nu-ţi voi spune ceva... nici un cuvînt de dojană!...

MAŞA *(încearcă să-şi stăpînească plînsul)*: „Pe plaiu-ntins sub geana mării smălţat în aur e-un tufan..." Simt că înnebunesc! „Pe plaiu-ntins sub geana mării..."

OLGA: Linişteşte-te, Maşa, linişteşte-te!... Dă-i un pahar cu apă!

MAŞA: Uite că nu mai plîng...

KULÎGHIN: Uite că nu mai plînge... Maşa e bună...

(De departe se aude o împuşcătură surdă.)

MAŞA: „Pe plaiu-ntins sub geana mării smălţat în aur e-un tufan..." Motanul de aur, tufanul de aur... Mă încurc. *(Bea apă.)* O viaţă irosită... Nu-mi mai trebuie nimic de azi încolo... Am să mă liniştesc îndată... Acum totul e în zadar... Ce înseamnă „plaiu-ntins"? De ce nu-mi ies din cap aceste cuvinte? Gîndurile mi se încurcă...

(Intră Irina.)

OLGA: Linişteşte-te, Maşa... Aşa... Fii cuminte. Să intrăm în casă!

MAŞA *(supărată)*: Nu intru acolo! *(Începe din nou să plîngă, dar apoi se stăpîneşte.)* Eu nu mai calc acolo şi nici nu vreau...

IRINA: Să stăm cîteva clipe împreună... Chiar fără să vorbim. Mîine plec de aci...

(Pauză.)

KULÎGHIN: Ştiţi că ieri, în clasa a treia, am găsit la un elev barba şi mustăţile astea. *(Şi le pune pe faţă.)* Nu-i aşa că semăn cu profesorul de germană?... *(Rîde.)* Ce băieţi caraghioşi!

MAŞA: E adevărat! Semeni cu neamţul vostru!

OLGA *(rîde)*: Da!

(Maşa plînge.)

IRINA: Ajunge, Maşa!

KULÎGHIN: Să ştii că semăn bine de tot!

(Intră Nataşa.)

NATAŞA *(către jupîneasă)*: Ce este? Protopopov o să stea cu Sofocika şi pe Bobik o să-l plimbe Andrei Sergheici. Ce de mai griji şi cu copiii ăştia! *(Către Irina.)* Irino! Pleci mîine? Ce rău îmi pare! Trebuie să mai rămîi, cel puţin o săptămînă: *(Îl zăreşte pe Kulîghin şi dă un ţipăt. Acesta rîde şi îşi scoate barba şi mustăţile.)* Vai! Cum m-am speriat! *(Către Irina.)* M-am obişnuit cu tine... să nu crezi că-mi vine uşor cînd e vorba să ne despărţim. O să-l mut pe Andrei cu vioara lui în odaia ta. Acolo poate să scîrţîie cît poftеşte. În camera lui o mut pe Sofocika... Ce copil minunat! Ce fetiţă drăgălaşă! Azi se uita la mine cu nişte ochişori de-ţi venea să-i mănînci şi zicea: Mama!

KULÎGHIN: E adevărat! Fetiţa e foarte drăguţă!

NATAŞA: Prea bine... Mîine o să fiu singură aici! *(Oftează.)* Mai întîi o să poruncesc să se taie toată aleea de brazi şi apoi fagul ăsta! E tare urît aci pe înserat! *(Către Irina.)* Draga mea, nu-ţi stă bine de fel cordonul ăsta! E lipsit de gust! Ar trebui ceva

mai vesel, mai colorat!... Am să pun să sădească peste tot flori... Floricele multe, cu miresme plăcute... *(Supărată.)* Dar cine a îndrăznit să pună furculița asta pe bancă? *(Intră în grabă în casă și o ceartă pe jupîneasă.)* Cine a îndrăznit să lase furculița pe bancă? *(Țipă.)* Tu să taci!

KULÎGHIN: A început!

(Se aude muzica militară care intonează un marș.)

OLGA: Pleacă!

(Intră Cebutîkin.)

MAȘA: Pleacă băieții noștri! Ce să faci? Drum bun! *(Către soțul ei.)* Hai acasă! Unde-mi sînt pălăria și pelerina?

KULÎGHIN: În casă! Le aduc numaidecît...

OLGA: Da, acum putem să ne ducem pe la casele noastre. E timpul!

CEBUTÎKIN: Olga Sergheevna!

OLGA: Ce-i? *(Pauză.)* Ce s-a întîmplat?

CEBUTÎKIN: Nimic... Nu știu cum să vă spun... *(Îi șoptește la ureche.)*

OLGA *(înspăimîntată):* Nu se poate!

CEBUTÎKIN: Ba da... Asta-i toată povestea...sînt istovit, chinuit! Nu mai pot... nu mai vreau să vorbesc. *(Furios.)* Și la urma urmei, mi-e totuna!

MAȘA: Ce s-a întîmplat?

OLGA *(o îmbrățișează pe Irina):* Ziua de azi e înfiorătoare! Nu știu cum... cum să ți-o spun?... Draga mea...

IRINA: Ce este? Spune-mi mai repede! Ce este? Pentru numele lui Dumnezeu!... *(Izbucnește în lacrimi.)*

CEBUTÎKIN: Baronul a fost ucis în duel.

IRINA *(plînge încet):* Am știut... Am știut...

CEBUTÎKIN *(se retrage în fundul scenei și se așază pe bancă):* Sînt istovit... *(Scoate ziarul din buzunar.)* Lăsați-le să plîngă... *(Fredonează încet.)* Tarara-bumbia, tarara-bumbia... Și, la urma urmei, mi-e totuna...

(Cele trei surori formează un grup. Stau strînse una lîngă alta.)

MAȘA: O! Cum mai cîntă muzica! Pleacă! Se duc de la noi... unul din ei s-a dus pentru totdeauna... pentru totdeauna! Rămînem singure, ca să ne începem viața de la început... Trebuie să trăim... trebuie să trăim!

IRINA *(își cuibărește capul la pieptul Olgăi):* Va veni vreodată timpul cînd vom afla cu toții tîlcul acestor suferințe și cînd ni se vor dezvălui aceste taine. Pînă atunci trebuie să trăim... să muncim... doar să muncim! Voi pleca singură mîine! Voi învăța copiii, toată viața mi-o voi jertfi pentru cei care au, poate, nevoie de ea! E toamnă... În curînd vine iarna, care-și așterne giulgiul de zăpadă peste toate... eu însă voi munci... voi munci!...

OLGA *(își îmbrățișează surorile):* Ce voioasă! Ce plină de viață e această muzică! Parcă te îndeamnă să trăiești!... O! Doamne, Dumnezeule! Ni s-o împlini și nouă odată sorocul și ne vom duce pentru totdeauna. Lumea ne va uita; ne va uita chipurile, glasul și toate cîte au fost! Dar suferințele noastre se vor preface în bucurii pentru cei care vor trăi după noi. Pacea și fericirea vor coborî pe pămînt, iar noi cei de azi vom fi pomeniți cu recunoștință și binecuvîntați! Surorile mele dragi, viața noastră nu s-a sfîrșit încă! S-o trăim deci! Uite! Muzica asta e atît de veselă, e atîta bucurie în ea! Încă

puțin și poate o să știm pentru ce trăim, pentru ce suferim! Dacă am ști! Dacă am ști!

(Muzica se pierde cu încetul în depărtare. Kulîghin aduce vesel și surîzător pălăria și pelerina Mașei. Andrei plimbă într-una căruciorul cu copilul.)

CEBUTÎKIN *(fredonează încet)*: Tarara-bumbia... Tarara-bumbia. *(Citește ziarul.)* E totuna, e totuna!

OLGA: Dacă am ști! Dacă am ști!

Cortina

LIVADA CU VIȘINI

Comedie în patru acte
(1903—1904)

În românește de
MONI GHELERTER și R. TECULESCU

PERSONAJE:

RANEVSKAIA LIUBOV ANDREEVNA, moşieriţă
ANIA, fiica ei, 17 ani
VARIA, fiica ei adoptivă, 24 de ani
GAEV LEONID ANDREEVICI, fratele ei
LOPAHIN IERMOLAI ALEXEEVICI, negustor
TROFIMOV PIOTR SERGHEEVICI, student
SIMEONOV-PIŞCIK BORIS BORISOVICI, moşier
CHARLOTTA IVANOVNA, guvernantă
EPIHODOV SEMION PANTELEEVICI, contabil
DUNIAŞA, fată în casă
FIRS, lacheu, un moşneag, 87 de ani
IAŞA, tînăr lacheu

Un trecător — Şeful gării — Un funcţionar de la poştă — Oaspeţi — Servitori.

Acţiunea se petrece la moşia Liubovei Andreevna Ranevskaia.

ACTUL ÎNTÎI

O cameră, care și acum mai e numită „a copiilor". Una din uși dă în camera Aniei. Se crapă de ziuă. În curînd va răsări soarele. Începutul lui mai; vișinii au înflorit, dar în livadă e încă frig; a căzut bruma. Ferestrele camerei sînt închise. Intră *Duniașa* cu o lumînare și *Lopahin* cu o carte în mînă.

LOPAHIN: A dat Dumnezeu și a sosit trenul! Cît să fie ceasul?

DUNIAȘA: Aproape două. *(Stinge lumînarea.)* Se crapă de ziuă.

LOPAHIN: Cu cît să fi întîrziat trenul? Cel puțin cu două ore. *(Cască și se întinde.)* Mare tîmpit mai sînt! Iau drumul pînă aici ca să-i întîmpin la gară și cînd colo mă las furat de somn... Am adormit pe un scaun... Ce rău îmi pare! Ai fi putut să mă trezești.

DUNIAȘA: Credeam că ați plecat. *(Trage cu urechea.)* Auzi-i! Mi se pare că vine...

LOPAHIN *(ascultă):* Nu. Pînă își scot bagajele... Ba una, ba alta... *(Pauză.)* Liubov Andreevna a stat cinci ani în străinătate... Cum o mai fi? Ce ființă cumsecade! Simplă, cu care te-nțelegi de minune!... Țin minte că pe cînd eram un mînz, să fi avut cinci-

sprezece ani, răposatul taică-meu, care pe-atunci ținea o dugheană în sat, mi-a tras un pumn în față de m-a podidit sîngele pe nas... Venisem amîndoi la curte, nu mai țin minte pentru ce, și el era cam făcut. Liubov Andreevna, tînără și subțirică pe vremea aceea, m-a dus la spălător, chiar aici, în camera asta a copiilor și mi-a spus: „Nu mai plînge, țărănușule, că-ți trece pînă t-ei însura..." *(Pauză.)* Țărănușule! E drept că tata era țăran, iar eu port vestă albă și pantofi galbeni. Dă-mi, Doamne, ce n-am gîndit, să mă mir ce m-a găsit... Așa și cu mine. De îmbogățit m-am îmbogățit, am parale cu carul... Dar cînd stau să chibzuiesc și să judec mai bine, tot țăran am rămas... *(Răsfoiește cartea.)* Uite! M-am apucat să citesc cartea asta și n-am priceput o boabă. Am adormit citind.

(Pauză.)

DUNIAȘA: Cîinii nu s-au liniștit toată noaptea. Au simțit că li se întorc stăpînii.

LOPAHIN: Ce-i cu tine, Duniașa?

DUNIAȘA: Îmi tremură mîinile. Am să leșin...

LOPAHIN: Prea ești gingașă, Duniașa. Te piepteni și te îmbraci ca o domnișoară. Nu se cade. Nu trebuie să uiți cine ești.

(Intră Epihodov cu un buchet de flori. E în haină și cizme lustruite, care scîrțîie. Intrînd, scapă buchetul din mînă.)

EPIHODOV *(ridicînd buchetul)*: L-a trimis grădinarul ca să-l pui în sufragerie. *(Îl dă Duniașei.)*

LOPAHIN: Adu-mi și niște cvas.

DUNIAȘA: Vă aduc. *(Iese.)*

EPIHODOV: A căzut brumă, e ger, trei grade, și vișinii sînt toți în floare. Nu pot să mă-mpac cu

clima asta de la noi! *(Oftează.)* Nu pot. Clima noastră nu ne ajută niciodată cum se cuvine. Și, dați-mi voie să mai adaug, Iermolai Alexeevici, că mi-am cumpărat alaltăieri cizmele astea și îndrăznesc să afirm că scîrțîie încît nu mai pot suporta! Cu ce să le ung?

LOPAHIN: Da' dă-mi pace, că mă plictisești!

EPIHODOV: Nu e zi de la Dumnezeu să nu mi se întîmple vreo nenorocire. Și nu mă plîng. M-am obișnuit, ba și zîmbesc.

(Intră Duniașa și-l servește pe Lopahin cu cvas.)

EPIHODOV: Eu mă duc. *(Se împiedică de un scaun și-l răstoarnă.)* Uite... *(Parcă ar triumfa.)* Uite, vedeți? Iertați-mi expresia, ce ghinion, ca să zic așa... e pur și simplu nemaipomenit! *(Iese.)*

DUNIAȘA: Iermolai Alexeevici, am să-ți mărturisesc că Epihodov m-a cerut în căsătorie.

LOPAHIN: A!

DUNIAȘA: Nu știu ce să fac... E un om cumsecade, dar adeseori, cînd începe să-ți vorbească, nu pricepi nimic! E frumos ce-ți spune el, te mișcă, dar nu e de înțeles! Mie, chipurile, îmi place... Mă iubește la nebunie, dar se țin scai de el nenorocirile. În fiecare zi i se-ntîmplă cîte ceva. Lumea l-a poreclit „Omul cu nouăzeci și nouă de nenorociri".

LOPAHIN *(trăgînd cu urechea):* Mi se pare că sosesc...

DUNIAȘA: Ei sînt. Da' ce-i cu mine? Simt că mă prinde un fior...

LOPAHIN: Într-adevăr, au sosit! Să mergem să-i întîmpinăm. O să mă recunoască oare? De cinci ani nu ne-am văzut!

DUNIAȘA *(emoționată):* Îmi vine rău, nu mă mai țin picioarele!

(Se aud venind două trăsuri. Lopahin și Duniașa pleacă grăbiți. Scena e goală. În camerele vecine se aude zgomot. Prin scenă trece repede Firs, sprijinit în baston. A fost s-o întîmpine pe Liubov Andreevna. Poartă o livrea de modă veche și joben; vorbește cu sine însuși, dar nu se înțelege ce. Zgomotul de după scenă crește. Un glas: „Să trecem pe aici..." Liubov Andreevna, Ania și Charlotta Ivanovna, cu un cîine legat de un lanț subțire, toate trei în costume de călătorie, Varia cu palton și broboadă pe cap, Gaev, Simeonov-Pișcik, Lopahin, Duniașa cu un balot și o umbrelă, o servitoare cu niște lucruri; toți trec prin cameră.)

ANIA: Să trecem pe-aici! Mamă, ți-aduci aminte ce odaie e asta?

LIUBOV ANDREEVNA *(bucuroasă, printre lacrimi):* Odaia copiilor!

VARIA: Ce frig e! Mi-au înghețat mîinile! *(Către Liubov Andreevna.)* Mamă, odăile dumitale, cea albă și cea violetă, au rămas aceleași.

LIUBOV ANDREEVNA: Odaia copiilor! Ce frumoasă și ce dragă-mi ești! Aici dormeam cînd eram mică... *(Plînge.)* Mă simt parcă și acum copil. *(Îl sărută pe Gaev, apoi pe Varia și din nou pe Gaev.)* Și Varia tot mai seamănă cu o călugăriță, ca și odinioară! Și pe Duniașa am recunoscut-o... *(O sărută pe Duniașa.)*

GAEV: Trenul a întîrziat cu două ore. Ce zici de asta? Ce rînduială!

CHARLOTTA *(către Pișcik):* Cîinele meu mănîncă și alune!

PIȘCIK *(mirat):* Nu mai spune!

(Ies toți, afară de Ania și Duniașa.)

DUNIAȘA: De cînd v-așteptăm!... *(O ajută pe Ania să-și scoată paltonul și pălăria.)*

ANIA: De patru nopți n-am închis ochii pe drum... Și acum sînt înghețată.

DUNIAȘA: Cînd ați plecat, în postul mare, era zăpadă, ger, nu ca acum! Draga mea! *(Rîde și-o sărută.)* V-am așteptat mult, bucuria mea... luminița mea... Trebuie să vă spun ceva numaidecît! Nu pot să mai aștept nici o clipă...

ANIA *(obosită):* Iar o poveste de-a ta?

DUNIAȘA: După paști, contabilul Epihodov m-a cerut în căsătorie!

ANIA: Numai la asta ți-e gîndul... *(Îndreptîndu-și părul.)* Mi-am pierdut toate acele... *(E foarte obosită, se clatină.)*

DUNIAȘA: Nici nu știu ce să fac. Mă iubește, mă iubește așa de mult!

ANIA *(privește cu duioșie spre ușa ce dă în odaia ei):* Odaia mea, ferestrele mele, parcă nici n-aș fi fost plecată. Sînt acasă la mine! Mîine mă scol dimineață și alerg în livadă... Dac-aș putea să adorm! N-am dormit tot timpul călătoriei! M-a chinuit nu știu ce neliniște...

DUNIAȘA: Piotr Sergheevici a sosit alaltăieri.

ANIA *(bucuroasă):* Petea!

DUNIAȘA: Doarme în pavilionul băii! Acolo locuiește. Mi-e teamă — zice el — să nu deranjez. *(Se uită la ceasul ei de buzunar.)* Ar fi trebuit să-l trezesc, dar Varvara Mihailovna nu mi-a dat voie. Tu, zice, să nu-l scoli.

(Intră Varia cu o legătură de chei la brîu.)

VARIA: Duniașa, fă repede cafeaua!... Mama vrea cafea!

DUNIAȘA: Numaidecît. *(Iese.)*

VARIA: Slavă Domnului că ați venit! Iată-te iarăși acasă. *(Cu duioșie.)* S-a întors sufletelul meu... Frumusețea mea a venit!...

ANIA: Prin cîte am trecut!

VARIA: Cred!

ANIA: Cînd am plecat în săptămîna patimilor era frig. Tot drumul Charlotta n-a făcut decît să vorbească și să ne arate fel de fel de scamatorii. De ce mi-ai mai dat-o pe cap pe Charlotta?

VARIA: Bine, drăguță, dar la șaptesprezece ani nu puteai pleca singură în străinătate!

ANIA: Iată-ne și la Paris! E frig și ninge. Eu vorbesc o franțuzească îngrozitoare. Mama locuiește la al cincilea etaj. Intru la ea și dau peste niște francezi, niște cucoane, un preot bătrîn cu o carte în mînă și fum mult de tutun... O casă neprimitoare. Mi s-a făcut deodată milă de mama. I-am luat atunci capul în mîini și l-am strîns la piept, de nu-mi venea să-i mai dau drumul. Iar mama mă mîngîia într-una și plîngea...

VARIA *(printre lacrimi)*: Nu-mi mai spune, nu-mi mai spune...

ANIA: Vînduse vila de la Menton și nu-i mai rămăsese nici un ban. Nici mie nu-mi mai rămăsese nici o copeică. Abia am avut cu ce să ne-ntoarcem. Și mama nu înțelege nimic. În timpul călătoriei mîncam la bufetele din gară; cerea tot ce era mai scump și dădea chelnerilor cîte o rublă bacșiș. Charlotta, la fel. Lasă cerea și el o masă întreagă. Era groaznic. Lasă e lacheul mamei; l-am adus cu noi...

VARIA: L-am văzut, ticălosul!

ANIA: Ei, ia spune-mi, Varia, ați plătit dobînda?

VARIA: Da' de unde?!

ANIA: Doamne, Doamne...

VARIA: În august au să vîndă moșia...

ANIA: Doamne, Dumnezeule...

LOPAHIN *(se uită pe ușă și behăie)*: Me-e-e!... *(Pleacă.)*

VARIA *(printre lacrimi)*: Ce pumni i-aș mai da!... *(Amenință cu pumnul.)*

ANIA *(o îmbrățișează pe Varia, în șoaptă)*: Varia, te-a cerut în căsătorie? *(Varia dă din cap, tăgăduind.)* Doar te iubește... De ce nu lămuriți între voi lucrurile? Ce mai așteptați?

VARIA: Cred că n-o să se facă... Nu-și vede capul de treabă, și apoi nu-i arde lui de mine... Nici nu-mi dă atenție. Țină-l Dumnezeu! Tare mi-e greu să-l întîlnesc... Toți vorbesc de căsătoria noastră, toți mă felicită, și pentru ce? Pentru nimic! Totul e ca un vis. *(Cu alt ton.)* Ce frumoasă broșă ai. Ce-i asta? O albină?

ANIA *(cu tristețe)*: Mi-a cumpărat-o mama. *(Intră în odaia ei, vorbind vesel, copilărește.)* La Paris m-am suit în balon!

VARIA: S-a întors sufletelul meu. Frumusețea mea a venit.

(Duniașa a intrat între timp cu serviciul de cafea și fierbe cafeaua.)

VARIA *(din ușă)*: Toată ziua cu treburile gospodăriei nu mă gîndesc decît la un singur lucru: să te văd odată măritată cu un om bogat. Atunci o să mă liniștesc și eu și am să colind mînăstirile. Am să mă duc la Kiev... la Moscova, la toate locurile sfinte... Aș tot umbla... Ce dumnezeiască fericire!

ANIA: Cîntă păsările în livadă. Cît să fie ceasul?

VARIA: Aproape trei. E timpul să te culci, draga mea. *(Trece în camera Aniei.)* Ce dumnezeiască fericire!

(Intră Iașa cu un pled și o geantă de călătorie.)

IAȘA *(trece prin scenă, cu delicatețe):* Pot să trec?

DUNIAȘA: Cît p-aci să nu te mai recunosc, Iașa. Cum te-ai schimbat în străinătate!

IAȘA: Hm!... Dar dumneata cine ești?

DUNIAȘA: Cînd ai plecat eram de-o șchioapă... *(Arată distanța de la dușumea.)* Duniașa, fiica lui Feodor Kozoedov... Nu-ți mai aduci aminte?

IAȘA: Hm!... Strengăroaico! *(Privește-n jur și o îmbrățișează. Ea țipă și scapă o farfurioară. Iașa iese grăbit.)*

VARIA *(în ușă cu glas nemulțumit):* Ce s-a mai întîmplat?

DUNIAȘA *(printre lacrimi):* Am spart o farfurioară...

VARIA: Poartă noroc...

ANIA *(ieșind din camera ei):* Ar fi trebuit s-o vestim pe mama că Petea e aici.

VARIA: Am spus să nu-l trezească.

ANIA *(furată de gînduri):* Sînt șase ani de cînd a murit tata. O lună după aceea s-a înecat în riu fratele meu, Grișa. Un băiețel drăguț, de șapte ani. Mama n-a mai putut îndura și atunci a plecat, a plecat fără să mai privească înapoi... *(Tresare.)* Ah! Dac'ar ști cum o înțeleg! *(Pauză.)* Petea Trofimov era învățătorul lui Grișa. Întîlnirea cu el ar putea să-i reamintească totul...

(Intră Firs, în haină și jiletcă albă.)

FIRS *(se îndreaptă preocupat spre ibric):* Doamna își va bea cafeaua aici... *(Își pune mănușile albe.)* E gata? *(Către Duniașa, sever.)* Duniașa, dar frișca?

DUNIAȘA: Ah, Doamne!... *(Iese grăbită.)*

FIRS *(trebăluiește în jurul ibricului):* Neisprăvito! *(Bombănește pentru sine.)* S-au întors de la Paris... Și boierul pleca odinioară la Paris, da' cu rădvanul... *(Rîde.)*

VARIA: De ce rîzi, Firs?

FIRS: Aud? *(Bucuros.)* S-a întors stăpîna. Dacă am apucat ziua asta, acum pot să mor liniștit... *(Plînge de bucurie.)*

(Intră Liubov Andreevna, Gaev și Simeonov-Pișcik. Simeonov-Pișcik poartă o haină de postav subțire încrețită în talie și șalvari; Gaev, intrînd, face mișcări cu mîinile și din tot corpul, ca și cum ar juca biliard.)

LIUBOV ANDREEVNA: Cum vine asta? Stai să-mi aduc aminte... Bila galbenă e în colț! Iei dubletul la mijloc!

GAEV: Și sari în colț, după ea... Cînd te gîndești, surioară, că a fost o vreme cînd dormeam amîndoi în odaia asta și acum am cincizeci și unu de ani! Ce ciudat!

LOPAHIN: Da, vremea trece.

GAEV: Ce ai spus?

LOPAHIN: Am spus că vremea trece.

GAEV: Aici mai miroase încă a paciuli.

ANIA: Mă duc să mă culc. Noapte bună, mamă! *(O sărută.)*

LIUBOV ANDREEVNA: Copilul meu drag. *(Îi sărută mîinile.)* Ești mulțumită că te-ai întors acasă? Eu tot nu pot să-mi vin în fire!

ANIA: Noapte bună, unchiule!

GAEV *(îi sărută obrajii și mîinile)*: Dumnezeu să te aibă în pază. Ce mult semeni cu mama ta! *(Către soră-sa.)* La vîrsta ei, Liuba, erai la fel.

(Ania dă mîna cu Lopahin și Pișcik, iese și închide ușa.)

LIUBOV ANDREEVNA: E foarte obosită.

PIȘCIK: Ce vrei? Drum lung...

VARIA *(lui Lopahin și Pișcik)*: Domnilor, ceasul e trei... Ar fi timpul să ne retragem.

LIUBOB ANDREEVNA *(rîde)*: Ai rămas aceeași, Varia! *(O trage spre ea și o sărută.)* Să beau cafeaua și apoi plecăm cu toții. *(Firs îi pune sub picioare o pernă.)* Mulțumesc, dragul meu. Am luat năravul cafelei... Beau oricînd, ziua și noaptea... Mulțumesc, bătrînelul meu. *(Îl sărută.)*

VARIA: Mă duc să văd dacă s-au adus toate lucrurile. *(Iese.)*

LIUBOV ANDREEVNA: Să fie oare adevărat? Sînt eu? Și sînt aici? *(Rîde.)* Îmi vine să sar și să fac nebunii. *(Își ascunde fața cu mîinile.)* Să fie numai un vis? Dumnezeu mă știe că-mi iubesc țara, și o iubesc mult. Nu puteam să privesc pe fereastra vagonului fără să plîng. *(Printre lacrimi.)* Trebuie să-mi beau cafeaua... Îți mulțumesc, Firs, îți mulțumesc, bătrînelul meu. Îmi pare atît de bine că mai trăiești!

FIRS: Alaltăieri.

GAEV: Nu mai aude bine!

LOPAHIN: Trebuie să plec pe la cinci la Harkov. Ce păcat! Aș fi vrut să mai rămîn, să mai vorbim... Sînteți tot atît de minunată...

PIȘCIK *(respiră greu)*: Ba s-a făcut și mai frumoasă. Îmbrăcată ca la Paris... Te dă gata!...

LOPAHIN: Fratele dumneavoastră, Leonid Andreevici, spune că sînt un bădăran, un țărănoi îm-

bogățit, dar mie puțin îmi pasă. N-are decît să vorbească! Aș vrea numai ca dumneavoastră să aveți încredere în mine, ca altădată, ca ochii aceștia minunați și duioși să mă privească tot ca înainte. Doamne, Dumnezeule! Tatăl meu a fost iobag la bunicul și la tatăl dumneavoastră, dar dumneavoastră ați făcut odinioară atîta pentru mine, încît am uitat totul și vă iubesc ca pe o rudă... Mai mult decît pe o rudă...

LIUBOV ANDREEVNA: Nu mai pot sta locului! Nu sînt în stare. *(Sare de pe scaun și se plimbă, puternic emoționată.)* Cum am să îndur atîta bucurie? Puteți să și rîdeți de mine... Sînt o nebună... Dragul meu dulap. *(Sărută dulapul.)* Și măsuța mea scumpă...

GAEV: În lipsa ta a murit doica noastră.

LIUBOV ANDREEVNA *(se așază și bea cafeaua)*: Da, fie-i țărîna ușoară. Mi s-a scris.

GAEV: Și Anastasi a murit. Petruška Chiorul a plecat de la mine și acum stă la un comisar de poliție, la Harkov. *(Scoate din buzunar o cutie cu bomboane și bagă una în gură.)*

PIȘCIK: Fiica mea, Dașenka... vă trimite salutări...

LOPAHIN: Aș fi vrut să vă spun ceva foarte plăcut și care să vă bucure. *(Uitîndu-se la ceas.)* Plec numaidecît și n-am timp să vorbesc prea mult... Dar în două-trei vorbe... Ați aflat, cred, că livada dumneavoastră cu vișini se vinde pentru datorii. Data licitației e la douăzeci și două august. Dar nu vă speriați, dragă Liubov Andreevna, dormiți liniștită, că mai e o scăpare... Iată planul meu; vă rog numai să mă ascultați. Proprietatea dumneavoastră se află la numai douăzeci de verste de oraș, aproape de noua cale ferată, și dacă livada cu vișini și pămîntul de pe malul rîului s-ar împărți în loturi pe care

le-ați arenda pentru vile, ați avea un venit de cel puțin douăzeci și cinci de mii de ruble pe an!

GAEV: Iartă-mă, dar e o prostie!

LIUBOV ANDREEVNA: Nu te-nțeleg prea bine, Ermolai Alexeici...

LOPAHIN: Veți lua de la arendași cel puțin cîte douăzeci și cinci de ruble pe an de deseatină. Și dacă veți anunța asta chiar acum, pînă la toamnă, uite, mă prind pe orice, nu va rămîne nici o bucățică liberă. Eu cred că vă pot felicita! Sînteți salvați! Poziția e minunată, rîul, adînc... Numai că va trebui făcută puțină rînduială, puțină curățenie. De exemplu, vor trebui dărîmate toate hardughiile cele vechi și casa asta, care nu mai e bună la nimic. Va trebui de asemenea să tăiați și vișinii bătrîni din livadă...

LIUBOV ANDREEVNA: Să-i tăiem? Iartă-mă, dragul meu, dar nu pricepi nimic! Dacă există ceva interesant în toată gubernia, aș putea spune chiar fără seamăn, apoi numai livada noastră cu vișini e!

LOPAHIN: Livada dumneavoastră nu-i fără seamăn decît prin întinderea ei. Vișinii rodesc o dată la doi ani și atunci nu știți ce să faceți cu vișinile, că nu le cumpără nimeni.

GAEV: Pînă și în „Dicționarul Enciclopedic" scrie despre livada noastră.

LOPAHIN *(uitîndu-se la ceas):* Dacă nu vom găsi nimic și nu vom lua nici o hotărîre, atunci, la douăzeci și două august, livada cu vișini și întreaga proprietate vor fi vîndute la licitație! Hotărîți-vă! Vă jur că altă scăpare nu e! Nici una!

FIRS: Pe vremuri, acum patruzeci-cincizeci de ani, vișinile se puneau la uscat sau se păstrau în oțet, ori se făcea din ele vișinată, sau se fierbeau pentru dulceață. Pe-atunci...

GAEV: Ia mai taci, Firs!

FIRS: ...se trimiteau la Moscova sau la Harkov căruțe întregi de vișine uscate. Și ieșeau bani, nu glumă. Și vișinile uscate pe vremea aceea erau fragede, zemoase, dulci, parfumate!... Se cunoștea un meșteșug anumit pentru ele...

LIUBOV ANDREEVNA: Și acum cine mai știe meșteșugul ăsta?

FIRS: Nimeni. L-a uitat toată lumea.

PIȘCIK *(către Liubov Andreevna)*: Ce mai e nou la Paris? Cum e? Broaște ați mîncat?

LIUBOV ANDREEVNA: Ba și crocodili!

PIȘCIK: Auzi, frate!

LOPAHIN: Pînă acum la țară stăteau numai proprietarii și țăranii, dar acum s-au ivit și vilegiaturiști. Toate orașele, chiar și cele mici, sînt înconjurate de vile. Și am putea spune că peste douăzeci de ani, vilele astea se vor înmulți foarte mult. Acum, cei care vin pe timpul verii se mulțumesc să-și bea ceaiul în cerdac. Dar s-ar putea întîmpla ca în viitor să-și înjghebeze pe deseatina lor de pămînt o adevărată gospodărie, și-atunci livada dumneavoastră cu vișini va ajunge o regiune de îndestulare, frumusețe și bogăție...

GAEV *(indignat)*: Ce prostie!

(Intră Varia și Iașa.)

VARIA: Mamă, ai primit două telegrame. *(Alege o cheie și descuie cu zgomot dulapul vechi)*. Iată-le!

LIUBOV ANDREEVNA: De la Paris. *(Rupe telegramele fără să le citească.)* S-a sfîrșit cu Parisul!...

GAEV: Știi tu, Liuba, cîți ani are dulapul ăsta? Acum o săptămînă, trăgînd sertarul de jos, am văzut niște date arse cu fierul. Dulapul a fost făcut exact acum o sută de ani. Ce spui? Am putea să-i serbăm jubileul! Fără îndoială, e un lucru neînsuflețit, totuși, oricum ar fi, e un dulap de cărți...

PIȘCIK *(mirat)*: O sută de ani... Ia te uită!

GAEV: Da... e ceva... *(Pipăind dulapul.)* Dulap scump și stimat! Salut existența ta, care de o sută de ani e destinată idealului luminos al binelui și dreptății! Chemarea ta tăcută pentru o muncă rodnică n-a slăbit de-a lungul unui veac întreg, susținînd *(printre lacrimi)* în familia noastră, din tată în fiu, curajul și credința generațiilor într-un viitor mai bun, crescîndu-ne în spiritul idealurilor de bine și ale conștiinței sociale.

(Pauză.)

LOPAHIN: Da...

LIUBOV ANDREEVNA: Ești același, Leonea!

GAEV *(puțin jenat)*: Bilă în colțul drept! Eu joc de la mijloc!

LOPAHIN *(uitîndu-se la ceas)*: Ei, e timpul să plec!...

IAȘA *(îi dă Liubovei Andreevna medicamentele)*: Nu doriți să luați pilulele?

PIȘCIK: Nu mai trebuie să luați doctorii... Nu fac nici rău, dar nici folos n-aduc. Dați-le-ncoace, stimată doamnă... *(Ia pilulele, le răstoarnă-n palmă, suflă peste ele, le vîră în gură și bea cvas.)* Iată!

LIUBOV ANDREEVNA *(speriată)*: Ți-ai ieșit din minți!

PIȘCIK: Le-am înghițit pe toate!

LOPAHIN: Ce prăpastie fără fund!

(Rîd toți.)

FIRS: Dumnealui a fost la noi de paști și a mîncat o jumătate de găleată de murături. *(Bombănește.)*

LIUBOV ANDREEVNA: Ce tot spune?

VARIA: De trei ani bombăne într-una. Ne-am obișnuit...

IAȘA: Vîrsta înaintată!...

(Charlotta Ivanovna, foarte slabă, strînsă în corset, cu o lornietă la brîu, trece, într-o rochie albă, prin scenă.)

LOPAHIN: Iertați-mă, Charlotta Ivanovna, n-am avut timp să vă salut. *(Vrea să-i sărute mîna.)*

CHARLOTTA IVANOVNA *(își retrage mîna)*: Dacă ți-aș da voie să-mi săruți mîna, după aceea ai dori cotul, apoi umărul...

LOPAHIN: Astăzi îmi merg toate pe dos. *(Toți rîd.)* Charlotta Ivanovna, fă-ne o scamatorie de-a dumitale!

LIUBOV ANDREEVNA: Hai, Charlotta, fă-ne o scamatorie!

CHARLOTTA IVANOVNA: Acum nu, mi-e somn. *(Iese.)*

LOPAHIN: Ne vom revedea peste trei săptămîni. *(Sărută mîna Liubovei Andreevna.)* Pînă atunci rămîneți cu bine. E timpul să plec. *(Lui Gaev.)* La revedere! *(Îl sărută pe Pișcik.)* La revedere! *(Dă mîna cu Varia, apoi cu Firs și cu Iașa.)* Nu-mi vine să plec! *(Către Liubov Andreevna.)* Dacă vă mai gîndiți la cele ce v-am spus cu privire la parcelare și luați vreo hotărîre, dați-mi de știre. Aș putea să vă fac rost de-un împrumut de cincizeci de mii de ruble. Gîndiți-vă serios!

VARIA *(supărată)*: Da' pleacă odată!

LOPAHIN: Plec. Uite, mă duc. *(Iese.)*

GAEV: Ce bădăran! Iertați-mă, vă rog... Știu că Varia se căsătorește cu el. E logodnicul ei.

VARIA: Unchiule! Nu vorbi prea mult!

LIUBOV ANDREEVNA: Și adică de ce nu, Varia? Eu m-aș bucura foarte mult. E un om de ispravă.

PIȘCIK: E într-adevăr un om foarte de ispravă. Și Dașenka mea... spune și ea că... fel de fel de

vorbe... *(Ațipește sforăind dar se trezește imediat.)* Dar să nu uit, multstimată doamnă! Dați-mi două sute patruzeci de ruble... cu împrumut... mîine trebuie să plătesc dobînzile ipotecii mele...

VARIA *(speriată):* N-avem! N-avem bani!

LIUBOV ANDREEVNA: Într-adevăr, n-am un ban!

PIȘCIK: Și totuși banii ăștia trebuie găsiți! *(Ride.)* Eu nu pierd niciodată nădejdea. Socoteam că totul e pierdut, fără scăpare, cînd deodată, iată, calea ferată trece pe pămîntul meu și totul mi se plătește! Mîine, poimîine, se mai poate schimba ceva în bine... Dașenka va cîștiga lozul cel mare, că are un bilet!

LIUBOV ANDREEVNA: Am băut cafeaua. Putem să mergem la culcare.

FIRS *(îl perie pe Gaev, dojenindu-l ca pe un copil):* Iar v-ați pus pantalonii ăștia! Nu știu ce să mă mai fac cu dumneavoastră!

VARIA *(încet):* Sst! Ania doarme. *(Deschide încet fereastra.)* A răsărit soarele și nu mai e frig. Uite, mamă, ce minunați sînt pomii! Doamne, ce aer! Cîntă graurii!

GAEV *(deschide cealaltă fereastră):* Toată livada e albă. Ții minte, Liuba? Aleea asta lungă care se întinde ca un brîu nesfîrșit și strălucește în nopțile cu lună! O mai ții minte? N-ai uitat-o?

LIUBOV ANDREEVNA *(privește pe fereastră în grădină):* O, zile nevinovate ale copilăriei mele! Dormeam în odaia asta. De aici priveam livada. Fericirea se trezea o dată cu mine, în fiecare dimineață și livada era ca și-acum... Nimic nu s-a schimbat. *(Ride bucuroasă.)* Totul, totul e alb! O, livada mea, după o toamnă grea și o iarnă rece, iată-te iarăși tînără, plină de fericire! Îngerii cerului nu te-au părăsit. O, de-aș putea să lepăd povara asta din

inimă și de pe umerii mei, de-aș putea să uit trecutul!

GAEV: Și livada asta s-o vîndă pentru datorii! Nici nu-ți vine să crezi!

LIUBOV ANDREEVNA: Ia priviți! Mama, răposata mea mamă trece prin grădină... E în rochie albă. *(Rîde de bucurie.)* Ea e...

GAEV: Unde o vezi?

VARIA: Doamne, mamă, ce-ți vine să spui?

LIUBOV ANDREEVNA: Nu e nimeni. Mi s-a părut. Colo în dreapta, la cotitura dinspre chioșc, s-a aplecat un pomișor alb, parcă ar fi fost o femeie.

(Intră Trofimov, într-o uniformă uzată de student, cu ochelari.)

LIUBOV ANDREEVNA: Ce livadă minunată! Grămezi albe de flori, un cer albastru...

TROFIMOV: Liubov Andreevna! *(Ea se întoarce spre el.)* Vreau numai să vă urez bun venit, și-apoi plec. *(Îi sărută cu căldură mîna.)* Mi-au spus să aștept pînă dimineața, dar n-am avut răbdare.

(Liubov Andreevna îl privește nedumerită.)

VARIA *(printre lacrimi)*: E Petea Trofimov...

TROFIMOV: Petea Trofimov, fostul învățător al lui Grișa. Să mă fi schimbat atît de mult?

(Liubov Andreevna îl îmbrățișează și plînge încet.)

GAEV *(mișcat)*: Ajunge, Liuba, ajunge!

VARIA *(plînge)*: Ți-am spus, Petea, să aștepți pînă dimineață!

LIUBOV ANDREEVNA: Grișa al meu... băiețașul meu... Grișa... copilul meu...

VARIA: Ce să faci, mamă? Așa a vrut Dumnezeu!

TROFIMOV *(blînd, printre lacrimi)*: Liniștiți-vă... liniștiți-vă...

LIUBOV ANDREEVNA *(plînge încet)*: Copilul meu a murit... s-a înecat... De ce? De ce, prietene drag? *(Mai încet.)* Ania doarme acolo... și eu vorbesc tare... fac prea mult zgomot... Ce-i, Petea? De ce te-ai schimbat așa? De ce-ai îmbătrînit?

TROFIMOV: În tren, o babă mi-a spus: „Boier năpîrlit".

LIUBOV ANDREEVNA: Cînd am plecat erai încă un copil, un student chipeș, iar acum ți s-a rărit părul, porți ochelari... Tot student ești? *(Se îndreaptă spre ușă.)*

TROFIMOV: Da, și poate am să rămîn student pe viață!

LIUBOV ANDREEVNA *(își sărută fratele, apoi pe Varia)*: Ei, și-acum, cu toții la culcare... Ai îmbătrînit și tu, Leonid...

PIȘCIK *(o urmează)*: Și trebuie să dormim? Of, guta mea! Rămîn la voi... Liubov Andreevna, sufletul meu, mîine dimineață mi-ar trebui... două sute patruzeci de ruble...

GAEV: Ăsta îi dă înainte cu ce știe el!

PIȘCIK: Două sute patruzeci de ruble... să plătesc dobînzile la ipotecă.

LIUBOV ANDREEVNA: Nu am bani, dragul meu...

PIȘCIK: Am să vi-i înapoiez, draga mea; e o nimica toată...

LIUBOV ANDREEVNA: Ei bine, ți-i va da Leonid. Dă-i banii, Leonid!

GAEV: Las' că-i dau eu! Să aștepte!

LIUBOV ANDREEVNA: Ce să-i faci? Are nevoie... ți-i va înapoia.

(Liubov Andreevna, Trofimov, Pișcik și Firs pleacă. Rămîn Gaev, Varia și Iașa.)

GAEV: Soră-mea încă nu s-a dezobișnuit să-și risipească banii. *(Lui Iașa.)* Ia mai depărtează-te, stimabile, că miroși a coteț!

IAȘA *(zîmbind ironic):* Și dumneavoastră, Leonid Andreevici, ați rămas același...

GAEV: Ce? *(Către Varia.)* Ce-a spus?

VARIA *(lui Iașa):* A venit de ieri maică-ta din sat; stă în camera servitorilor și te așteaptă. Vrea să te vadă...

IAȘA: Să-i fie de bine!

VARIA: Nerușinatule!

IAȘA: Nu mă grăbesc de loc, putea să vină și mîine. *(Iese.)*

VARIA: Măicuța a rămas aceeași. Nu s-a schimbat de loc. Dacă ar fi după ea, ar împărți totul.

GAEV: Asta așa e! *(Pauză.)* Dacă pentru o boală se prescriu multe leacuri, să știi că boala e de nelecuit. Gîndesc toată vremea, îmi frămînt creierul, găsesc multe căi, foarte multe chiar; de fapt însă, nici una. Ar fi bine dacă am moșteni pe cineva. Ar fi bine, poate, s-o măritățm pe Ania cu un bărbat foarte bogat. Ar fi bine chiar să mergem la Iaroslavl și să ne încercăm norocul cu mătușa noastră, contesa. E bogată, foarte bogată!

VARIA *(plînge):* De ne-ar ajuta Dumnezeu!

GAEV: Nu mai scînci! Mătușa noastră e foarte bogată, dar nu ne iubește. Mai întîi pentru că sora-mea s-a căsătorit cu un avocat și nu cu un nobil...

(Ania se arată în ușă.)

GAEV: Nu s-a căsătorit cu un nobil și nici n-a fost prea virtuoasă. Are mult suflet, e bună, drăguță, o iubesc foarte mult, dar oricîte circumstanțe atenuante am născoci, trebuie să recunoaștem că e o femeie vicioasă. Lucrul ăsta se simte pînă în cele mai mărunte mișcări ale ei.

VARIA *(în șoaptă):* Uite-o pe Ania acolo!

GAEV: Ce-ai spus? *(Pauză.)* Nu știu ce mi-a intrat în ochiul drept... că nu mai văd bine... Știi că joi, cînd am fost la tribunal...

(Intră Ania.)

VARIA: De ce nu dormi, Ania?

ANIA: Nu pot să dorm!

GAEV: Micuța mea! *(Îi sărută obrajii și mîinile.)* Copilul meu drag... *(Printre lacrimi.)* Tu pentru mine nu ești numai nepoata mea, ci îngerul meu păzitor... Totul... Crede-mă, crede-mă...

ANIA: Te cred, unchiule. Toți te iubesc și te stimează, dar ar trebui să nu vorbești, ci să taci mereu. Ce-ai spus acum despre mama, despre sora ta? De ce le-ai spus toate astea?

GAEV: Da, ai dreptate. *(Își acoperă fața cu mîna ei.)* E îngrozitor! Doamne, Doamne, fie-ți milă de mine! Dar cuvîntarea pe care am ținut-o astăzi, în fața dulapului! Ce tîmpit am fost! Numai după ce am isprăvit mi-am dat seama de toată tîmpenia ei!

VARIA: Într-adevăr, unchiule, ar trebui să taci. Să taci mereu!

ANIA: Dacă ai vorbi mai puțin, te-ai simți mai liniștit...

GAEV: O să tac. *(Sărută mîinile Aniei și Variei.)* O să tac. Două cuvinte numai, să vă spun ce începusem: joi am fost la tribunal; s-au strîns mulți prieteni și au început discuții despre una, despre alta și uite, pînă la sfîrșit am înțeles că am putea obține un împrumut pe poliță ca să plătim procentele la bancă.

VARIA: De ne-ar ajuta Dumnezeu!

GAEV: Marți mă duc să mai vorbesc o dată. *(Către Varia.)* Nu mai plînge. *(Către Ania.)* Maică-ta o să vorbească cu Lopahin. Desigur, n-o s-o

refuze... Iar tu, după ce te vei odihni, vei pleca la Iaroslavl, la contesa, mătușa noastră. Așa că vom acționa din trei părți și treaba e ca și făcută; vom plăti procentele, sînt sigur... *(Ia o bomboană.)* Pe cinstea mea, jur pe ce vrei, că proprietatea nu se va vinde! *(Înfierbîntat.)* Jur pe fericirea mea! Bate mîna! Cîrpă să-mi spui, om fără cinste, cum vrei, dacă las s-ajungă la licitație! Ți-o jur pe viața mea!

ANIA *(a redevenit calmă, e fericită):* Ce bun ești, unchiule, și ce deștept ești! *(Îl îmbrățișează.)* Acum sînt liniștită. Sînt liniștită. Chiar fericită!

(Intră Firs.)

FIRS *(mustrător):* Leonid Andreici, nu te temi de Dumnezeu? Cînd ai de gînd să te culci?

GAEV: Numaidecît! Numaidecît! Du-te, Firs. Ce să fac, astăzi mă voi dezbrăca și singur. Hai, copilașilor, nani, nani! Amănuntele pe mîine. Acum duceți-vă la culcare. *(Le sărută.)* Eu sînt din generația de la 1880... Nu e ea lăudată prea mult, totuși... vă pot spune că pentru convingerile mele am îndurat destul. Nu degeaba mă iubesc țăranii. Pe țăran trebuie să-l cunoști. Trebuie să știi în ce fel...

ANIA: Iar începi, unchiule?

VARIA: Taci, unchiule, taci!

FIRS *(supărat):* Leonid Andreici!

GAEV: Mă duc, mă duc... Culcați-vă și voi. Iau bandă de două ori și apoi la mijloc. Merg la sigur. *(Pleacă; după el Firs iese cu pași mărunți.)*

ANIA: Acum sînt liniștită. La Iaroslavl nu vreau să mă duc, n-o iubesc pe mătușa, totuși sînt liniștită. Mulțumită unchiului. *(Se așază.)*

VARIA: Trebuie să ne culcăm. Eu mă duc. Vezi, Ania, în lipsa ta s-au întîmplat pe-aici fel de fel de lucruri neplăcute. Știi că în vechile odăi ale slugilor

stau numai bătrînii servitori, Efimiuşka, Polia, Evstignei şi Karp? Au început să îngăduie să înnopteze la ei nişte vagabonzi. N-am spus nimic. Dar uite că s-a răspîndit zvonul că eu aş fi poruncit din zgîrcenie să fie hrăniţi numai cu mazăre... Vezi, din zgîrcenie... Evstignei le născocea pe toate. Bine, zic eu, dac-i aşa, aşteaptă! Îl chem pe Evstignei. *(Casă.)* Vine... Cum se poate, zic, Evstignei... nătărăule ce eşti! *(Se uită la Ania.)* Anicika! *(Pauză.)* A adormit. *(O ia de braţ.)* Hai la culcare. Hai! *(O conduce.)* A adormit, sufletelul meu! Să mergem!... *(Pornesc.)*

(Departe, dincolo de grădină, un cioban cîntă din fluier. Trofimov trece. Văzîndu-le pe Ania şi pe Varia, se opreşte.)

VARIA: Ssst! Doarme... doarme. Haidem, dragostea mea!

ANIA *(încet, pe jumătate adormită):* Sînt atît de obosită... Toţi clopoţeii aceia... Unchiule drag... Şi mama, şi unchiul...

VARIA: Să mergem, draga mea, să mergem! *(Intră în camera Aniei.)*

TROFIMOV *(înduioşat):* Soarele meu! Primăvara mea!

Cortina

ACTUL AL DOILEA

Pe cîmp. O bisericuță veche cu ziduri înclinate, părăsită de mult. Lîngă ea o fîntînă și niște pietre care desigur au fost pe vremuri lespezi de morminte, și o bancă veche. Se vede drumul ce duce la proprietatea lui Gaev. Într-o parte, o perdea de plopi întunecați: acolo începe livada cu vișini. În fund, un rînd de stîlpi de telegraf și departe, în zare, un oraș mare, ale cărui contururi nu se deslușesc decît pe vreme frumoasă. Soarele va apune în curînd. *Charlotta Ivanovna*, *Iașa* și *Duniașa* stau pe bancă. *Epihodov* stă lîngă ei și cîntă din chitară. Toți sînt furați de gînduri. Charlotta poartă o șapcă veche pe cap; și-a luat pușca de pe umăr și-și îndreaptă catarama curelei.

CHARLOTTA IVANOVNA *(gînditoare)*: Pașaportul meu nu e în regulă, de aceea nici nu știu cîți ani am și mereu mi se pare că sînt încă tînără. Cînd eram mică, tata și mama treceau de la un bilci la altul și dădeau reprezentații foarte frumoase. Eu făceam saltul-mortal și alte diferite figuri. Cînd au murit tata și mama, m-a luat o doamnă, o nemțoaică, care mi-a făcut educație. Așa. Apoi am crescut și m-am făcut guvernantă. Dar de unde sînt eu, cine sînt eu — nu știu... Cine sînt părinții mei? Poate că n-au fost căsătoriți niciodată?! Habar n-am. *(Scoate*

din buzunar un castraveţe şi-l mănîncă.) Nu ştiu nimic. *(Pauză.)* Am atîta nevoie să vorbesc cu cineva şi n-am cu cine... Nu am pe nimeni...

EPIHODOV *(cîntă din chitară)*: „Nu-mi pasă de lumea-nvrăjbită, de fraţi şi vrăjmaşi nici că-mi pasă..." Ce plăcut e să cînţi din mandolină!

DUNIAŞA: Asta e chitară, nu e mandolină! *(Se uită în oglindă şi se pudrează.)*

EPIHODOV: Pentru un nebun îndrăgostit e o mandolină. *(Cîntă.)* „Cînd dragostea mi-e-mpărtăşită de-a inimii aleasă."

(Iaşa îi ţine isonul.)

CHARLOTTA IVANOVNA: Groaznic mai cîntă oamenii ăştia... Ptiu! Ca şacalii!

DUNIAŞA *(lui Iaşa)*: Totuşi, ce noroc să fi fost în străinătate!

IAŞA: Da, sigur. Nu pot decît să fiu de acord. *(Cască, apoi îşi aprinde o ţigară de foi.)*

EPIHODOV: Ei, ce vrei! În străinătate, de multă vreme, totul merge ca pe roate!

IAŞA: Se înţelege!

EPIHODOV: Eu sînt un om cultivat. Citesc diferite cărţi extraordinare dar n-am ajuns încă să ştiu ce vreau. N-am ajuns încă să ştiu dacă trebuie să trăiesc sau — ca să spun aşa — dacă trebuie să mă împuşc. Totuşi port întotdeauna cu mine un revolver. Iată-l! *(Arată revolverul.)*

CHARLOTTA IVANOVNA: Am isprăvit. Acum mă duc. *(Pune puşca pe umăr.)* Tu, Epihodov, eşti un om foarte deştept şi foarte primejdios. Fără îndoială că femeile te iubesc la nebunie! Brrr! *(Pleacă.)* Ce proşti sînt toţi deştepţii ăştia! N-am cu cine schimba o vorbă... Singură, singură... mereu, n-am pe nimeni! Şi... Nu ştiu nici cine sînt, nici de ce trăiesc... *(Pleacă fără să se grăbească.)*

EPIHODOV: Întrucît mă privește, la drept vorbind, fără să mă ating de alte lucruri, trebuie să vă spun între altele că soarta se poartă cu mine fără milă precum furtuna cu o coajă de nucă. Admițînd că mă-nșel, atunci de ce, de exemplu, azi dimineață, cînd m-am trezit, am văzut pe pieptul meu un păianjen de o mărime nemaipomenită! Uite-așa de mare! *(Arată cu amîndouă mîinile mărimea păianjenului.)* Cînd dau să beau cvas, văd în el ceva scîrbos de tot, ca un gîndac. *(Pauză.)* L-ați citit pe Buckle? *(Pauză.)* Avdotia Feodorovna, îmi dai voie să te deranjez cu două-trei cuvinte?

DUNIAȘA: Vorbește!

EPIHODOV: Aș dori între patru ochi. *(Oftează.)*

DUNIAȘA *(stînjenită):* Fie! Dar adu-mi mai întîi pelerina. E lîngă dulap... E cam umed aici!...

EPIHODOV: Bine... Ți-o aduc... Acum însă știu ce voi face cu revolverul... *(Ia chitara și pleacă cîntînd.)*

IAȘA: Omul cu nouăzeci și nouă de nenorociri! Mare tîmpit, între noi fie vorba. *(Cască.)*

DUNIAȘA: Doamne, numai de nu s-ar împușca! *(Pauză.)* M-am făcut nervoasă. N-am astîmpăr. De mică m-au băgat la boieri și m-am dezobișnuit de viața de la țară. Uite ce albe îmi sînt mîinile. Albe ca ale unei domnișoare. Acum sînt plăpîndă... delicată... Mă tem de te-miri-ce... E îngrozitor. Iașa, dacă m-ai înșela, nu știu ce s-ar întîmpla cu nervii mei.

IAȘA *(o sărută):* Dulceața mea! Desigur că o fată tînără trebuie să fie cuminte; niciodată nu mi-au plăcut fetele cu purtări nechibzuite.

DUNIAȘA: Eu m-am îndrăgostit de dumneata ca o nebună, Iașa. Dumneata știi multe și poți să vorbești despre toate.

(Pauză.)

IAȘA *(cască)*: Mda! Uite care e părerea mea: cînd o fată iubește pe cineva, înseamnă că e imorală. *(Pauză.)* Ce plăcut e să fumezi o țigară de foi în aer curat! *(Ascultă.)* Vine cineva... Sînt boierii...

(Dunișa îl îmbrățișează grăbită.)

IAȘA: Fă-te că te duci acasă ca și cînd ai veni de la rîu, de la scăldat și ia-o pe drumul ăsta, altfel te lovești de ei și au să creadă că am avut întîlnire. Nu pot să sufăr una ca asta!

DUNIAȘA *(tușește încet)*: Țigara asta mi-a dat dureri de cap! *(Pleacă.)*

(Iașa rămîne lîngă bisericuță. Intră Liubov Andreevna, Gaev și Lopahin.)

LOPAHIN: Trebuie să vă hotărîți pînă la urmă! Timpul trece. Chestiunea e foarte simplă. Vreți să vă împărțiți pămîntul în parcele și să-l arendați? Răspundeți: da sau nu? Numai cu un singur cuvînt!

LIUBOV ANDREEVNA: Cine fumează aici țigări de astea nesuferite? *(Se așază.)*

GAEV: Nu e rău că s-a făcut o cale ferată... *(Se așază.)* Uite am putea merge pînă la oraș, să prînzim... Galbena la mijloc! Ar trebui să intru în casă, să joc o partidă...

LIUBOV ANDREEVNA: Mai ai timp.

LOPAHIN: Numai un singur cuvînt. *(O imploră.)* Răspundeți-mi!

GAEV *(căscînd)*: Ce?

LIUBOV ANDREEVNA *(se uită în portmoneu)*: Ieri, nu mai departe, mai aveam încă foarte mulți bani; azi, nu mai am aproape nimic! Biata mea Varia face toate economiile din lume, îi hrănește pe oameni cu supă de lapte, iar la bucătărie, bătrînilor, le dă numai mazăre, și eu cheltuiesc banii fără

nici o noimă. *(Scapă portmoneul. Se risipesc niște monede de aur.)* Ei, asta mai lipsea... *(Îi e ciudă.)*

IAȘA: Dați-mi voie să-i strîng. *(Strînge monedele.)*

LIUBOV ANDREEVNA: Da, Iașa, fii te rog atît de bun! De ce m-am mai dus să prînzesc în oraș? Restaurantul ăsta al vostru e prost și muzica la fel; fețele de masă duhnesc a săpun. Și tu, Leonea, de ce-ai băut atît de mult? De ce ai mîncat atîta? De ce ai vorbit atît? Azi, la restaurant, ai vorbit iar vrute și nevrute. Iar despre generația ta, despre deceniul al optulea, despre decadenți... Și cui? Le-ai vorbit chelnerilor despre decadenți!

LOPAHIN: Da.

GAEV *(dă din mînă)*: Fără îndoială, cu mine nu mai e nimic de făcut! *(Enervat, către Iașa.)* Și ce te tot învîrtești în nasul nostru?

IAȘA *(rîde)*: Nu pot să vă aud glasul fără să rîd!

GAEV *(către soră-sa)*: Ai auzit? Ei bine, alege: sau eu sau el!

LIUBOV ANDREEVNA: Pleacă, Iașa! Pleacă de aici!...

IAȘA *(dă Liubovei Andreevna portmoneul)*: Plec numaidecît! *(Abia stăpînindu-și rîsul.)* Imediat... *(Pleacă.)*

LOPAHIN: Am auzit că bogătașul Deriganov vrea să vă cumpere moșia. Se zice că va lua chiar el parte la licitație.

LIUBOV ANDREEVNA: De unde știi?

LOPAHIN: Se vorbește în oraș...

GAEV: Mătușa din Iaroslavl a făgăduit să ne trimită bani, dar cînd și cîți... nu se știe!

LOPAHIN: Cam cîți ar putea să vă trimită? O sută, două sute de mii?

LIUBOV ANDREEVNA: Doamne! Dacă ne-ar trimite zece-cincisprezece mii, am fi mulțumiți!

LOPAHIN: Vă rog să mă iertați, dar n-am mai întîlnit niciodată oameni atît de nechibzuiți, atît de nepractici și de ciudați ca dumneavoastră. Vi se spune verde în față că vi se vinde proprietatea și nu vreți să înțelegeți de fel!

LIUBOV ANDREEVNA: Bine, dar ce putem face? Învață-ne!

LOPAHIN: În fiecare zi nu fac decît asta! În fiecare zi vă spun același lucru. Și livada cu vișini și pămîntul trebuiesc neapărat date în arendă pentru vile, și asta chiar acum, cît mai repede, licitația e aproape! Înțelegeți! De îndată ce o să vă hotărîți, vă vor da bani cîți vreți și veți fi salvați!

LIUBOV ANDREEVNA: Vile și vilegiaturiști. Iartă-mă, dar e atît de banal!

GAEV: Sînt cu totul de părerea ta!

LOPAHIN: Eu sau am să încep să plîng, sau să urlu, sau am să leșin. Nu mai pot! M-ați scos din fire. *(Lui Gaev.)* Ești o muiere!

GAEV: Ce?

LOPAHIN: Muiere! *(Vrea să plece.)*

LIUBOV ANDREEVNA *(speriată):* Nu! Nu pleca! Rămîi, dragul meu! Te rog! Poate să găsim ceva!

LOPAHIN: Ce să mai găsiți?

LIUBOV ANDREEVNA: Nu pleca, te rog! Cînd ești aici, îmi pare totul mai vesel... *(Pauză.)* Tot aștept să se întîmple ceva. Parcă mi-e teamă că se dărîmă casa peste noi...

GAEV *(foarte îngîndurat):* Dubleu în colț... croazeu la mijloc...

LIUBOV ANDREEVNA: Multe păcate mai avem!

LOPAHIN: Ce păcate?

GAEV *(luînd o caramea):* Se zice că mi-am cheltuit toată averea pe caramele... *(Rîde.)*

LIUBOV ANDREEVNA: Da, multe păcate!... Totdeauna am risipit banii ca o nebună și m-am căsătorit cu un om care făcea numai datorii. Soțul meu bea îngrozitor. A murit din cauza șampaniei. Din nefericire, m-am îndrăgostit de un altul și m-am dat lui, dar tocmai în acea vreme, o primă pedeapsă m-a izbit ca o măciucă în creștet: băiețelul meu s-a înecat, uite colo, în rîul acela! Atunci am plecat în străinătate, am plecat ca să nu mă mai întorc niciodată și să nu mai văd rîul ăsta. Am fugit cu ochii închiși, deznădăjduită... Dar „el" m-a urmărit fără milă, nu m-a cruțat. Am cumpărat o vilă lîngă Menton. Acolo s-a îmbolnăvit. Trei ani n-am știut ce-i odihna, nici ziua, nici noaptea. Mi-am sleit puterile căutîndu-l, mi s-a uscat sufletul. Anul trecut, cînd am vîndut vila ca să plătim datoriile și am plecat la Paris, el mi-a luat tot și m-a părăsit pentru alta. Am încercat să mă otrăvesc... E așa de stupid și așa de rușinos... Apoi, dintr-o dată, mi s-a făcut dor de Rusia, de țara mea; mi s-a făcut dor de fata mea... *(Își șterge lacrimile.)* Doamne, Doamne, îndură-te și iartă-mi păcatele! M-ai pedepsit destul! *(Scoate o telegramă din buzunar.)* Am primit-o astăzi de la Paris. E tot de la el. Mă roagă să-l iert și să mă întorc. *(Rupe telegrama.)* Parcă se aude o muzică undeva. *(Ascultă.)*

GAEV: E faimoasa noastră orchestră evreiască. Îți amintești: patru viori, un flaut și un contrabas.

LIUBOV ANDREEVNA: Tot mai există? Ar trebui să-i chemăm odată la noi și să dăm o petrecere.

LOPAHIN *(trage cu urechea)*: N-aud nimic. *(Cîntă încet.)* „Pentru bani, nemții fac din rus francuz." *(Rîde.)* Asearăa la teatru am văzut o piesă tare nostimă...

LIUBOV ANDREEVNA: Sînt sigură că nu era de loc nostimă. Ar fi mai bine să vedeți mai puține piese și să vă cercetați mai des pe voi înșivă. Cît e de cenușie viața voastră, a tuturor, și cîte vorbe de prisos mai spuneți!

LOPAHIN: Asta-i adevărat! Și ca să vorbim deschis, viața noastră e stupidă! *(Pauză.)* Taică-meu era un țăran necioplit, care nu pricepea nimic. Nu m-a dat la învățătură, dar știa să-mi care cu bățul, cînd se-mbăta! La drept vorbind, sînt și eu tot atît de necioplit și incult ca și el. Nu știu nimic. Și cînd scriu, mi-e și mie rușine de scrisul meu. Fac niște berze!

LIUBOV ANDREEVNA: Trebuie să te însori, dragul meu.

LOPAHIN: Da, asta-i adevărat!

LIUBOV ANDREEVNA: Dacă ai lua-o pe Varia! E fată bună!

LOPAHIN: Da.

LIUBOV ANDREEVNA: E o fată modestă, nu-i e frică de muncă și, mai ales, te iubește. Știu că-ți place de multă vreme!

LOPAHIN: Firește, eu nu m-aș da în lături. E fată bună.

(Pauză.)

GAEV: Mi s-a propus o slujbă la o bancă. Șase mii de ruble pe an... Ce zici?

LIUBOV ANDREEVNA: Nu-i de tine. Vezi-ți de treabă!

(Intră Firs. A adus un palton.)

FIRS *(lui Gaev):* Conașule, îmbrăcați-l vă rog. E umezeală.

GAEV *(îmbracă paltonul):* Mă plictisești, frate!

FIRS: Nu face nimic. Azi dimineață iar ați plecat fără să-mi spuneți. *(Îl examinează.)*

LIUBOV ANDREEVNA: Ai îmbătrînit, Firs!

FIRS: Aud?

LOPAHIN: Spune c-ai îmbătrînit!

FIRS: Trăiesc cam de multișor. Nici nu era născut tatăl dumneavoastră, și pe mine voiau să mă însoare! *(Rîde.)* Cînd s-a făcut dezrobirea, ajunsesem prim-valet. N-am primit să fiu liber, și-am rămas la boieri. *(Pauză.)* Țin minte că toți ăilalți erau bucuroși, dar de ce, nici ei nu știau.

LOPAHIN: Ce bine era înainte! Cel puțin putea să vă snopească în bătăi.

FIRS *(fără să-l audă)*: Cred și eu! Țăranii erau cu boierii, boierii erau cu țăranii. Acum, fiecare o apucă în altă parte. Cine mai pricepe ceva?

GAEV: Mai taci din gură, Firs. Mîine trebuie să plec la oraș. Mi-a făgăduit cineva să mă prezinte unui general care ar putea să ne împrumute pe polițe.

LOPAHIN: Nu folosește la nimic. Vă asigur că n-o să plătiți nici dobînzile!

LIUBOV ANDREEVNA: Aiurează. Nu există nici un general.

(Intră Trofimov, Ania și Varia.)

GAEV: Uite și pe ai noștri!

ANIA: Iat-o pe mama!

LIUBOV ANDREEVNA *(cu afecțiune)*: Veniți, veniți, dragele mele! *(Îmbrățișează fetele.)* Dacă ați ști amîndouă cît vă iubesc! Stați lîngă mine... aici.

(Toți se așază.)

LOPAHIN: Veșnicul student mereu printre domnișoare!

TROFIMOV: Asta nu e treaba dumitale.

LOPAHIN: În curînd o să împlinească cincizeci de ani și tot student e!

TROFIMOV: Lasă glumele tîmpite.

LOPAHIN: De ce te superi, om sucit?

TROFIMOV: Lasă-mă-n pace!

LOPAHIN *(rîzînd):* Îngăduie-mi să te întreb care e părerea dumitale despre mine?

TROFIMOV: Uite ce cred eu despre dumneata Ieremolai Alexeici. Ești un om bogat și în curînd ve fi milionar, dar rostul dumitale în jocul marilor prefaceri este acela al unui animal de pradă care înghite tot ce-i iese înainte.

(Toți rîd.)

VARIA: Petea, mai bine spune-ne ceva despre planete.

LIUBOV ANDREEVNA: Nu. Să continuăm discuția noastră de-aseară.

TROFIMOV: Despre ce vorbeam?

GAEV: Despre omul mîndru.

TROFIMOV: Am vorbit ieri mult, dar n-am ajuns la nici o concluzie. După părerea dumneavoastră, omul mîndru ar avea ceva mistic în el. Poate să aveți dreptate în felul dumneavoastră de a vedea lucrurile. Dar judecînd simplu fără speculații, despre ce mîndrie poate fi vorba, ce sens poate avea ea, atît timp, cît, fiziologic, omul este rău alcătuit, iar în marea noastră majoritate sîntem grosolani, lipsiți de inteligență și profund nefericiți! Trebuie să încetăm odată să ne încîntăm de noi înșine. Trebuie să ne apucăm să muncim.

GAEV: Da' de murit, tot vom muri!

TROFIMOV: Cine știe? Și ce înseamnă a muri? S-ar putea ca omul să aibă o sută de simțuri și cînd moare să-i dispară numai cele cinci, cunoscute nouă, iar restul de nouăzeci și cinci să rămînă vii.

LIUBOV ANDREEVNA: Ce deștept ești, Petea!

LOPAHIN *(ironic)*: Lucru mare!

TROFIMOV: Omenirea merge înainte și își desăvîrșește forțele. Tot ceea ce ne depășește azi într-o zi va fi un lucru pe înțelesul tuturor, obișnuit. Numai că trebuie să muncim, să-i ajutăm din toate puterile noastre pe cei ce caută adevărul. La noi, în Rusia, deocamdată nu sînt decît foarte puțini cei care lucrează. Marea majoritate a intelectualilor pe care îi cunosc nu caută nimic, nu fac nimic și pînă acum nu sînt în stare să muncească. Își spun „intelectuali", dar își tutuiesc servitorii și se poartă cu țăranii cum te-ai purta cu niște vite. Nu se trudesc să învețe, nu citesc nimic serios, nu fac absolut nimic. Despre știință nu fac decît să vorbească, iar arta nu o înțeleg. Toți își iau aere grave, fac niște mutre întunecate și vorbesc numai despre lucruri importante, filozofează, în timp ce, în văzul tuturor, muncitorii se hrănesc ca vai de lume, dorm fără perne, cîte treizeci-patruzeci într-o cameră, năpădiți de ploșnițe, în duhoare, umezeală și promiscuitate... Cum ne-am mai putea îndoi că frumoasele noastre discursuri nu sînt decît pentru a ne păcăli pe noi și pe alții? Arătați-mi unde sînt leagănele de copii despre care se vorbește atît, unde sînt bibliotecile? Nu se știe de ele decît din romane. În realitate, ele nu există. Totul nu e decît murdărie, vulgaritate, sălbăticie asiatică... Eu mă tem de mutrele prea grave, nu-mi plac. Mie mi-e frică și de discuțiile serioase. Mai bine să tăcem cu toții.

LOPAHIN: Ei bine, află că eu mă scol înainte de ora cinci dimineața, muncesc din zori pînă seara, toată ziua mînuiesc banii mei și ai altora, și văd cum sînt oamenii din jurul meu. Trebuie să te-apuci să faci ceva ca să-ți dai seama cît sînt de puțini oamenii cinstiți și cumsecade. Cîteodată cînd nu pot

s-adorm, mă gîndesc: „Doamne, tu ne-ai dat păduri nesfîrșite, cîmpii cît vezi cu ochii, zări fără de margini, și trăind în ele, ar fi trebuit să fim și noi niște uriași..."

LIUBOV ANDREEVNA: Uriași? La ce bun? Nu sînt frumoși decît în basme. În viața de toate zilele, te sperie.

(În fundal scenei trece Epihodov cîntînd din chitară.)

LIUBOV ANDREEVNA *(gînditoare):* Vine Epihodov...

ANIA *(gînditoare):* Vine Epihodov...

GAEV: A apus soarele, domnilor!

TROFIMOV: A apus.

GAEV *(încet, parcă ar declama):* O, dumnezeiască natură! Tu te îmbraci cu veșnica ta strălucire, în splendoarea și indiferența ta. Tu, pe care noi te numim mamă, îmbini în tine viața și moartea! Tu creezi și distrugi...

VARIA *(rugătoare):* Dragă unchiule!

ANIA: Iar începi, unchiule?!

TROFIMOV: Mai bine ai lua galbena în dubleu.

GAEV: Tac. Uite că tac!

(Toți stau, furați de gînduri. Liniște. Se aude doar Firs care bombăne. Deodată ajunge la ei un zgomot depărtat, ca din cer, ca sunetul unei coarde care plesnește, trist, stingîndu-se încet.)

LIUBOV ANDREEVNA: Ce-i asta?

LOPAHIN: Nu știu. Poate undeva, departe, într-un puț de mină s-a rupt funia ascensorului. Dar trebuie să fie foarte departe...

GAEV: Sau poate să fie și o pasăre... vreun bîtlan...

TROFIMOV: Sau vreo bufniță...

LIUBOV ANDREEVNA *(înfiorată)*: Nu știu de ce, e ceva neplăcut.

(Pauză.)

FIRS: Înainte de nenorocire tot așa s-a întîmplat: a țipat o cucuvea și samovarul a șuierat fără întrerupere.

GAEV: Înainte de ce nenorocire?

FIRS: Înainte de dezrobire!

(Pauză.)

LIUBOV ANDREEVNA: Știți ce, prieteni, să mergem, e tîrziu! *(Aniei.)* Ce-i cu tine, fetițo? Ai ochii plini de lacrimi. *(O îmbrățișează.)*

ANIA: N-am nimic, mamă!

TROFIMOV: Vine cineva.

(Se arată un trecător cu un chipiu alb, uzat, în palton; e puțin beat.)

TRECĂTORUL: Iertați-mă, dar spre gară o iau drept înainte?

GAEV: Da. Ține-o pe drumul ăsta!

TRECĂTORUL: Vă mulțumesc foarte mult! *(Tușește.)* Ce vreme frumoasă. *(Declamă.)* „Frate, frate-al meu care suferi... vino la Volga... al cărei geamăt..." *(Varici.)* *Mademoiselle*, dați-i unui rus flămînd treizeci de copeici.

(Varia se sperie, scoate un țipăt.)

LOPAHIN *(supărat)*: Și obrăznicia are o margine!...

LIUBOV ANDREEVNA *(speriată)*: Ia te uită, ia... *(Caută-n portmoneu.)* N-am arginți... N-are importanță. Îți dau o monedă de aur...

TRECĂTORUL: Vă mulțumesc foarte mult... *(Pleacă.)*

(Rîs general.)

VARIA *(speriată):* Eu mă duc, plec! Ah, mamă! Acasă oamenii n-au ce să mănînce și dumneata îi dai o monedă de aur.

LIUBOV ANDREEVNA: Ce poți face cu o neroadă ca mine! Acasă am să-ți dau tot ce am. Ai să mă mai împrumuți, Iermolai Alexeici?

LOPAHIN: Sînt la dispoziția dumneavoastră.

LIUBOV ANDREEVNA: Să mergem, domnilor, să mergem! Știi, Varia, că am pus la cale căsătoria ta. Te felicit!

VARIA *(printre lacrimi):* Mamă, cu asta nu se glumește.

LOPAHIN: Du-te la mînăstire, Ohmelia...

GAEV: Au început să-mi tremure mîinile, n-am mai jucat de mult biliard.

LOPAHIN: Ohmelia, o, nimfă, pomenește-mă în rugăciunile tale!

LIUBOV ANDREEVNA: Să mergem, domnilor! În curînd se servește cina.

VARIA: Cum m-a speriat. Și-acum îmi bate inima.

LOPAHIN: Vă mai aduc aminte că la douăzeci și două august se va vinde livada cu vișini. Gîndiți-vă la asta... gîndiți-vă bine.

(Pleacă toți, afară de Trofimov și Ania.)

ANIA *(rîzînd):* Îi mulțumesc trecătorului că a speriat-o pe Varia. Acum sîntem singuri.

TROFIMOV: Varia se teme să nu ne îndrăgostim unul de altul și se ține toată ziua de noi. Cu mintea ei strîmtă, ea nu poate înțelege că noi sîntem mai presus de dragoste, că năzuim să ne ridicăm peste tot ce e meschin și trecător, peste tot ceea ce ne îm-

piedică să fim liberi și fericiți. Iată adevăratul înțeles și țelul vieții noastre. Înainte! Nimic nu ne va opri să ne urmăm calea spre steaua ce strălucește aprinsă în depărtare. Înainte deci, să nu rămîneți în urmă, prieteni!

ANIA *(bătînd din palme):* Ce frumos vorbești! *(Pauză.)* Ce minunat e azi aici!

TROFIMOV: Da, vremea e frumoasă.

ANIA: Ce-ai făcut din mine, Petea? Simt că nu mai țin la livada cu vișini ca pînă acum! Cît mi-era de dragă înainte! Mi se părea că pe pămînt nu-i alt loc mai frumos ca livada noastră.

TROFIMOV: Toată Rusia e livada noastră. Pămîntul e mare și frumos și are multe locuri minunate. *(Pauză.)* Gîndește-te numai, Ania, că bunicul dumitale, străbunicul și toți strămoșii dumitale au fost boieri, stăpîni peste robi, peste suflete vii. Nu simți cum sufletele astea te privesc din fiecare vișin din livadă, din fiecare frunză, din fiecare trunchi? Nu le-auzi glasurile? Ați fost stăpîni peste suflete vii și asta v-a stricat într-atît pe toți, toți care au trăit înainte și care trăiesc și acum, încît nici mama dumitale, nici dumneata, nici unchiul dumitale nu băgați de seamă că trăiți pe datorie, pe spinarea altora, pe socoteala acelora pe care nici nu-i lăsați măcar să vă intre în casă! Noi am rămas în urmă cu cel puțin două sute de ani, nu am făcut încă nimic, nu avem încă un gînd limpede despre trecutul nostru. Noi filozofăm doar, ne plîngem de plictiseală și bem vodcă. Vezi, e atît de limpede că pentru a începe să trăiești cu adevărat trebuie mai întîi să-ți răscumperi trecutul, să isprăvești cu el! Și nu poți să-l răscumperi decît prin suferință, printr-o muncă uriașă și neîntreruptă. Înțelege asta, Ania!

ANIA: Casa în care trăim nu mai e de mult a noastră și eu am să plec din ea, îți dau cuvîntul meu!

TROFIMOV: Dacă ai cheile casei, aruncă-le în fîntînă și pleacă. Fii liberă ca vîntul!

ANIA *(entuziasmată)*: Cîtă dreptate ai!

TROFIMOV: Crede-mă, Ania, crede-mă! N-am încă treizeci de ani, sînt tînăr, sînt încă student, dar am îndurat atîtea! Cum vine iarna, sînt flămînd, bolnav, neliniștit, sărac, ca un cerșetor. Și pe-unde nu m-a mînat încă soarta? Unde n-am fost încă! Și totuși, întotdeauna, zi și noapte, în fiecare clipă sufletul meu a fost plin de presimțiri nelămurite. Eu presimt fericirea, Ania, o văd de pe acum...

ANIA *(visătoare)*: Răsare luna.

(Se aude Epihodov cîntînd din chitară același cîntec trist. Răsare luna. Undeva, lîngă plopi, Varia o caută pe Ania și-o strigă: Ania, unde ești?)

TROFIMOV: Da. Răsare luna. *(Pauză.)* Iată fericirea! Uite-o, vine, se apropie tot mai mult, tot mai mult, îi și aud pașii. Și chiar dacă noi n-o vom vedea, n-o vom cunoaște, n-are nici o importanță... Vor vedea-o alții!

GLASUL VARIEI: Ania, unde ești?

TROFIMOV: Iar Varia! *(Supărat.)* E revoltător!

ANIA: Ce să-i faci? Haidem la rîu. Acolo e bine!

TROFIMOV: Să mergem!

(Plecăm.)

GLASUL VARIEI: Ania! Ania!

Cortina

ACTUL AL TREILEA

Salon, despărțit de o sală mare printr-o arcadă. Candelabrul e aprins. Se aude din antreu orchestra evreiască amintită în actul al doilea. Seara. În sală se dansează cadrilul. Glasul lui Simeonov-Pișcik: „Promenade à une paire!" Intră în sufragerie prima pereche: *Pișcik* și *Charlotta Ivanovna;* a doua: *Trofimov* și *Liubov Andreevna;* a treia: *Ania* și funcționarul de la poștă; a patra: *Varia* cu șeful de gară etc. Varia plînge încet și își șterge ochii dansînd. În ultima pereche *Duniașa*. Toate perechile traversează salonul. Pișcik strigă: „Grand rond, balancez" și „Les cavaliers à genoux et remerciez vos dames!" Firs, în frac, servește pe o tavă sifon. Intră în salon *Pișcik* și *Trofimov*.

PIȘCIK: De felul meu sînt pletoric! Am și avut pînă acum două atacuri. Mi-e greu să dansez. Dar vorba aia: cînd ești cu lupii, trebuie să urli... Sînt sănătos ca un cal. Răposatul taică-meu, mare ghiduș — fie-i țărîna ușoară — spunea că vechiul nostru neam al Simeonov-Pișcikilor se trage din calul pe care Caligula l-a făcut senator... *(Se așază.)* De altceva însă mă plîng: n-am bani. Flămîndul codri visează... *(Adoarme și se trezește sforăind.)* Așa sînt și eu... nu mi-e gîndul decît la bani...

TROFIMOV: E adevărat că aduci oarecum cu un cal!

PIȘCIK: Ei, și ce e cu asta? Calul e un animal de nădejde... Poți să-l și vinzi...

(Din camera vecină se aude zgomotul bilelor de biliard. Varia apare sub arcadă.)

TROFIMOV *(o tachinează)*: *Madame* Lopahina! *Madame* Lopahina!

VARIA *(supărată)*: Boierul năpîrlit!

TROFIMOV: Da, eu sînt boierul năpîrlit și mă mîndresc cu asta!

VARIA *(cu amărăciune)*: I-am chemat pe muzicanți, dar cu ce o să-i plătim? *(Pleacă.)*

TROFIMOV *(lui Pișcik)*: Dacă ai fi folosit în alt fel energia pe care ai cheltuit-o toată viața dumitale, umblînd după bani pentru plata dobînzilor, ai fi putut pînă la sfîrșit să răstorni pămîntul!

PIȘCIK: Nietzsche... Filozoful... marele, celebrul gînditor, acest om cu mintea colosală, spune undeva în operele lui că ai voie să falsifici bani.

TROFIMOV: L-ai citit dumneata pe Nietzsche...

PIȘCIK: De citit chiar, nu! Dar mi-a spus Dașenka. În situația în care sînt eu acum, nu-mi mai rămîne decît să fabric bani falși... Poimîine trebuie să plătesc trei sute și zece ruble... De-o sută treizeci am făcut rost. *(Își pipăie buzunarul, speriat.)* Au dispărut banii! I-am pierdut! *(Printre lacrimi.)* Unde-s banii? *(Bucuros.)* Uite-i, în căptușeală... M-au trecut sudorile...

(Intră Liubov Andreevna și Charlotta Ivanovna.)

LIUBOV ANDREEVNA *(cîntă încet o lezghinică)*: De ce întîrzie atît Leonid? Ce face la oraș? *(Către Duniașa.)* Duniașa, dă-le ceai muzicanților...

TROFIMOV: Pesemne nu s-a ținut licitația.

LIUBOV ANDREEVNA: Nu era nimerit să chemăm muzicanții și nici să dăm balul... Ei, nu-i nimic... *(Se așază și fredonează încet.)*

CHARLOTTA *(îi dă lui Pișcik un joc de cărți):* Uite un pachet de cărți. Gîndește-te la o carte.

PIȘCIK: M-am gîndit!

CHARLOTTA: Acum amestecă-le! Așa! Dă-le-ncoace, dragă domnule Pișcik. *Eins, zwei, drei!*[1] Și acuma caut-o în buzunarul dumitale.

PIȘCIK *(scoate cartea din buzunar):* Opt de pică. E adevărat! *(Mirîndu-se.)* Ia te uită!

CHARLOTTA *(ținînd cărțile în palmă către Trofimov):* Spune-mi repede ce carte e deasupra?

TROFIMOV: Dama de pică.

CHARLOTTA: Este! *(Către Pișcik.)* Și ce carte e dedesubtul ei?

PIȘCIK: Asul de cupă.

CHARLOTTA: Este! *(Își bate palma. Cărțile dispar.)* A, ce vreme frumoasă e azi! *(Îi răspunde un glas tainic de femeie ca de sub podea.)* „O, da, vremea-i splendidă, domnișoară!" Ești idealul meu... *(Glasul.)* „Și dumneata, domnișoară, îmi placi foarte mult".

ȘEFUL GĂRII *(aplaudînd):* Bravo, doamnă ventriloc㎃!

PIȘCIK *(mirîndu-se):* Ia te uită! Fermecătoarea mea Charlotta Ivanovna. Sînt îndrăgostit lulea de dumneata.

CHARLOTTA: Îndrăgostit? *(Dînd din umeri.)* Dumneata poți să iubești? *Gutter Mensch, aber schlechter Musikant!*[2]

---

[1] Unu, doi, trei! (Germ.) (n.t).

[2] Om bun, dar muzicant prost! (Germ.) (n.t.).

TROFIMOV (*îl bate pe Pișcik pe umăr*): Ei, ce mai spui, cal bătrîn?

CHARLOTTA: Rog atenție. Altă scamatorie. *(Ia de pe scaun un pled.)* Iată un pled, foarte frumos, de vînzare. *(Îl scutură.)* Nu vrea nimeni să-l cumpere?

PIȘCIK *(mirîndu-se)*: Ia te uită!

CHARLOTTA: *Eins, zwei, drei! (Ridică repede pledul. După pled se află Ania. Face o reverență, aleargă spre mama ei, o îmbrățișează și se întoarce repede în sală; entuziasm general.)*

LIUBOV ANDREEVNA *(aplaudă)*: Bravo! Bravo!

CHARLOTTA: Încă ceva. *Eins, zwei, drei! (Ridică pledul. După pled se află Varia și se înclină.)*

PIȘCIK *(mirîndu-se)*: Ia te uită!

CHARLOTTA: Gata! *(Aruncă pledul pe Pișcik, face o reverență și fuge în sală.)*

PIȘCIK *(aleargă după ea)*: A, hoțoaico! Ați văzut-o? *(Iese.)*

LIUBOV ANDREEVNA: Leonid tot n-a venit!... Nu înțeleg ce face atîta în oraș! Cred că totul trebuie să se fi isprăvit. Ori s-a vîndut proprietatea, ori nu s-a ținut licitația. De ce să ne lase atîta vreme în nesiguranță?

VARIA *(căutînd s-o liniștească)*: Sînt sigură că unchiul a răscumpărat-o!

TROFIMOV *(cu ironie)*: Da.

VARIA: Mătușica i-a trimis o procură să cumpere proprietatea pe numele ei, cu trecerea datoriei. O fi făcut asta pentru Ania. Sînt sigură că Dumnezeu l-a ajutat pe unchiul s-o cumpere.

LIUBOV ANDREEVNA: Mătușica din Iaroslavl a trimis cincisprezece mii de ruble ca să cumpărăm proprietatea pe numele ei, în noi nu are încredere. Dar banii ăștia nu ajung nici ca să plătească dobînzile. *(Își acoperă fața cu mîinile.)* Astăzi se hotărăște soarta mea, soarta...

TROFIMOV *(o tachinează pe Varia):* *Madame* Lopahina!

VARIA *(supărată):* Veșnicul student! De două ori te-au dat afară din universitate!

LIUBOV ANDREEVNA: De ce te superi, Varia? Te tachinează cu Lopahin, ei și ce? Vrei să te măriți cu el?... Mărită-te. E un om bun și interesant. Nu vrei? Nu te mărita, nimeni nu te silește, drăguța mea...

VARIA: Trebuie să ți-o spun fără înconjur, măicuță: mă gîndesc serios la asta. E un om bun și îmi place.

LIUBOV ANDREEVNA: Atunci mărită-te! Nu înțeleg ce mai aștepți!

VARIA: Dar bine, mamă, doar n-o să-l cer eu în căsătorie! Sînt doi ani de cînd toți îmi vorbesc de el, și numai el nu spune nimic, sau face glume. Eu îl înțeleg. Acum umblă după avere, își are treburile lui și n-are timp să se gîndească la mine. Dacă aș avea bani, măcar o sută de ruble, aș lăsa toate și m-aș duce departe. Aș intra la mănăstire.

TROFIMOV: Ce dumnezeiască fericire!

VARIA *(lui Trofimov):* Un student n-ar trebui să spună prostii! *(Cu blîndețe printre lacrimi.)* Ce urît te-ai făcut, Petea. Cum ai îmbătrînit! *(Către Liubov Andreevna, încetînd a mai plînge.)* Dar uite, mamă, eu nu pot să stau fără treabă. În fiecare clipă trebuie să fac ceva!

(Intră Iașa.)

IAȘA *(abia stăpînindu-și rîsul.)* Epihodov a rupt un tac... *(Iese.)*

VARIA: Ce caută Epihodov aici? Cine i-a dat voie să joace biliard? Eu nu mai înțeleg oamenii ăștia! *(Iese.)*

LIUBOV ANDREEVNA: Nu o mai tachina, Petea. Nu vezi că și așa e destul de mîhnită?

TROFIMOV: Prea se prăpădește cu firea! Prea se amestecă în cîte nu o privesc. Toată vara nu ne-a dat pace, Aniei și mie. Se temea să nu ne îndrăgostim unul de altul! Ce-i pasă ei? Și afară de asta, nu i-am dat nici un prilej să gîndească așa cum gîndește! Sînt atît de departe de astfel de banalități! Noi sîntem mai presus de dragoste!

LIUBOV ANDREEVNA: Eu însă, din păcate, cred că sînt mai prejos! *(Foarte neliniștită.)* Dar de ce nu se-ntoarce Leonid? Aș vrea numai să știu: s-a vîndut sau nu? Mi-e atît de greu să-mi închipui că s-ar putea întîmpla o astfel de nenorocire, încît nici nu mai știu ce să cred! Îmi pierd capul. Sînt în stare să țip, să fac vreo prostie. Salvează-mă, Petea! Spune ceva, vorbește!

TROFIMOV: Dacă s-a vîndut sau nu s-a vîndut astăzi proprietatea, nu-i totuna? Demult s-a hotărît cu ea, fără putință de revenire. Liniștiți-vă, dragă doamnă! Nu trebuie să vă mai mințiți singură. Măcar o dată priviți adevărul în față.

LIUBOV ANDREEVNA: Adevărul? Care adevăr? Dumneata știi unde e adevărul și unde nu e. Dar eu parcă am orbit. Nu mai văd nimic. Dumneata rezolvi curajos toate problemele mari ale vieții. Dar spune-mi, dragul meu: nu cumva pentru că ești tînăr și pentru că n-ai avut încă timp să suferi din cauza vreuneia din aceste probleme? Și dacă privești viitorul cu încredere, să nu fie pentru că nu vezi și nu aștepți nimic care să te îngrozească, deoarece viața e încă ascunsă ochilor dumitale tineri? Ești mai îndrăzneț, mai cinstit, mai adînc decît noi. Dar gîndește-te mai bine și fii cît de cît mai mărinimos. Cruță-mă! M-am născut aici, aici au trăit tata și mama, aici a trăit și bunicul

meu. Iubesc casa asta. Nu-mi vine să cred că aș putea trăi fără livada cu vișini. Și dacă ea trebuie neapărat să fie vîndută, ei bine, vindeți-mă și pe mine împreună cu ea... *(Îl îmbrățișează pe Trofimov și-l sărută pe frunte.)* Și fiul meu s-a înecat tot aici... *(Plînge.)* Fie-ți milă de mine. Ești un om bun.

TROFIMOV: Știți, vă compătimesc din toată inima.

LIUBOV ANDREEVNA: Altfel ar fi trebuit să spui lucrul ăsta... altfel... *(Scoate batista, îi cade o telegramă.)* Nici nu știi ce povară simt astăzi pe suflet! Aici e prea mult zgomot. Inima îmi tresare la fiecare mișcare. Tremur toată. Și nu pot nici să mă închid în odaia mea. Mi-e frică de singurătate. Nu mă judeca aspru, Petea... Țin foarte mult la dumneata, ca la o rudă apropiată. Bucuroasă ți-aș da-o pe Ania, ți-o jur! Dar vezi, dragul meu, trebuie mai întîi să-ți isprăvești studiile. Nu faci nimic. Lași să te arunce soarta dintr-un loc într-altul. E foarte ciudat... Nu-i așa? Și cu barba ce ai de gînd, că nu vrea să crească de loc... *(Rîde.)* Ce caraghios ești!

TROFIMOV *(ridică telegrama)*: Nu țin să fiu frumos!

LIUBOV ANDREEVNA: E o telegramă de la Paris. În fiecare zi primesc cîte una. Ieri una, azi alta. Nebunul acela iar s-a îmbolnăvit, iar îi merge prost. Îmi cere iertare, mă imploră să vin și, într-adevăr, ar trebui să plec la Paris, să stau lîngă el. Te uiți la mine aspru, dar ce pot face, Petea? Ce pot să fac? E bolnav, singur și nenorocit! Cine o să-l îngrijească acolo? Cine o să-l împiedice să facă prostii? Cine o să-i dea doctoriile la timp? Și de ce m-aș mai ascunde și aș tăgădui, cînd e limpede că-l iubesc. Îl iubesc... îl iubesc... E ca o piatră care-mi stă legată de gît și mă trage la fund, dar vezi, eu

iubesc piatra asta și nu pot fără ea. *(Îi strînge mîna lui Trofimov.)* Nu mă judeca rău, Petea. Mai bine taci și nu-mi spune nimic...

TROFIMOV *(printre lacrimi)*: Dar pentru numele lui Dumnezeu, vă rog, iertați-mi sinceritatea: uitați că v-a furat?

LIUBOV ANDREEVNA: Nu, nu, nu! Să nu spui așa ceva! *(Își astupă urechile.)*

TROFIMOV: E o secătură. Dumneavoastră sînteți singura care n-ați aflat-o încă. E un ticălos, un om de nimic.

LIUBOV ANDREEVNA *(supărată, dar reținută)*: Cu toți cei douăzeci și șase sau douăzeci și șapte de ani ai dumitale, Petea, nu ești decît un licean.

TROFIMOV: Ei și?!

LIUBOV ANDREEVNA: La vîrsta dumitale e timpul să fii bărbat, să-i înțelegi pe cei ce iubesc și să fii iubit la rîndul dumitale... să te îndrăgostești și dumneata! *(Supărată.)* Da, da! Așa e! Și nu-mi mai vorbi de curățenia dumitale sufletească, că nu ești decît un bleg, un biet caraghios, o pocitanie...

TROFIMOV *(îngrozit)*: Ce spune?!

LIUBOV ANDREEVNA: „Sînt mai presus de iubire!" Nu ești mai presus de iubire, ci cum spune Firs, ești un țîrîie-brîu. La vîrsta dumitale să nu ai o iubită!...

TROFIMOV *(îngrozit)*: E înspăimîntător! Ce spune?! *(Se îndreaptă repede spre sală, apucîndu-se de cap.)* E înspăimîntător... Nu mai pot!... Mă duc... plec! *(Iese, dar se întoarce în aceeași clipă.)* Între noi totul s-a sfîrșit! *(Iese în antreu.)*

LIUBOV ANDREEVNA *(îi strigă din urmă)*: Petea, nu pleca! Caraghiosule! Am glumit, Petea!

(Din antreu se aud pași grăbiți pe scară, apoi deodată cineva se prăbușește cu zgo-

mot — Ania și Varia scot un țipăt; în același timp se aud risete.)

LIUBOV ANDREEVNA: Ce s-a întîmplat?

(Intră Ania.)

ANIA *(rîzînd)*: Petea a căzut pe scară. *(Iese repede.)*

LIUBOV ANDREEVNA: Ce om sucit mai e și Petea!

(Șeful de gară se oprește în mijlocul sălii și declamă „Păcătoasa" de Alexei Tolstoi. Toți îl ascultă. Dar abia a declamat cîteva versuri și din antreu se aude un vals. Șeful de gară tace. Toți dansează. Din antreu intră Trofimov, Ania, Varia și Liubov Andreevna.)

LIUBOV ANDREEVNA: Hai, Petea, suflet curat... Îți cer iertare... Hai să dansăm... *(Valsează cu Petea.)*

(Ania și Varia dansează împreună. Firs intră și își pune bastonul lîngă ușa laterală. Ieșa intră și el din salon și privește dansul.)

IAȘA: Ce mai spui, moșule?

FIRS: Nu sînt în apele mele. Înainte, la balurile noastre dansau generali, baroni, amirali, dar acum trimitem după funcționarul de la poștă și după șeful de gară. Și nici ăștia nu vin cu plăcere. Simt că mă duc. Răposatul meu stăpîn, bunicul dumnealor, ne dădea la toți, orice boală am fi avut, să înghițim ceară roșie. De douăzeci de ani iau ceară roșie în fiecare zi, ba chiar și mai de mult. Poate de aia mai trăiesc.

IAȘA: M-ai plictisit, moșule. *(Cască.)* Măcar de-ai crăpa mai repede!

FIRS: Ei, și tu, tîrîie-brîu! *(Bombănește.)*

(Trofimov și Liubov Andreevna dansează în sală și apoi în salon.)

LIUBOV ANDREEVNA: *Merci.* Vreau să stau jos... *(Se așază.)* Am obosit.

(Intră Ania.)

ANIA *(emoționată):* Chiar acum spunea un om la bucătărie că livada cu vișini a fost vîndută azi!

LIUBOV ANDREEVNA: Și cine a cumpărat-o?

ANIA: A plecat fără să spună. *(Dansează cu Trofimov și trec în sală.)*

IAȘA: A fost un bătrîn care flecărea la bucătărie. Nu-i de pe la noi.

FIRS: Și Leonid Andreevici tot n-a venit! Și-a luat un pardesiu subțire. O să răcească. Of, ce ți-e și cu tinerețea asta!

LIUBOV ANDREEVNA: Simt că-nnebunesc! Du-te, Iașa, și află cui a fost vîndută livada!

IAȘA: Da' bătrînul a plecat de mult! *(Rîde.)*

LIUBOV ANDREEVNA *(puțin înciudată):* De ce rîzi? De ce te bucuri?

IAȘA: Caraghios mai e și Epihodov ăsta. Un tont. Nouăzeci și nouă de nenorociri!

LIUBOV ANDREEVNA: Încotro o să apuci, Firs, dacă s-a vîndut livada?

FIRS: Încotro îmi veți porunci.

LIUBOV ANDREEVNA: Dar ce-i cu tine? Ești bolnav? Du-te și te culcă!

FIRS: Da... *(Zîmbind.)* Să mă duc să mă culc? Și dacă mă duc, cine mai servește aici? Cine se mai gîndește la toate? Sînt singur pentru toată casa!

IAȘA *(către Liubov Andreevna):* Dacă sînteți bună, dați-mi voie să vă fac o rugăminte: de mai plecați cumva la Paris, fie-vă milă și luați-mă cu dumneavoastră. Hotărît lucru, aici nu mai pot rămîne. *(Privește în jur, cu jumătate glas.)* Ce să vă mai spun! Le știți și dumneavoastră: țara asta incultă, oameni stricați, fără să mai vorbesc de plictiseală, de mîncare proastă la bucătărie și de acest Firs care umblă prin toată casa și bodogănește numai nerozii! Fiți bună și luați-mă cu dumneavoastră!

(Intră Pișcik.)

PIȘCIK: Un vals, frumoasa mea? *(Liubov Andreevna pleacă cu el.)* Voi împrumuta totuși de la dumneavoastră, fermecătoarea mea Liubov Andreevna, o sută optzeci de ruble. *(Dansează.)* Da, da! O sută optzeci de ruble!... *(Trec în sală.)*

IAȘA *(cîntă încet):* „Vei înțelege oare zbuciumul sufletului meu?"

(În sală, guvernanta, cu joben cenușiu și pantaloni cadrilați, dă din mîini și țopăie; s-aud strigăte: „Bravo, Charlotta Ivanovna".)

DUNIAȘA *(se oprește să se pudreze):* Domnișoara mă pune să dansez că sînt prea mulți cavaleri și prea puține doamne. Dar mie dansul îmi dă ameteli și bătăi de inimă, Firs Nikolaevici! Funcționarul de la poștă mi-a spus adineauri niște lucruri care mi-au tăiat răsuflarea.

(Muzica încetează.)

FIRS: Ce ți-a spus?

DUNIAȘA: Dumneata, zice, ești ca o floare...

IAȘA *(cască)*: Auzi, necioplitul... *(Iese.)*

DUNIAȘA: Ca o floare! Sînt o fată atît de simțitoare! Mă înnebunesc după vorbele drăgăstoase.

FIRS: N-ai să sfîrșești bine.

(Intră Epihodov.)

EPIHODOV: Dumneata, Avdotia Feodorovna, nici nu mă bagi în seamă... Parc-aș fi un gîndac. *(Oftează.)* Așa e viața!

DUNIAȘA: Ce dorești?

EPIHODOV: Fără nici o îndoială, poate că ai dreptate. *(Oftează.)* Dar, desigur, privind din punct de vedere, atunci dumneata — îmi permiți să mă exprim astfel și iartă-mă pentru sinceritatea mea — dumneata m-ai adus în stare de spirit. Eu îmi cunosc soarta. În fiecare zi mi se întîmplă cîte o nenorocire și m-am obișnuit într-atîta, încît îmi privesc viața cu un zîmbet pe buze. Mi-ai dat cuvîntul și, deși eu...

DUNIAȘA: O să vorbim noi de asta mai tîrziu. Acum lasă-mă-n pace, te rog. Sînt furată de visurile mele... *(Se joacă cu evantaiul.)*

EPIHODOV: În fiecare zi mi se întîmplă cîte o nenorocire, dar îmi voi permite să mă exprim astfel: eu la toate zîmbesc, ba și rîd.

(Intră Varia din sală.)

VARIA: Tot n-ai plecat, Semion? Ce lipsă de respect! *(Către Duniașa.)* Pleacă de-aici, Duniașa. *(Lui Epihodov.)* Ba joci biliard și rupi tacul, ba te plimbi prin salon ca un musafir.

EPIHODOV: Dă-mi voie să mă exprim așa, că dumneata n-ai de ce să-mi ceri socoteală!

VARIA: Nu-ți cer socoteală. Îți vorbesc. Umbli tot timpul de colo pînă colo și nu faci nimic. Ținem un contabil și nu știm de ce!

EPIHODOV *(ofensat):* Dacă lucrez, sau mă plimb, sau mănînc, sau joc biliard, asta s-o judece numai cei care se pricep și sînt superiorii mei.

VARIA: Îndrăznești să-mi răspunzi astfel? *(Izbucnește.)* Îndrăznești? Adică eu nu pricep nimic? Ieși afară! Să nu te mai văd!

EPIHODOV *(înfricoșat):* Vă rog să vă exprimați într-un mod mai delicat.

VARIA *(ieșindu-și din fire):* Ieși afară! Imediat! Afară! *(El se îndreaptă spre ușă, ea după el.)* Nouăzeci și nouă de nenorociri! Să nu te mai prind pe aici! Să nu te mai văd în ochi! *(Epihodov iese. De după ușă glasul lui: „Mă voi plînge de dumneata".)* A, te mai întorci? *(Apucă bastonul pe care Firs l-a pus lîngă ușă.)* Vino! Vino, că-ți arăt eu ție! Ai venit? Ai venit? Atunci poftim! *(Învîrtește bastonul. În clipa aceasta intră Lopahin.)*

LOPAHIN: Vă foarte mulțumesc!

VARIA *(supărată, pe un ton glumeț):* Te rog să mă ierți!

LOPAHIN: Nu face nimic. Îți mulțumesc numai pentru amabila dumitale primire.

VARIA: N-ai pentru ce! *(Se îndepărtează, apoi privește înapoi și întreabă blînd.)* Te-am lovit?

LOPAHIN: Nu-i nimic. O să-mi iasă un cucui cît toate zilele și atîta tot!

GLASURI ÎN SALĂ: A venit Lopahin! Ermolai Alexeici!

PIȘCIK: El e! În carne și oase! *(Pișcik și Lopahin se sărută.)* Dragul meu, sufletul meu, miroși a coniac. Și noi ne veselim aici.

(Intră Liubov Andreevna.)

LIUBOV ANDREEVNA: Dumneata ești, Ermolai Alexeici? De ce așa tîrziu? Unde-i Leonid?

LOPAHIN: Leonid Andreici a venit cu mine. E aici...

LIUBOV ANDREEVNA *(agitată)*: Ei? S-a ținut licitația? Vorbește!

LOPAHIN *(stînjenit, temîndu-se să-și arate bucuria)*: Licitația s-a sfîrșit pe la ora patru... Dar noi am pierdut trenul. A trebuit să-l așteptăm pe cel de nouă și jumătate. *(Oftînd din greu.)* Uf! Sînt puțin amețit...

(Intră Gaev. În mîna dreaptă are niște pachete, cu stînga își șterge lacrimile.)

LIUBOV ANDREEVNA: Ce e, Leonea? Vorbește! *(Nerăbdătoare, printre lacrimi.)* Pentru numele lui Dumnezeu, vorbește!...

GAEV *(nu-i răspunde nimic, făcînd doar un gest evaziv cu mîna; către Firs, plîngînd)*: Ia astea... uite *anchois*, cherci... Am fost în așa hal că n-am mîncat nimic azi. *(Ușa sălii de biliard e deschisă, se aude zgomotul bilelor și glasul lui Iașa; „Șapte și optsprece! Expresia feței lui Gaev se schimbă, nu mai plînge.)* Sînt foarte obosit! Ajută-mă să mă schimb, Firs.

(Pleacă din sală, după el Firs.)

PIȘCIK: Ce-a fost la licitație? Povestește!

LIUBOV ANDREEVNA: S-a vîndut livada cu vișini?

LOPAHIN: S-a vîndut!
LIUBOV ANDREEVNA: Cine a cumpărat-o?
LOPAHIN: Eu am cumpărat-o!

(Pauză.)

(Liubov Andreevna e distrusă. Ar cădea dacă nu s-ar rezema de scaun și de masă. Varia scoate cheile de la brîu, le aruncă pe duşumea, în mijlocul salonului și pleacă.)

LOPAHIN: Eu am cumpărat-o! Stați, domnilor, vă rog, că mi se-ntunecă mintea! Nu pot să vorbesc! *(Rîde.)* Cînd am ajuns la licitație, Deriganov era acolo. Leonid Andreici n-avea decît cincisprezece mii de ruble la el, și Deriganov a luat-o de la treizeci de mii peste datorie. Cînd am văzut cum stau lucrurile m-am încăierat cu el și am dat patruzeci de mii. El — patruzeci și cinci, eu — cincizeci și cinci de mii. Așadar, el urca din cinci în cinci, iar eu din zece în zece... Și așa am mers pînă la sfîrșit! Eu am dat nouăzeci de mii peste datorie și mie mi-a rămas. Livada cu vișini e acum a mea. A mea! *(Rîde cu hohote.)* Doamne, Dumnezeule, livada cu vișini e a mea! Spuneți-mi, sînt beat, sînt în toate mințile mele, nu mi se năzare? *(Țopăind.)* Nu rîdeți de mine! Dacă tata și bunicul s-ar scula din mormintele lor să vadă ce s-a întîmplat, cum Ermolai al lor, cel bătut, care abia știa să citească, care umbla desculț iarna, a cumpărat cea mai frumoasă proprietate din lume! Eu am cumpărat moșia unde bunicul și tata au fost robi, unde nu erau lăsați nici în bucătărie... Visez... aiurez, poate că mi se pare... E o scornire a închipuirii voastre, învăluită de întunecimea necunoscutului. *(Ridicînd cheile și zîmbind cu blîndețe.)* A aruncat cheile!

Vrea s-arate că nu mai e stăpînă aici!... *(Sună din chei.)* Bine. Nu-i nici o supărare! *(Orchestra își acordează instrumentele.)* Ei, muzicanți, cîntați! Vreau să v-aud! Am să vă chem pe toți să priviți cum Ermolai Lopahin va izbi cu toporul în livada cu vișini și cum vor cădea pomii la pămînt. Vom construi vile, și nepoții și strănepoții noștri vor apuca aici o viață nouă... Să cînte muzica!

(Orchestra cîntă. Liubov Andreevna s-a lăsat pe un scaun și plînge amar.)

LOPAHIN *(pe un ton de mustrare)*: De ce, de ce nu m-ați ascultat? Sărmana mea, draga mea Liubov Andreevna, acum nu mai putem întoarce lucrurile! *(Printre lacrimi.)* O, de-ar trece toate astea mai repede. De s-ar schimba odată viața noastră absurdă și nefericită!

PIȘCIK *(îl ia de mînă, cu jumătate de glas)*: Plînge. Hai să mergem în sală... să o lăsăm singură... Vino cu mine! *(Îl ia de braț.)*

LOPAHIN: Ei, ce e cu voi? Cîntați mai tare! Faceți cum vă poruncesc eu! *(Cu ironie.)* Vine noul proprietar, stăpînul livezii cu vișini! *(Lovește din greșeală o măsuță, gata să răstoarne un candelabru.)* Pot să plătesc tot! *(Iese cu Pișcik.)*

(În sală și salon nu-i nimeni, afară de Liubov Andreevna, care stă ghemuită și plînge amarnic. Orchestra cîntă în surdină. Intră repede Ania și Trofimov. Ania se apropie de mama ei și îngenunche în fața ei, Trofimov rămîne la intrarea în sală.)

ANIA: Mamă! Plîngi, mamă? Buna, draga, scumpa mea mamă, frumoasa mea, te iubesc... te binecuvintez. Livada cu vișini a fost vîndută, nu mai există. E adevărat, dar nu mai plînge, mamă! Ți-a mai rămas viața înaintea ta, ți-a rămas sufletul tău frumos și curat... Să plecăm de aici, să plecăm, scumpa mea, vino cu mine! Vom sădi o livadă nouă, mai frumoasă decît asta, o vei vedea și ai să înțelegi. Și o bucurie liniștită, o bucurie adîncă se va lăsa peste sufletul tău, ca soarele în amurg peste zare, și vei zîmbi, mamă! Să mergem, scumpa mea, să mergem!

Cortina

ACTUL AL PATRULEA

Decorul din actul întîi. Nu mai sînt nici perdele la ferestre, nici tablouri, doar puțină mobilă strînsă toată într-un colț, ca pentru vînzare. O senzație de gol. Lîngă ușa de ieșire și în fundul scenei sînt strînse geamantanele, baloturile de călătorie etc. În stînga, ușa e deschisă și se aud glasurile *Varicei* și *Aniei*. *Lopahin* așteaptă în picioare. *Iașa* ține o tavă cu pahare de șampanie. În antreu *Epihodov* leagă cu sfoară o ladă. În fund, din culise se aude zgomot de voci. Au venit țăranii să-și ia rămas bun. Glasul lui *Gaev*: „Vă mulțumesc, fraților, vă mulțumesc!"

IAȘA: Au venit oamenii să-și ia rămas bun. După mine, Iermolai Alexeici, țăranul e de treabă, măcar că-i necioplit.

(Zgomotul de voci încetează. Prin antreu trec Liubov Andreevna și Gaev. Liubov Andreevna nu plînge, dar e palidă, buzele îi tremură, nu poate vorbi.)

GAEV: Le-ai dat punga ta, Liuba. Așa nu se mai poate! Nu se poate!

LIUBOV ANDREEVNA: N-am putut să mă stăpînesc. N-am putut!

(Pleacă amîndoi.)

LOPAHIN *(în ușă, în urma lor):* Poftiți, vă rog! Cîte un păhărel de șampanie, de adio. Nu mi-a dat prin cap să iau din oraș. N-am găsit decît o singură sticlă la bufetul gării. Vă rog. *(Pauză.)* Nu doriți? Nu vreți să-mi faceți cinstea? *(Se depărtează de ușă.)* Să fi știut, n-aș mai fi cumpărat. Dacă-i așa, nu beau nici eu. *(Iașa pune tava pe scaun, cu precauție.)* Bea măcar tu, Iașa!

IAȘA: În sănătatea celor care pleacă! Iar dumitale, noroc bun aici! *(Bea.)* Șampania asta nu e veritabilă, crede-mă!

LOPAHIN: Opt ruble sticla. *(Pauză.)* E frig al dracului!

IAȘA: N-am făcut focul astăzi, că tot plecăm. *(Rîde.)*

LOPAHIN: De ce rizi?

IAȘA: De bucurie.

LOPAHIN: Sîntem în octombrie, dar e soare și liniște, ca vara. Bună vreme pentru construcții. *(În ușă, uitîndu-se la ceasul de perete.)* Nu uitați, vă rog, că nu mai aveți decît patruzeci și șapte de minute pînă la plecarea trenului. Asta înseamnă că peste douăzeci de minute trebuie să plecați la gară. Grăbiți-vă!

(Trofimov, în pardesiu, intră din curte.)

TROFIMOV: Cred că a sosit vremea plecării. Trăsura e la scară. Unde dracu or fi galoșii mei, că nu-i mai găsesc. *(În prag.)* Ania, nu-mi găsesc galoșii, nu sînt nicăieri.

LOPAHIN: Mă duc la Harkov. Iau același tren cu voi. O să rămîn toată iarna la Harkov. Mi-am pierdut timpul cu voi. Am obosit stînd degeaba. Nu pot fără muncă. Uite, nu mai știu ce să fac cu mîinile. Îmi atîrnă de parcă n-ar mai fi ale mele!

TROFIMOV: Las' că plecăm numaidecît și o să te poți apuca iar de rodnica ta muncă.

LOPAHIN: Ia un păhărel!

TROFIMOV: Nu, nu beau!

LOPAHIN: Așadar, te duci la Moscova?

TROFIMOV: Da. Îi petrec pînă la oraș și mîine plec la Moscova.

LOPAHIN: Uite, pun rămășag că profesorii nu și-au început cursurile, așteptîndu-te!

TROFIMOV: Asta nu te privește.

LOPAHIN: De cîți ani ești la universitate?

TROFIMOV: Caută ceva mai nou. E veche și răsuflată. *(Își caută galoșii.)* Cred că tot nu ne vom mai vedea niciodată. De aceea, dă-mi voie la despărțire să-ți dau un sfat: nu mai da atîta din mîini. Lasă-te de obiceiul ăsta. Nu mai da din mîini. Pentru că ți-aș mai spune că a construi vile și a socoti că vilegiaturiștii vor ajunge cu timpul gospodari, și asta înseamnă să dai din mîini degeaba... Totuși, oricum ai fi, cu țin la tine. Ai degete subțiri și delicate ca un artist, ai un suflet delicat și ales...

LOPAHIN *(îl îmbrățișează):* La revedere, dragul meu! Îți mulțumesc pentru tot! Spune-mi dacă ai nevoie de bani de drum.

TROFIMOV: Ce să fac cu ei? N-am nevoie!

LOPAHIN: Dar n-aveți bani!

TROFIMOV: Avem. Îți mulțumesc. Am primit pentru o traducere. Îi am aici, în buzunar. *(Neliniștit.)* Dar unde-or fi galoșii mei?

VARIA *(din camera vecină):* Ia-ți vechiturile! *(Aruncă pe scenă o pereche de galoși.)*

TROFIMOV: De ce te superi, Varia? Hm... Dar ăștia nu sînt galoșii mei!

LOPAHIN: Astă-primăvară am semănat o mie de deseatine de mac și am cîștigat curat patruzeci de mii de ruble. Și ce privelițe, cînd erau toți macii înfloriți! Am cîștigat așadar patruzeci de mii de ruble. Așa că dacă vreau să-ți împrumut niște bani, am de

unde! De ce ții nasul sus? Sînt un țăran. Și îți vorbesc fără ocoluri.

TROFIMOV: Tatăl tău a fost țăran, al meu farmacist, dar asta n-are nici o importanță. *(Lopahin scoate portofelul.)* Lasă, lasă... Să-mi dai două sute de mii de ruble și tot n-aș lua. Sînt un om liber. Tot ceea ce voi ceilalți, bogați sau săraci, prețuiți atît de mult, asupra mea n-are mai multă putere decît un fulg luat de vînt. Eu pot să mă lipsesc de voi, pot să nici nu vă iau în seamă, sînt puternic și mîndru. Omenirea merge spre adevărul cel mai înalt, spre cea mai înaltă fericire din cîte există — și eu sînt în primele rînduri.

LOPAHIN: Și ai să ajungi vreodată?

TROFIMOV: Am să ajung! *(Pauză.)* Am să ajung sau am să le arăt altora calea.

(În depărtare se aud topoare lovind pomii.)

LOPAHIN: Și acum, la revedere, dragul meu! E timpul să plecăm. Ne umflăm în pene unul în fața altuia, dar viața trece. Cînd muncesc din greu timp îndelungat, mi-s gîndurile mai sprintene și mi se pare că știu și eu pentru ce trăiesc. Dar cîți oameni sînt, frate, în Rusia, care nici nu știu de ce sînt pe pămînt! N-are însă nici o importanță. Mersul treburilor nu ține de asta. Se zice că Leonid Andreici a primit o slujbă la bancă cu șase mii de ruble pe an... Dar n-o să rămînă mult. Prea e leneș!

ANIA *(în ușă)*: Te roagă mama ca pînă pleacă să nu se mai taie livada...

TROFIMOV: Adevărat! N-ai avut nici măcar atîta tact... *(Iese prin antreu.)*

LOPAHIN: Îndată, îndată... Ce oameni, zău! *(Iese după el.)*

ANIA: L-au dus pe Firs la spital?

IAȘA: Am spus de azi dimineață. Probabil că l-au trimis.

ANIA *(lui Epihodov care trece prin sală)*: Semion Panteleici, fii bun și află dacă l-au dus pe Firs la spital!

IAȘA *(ofensat)*: I-am spus de dimineață lui Egor. De ce să întrebe de zece ori?

EPIHODOV: După părerea mea definitivă, preavîrstnicul Firs nu mai e de dres. Trebuie să ia calea strămoșilor. Eu unul nu pot decît să-l invidiez. *(Pune un geamantan pe o cutie de pălării și o strivește.)* Ei, poftim! Sigur! Știam eu! *(Iese.)*

IAȘA *(batjocoritor)*: Nouăzeci și nouă de nenorociri!

VARIA *(de după ușă)*: L-au dus pe Firs la spital?

ANIA: L-au dus.

VARIA: De ce n-au luat scrisoarea pentru doctor?

ANIA: Trebuie ajunși din urmă. Să li se dea scrisoarea! *(Iese.)*

VARIA *(din camera vecină)*: Unde-i Iașa? Spuneți-i că i-a venit mama și că vrea să-și ia rămas bun.

IAȘA *(dă din mînă)*: Mă scot din sărite!

(Duniașa s-a ocupat tot timpul de bagaje; acum, cînd Iașa a rămas singur, se apropie de el.)

DUNIAȘA: Dacă m-ai privi măcar o dată, Iașa! Pleci... Mă părăsești. *(Plînge și i se aruncă de gît.)*

IAȘA: Ce să mai plîngi? *(Bea șampanie.)* Peste șase zile sînt din nou la Paris. Mîine ne suim în expres și pornim, de parcă nici n-am fi fost aici. Nici nu-mi vine a crede. *Vive la France!* Nu-i de mine pe meleagurile astea!... Nu pot trăi aici... Ce să-i faci? Am văzut destulă mîrlănie. Mi-ajunge. *(Bea șampanie.)* Ce să mai plîngi? Poartă-te cum trebuie și n-ai să mai plîngi.

DUNIAȘA *(se pudrează, privindu-se în oglindă)*: Să-mi scrii de la Paris. Te-am iubit doar! Te-am iubit atît de mult, Iașa! Sînt o ființă gingașă, Iașa!

IAȘA: Uite-i că vin! *(Se ocupă de geamantane, cîntînd încet.)*

(Intră Liubov Andreevna, Gaev, Ania și Charlotta Ivanovna.)

GAEV: E timpul să plecăm. Ne-au mai rămas numai cîteva minute! *(Privindu-l pe Iașa.)* Cine miroase a scrumbie?

LIUBOV ANDREEVNA: Peste zece minute trebuie să ne urcăm în trăsuri. *(Privește odaia.)* Rămîi cu bine, casă dragă, casa bunicilor! Va trece iarna. O să vină primăvara și-atunci n-ai să mai fii, au să te dărîme. Cîte n-au văzut zidurile astea! *(Își sărută cu pasiune fiica.)* Odorul meu! Ești înseninată! Ochii-ți sclipesc ca două diamante. Ești mulțumită, nu? Foarte mulțumită?

ANIA: Foarte. Începe o viață nouă, mamă.

GAEV *(vesel)*: Într-adevăr, acum e totul bine. Pînă la vînzarea livezii cu vișini, ne frămîntam, sufeream. Apoi cînd lucrurile s-au hotărît și nu s-a putut schimba nimic, toți ne-am liniștit, ba ne-am și înveselit... Sînt funcționar de bancă, un financiar, mă rog... Galbena la mijloc... Oricum și tu, Liuba, arăți mult mai bine... fără îndoială.

LIUBOV ANDREEVNA: Da, într-adevăr, m-am mai liniștit. *(I se dă paltonul și pălăria.)* Dorm bine. Ia lucrurile mele, Iașa! E timpul să plecăm! *(Aniei.)* Copila mea, ne vom vedea curînd... Plec la Paris... Voi trăi cu banii pe care i-a trimis mătușa din Iaroslavl ca să ne răscumpărăm livada. Trăiască mătușica! Numai că banii ăștia n-or să țină prea mult.

ANIA: Nu-i așa, mamă, că ai să te întorci în curînd, în curînd? Eu mă voi pregăti, voi da exame-

nul la liceu și apoi voi lucra, o să te ajut. Vom citi împreună, mamă, fel de fel de cărți, nu-i așa? *(Îi sărută mîinile.)* În serile de toamnă vom citi multe și în fața noastră se va deschide o lume nouă, plină de minuni... *(Visătoare.)* Să te-ntorci, mămico, să te-ntorci!...

LIUBOV ANDREEVNA: Am să mă-ntorc, comoara mea! *(O îmbrățișează.)*

(Intră Lopahin. Charlotta fredonează încet un cîntec.)

GAEV: Ferice de Charlotta! Ea poate să cînte.

CHARLOTTA *(ia o legătură ce seamănă cu un copil în fașă):* Dormi, copilașul meu, nani, nani... *(Se aude plîns de copil: uaa, uaa.)* Taci, copilașul meu drag, să fii cuminte... *(Uaa! Uaa!)* Tare mi-e milă de tine... *(Aruncă balotul la loc.)* Vă rog să-mi găsiți un loc undeva. Nu pot să stau fără să fac ceva.

LOPAHIN: Îți vom găsi, Charlotta Ivanovna, n-avea grijă.

GAEV: Toată lumea ne părăsește. Varia pleacă. Acum nimeni nu mai are nevoie de noi.

CHARLOTTA: La oraș n-am unde să stau. Trebuie să plec... *(Fredonează.)* Fie ce-o fi...

(Intră Pișcik.)

LOPAHIN: Uite și minunea pămîntului!

PIȘCIK *(gîfîind):* Uf, lăsați-mă să-mi trag sufletul... Am obosit... Dragii mei... Dați mi un pahar de apă...

GAEV: Iar ai nevoie de bani? Sluga dumitale! Fug să scap de pacoste. *(Iese.)*

PIȘCIK: E mult de cînd n-am mai fost pe la dumneavoastră... *(Lui Lopahin.)* Ești aici... Ce mulțumit sînt că te văd... Om cu mintea strașnică... Poftim datoria. *(Îi dă lui Lopahin bani.)* Patru sute de ruble; mai rămîn opt sute patruzeci...

LOPAHIN *(dă din umeri nedumerit)*: Nu-mi vine să cred ochilor. De unde ai luat banii?

PIȘCIK: Așteaptă... Mi-e cald... O întîmplare extraordinară: au venit niște englezi la mine pe moșie și au găsit în pămînt un fel de argilă albă... *(Către Liubov Andreevna.)* Și dumitale ți-am adus patru sute de ruble, preafrumoasa mea, scumpa mea... *(Îi dă banii.)* Restul mai tîrziu. *(Bea apă.)* Adineauri, în tren, un tînăr povestea că nu știu care mare filozof sfătuia oamenii să sară de pe acoperiș... „Sari!" spunea el. Aici e aici. *(Mirat.)* Ei, ce spuneți? Mai dați-mi apă!

LOPAHIN: Și ce-i cu englezii?

PIȘCIK: Le-am arendat o bucată de pămînt, de ăsta argilos, pentru douăzeci și patru de ani.. Și acum, iertați-mă, nu am timp, trebuie să alerg....mai departe... Trebuie să mă duc la Znoikov, la Kardamonov... Le sînt dator la toți... *(Bea.)* Vă doresc sănătate... Mai dau eu joi pe-aici...

LIUBOV ANDREEVNA: Plecăm chiar acum la oraș, iar eu plec mîine în străinătate...

PIȘCIK: Cum? *(Alarmat.)* De ce la oraș? Tocmai c-am văzut toată mobila asta... geamantanele... Ei, las' că nu-i nimic... *(Printre lacrimi.)* Nu-i nimic... Ce oameni deștepți... englezii ăștia... Nu-i nimic!... Fiți fericiți, Dumnezeu să vă ajute... Nu-i nimic... Totul are un sfîrșit pe lumea asta... *(Îi sărută Liubovei Andreevna mîna.)* Și dacă vă ajunge vreodată vestea că mi-am dat sfîrșitul, aduceți-vă aminte de acest biet cal și spuneți: „A trăit odată pe lume un trăsnit... un oarecare Simeonov-Pișcik... fie-i țărîna ușoară!" Ce vreme minunată!... Dă!... *(Pleacă puternic emoționat, dar se întoarce în aceeași clipă și vorbește din ușă.)* Fiica mea Dașenka vă salută! *(Iese.)*

LIUBOV ANDREEVNA: Ei, și acum putem pleca. Plec însă cu două griji: mai întîi boala lui Firs. *(Uitîndu-se la ceas.)* Mai avem cinci minute...

ANIA: Mamă, pe Firs l-au și dus la spital. Iașa l-a trimis azi dimineață.

LIUBOV ANDREEVNA: Și a doua mea grijă e Varia. Ea e obișnuită să se scoale dimineața și să lucreze. Acum fără muncă e ca peștele fără apă. A slăbit, e palidă și plînge mereu, sărăcuța de ea... *(Pauză.)* Îți aduci aminte, Iermolai Alexeici, că visul meu era să vă văd căsătoriți și lucrurile parcă mergeau bine. *(Șoptește ceva Aniei, face semn Charlottei, și amîndouă pleacă.)* Ea te iubește și știu că și dumitale îți place. Nu pricep atunci de ce fugiți unul de celălalt! Nu înțeleg!

LOPAHIN: Să fiu sincer, nici eu nu știu. E ciudat... Dacă mai e timp, sînt gata chiar acum. S-o sfîrșim odată ! Simt însă că fără dumneata n-am s-o cer în căsătorie.

LIUBOV ANDREEVNA: Minunat. Ne trebuie numai o clipă. O chem numaidecît...

LOPAHIN: Avem și șampanie. *(Privește paharele.)* Sînt goale. A băut-o cineva. *(Iașa tușește.)* A dat-o gata.

LIUBOV ANDREEVNA *(cu vioiciune):* Foarte bine... Noi ne ducem... Iașa , *allez!* O chem! *(Spre ușă.)* Varia, lasă tot, vino aici. Vino! *(Iese cu Iașa.)*

LOPAHIN *(se uită la ceas):* Da...

(Pauză.)

(După ușă rîsete reținute, șoapte, în sfîrșit intră Varia.)

VARIA *(privind cercetător în jur):* Ciudat, nu pot să găsesc...

LOPAHIN: Ce cauți?

VARIA: I-am pus chiar eu undeva, dar nu țin minte unde.

(Pauză.)

LOPAHIN: Și acum unde ai de gînd să te duci, Varvara Mihailovna?

VARIA: Eu? La Rogulini... M-am tocmit la ei ca să le țin gospodăria... Un fel de menajeră, dacă vrei...

LOPAHIN: La Iașnevo? Sînt vreo șaptezeci de verste de-aici. *(Pauză.)* Așadar s-a isprăvit cu viața din casa asta...

VARIA *(privind lucrurile)*: Unde să fie... Sau poate i-am pus în cufăr?... Da, aici nu mai am ce căuta... Viața n-o să-nceapă din nou...

LOPAHIN: Eu plec chiar acum la Harkov, chiar cu trenul ăsta. Am multe treburi pe cap. În curte îl las pe Epihodov... L-am luat la mine.

VARIA: Ei, da, e bine!

LOPAHIN: Anul trecut, pe vremea asta — dacă-ți mai aduci aminte — ningea! Acum e liniște și soare... Numai că e frig... Cel puțin trei grade sub zero. .

VARIA: Nu m-am uitat. *(Pauză.)* De altfel, termometrul e spart.

(Pauză.)

GLAS DE AFARĂ *(dinspre ușă)*: Iermolai Alexeici!

LOPAHIN *(parcă ar fi așteptat de mult chemarea asta)*: Da, vin numaidecît. *(Iese grăbit.)*

(Varia stînd pe jos și punîndu-și capul pe balotul cu rochii, plînge încet. Se deschide ușa, intră Liubov Andreevna.)

LIUBOV ANDREEVNA: Ei? *(Pauză.)* Trebuie să plecăm!

VARIA *(nu mai plînge; și-a șters lacrimile)*: Da, e timpul, măicuță. Cred c-am să ajung chiar astăzi la Rogulini. Numai de n-aș pierde trenul.

LIUBOV ANDREEVNA *(în ușă)*: Ania, îmbracă-te!

(Intră Ania, apoi Gaev, Charlotta Ivanovna. Gaev poartă un palton gros, cu glugă. Se strîng servitorii, vizitiii. Lîngă lucruri se agită Epihodov.)

LIUBOV ANDREEVNA: Acum putem porni la drum.

ANIA *(veselă)*: La drum!

GAEV: Prietenii mei, scumpii mei, dragii mei prieteni! Părăsind această casă pentru totdeauna, pot oare să tac, să mă stăpînesc și să nu exprim la despărțire sentimentele care umplu acum toată ființa mea...

ANIA *(îl imploră)*: Unchiule!

VARIA: Unchiule dragă, nu trebuie!

GAEV *(trist)*: Bila galbenă la mijloc, în dubleu... Tac...

(Intră Trofimov, apoi Lopahin.)

TROFIMOV: Haideți, doamnelor și domnilor, e timpul să plecăm!

LOPAHIN: Epihodov, dă-mi paltonul!

LIUBOV ANDREEVNA: Să mai stau o singură clipă! Parcă n-aș fi văzut niciodată ce pereți are casa asta, ce tavane... Acum privesc toate astea cu atîta lăcomie, atîta duioșie...

GAEV: Țin minte — aveam șase ani — că de Sfînta Treime stăteam la fereastra asta și mă uitam după tata, care se ducea la biserică...

LIUBOV ANDREEVNA: Ați luat toate lucrurile?

LOPAHIN: Cred că da. *(Lui Epihodov, îmbrăcîndu-se.)* Vezi, Epihodov, să fie toate în ordine pe-aici!

EPIHODOV *(vorbește cu glas răgușit)*: Fiți liniștit, Ermolai Alexeici!

LOPAHIN: Ce-i cu glasul ăsta?

EPIHODOV: Am băut adineauri apă și nu știu ce am înghițit...

IAȘA *(cu dispreț)*: Ce necioplit!

LIUBOV ANDREEVNA: După plecarea noastră nu mai rămîne nici un suflet aici...

LOPAHIN: Pînă la primăvară!

VARIA *(trage din balot o umbrelă și o ridică de parcă ar vrea să lovească în cineva. Lopahin se prefăce speriat)*: Vai de mine, ce te-a găsit? Nici nu mă gîndeam.

TROFIMOV: Vă rog să vă urcați în trăsuri... E timpul! Curînd o să sosească trenul!

VARIA: Petea, uite-ți galoșii! Erau lîngă geamantan. *(Printre lacrimi.)* Și ce murdari sînt... Și ce roși!

TROFIMOV *(punîndu-și galoșii)*: Să pornim, domnilor!

GAEV *(puternic emoționat, îi e teamă să nu plîngă)*: Tren... Gară... *Croisé* la mijloc, dubleu în colț...

LIUBOV ANDREEVNA: Să mergem!

LOPAHIN: Sînteți toți aici? N-a mai rămas nimeni? *(Încuie ușa din stînga.)* Aici sînt depozitate lucrurile, trebuie să închidem. Să mergem!

ANIA: Adio, casă. Adio, viață de odinioară!

TROFIMOV: Viață nouă, te salutăm! *(Iese cu Ania.)*

(Varia privește camera și iese fără să se grăbească. Pleacă Iașa cu Charlotta, care duce cățelul de lanț.)

LOPAHIN: Așadar, pînă la primăvară... Ieșiți, doamnelor și domnilor... La revedere! *(Pleacă.)*

(Liubov Andreevna și Gaev au rămas singuri; de parcă ar fi așteptat această clipă, se aruncă unul în brațele celuilalt și plîng încet, de teamă să nu fie auziți.)

GAEV *(desperat):* Soră, soră!...

LIUBOV ANDREEVNA: O, draga, scumpa, frumoasa mea livadă! Rămîi cu bine, viața mea, tinerețea mea, fericirea mea! Rămîneți cu bine!

GLASUL ANIEI *(chemînd-o):* Mamă!

GLASUL LUI TROFIMOV *(vesel, plin de elan):* A-u!...

LIUBOV ANDREEVNA: Să mai privesc o ultimă dată pereții ăștia, ferestrele astea... Prin odaia asta îi plăcea răposatei mele mame să se plimbe...

GAEV: Soră, soră!...

GLASUL ANIEI: Mamă!

GLASUL LUI TROFIMOV: A-u!...

LIUBOV ANDREEVNA: Venim!

(Ies.)

(Scena e goală. Se aude cum se încuie ușile, apoi cum pleacă trăsurile. Se face liniște. Liniștea e străbătută deodată de zgomotul surd al toporului, care lovește un pom. Sună stingher și trist. Se aud pași. Se arată pe ușa din dreapta Firs. E îmbrăcat ca întotdeauna, în haină și jiletcă albă; în picioare — pantofi. E bolnav.)

FIRS *(se apropie de ușă și o încearcă):* E încuiat. Au plecat... *(Se așază pe divan.)* M-au uitat. Nu face nimic... Am să stau aici puțin... Sînt sigur că Leonid Andreici iar nu și-a luat blana, a plecat cu paltonul...

(Oftează, preocupat.) Dacă n-am fost cu ochii pe el! Aşa-i tinereţea! *(Bombăne ceva de neînţeles.)* Viaţa mea a trecut de parcă nici n-am trăit... *(Se culcă.)* Am să mă întind puţin. Nu ţi-a mai rămas nici un pic de putere, nici un pic... Eh, un tîrîie-brîu! *(Stă nemişcat.)*

(Se aude un zgomot depărtat, ca din cer, ca sunetul unei coarde care plesneşte, un sunet trist, stingîndu-se încet. Se face tăcere, se aude numai cum departe, în livadă, toporul loveşte în vişini.

Cortina

CUPRINS

Prefață V
Tabel cronologic XXXI

Cîntecul lebedei. (Calhas) *Scenetă dramatică într-un act* 1
Ivanov. *Piesă dramatică în patru acte* 13
Ursul. *Farsă într-un act*..... 111
Tragedian fără voie (Viața de vilegiaturist). *Farsă într-un act*..... 133
Pescărușul. *Comedie în patru acte*.. 143
Unchiul Vanea. *Scene din viața la țară, în patru acte*..... 215
Trei surori. *Dramă în patru acte*.... 279
Livada cu vișini. *Comedie în patru acte* 367

Redactor responsabil : ELENA MURGU
Tehnoredactor : TRAIAN ARGETOIANU

Dat la cules 21.01.1967. Bun de tipar 21.03.1967. Apărut 1967. Tiraj 35160 ex. broșate. Hîrtie ziar de 50 g/m². Format 700×920/32. Coli ed. 20,54. Coli tipar 15,25. A. nr. 70/1967. C.Z. pentru bibliotecile mari 8S. C.Z. pentru bibliotecile mici 8S — 2 = R.

Tiparul executat sub comanda nr. 70069 la Combinatul Poligrafic „Casa Scînteii", Piața Scînteii nr. 1, București — Republica Socialistă România

Scanare și prelucrare digitală

de

Anonim

și

CAT Graur

Antwerpen 2026